

A/III N° 152

CELE PATRU-SPRĂ-DECE TRIMITERI

ALE

SFÎNTULUI, SLĂVITULUI ȘI INTRU-TOT-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

TÂLCUITE ELINEȘTE

DE

FERICITUL TEOFILACT ARHIEPISCOPUL BULGARIEI

DE

Tâlmăcite în limba cea obicinuită acum grecăscă și împodobite cu felurite însemnări

NICODIM AGHIORITUL

DE

TRADUSE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

VENIAMIN COSTACHE

MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI SUCEVEI

TOMUL II

CARE CUPRINDE: EPISTOLA A DOUA CĂTRE CORINTENI, CEA CĂTRE GALATENI, EFESENI, FILIPISENI ȘI COLASENI

TIPĂRITE

În zilele Majestății Sale, iubitorului de Christos

CAROL I

REGELE ROMÂNIEI

*Cu binecuvântarea și aprobarea Sfântului Sinod al Sfintei Biserici
Autocefale Ortodoxe Române.*

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1904

86/1057

15434

CELE PATRU-SPRĂ-DECE TRIMITERI

ale sfântului, slăvitului și intru-tot-lăudatului Apostol

P A V E L

Tălcuire a lui Teofilact Arhiepiscopului Bulgariei la a doua trimitere a Apostolului Pavel către Corinteni, tălmăcită în limba românească din tălmăcirea grecească a fericitului intru pomenire Nicodim Sfetagoreanul¹⁾.

Pricina trimiterii a doua către Corinteni²⁾, după Christosom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.

Pricinile pentru care a scris dumnezeescul Apostol acesta a doua trimitere către Corinteni sînt trei: Mai întâiu, pentru-că și după înțeleptul Teodorit, și după Teofilact, s'a fost săgăduit marele Pavel în trimiterea cea întâia să meargă la Corint, însă s'a întărdiat fiind că Duhul Sfînt îl pernea pre el a se îndelețnici la altele mai de necoe, și fiind-că a urmat lui ispîte, pentru acesta trebuia a se descinocăși către Corinteni pentru nullo sa această întărdiere și a trebuit a scrie și a II-a trimitere lor. Iar a doua pricină este, fiind-că s'au fost mai îndreptat Corintenii din întăia scrisore, mai ales unilindu-se pentru păcatul celui ce luase pre mașteha sa, și întristându-se pentru că au fost trecut cu vederea a se face în patria lor acest-fel de fără-de-lege, pentru acesta trebuia Pavel a lăuda pre ei prin a II-a trimitere; căci precum îi prihănea când au greșit, așa trebuia a-i lăuda și când s'au îndreptat; drept aceea această trimitere nici prihănitore este, fără numai la puține părți pre la sfîrșit. Iar a treia pricină este, după Icumenie, fiind-că Corintenii se amăgeau de cei ce făceau desbinările, și mai ales de hristi-

¹⁾ Insummăză, că trimiterea acesta este a patra după rînduiala, cu care a scris Pavel trimiterile sale, adecă după cea către Tesalonichenii întâia, și după cea a doua, și după cea întâia către Corinteni, precum dice Teodorit.

²⁾ Trimiterea acesta s'a scris, după Meletie al Atinilor, în anul douăzeci și trei după Înălțarea Domnului (tom. I al bisericăței istorii).

anii cei mândri din Evrei, și luaă aminte la slova legii vechii, și socoteau neutral (indiferent) pre Darul lui Iisus Christos, și priveau la cei ce se săleau în față, și necinsteau pre Pavel, ca pre un prost și de nici un cuvînt vrednic, pentru acesta a avut trebuință a scrie și această a II-a trimitere, cu care îi lăudă pre ei, pentru-că au scos din adunarea lor pre amestecătorul de sânge cu mașteha sa; poruncește însă lor să-l primescă iarăși în adunarea lor pre acela ca pre unul ce s'a pocăit. Îi învață însă pre ei și despre lege și dice, că nu se cuvine a lua aminte numai la slova cea vedută a legii, ci să cerceteze noîma duhului cea ascunsă în slova. Și că, după ce a venit Christos s'a făcut săptură nouă, și pentru acesta nu trebuie hristianii a viețui după vechimea legii, ci a se înoi intru tote; iar prihănind pre minciuno-apostolii cei ce se săleau în față, povestește căle rele a păținit pentru Evanghelie și arată vedeniile ce le-a vedut; apoi, sfătuiindu-i să nu păcătuască, ci cei ce au păcătuit să se pocăiască, sfîrșește trimiterea cu mulțămire.

TĂLCUIRE LA ACEA A II-A CĂTRE CORINTENI

CAP. I.

KIMENUL (ADECĂ TEXTUL EPISTOLEI).

1. Pavel, Apostolul lui Iisus Christos, prin voea lui Dumnezeu, și Timotei fratele.

TĂLCUIRE.

De vreme ce dumnezeescul Pavel intru întâia trimitere a arătat Corintenilor că a trimis pre Timotei, apoi l-a priimit iarăși pre el întorcându-se de acolo, pentru că întru aceasta a II-a trimitere unește pre Timotei cu sineși. Căci acolo mergând Timotei, a făcut pre Corinteni prin fapte să cerce fapta lui cea bună, și duple urmare, s'a făcut cunoscut lor, și multe greșale ce aveau ei le-au îndreptat; pentru că, duc, Pavel împreună îl numără pre el cu sineși. Vești însă, o cetitorule, cum une ori îl numește pre Timotei fiu al său; că scrie către Filipiseni despre el că «ca fiul tatălui a slujit mie (Filipiseni II, 22). Iar une ori îl numește împreună lucrător cu el, că a scris acestorași Corinteni intru I-a trimitere despre el «că lucrul Domnului îl lucrăză, ca și eu» (XVI, 10).

Iar intru această trimitere îl numește frate al său, făcându-l pre el din toate părțile, și din fiște-care cinstit nume, vrednic de cucerire și de respectarisire.

Bisericei lui Dumnezeu ceii ce este în Corint.

Aicea lipsește de afară dicerea: dicem saū înștiințăm; și ce ve dicem? o arată mai jos Apostolul. Iar biserică numește pre Corinteni, pentru ca să-i unescă pre ei; căci hristianii cei ce sint despărțiți intru sineși, aceia nu-s în biserică, nici să dic, căci biserică va să dică adunare și împreună strînsore de mulțime.

Impreună cu toți sfinții cari sint în totă Ahaea.

Aicea Apostolul își aduce aminte de toți sfinții, adecă de

toți credincioșii hristiani, cari se află în totă Ahaea¹⁾, întâu adecă pentru ca să cinstescă pre Corinteni, fiind-că prin trimiterea cea către dinșii, hiritisește pre toți cei-l-alți; și al doilea încă, căci cu obșteca hiritisirea sa către toți, îl adună pre toți Peloponesenii împreună, spre unire și spre a fi un suflet. Și pre lângă acestea, fiind-că toți pătimeau pentru că și obștește pre toți îi vindecă, care acesta întocmai o face și Galatenilor și Efesenilor, hiritisindul pre toți de obște; iar sfinți numind pre cei credincioși, arată cu cuvintul acesta, că cel ce este necurat, acela nu e vrednic a lua dela Pavel această obștecă orație și hiritismos.

2. Har fie vouă dela Dumnezeu Tatăl nostru și dela Domnul Iisus Christos.

Ce dicem și ce glăsuim noi vouă, bisericei Corintului? Aceasta: să fie vouă har și pacea lui Dumnezeu și a Domnului Iisus Christos; despre acesta am đis mai pre larg la cea întâia către Corinteni (Cap. I stih 3), și vedi acolo.

3. Binecuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos.

A făgăduit în trimiterea cea întâia Apostolul să mergă la Corint, apoi fiind-că a zăbovit, a prepus că se vor măhni forte Corinteni pentru întârzierea sa, că ar fi cinstind mai mult pre alți decât pre dinșii, și că merge și îi cercetăză cu înfașșarea sa. Decî vrënd a se desvinovăți și a arăta Corintenilor că s'a oprit de a merge la dinșii, de multele ispite ce l-a urmat, face prea potrivită și înțeleptă desvinovățirea sa. Mulțamesc, dice, lui Dumnezeu, care m'a izbăvit de primejdii. Iar prin mulțămirea această ghicitorește arată, că cele ce îl opreau pre el a nu merge la dinșii au fost mari rele și ispite, de care, fiind-că l-a izbăvit Dumnezeu, mulțamește. Se cuvine însă, o cetitorule, să faci stare la dicerea «Dumnezeu», și apoi să încep și să dic: «Și Tatălui Domnului²⁾». Iar de vei ceti acestea unite așa: «Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru», nu este vre o noimă necuviinciosă, căci Dumnezeu și Tatăl, al unuia și aceluași Christos, duple omenire este Dumnezeu, iar duple Dumnezeu este Tatăl.

¹⁾ Iar care parte a Moreei se numește Ahaea, veđi-o la suptîsemnarea cap. XV, 26 al ceii către Romani.

²⁾ Insuși această dicere și Teodorit tălcuind-o, adecă „binecuvântat este Dumnezeu”, aici a stătut. Și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, că al nostru este Dumnezeu, iar Domnului nostru Iisus Christos Tată. Această osebire și stăpănel nostru o a învețat, că intru științele evanghelei a đis: „Mărturisescu-mă ție Părinte, Dămine al cerului și al pământului”, vederat învețând că al său este părinte, iar al zidirei făcător și stăpănel.

Parintele îndurărilor și Dumneșeul a totă mângăerea.

Parintele, țice, al îndurărilor, adecă acela ce a arătat pen-
tru mine atâtea multe îndurări și mila, în cât m'a ridicat din
inseși porțile iadului, la care m'ă pogorăsem, și m'a învrednicit
să dobândesc totă mângăerea întru necazurile mele. Aū obicei
insă sfinții a numi pre Dumneșeul dela facerile de bine ce le-ar
face lor, adecă de pildă când ei vor birui în războiū, numesc
pre Dumneșeul putere a lor și aparător al lor: «Că Iubite-votū,
țice, Dōmne țaria mea» (Psalm. XVII, 1). Și iarăș: «Domnul
aparătorul vieței mele» (Psalm. XXVII, 2). Iar când se izbăvesc
de întunecarea cugetărilor și de intristare, îl numesc Dumneșeul
luminător al lor: «Domnul este lumina mea» (Psalm. XXVI, 1).
Cu un chip ca acesta și Pavel acuma aicea numește pre Dumne-
șeul: «Parintele îndurărilor și Dumneșeul a totă mângăerea», dela
intēplarea ce l-a urmat lui, și s'a miluit, și s'a mângăiat de
Dumneșeul). Veđi insă, o cetitorule, smerita cugetare a Mar.
Pavel, căci el măcar deși s'a izbăvit de ispitele ce-l urmăse pen-
tru propoveduirea Evangheliei, insă smerindu-se, nu țice că
ne-am izbăvit de dinsele, precum m'ă se cuvenea, ci țice că ne-am
izbăvit de ele pentru îndurățile lui Dumneșeul.

4. Cēla ce ne mângăe pre noi pentru tot necazul nostru.
Nu a țis Pavel, că Dumneșeul, carele nu ne lasă să ne ne-
căjim, ci carele ne mângăe când ne necăjim; căci Dumneșeul
ne lasă să ne necăjim pentru ca să luăm plată, și când ne vede
că ne impuținăm cu sufletul, și că ne primejduim a obosi cu
totul, atunci ne mângăe, și tot-de-una nu încetăz a ne mângă-
ța. Pentru acēta și Pavel nu a țis că cēla ce o dată ne-a
mângăiat, ci carele ne mângăe în totă vremea, adecă și nu în
necazul acesta saū acela, ci în fieste-care necaz al nostru.

Spre a putea noi să mângăem pre cei ce s'nt în tot ne-
cazul, prin mângăerea prin care ne mângăem inși-ne de
Dumneșeul.

Nu că dōr noi s'ntem vrednici, țice, a ne mângăia de Dum-
neșeul, pentru acēta ne mângăe, ci pentru ca să putem și noi
a mângăia pre cei ce se află în ispită, din pilda noastră, adecă
din mângăerea care Dumneșeul face nouē. Drept aceea și voi
fraților hristiani, veđendu-mē pre mine așa mângăiat de Du-
neșeul, să nu obosiți cu totul, nici să fiți mici de suflet întru
necazurile ce cercați²). Insă cu cuvintul acesta arată Apostolul,

¹) Iar Teodorit așa tălcuește țicerea acēta: „Parintele îndurărilor, în loc
de: cel ce izvorăști îndurățile și reversi mila și întrebunțezi pentru noi
părinteștile îndurări“.

²) Veđi și supținsemnarea la țicerea: „Și puțin vin întrebunțeză pen-

carele este lucrul Apostolilor, adecă, că este a mângăia pre cei
necăjiți, a-l îndemna pre ei spre bărbație și răbdare¹) și nu pre-
cum mincino-apostolii, a se da spre odihnă și desfătare, și în
casele lor seșend să trecă cu vederea pre hristianii acela, ce
aū trebuință de mângăere și de îndemnare întru răbdare.

5. Că precum prisosesc pătimirile lui Christos întru noi,
așa prin Christos prisosește și mângăerea noastră.

Auđind, țice, tu cetitorule, necazurile și patimile și ispitele
carl cercăm noi Apostolii, să nu cađi și să te impuținezi cu su-
fletul; căci în cât prisosesc întru noi necazurile și ispitele a-
cestea, așa prisosesc întru noi și mângăerile dela Dumneșeul.
Nu a țis insă prost: patimile, ci patimile lui Christos, ca și cu
acēta să mângăe pre hristianii cei ce pătimesc, căci patimile
acestea, țice, ce le pătimim noi, s'nt patimi ale lui Christos,
și dupre acēta ne facem părtași ai patimilor lui; în cât acēta
se cuvina a fi prea mare mângăere unui hristian ce pătimește,
că suferă necazurile și patimile lui Christos. Și nu numai pă-
timește cele ce a pătimit Christos, ci încă și mai multe: «Că
prisosesc, țice, patimile lui Christos întru noi». Adecă mai mult
pătimim noi decât cele ce a pătimit Christos. Simțind insă A-
postolul ce cuvint mare a țis, îl domolește țicend: că așa și
prisosește mângăerea întru Christos, că totul lui Christos îl a-
fierosește. Și nu țice că mângăerea este de o măsură cu ne-
cazurile ce pătimim, ci că covirșește mângăerea pre necazurile
noștre și este mult mai mare decât acelea.

6. Orī de ne necăjim pentru a vōstră mângăere și măn-
tuire²).

Nu se cuvina, țice, a vē turbura și a vē sminti hristianilor
pentru necazurile ce pătimesc eū Apostolul lui Christos, căci
le pătimesc pentru a vōstră mângăere și mântuire; fiind-că în
stăpânirea noastră era a nu propovedui Evanghelia. Și așa a ne
afla în liniște fără a pătimi vre un necaz, iar acum de vreme
ce propoveduim, pentru ca să vē mântuim pre voi și să măn-
găem sufletele vōstre prin propoveduire și prin bunătățile cele

tru stomahul tēu“ (I Timotei V, 23), pentru câte pricinī se iartă ne-
cazurile sfinților.

¹) Iar Teodorit așa tălcuește țicerea acēta: „Arată că Dumneșeul a
tōte dă mângăerile de o măsură cu ispitele“. Așa și fericitul David a țis:
„Dupre mulțimea chinurilor mele întru inima mea, mângăerile tale aū ve-
selit pre sufletul meū“. Dupre obicei întrebunțând mēsurata înțelepciune,
nu pentru sineși, ci pentru norode a țis că dobăndește mângăere.

²) Formă de lipsă întrebunțeză aicea Apostolul, că lipsește din afară,
și se mai înțelege acēta: ne necăjim, adecă: „orī de ne necăjim“, pen-
tru a vōstră mângăere și mântuire ne necăjim.

duhovnicești, care se pricinuesc din propoveduire, pentru acesta cădem în necazuri și în ispite. Și dar necazurile le pătimim pentru mântuirea voastră; pentru acesta voi, cari ve mântuiți prin noi, nu se cuvine a vă turbura pentru acestea.

Care se lucrăză întru răbdarea acestorași patimi, care și noi le pătimim.

Mântuirea voastră, dice, acesta să lucrăză și se isprăvește, nu numai cu răbdarea noastră care o arătăm întru necazurile ce pătimim, ci și cu a voastră răbdare, adevă: mântuirea voastră nu este lucrul și isprava numai a mea, a celuiia ce propoveduesc evanghelia, ci și a voastră a celor ce ve înduplecați propoveduirei mele. Căci precum pățimesc eu și mă necăjesc, căci propoveduesc, așa și voi ve necăjiți și acesteși rele le suferiți, pentru-că ați priimit propoveduirea mea și ați cređut în Kristus. Mare faptă bună însă și bărbăție mărturisește că aveău Corinteni fiind-că cu ispite și cu necazuri pârtimeău propoveduirea Evangheliei.

Și nădejdea noastră este adevărată pentru voi.

Adevă nădejduim cu încredințare întru voi fraților, că nu ve veți clăti întru ispite, și cu mult mai virtos nădejduim că nu ve veți turbura, căci ne vedeți pre noi că pătimim necazuri și ispite.

Orî de ne mângăem, pentru a voastră mângăere și mântuire¹⁾.

De vreme ce mai sus a đis, că pentru voi ne necăjim, pentru a nu se părea că dice vre un lucru și însărcinător și greūlor, pentru acesta acum adauge aicea, că și pentru voi ne mângăem, adevă mângăerea noastră, care o dobândim dela Dumnezeu, în aceeași vreme este mângăerea și a voastră; căci de vom dobândi noi vre o puțină mângăere și răsufare, acesta este a voastră răsufare, este în destul a ve mângăea și pre voi, căci și voi împreună ve împărtășiți de această răsufare și mângăere a noastră.

7. Știind că precum sinteți părtași ai patimilor noastre, așa și ai mângăerei noastre.

Precum când noi ne izgonim, dice, și pătimim, și voi ve în-

¹⁾ Chip de lipsă a întrebuintat și aicea Apostolul, că lipsește dicerea „ne mângăem”, adevă deși ne mângăem, pentru a voastră mângăere și mântuire ne mângăem. Cum însă ne mângăem? Dupre Fotie: „Din mângăerea ce o ispitim noi întru necazurile noastre, luăm dovadă că și voi aveți să ve mângăiați: pentru acesta îndoiți ne mângăem și pentru a noastră mângăere și pentru a voastră, pe care sintem încredințați că o veți dobândi.

tristați, ca cum ați pătimi asemenea cu noi;—Intru acestași chip și când noi ne mângăem dela Dumnezeu, și voi socotiți că do-bândiți aceeași mângăere¹⁾.

8. Că nu voim a nu ști voi, fraților, pentru necazul ce s'a făcut nouă în Asia, că cu covârșire ne-am îngreuiat mai pre sus de putere, în cât a ne îndoi noi și de viață.

De vreme ce mai sus a arătat nehotăritor dumnezeescul Apostol, că a cercat necazuri, pentru acesta acum aicea hotărăște și ce necazuri a cercat, și întru aceeași vreme arată lor cu acesta că îl lubește; fiind-că însușirea a unor Iubiți prietini este a arăta unil altora relele lor întemplerii²⁾. Și pre lângă acestea se desvino-văștește pentru întărđierea nevenirei sale la dinșii. În Asia însă, dice, că i-a urmat lui o usă mare a celor ce cred, însă erau mulți protivnici (I-a către Corinteni, XVI, 9³⁾). Se vede însă că însemnăza una și aceeași și dicerea cu covârșire, și cea mai pre sus de putere, dar nu însemnăza una și aceeași; iar înțelegera, ce o dice este acest fel: ispita ce o a pățimit Apostolul a fost cu covârșire, adevă mare, apoi fiind-că este cu puțință, și ispita a fi mare, și vitejește a se suferi de un puternic bărbat, și mare de suflet, pentru acesta dice Pavel, că ispita ce o am cercat noi, a fost și mare, și mai mult decât puterea noastră, adevă a fost nesuferită, și atâtă multă, în cât ne-am des-nădejduit și de însași viața; adevă în cât nu am nădejduit că vom fi vii. Pre o ispita ca acesta procoul David o numește pórta, și chinurile Iadului, și curse ale morței, fiind-că naște pre morțe, dicend: «Chinurile Iadului m'au încunjurat pre mine; cursele morței m'au întemplerat (Psalm XVII, 5).

9. Ci singuri întru înșine judecata morței o am avut. Înșine, dice, am luat întru noi judecata și hotărîrea morței,

¹⁾ Iar Fotie dice, că voi vedendu-ne pre noi că ne mângăem, sinteți bine, nădejduind că ve veți mângăia și voi când veți clădea în necazuri și în ispite, iar mângăerea este ori a se izbăvi desăvirșit de ispite, ori a se afla în mijlocul ispitelor și a le răbda pre ele cu bărbăție și vitejește, împuternicindu-se cu ajutorul lui Dumnezeu și cu nădejde.

²⁾ Pentru acesta scris este că Daniil, când căuta Navuhodonosor să l omóre, de nu-i va descoperi visul său, a arătat întemplerarea acesta prietenilor săi, celor trei tineri: „Și a intrat Daniil în casa sa; și graful acesta l'a făcut arătat lui Anania, și lui Misail, și lui Azaria, prietenilor săi (Cap. II-lea, stih 17). Și Sirah dice: „Priimește prieten și încredință-te într'insul (Cap. XXVII, stih 17). Că acesta este însușirea adevăratului prieteșug, a se împărtăși prietenii, și de necaz împreună, și de mângăere; pentru acesta ațurea a đis Pavel: se cuvine a ne bucura cu cei ce se bucură, și a plânge cu cei ce plâng (Rom. XII, 15).

³⁾ Iar Teodorit dice, că Pavel arată cu cuvintele acestea întărđirea și turburarea ce o a pricinuit argintarul Dimitrie în Efes, asupra lui Pavel, precum arată Faptele Apostolești la Cap. 19.

care înseși lucrurile o dau, și numai ce nu strigau că avem să murim. Intru înșine am luat această judecată și hotărâre a morței, adică numai până la cugetare și până la a noastră părere și hotărâre a ajuns această hotărâre a morței, care o au făcut înseși lucrurile cele ce hotărâu asupra noastră pre morțe; mai mult însă decât frica cugetării noastre, nu au sporit lucrurile; nici prin ispită am cercat morțea¹⁾.

Ca să nu fim nădejduind întru sine-ne, ci întru Dumneșu.

Pentru ce însă s'a făcut acesta și am căzut întru atatea primejii aducătoare de morțe? Pentru ca să ne învățăm a nu nădejdui întru sine-ne și în puterile noastre, ci să nădejduim întru singur Dumneșu; iar acesta o ține Pavel, nu că dór el nu știa, și acum trebuia a se învăța, căci cine știa mai mult decât Pavel că se cuvine a nădejdui în singur Dumneșu? Ci o ține acesta, ca să învețe pre cei-l-alți, în fața sa pune învățătura acesta, și pre lângă acestea, ca să învețe a cugeta meri.

10. Intru cela ce scólă pre cei morți, carele dîntru acest-fel de morțe ne-a izbăvit pre noi și ne izbăvește.

Iarăși aicea aduce aminte Corintenilor despre cuvintul învierii, pentru carele le-a țis atatea învățături în trimiterea întâia, adevărindu-i din lucrurile acestea de față ce pătimeau. Dumneșu, ține, ne-au slobodit de o morțe înfricoșată ca a-cesta, și nu a țis primejdie, ci morțe; pentru-că învierea este

¹⁾ Iar Fotie judecata morței ține pre sfârșitul morței și isprava; că așa obicinuim a ține, că bóla a judecat sau spre sănătate sau spre morțe, adică a ajuns, s'a plinit, s'a săvârșit. Deci judecata și sfârșitul cel mai de pre urmă al morței, nu de alții se socotea, ci înșine noi întru sine-ne, nu numai o socoteam, ci și o aveam. Se arată cu țicerea acesta neînșoiala pentru morțe. Iar dumneșescul Chrisostom mai curat ține: „Ne-am desnădejdui, și nu nădejduiam mai mult a vieții, ci socoteam întru înșine, că cu adevărat vom muri“ că acesta însemneză: înșine întru noi judecata morței o aveam: acesta o răspundeau nouă lucrurile, că negreșit perim; și pentru ce a ertat Dumneșu, să ajungem noi până la atatea primejii? Ca să nu fim nădejduind întru sine-ne; adică ca să nu cugetăm lucruri mari ca să nu ne înălțăm pentru isprăvi, fiind-că mai înainte ține: S'a dat mie imbolditor trupului (ispitele și necazu-ile țicându-le el), ca să nu mă înalț; și cu tóte că pentru altă pricină a ertat Dumneșu a-i veni lui ispite: care pricină? pentru a străluci întru el mai mult puterea lui Dumneșu: „Că puterea mea, ține, întru nepuțință se arată desăvârșit“ (a II-a Cor. XII). Iar Teodoroid judecata morței a tălcuit că este hotărâre a morței, unit cu sfinț. Teofilact, adăugând și acesta: „și fórtă potrivit a pomenit de învierea morților, învățând că întocmai era cu a învia pre morți, aceea că l'a izbăvit pre el din acele prea mari primejii“.

lucrul ce are a fi și ne arătat. Pentru acesta Pavel arată că acesta este un lucru ce se face în fiește-care ții, căci când Dumneșu trage pre un om din porțile morței în care a ajuns, nu arată alt ce-va, decât numai învierea; drept aceea obicinuim a ține pentru niște ómeni ca aceștia desnădejduiți de viață, ca am vėzut înviere de morți.

Intru carele nădejduim că încă ne va izbăvi.

Din aceste cuvinte ale Apostolului ne învățăm că viața hristianilor se cuvine a fi tot-de-una întru neovintă, căci țicend Pavel că încă ne va mai izbăvi și de altele Dumneșu, provestește că va să suferim mult, necazuri și ispite.

11. Impreună ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea.

Fiind-că cuvintul ce l'a țis mai sus, adică acesta ca să nu fim nădejduindu-ne întru înșine, se părea óre căroră că este prihanire, și că cu chip umbros îi arăta pre ei, pentru acesta aicea vindecă cuvintul acesta și chemă rugăciunile lor în loc de mare ajutor și apărare. Ne învățăm însă de aicea smerita cugetare, fiind-că vedem pre un Pavel avend trebuință de rugăciunile Corintenilor, că rugăciunea ceea ce se face către Dumneșu de biserică și de mulțimea hristianilor, când se face cum se cuvine, are multă putere, în cât și însuși Pavel avea trebuință de una ca acesta¹⁾.

Ca despre multe fețe darul cel către noi, prin mulți să se mulțămescă pentru noi.

Ne-a izbăvit, ține, pre noi Dumneșu de primejdia morței, și în viitorime ne va izbăvi, ca darul cel ce prin mulți ni se face nouă, adică darul cel prin mulți care se rógă pentru noi, să se mulțămescă de multe fețe, adică de ale vóstre; căci mântuirea mea și izbăvirea ceea ce se face prin rugăciunea vóstră, tuturor vouă o a dăruit Domnul, ca multe fețe și persoane să mulțămescă lui Dumneșu pentru mină. Ne învățăm însă din țicerea acesta, nu numai a ne ruga lui Dumneșu unul pentru altul, ci a-i mulțămi unul pentru altul. Veți, însă, cetitoriule, că la început a țis Pavel adică, că s'a mântuit de ispite pentru îndurările lui Dumneșu; iar acum în rugăciunile Corintenilor scrie mântuirea sa, fiind-că se cuvine împreună cu mila lui Dumneșu să facem și noi datoria noastră și să ne rugăm. Veți însă și acesta încă, că Pavel nici totul isprăvi, adică a izbăvirei de ispite o a dat la rugăciunile Corintenilor,

¹⁾ Pentru acesta și pre vîrfelnicul Petru când se afla în temniță, obșteșca rugăciune a hristianilor l'a slobodit din legături, precum mărturisesc Apostoleștile Fapte: „Petru se păzea în temniță, și rugăciunea obșteșca era, făcendu-se de biserică către Dumneșu pentru dînsul“ (Fapte XII, 5).

pentru a nu-i face să se mândrească; nici Iarashi cu totul l-a instrăinat dela isprava acăsta, pentru a nu-i face mai leneși; mă va izbăvi Dumnezeu, ȳice, de ispite și de primejdii, de veți ajuta și voi împreună cu rugăciunile vóstre și de veți arăta și voi putincioasa vóstră împreună lucrare spre acăsta.

12. Că lauda nóstră acăsta este, mărturia conștiinței nóstre.

Acăsta este, ȳice, care ne face a ne mângăea, adevă conștiința nóstră care ne mărturisește că nu gonim nici suferim ispite pentru niscaiva fapte rele ce am fi facut, ci pentru fapta bună și pentru mântuirea cea a multora. Decă mângăerea cea mai întâi ce o avem era dela Dumnezeu; iar acăsta mângăere, ce acum o avem, izvorăște din curățenia conștiinței nóstre, pentru acăsta și laudă numește pre conștiința cea de acest fel, arătând cu cuvintul acesta multă adevărire ce avea, că conștiința sa este curată.

Că intru prostime și intru curăție dumnezească.

Ce mărturisește conștiința nóstră, ȳice, și pentru ce ne lăudăm? Pentru-că cu totă prostimea, adevă cu neviclenă socotela, și cu totă curățenia, adevă curățenia gândului, care nu are nici un vicleșug, sau fățarnicie, că a fost acest-fel pre care o primește Dumnezeu¹⁾, cu acest fel de prostime, ȳice, și curățenie petrecem împreună cu voi. Acestea însă le ȳice Pavel pentru viclenii minciuno-apostolii.

Nu intru înțelepciune trupescă.

Adevă conștiința nóstră mărturisește, că împreună petreceam cu voi, nu cu viclenie de cuvinte și cu impleticături, și cu scornitură, pentru-că acestea sint înțelepciunea trupescă, intru care fiind-că minciuno-apostolii aceia se mândreău, fericitul Pavel dimpotrivă o lepădă acăsta și-și întorce fața sa despre dinsa.

Ci intru Darul lui Dumnezeu petrecem în lume.

Ci noi, ȳice, petrecem, nu numai cu voi, ci și cu totă lumea, cu înțelepciunea cea dăruită nouă de Dumnezeu, și cu semnele și minunile, cari sint dar al lui Dumnezeu. Prea mare mângăere însă este a cunoște cine-va în conștiința sa, că nu face nici un lucru cu puterea omenescă, ci cu dumnezeescul Dar.

Și mai mult către voi.

Cum că petrecem, ȳice, cu Darul lui Dumnezeu la voi, căci pre lângă semnele și minunile am propoveduit și Evanghelia,

¹⁾ Iar ce să ȳice curățenie către Dumnezeu, veți supținsemnarea și tălcuirea ȳicerei: „ca să fiți curați și fără de smintelă“ (Filip. I, 10).

fără de nici o plată. Veți însă, o cetitoriuile, că ceea ce a fost ispravă și faptă bună a lui Pavel, el o înalță la Darul lui Dumnezeu, că a fost ispravă a Darului.

13. Că nu altele scriem vóuē, ci numai cele ce cetiți sau și le cunoșteți.

De vreme ce s'a arătat că ȳice maș laude pentru sine, Apostolul, pentru a nu ȳice cine-va că sint fală de cuvinte singure acestea, și nu de lucruri, pentru acăsta ȳice aicea, că inșeși acelea le scriem vóuē, care le cetiți în trimiterile nóstre acestea, le știți însă și mai înainte prin auș și prin vedere și prin împreună petrecerea cu mine, pentru-că cunoștința ce aveți pentru mine, nu este improtiva scrisorilor și a trimiterilor mele, adevă cela ce am fost în persoană, când împreună petreceam cu voi, aceștia sint și acum când scriu vóuē. Unii însă așa au înțeles ȳicerea: că inșuși acelea scriem vóuē, care le cetiți, adevă numai vi se aduce aminte în trimiterile mele, însă fiind-că cetire se numește și aducerea aminte, și a două cunoștința de lucrul cel mai înainte cunoscut, măcar că încă cetire se ȳice, și întâia cunoștința a lucrului celui necunoscut. Dar ce ȳic, că vóuē vi se aduce aminte de acestea cu scrisorile mele? Voi le știți acestea, fără a avea trebuință cât de puțin de aducerea aminte despre ele, fiind arătate la voi și cunoscute.

Nădăduesc însă că și până în sfârșit veți cunoște,

14. Precum și ne-ați cunoscut pre noi din parte.

La Dumnezeu ațerosește Apostolul totul, ȳicând: că nădăduesc în Dumnezeu, că ne veți cunoște că sintem unii ca aceștia, ce fel ne arată și scrisorile nóstre, și ne adevărează viața nóstră cea de mai înainte, căci din parte numai ne-ați cunoscut voi, adevă ne-ați cercat, fiind-că am arătat noi vóuē ore-care mici și puține semne de îmbunătățită viață¹⁾.

Că laudă a vóstră sintem precum și voi a nóstră în diua Domnului nostru Iisus Christos.

Ce veți cunoște, ȳice? Acăsta, că sint laudă a vóstră, adevă că acest-fel de indestulat sint, în cât a da vóuē prilej de a vă lauda pentru mine, că aveți un învățator ca acesta, carele nu v'a învățat nimic omenesc, nici este amăgitor și viclen. Apoi pentru a nu se părea Apostolul că ȳice pentru sine maș ore cari cuvinte de mândrie, face lauda obștescă și ȳice: că

¹⁾ Iar Teodorit ȳice, că pentru acăsta a ȳis Apostolul, că din parte numai m'ați cunoscut, pentru ca să împunga pre Corinteni, căci nu au lepădat desăvârșit din aușul și sufletele lor clevetirile cele ce se făceau asupra lui de către minciuno-apostolii.

și voi sinteți laudă a noastră; că și eu mă voi lauda că am câștigat niște ucenici ca aceștia, cari nu se clătesc, nici se amăgesc de minciuno-apostoli; când însă și eu mă voi lauda pentru voi, și voi pentru mine? Și acum adecă, în viața acésta, iar mai ales atuncea în ziua aceea a judecâtei. Căci acum adecă, cei mai mulți din ómenti fără cunoștința, ved numai prihánirile și ocările ce fac asupra vóstră minciuno-apostoli; și póte că și ei ne prihánesc înșiși, iar atuncea în ziua judecâtei, fiind-că au să se descopere tóte, mă voi arăta și eu, că nu sint acest-fel, precum minciuno-apostoilii mă prihánesc; și voi încă, ve veți face laudă a mea, pentru-că nu i-ați cređut pre dinșil.

15. Și cu acésta nádejde voiam să viú la voi mai înainte.

Cu care nádejde și cutezare dičí, o fericite Pavle, că voești să mergi la Corinteni? Cu acésta: fiind-că nu știú, diče, întru conștiința mea nici un vicleșug, și pentru-că sint laudă vóstră, căci nu am petrecut împreună cu voi cu înțelepciune trupescă, ci cu darul lui Dumneđeu, și pentru-că pre înșiși voi ve am marturi de tóte bunătățile acestea. Pentru acestea, diče, voeam a veni, nádejduind întru voi.

Ca al doilea dar să aveți.

Adecă, ca să aveți îndoiť dar: unul, pentru întâia scrisóre ce v'am trimis¹⁾, și al doilea pentru înfățișarea mea.

16. Și prin voi să trec la Macedonia.

Nedumerire este aicea, cum în trimiterea cea întâia a diș Pavel că voiú veni la voi, când voiú trece Macedonia, iar acum diče aicea, că voiam a veni mai întâiu la voi; decí se împrotivește Apostolul însuși lui-și? Să nu fie! căci nu a diș, că am scris mai întâiu că voiú merge în Macedonia pre la voi Corinteni, ci a diș că o voiam acésta, fiind-că deși nu v'am scris așa, diče, însă mă sileam și voeam să viú la voi, și mai înainte încă de a vedea Macedonia. Și atáta nu m'am lenevit de a veni la voi, și am călcat fágăduința, în cât am voit și a săvırși fágăduința mea, mai înainte de rânduita vreme.

Și iarăși dela Macedonia să viú la voi. Și de către voi să mă petrec la Iudeea.

În trimiterea cea dintâiu a diș nehotăritor, că voi aveți a

¹⁾ Mie însă mi se pare că Corinteni ar fi avut îndoiť dar, nu pentru întâia trimitere a lui Pavel, ci pentru întâia înfățișare, care Pavel o a făcut la dinșii, propoveduind Evanghelia, ci pentru a doua înfățișare, care voia a o face iarăși la dinșii. Însemnézá, că la Teodorit, în loc de dar, se află: bucurie.

mă petreceți acolo, unde voesc să merg, teméndu-se nu cum-va va diče, că voiú să merg la Iudeea, apoi silit fiind de Sf. Duh, ca să mérgă la altă parte, așa se va aráta mincinos; iar acum, fiind-că n'a nemerit felul, și n'a mers la Corinteni, pentru acésta îndrăznind diče lor, că voeam de voi să mă petrec la Iudeea, ci Dumneđeu nici cum a voit să viú la voi, nici să mă petrec de voi la Iudeea. Ascultă însă și cele urmétóre:

17. Decí acésta voindu-o¹⁾ au dór vre o ușurare am întrebunțat? Saú cele ce socotesc, dupre trup le socotesc? Ca să fie în voea mea așa, așa și nu, nu?

Aicea arátat spune Pavel pricina pentru care a întârziat a merge la Corinteni, și diče: pentru care pricină nu am venit la voi? Au dór pentru-că sint ușor de socotéla, și lesnicios a mă preface, și că altele dič, adecă o dată, și altele altă dată? Ba; și au dór după trup, adecă omenéște socotesc și mă ocármuesc cu socotința mea, în cât ceea ce voiú hotári în cugetul méu, aceea să o și plinesc, ori așa ori nu? Nici acésta nu este; căci mă port și mă ocármuesc de Sf. Duh, și nu am stápánire a merge unde voesc, ci unde Duhul imi poruncește. Drept aceea, de multe ori mié așa, nu-mi este așa, fiind-că nu se vede plăcut Sfintului Duh; nici nu, imi este nu; pentru-că ceea ce eu nu voesc, aceea imi poruncește Duhul să o fac. Veđi însă înțelepciunea a lui Pavel, că aceea ce minciuno-apostoli prihánindu-l pre el, o fáceaú pricină de prihánire asupra lui, adecă a se fágădui să mérgă la Corint, și apoi a nu merge, acésta, dič, Pavel o pune aicea în rânduială de laudă a sa; adecă a nu se stápani însuși pre sine, ci a se purta de Sfintul Duh, ori unde acela ar voi. Ci s'ar nedumeri cine-va, și ar diče: și ce? Ceea ce fágăduia Pavel că avea să mérgă la Corint, fără de lucrarea și mișcarea Sfintului Duh o fágăduia, și nu știa ceea ce urma să se facă? Pre care noi rěspundem că așa, nu o știa, căci tóte nu le cunoștea; pentru acésta și se ruga să dobândéscă cele ce nu-l foloseau, precum ruga pre Dumneđeu să ridice dela el boldul trupului, adecă împrotivitorii propoveduirei, și nu a fost ascultat, pentru-că nu era de folos (II-a Cor. XII, 8). Și la Fapte încă se vede, că Pavel a voit să mérgă la altă parte, și s'a oprit de Duhul Sfint, că viind, diče, sfintitul Luca, la Misia, se ispatea a merge la Vitinia, și nu l-a lăsat pre el Duhul Sfint (Fapte XVI, 7); acésta însă o fácea Dumneđeu spre folos, pentru a nu lua ómenii aminte la Apostoli ca la niște dumneđei, precum o a pățit cei ce locuiau în Lycaonia, și numeau pre Var-

¹⁾ La Teodorit se scrie: sfātuindu-mě.

nava Dia, iar pre Pavel, Ermi, precum se vede intru aceleași Fapte (Cap. XIV, 10)¹⁾.

Iar credincios este Dumneșeu, că cuvintul pentru cel către voi nu s'a făcut așa, și nu.

Aicea dezlegă Apostolul o impropivă stare, că putea urma a-i

1) Iar fiind-că dupre Fotie unii nu se domiresc dîcînd: ôre la care voește Pavel, și la care nu? Și câte le voia, ôre dupre trup le voia, ori dupre duh? Spre deslegarea nedumerirei lor dîcem în scurt aicea: că lucrurile de obște se impart în două: în duhovnicești și în trupești. Și cele duhovnicești larăși se impart în două: și în dogmele credinței, și în faptele cele bune. Așijderea și cele trupești altele sint cu adevărat impropivă Sf. Duh, precum este necredința, necinstirea de Dumneșeu, curvia și toate pecatele; iar altele sint osebite de cele duhovnicești, însă nu și impropivnice celor duhovnicești, precum sint patimile cele neprihănite ale firei, mîncările, bînturile, somnul, îmbrăcămîntea și cele-l-alte. Acestea așa procunoscut fiind, dîcem că Pavel despre dogmele credinței și despre propoveduire, nici socotea, nici făgăduia, ci numai propoveduia, și slujia, ca un osebit și trimis spre acești de Dumneșeu. Iar minciunapostolii, și socoteau despre acestea, și făgăduiau ca unii ce necinsteau cuvintul lui Dumneșeu.

Iar despre faptele cele bune, la cele ce nu erau legiuite de Christos, socotea Pavel și da socotița sa, pentru acesta și despre feciorie și despre feciôre dîcea: „Porunca Domnului nu am, socotiță însă dau (I Cor. 7). Iar la cele ce s'au legiuit de Christos, nu avea stăpînirea a socoti, ci a-acelea, a le păzi, pentru care și dîce: „Iar celor căsătorii le poruncesc, nu eu, ci Domnul (I Cor. VII, 10). Iar despre cele trupești, protivnice Duhului, socotea Pavel, dar socotea dupre Duhul, pentru ca să le strice și să le omôre; iar la cele trupești, adevăc, dar nu protivnice Duhului, adevăc la patimile cele de nevoie și neprihănite ale firei, socotea și la acestea duhovnicește, însă și dupre Duhul; inghesuindu-se pre sine și cu fôme și și cu sete și cu privighere; și semplu a dîce, chiar dupre trup adevăc cele impropivă Duhului, Pavel nici odinioră nu le-a socotit. Iar la patimile cele de nevoie ale firei, cele nu impropivă Duhului, socotea de multe ori Pavel afară de socotița Sfantului Duh, pentru aceea nu voia a fi bătut și se bătea; a merge ôre-unde, și se oprea de Duhul; vrea a nu fi bolnav Timotei și se bolnăvea; vrea a nu fi protivnicîi propoveduirei și erau, pre care și-i numește bold al trupului. Drept aceea acesta ce o dîce aicea Pavel dupre trup se înțelegeți în loc de a sa stăpânire, a sa domnire, însuși poruncire, adevăc: cu însași a mea stăpânire nu voesc cele ce le voesc (Veđi stih 13 al Cap. I al cei către Rom. și stih 18 al Cap. II al cei către Tesal.

Iar Teodorit așa tâlcuește dîcerea acesta: „Două pricină a pus aicea, din carea cea mai întăta e acesta, nici ușor adevăc deșert sint, nici iute pornit la schimbările socotiței, în cât acum a o dîce acesta, și acum a cea: iar cea a II-a este nici slujesc patimei la acesta cu adevărat ca numai decă să-mi implinesc pofta. Că acesta dîce: Ori cele ce socotesc dupre trup, le socotesc, ca să fie în voea mea așa, așa și nu, nu: că cela ce urmază poftelor trupului, se târăște dupre cugetările acelea, măcar de ar fi prea mare necuviința; iar cel ce socotește cu întregă înțelepciune, măcar vre un bine de ar socoti, înțelege însă acesta când urmază a fi bine pentru el și nu implinește socotița.

dîce cine-va: o fericite Pavle, dacă cele ce dîci, nu sint adevărate, ci de multe ori dîce așa, și se află nu, ne temem nu cum-va și cuvintul tîu și propoveduirea ta să fie acest fel: așa, și nu, adevăc nestatornică și neadeverată. Decî această impropivă stare a fost în socoteala mea, pentru acesta și nu am nimerit ținta și nu am venit, iar propoveduirea, și cuvintul meu, nu sint ale mele, ci ale lui Dumneșeu. Pentru acesta cu neputință este lucrurile lui Dumneșeu a se face minciunose. Pentru acesta și dîce: credincios este Dumneșeu, adevăc adevărat; și de vreme ce este Dumneșeu adevărat, apoi și cuvintul lui Dumneșeu pre care eu l'am propoveduit la voi nu este minciunos și nestatornic și neadeverat și une ori adevăc să fie așa, iar alte ori nu, ci este de-apururea adevărat și incredințat.

19. Că Fiul lui Dumneșeu Iisus Christos cel prin noi propoveduit voue, prin mine și prin Siluan) și prin Timotei nu a fost așa și nu, ci așa intru el a fost.

Dupre urmare dîce aicea dumneșeescul Apostol, care cuvint nu s'a făcut așa și nu; adevăc care cuvint acum se propoveduia așa și mai de apoi alt-fel, ci a fost numai așa, adevăc s'a propoveduit cu adevărat și fără schimbare. Decî dîce că acest cuvint este Iisus Christos, Fiul și Cuvintul lui Dumneșeu, fiind-că acesta era tîta pricina apostoleștei propoveduiri. Numără însă și pre mulțimea celor ce au propoveduit cuvintul acesta, una adevăc pentru ca să facă mărturia sa vrednică de credință; fiind-că «pre gura a doi sau trei marturi va sta tot graul» (Mat. XVIII, 16); și alta încă pentru ca să invete pre Corinteni smerita cugetare, fiind-că Pavel cel atât de mare și acest fel de vestit pre ucenicii săi îl numește și îl face împreună învățatori asemenea ca pre sineși.

20. Căci câte făgăduințe sint ale lui Dumneșeu, intru dînsul au pre așa și intru el pre amin, spre slava lui Dumneșeu prin noi.

În propoveduirea Evangheliei multe sint acelea, care se făgăduesc dela Dumneșeu, precum: invierea morților, punerea de fit, nesticarea trupului, și preste tot cuprințetor a dîce, na-dejdile vécului viitor. Decî dîce Pavel, că nu numai propoveduirea tot-de-una a fost această și cu adevărat s'a propoveduit, ci și intru propoveduire făgăduințele lui Dumneșeu sint adevărate, și tot-de-una acestea și sint; pentru ce? căci sint făgăduințe ale lui Dumneșeu, și câte Dumneșeu făgăduiește, în-

2) Teodorit însă dîce că Siluan este însuși Sylva, despre care nume veđi la suptinsemnarea Cap. I, stih 1 al cei către Tesaloniceni.

tru însuși Dumneșeu își au pre «așa» și pre «amin», adică au a-deverirea și neschimbarea¹⁾. Căci nu se deplinesc cu puterea vre unui om, ca să urmeze a nu se deplini, ci se deplinesc cu puterea lui Dumneșeu, carele e a tot puternic, și nu este chip de a nu se deplini și a nu se face adevărate făgăduelile lui. Și nu numai pentru-că Dumneșeu este a-tot-puternic, pentru acesta se deplinesc și făgăduințele care le face, ci căci și însăși făgăduințele sînt spre slava lui Dumneșeu. Pentru acesta și Dumneșeu de nu pentru alta, dar însă pentru slava sa, negreșit le va deplini. Cum însă le va deplini? Prin noi credincioșii, adică prin facerile de bine și darurile sale cele către noi credincioșii, pentru-că noi cel ce credem, priimind dela Dumneșeu prin credință cele făgăduite dela Dumneșeu, ne facem pricinătorii lui Dumneșeu, de a deplini făgăduelile sale. Decî dacă făgăduințele lui Dumneșeu sînt adevărate, cu mult mai mult e Dumneșeu adevărat și cuvîntul cel despre Dumneșeu este adevărat; sau și altmîntea să înțelegî țicerea «prin noi», adică spre slava lui Dumneșeu ceea ce prin noi se produce lui Dumneșeu, căci prin noi credincioșii se slăvește Dumneșeu²⁾.

21. Iar cela ce ne adevăreză pre noi, împreună cu voi întru Christos, și ne-a uns pre noi, Dumneșeu este.

22. Carele și ne-a pecetluit pre noi și a dat arvuna Duhului întru inimile noastre.

Fiind-că mai sus a țis Pavel, că Dumneșeu deplinește făgăduințele sale, acum formăluște acesta și țice, că Dumneșeu este carele dă acesta de a sta voi adeveriți în credința lui Christos, precum și însumi eî invățătorul vostru, ci Dumneșeu este carele ne-a uns pre noi și ne-a pecetluit, adică ne-a făcut proroci și împărați și preoți³⁾, (fiind-că sfințitele cete acestea se

ungeau cu untul de lemn al legef). Că unul ca acesta este fieșt-carele hristian ce se botéza, adică este proroc, pentru-că a vėduț cele ce omul cel trupesc nu le-a vėduț și a audit acelea ce ureche trupescă nu le-a audit; este preot, pentru-că este dator a se aduce pre sineși jertfa vie sfință și bine plăcută lui Dumneșeu, precum țice însuși Pavel (Rom. XII, 1). Este împărat fieșt-carele hristian, pentru-că s'a făcut fiu dupre Dar al cerescului Împărat, pentru-că are să se facă în cea-laltă viață moștenitor al împărației și căci în viața acesta, împărațeste și stăpănește preste cugetele cele rele, și e mai pre sus de totă lumea și decăt toate lucrurile lumei. Decî, precum în vremea veche prorocii și preoții și împărații se ungeau cu untul-de-lemn acel sfințit, așa acum noi hristianii ne ungem cu Duhul Sfinț, cu untul-de-lemn cel gėndit, fiind-că a dat Dumneșeu în inimile noastre arvuna și zalogul Sfințului Duh; iar de vreme ce a dat nouē arvună și partea, negreșit va da și totul. Iar arvună țice pre tôte darurile Sfințului Duh cele ce se dau celor vrednici în viața acesta; fiind-că dupre aceștia Pavel țarași: «Din parte cunoștem și din parte prorocim» (I Corint. XIII, 9). Atuncea însă vom lua pre cel desăvirșit dar, când se va arăta Christos întru slava sa, în vėcul cel viitor. Decî să nu socotiți, țice, o hristianilor, că noi sîntem cari am făgăduit vouē făgăduințele, și pentru acesta pôte vē temeți că ne vom arăta minclunoși; fiind-că nici sîntem noi cari vē întărim întru făgăduințele acestea, ci Dumneșeu este carele și făgădueste și întărește întru făgăduințele sale și pre noi și pre voi. Insuși dar este carele are să deplinescă și tôte căte a făgăduit, căci din afară trebuie să înțelegî, o cetitorule, ca să înțelegî așa cuvîntul acesta dupre lipsa țicerei, adică, că Dumneșeu cel ce ne adevăreză și ne-a uns și ne-a pecetluit pre noi, acesta și săvirșește făgăduințele sale¹⁾.

răție, și dupre preoție, că dupre acesta singurî sînt proroci și împărați și preoți, căți i-au hărăzirea și darul prorociei și al împărației și al preoției; ci dupre ceea ce mai obștește și preste tot cuprinđtore se numește prorocie și împărație și preoție, că așa și în Apocalipsis este scris: „Ne-a făcut pre noi împărați și preoți lui Dumneșeu și Părintelui său” (cap. I, stih 6). Și țarași: „Și ne-a făcut pre noi Dumneșeu nostru împărați și preoți și vom împărați pre pămėnt” (cap. V, stih 10).

1) Fotie însă țice că se pôte îndrepta țicerea de mai sus a lui Pavel și cu o singură lipsă de țicere a lui, este adică: „Iar cela ce ne adevăreză pre noi întru Christos, și carele ne-a uns este Dumneșeu”, drept aceea când se va ceti așa trebuie la țicerea „ne-a uns pre noi”, a se face puțină stare. Aceștia o țice și Christosomul, țar Iucumenie țice că prin cuvintele acestea vederat a arătat Pavel pre Sfința Treime, că Tatăl țice, care ne-a adevărit pre noi în Christos, și ne-a uns prin Sfințului Duh, Acesta plinește și făgăduințele. Iar Elstratie Arghental în car-

¹⁾ Aceștia Teodorit însă așa tălcuește țicerea acesta: „Multe făgăduințe ale lui Dumneșeu sînt înviera morților, nesticăciunea trupurilor, viața nesfirșită. Împărația ceriturilor, ce acestea Dumneșeu a tôte prin Unul născut Fiul său le-a dat, pentru acesta dar și printr'însul producem lui lauda cea de mulțămire. Iar pre „amin” aicea nu prost l'a adaus, ci invățând că nu singur preotul rugăndu-se înaltă lauda către Dumneșeu, ci și cela ce în urmă adauge pre „amin” se împărtășește de slavo-cuvintarea ceea ce se produce lui Dumneșeu. Se vede însă că aicea întrebuițeză Apostolul forma de lipsă; că cea fără de lipsă este acesta: „Căci căte făgăduințe sînt ale lui Dumneșeu întru însuși Dumneșeu i își au pre așa și întru însuși Dumneșeu au pre amin”.

²⁾ Și pôte însă, acest „prin noi” a se înțelegi în loc de prin mijlocirea noastră a Apostolilor, a celor ce am propoveduit Evanghelia, a adevărit Dumneșeu făgăduințele sale.

³⁾ Adică a făcut Dumneșeu pre toți hristianii proroci și împărați și preoți, nu dupre prorocia ceea ce se țice cu deosebire, și dupre împē-

23. Eu însă chem martur pre Dumneșeu asupra sufletului meu, că cruțându-vă pre voi încă nu am venit în Corint.

Nedumerire urmăze aicea pentru ce mai sus a ȃis Pavel, că pentru acesta nu am venit în Corint, pentru-că nu a fost în stăpânirea mea, ci m'am oprit de Sf. Duh, iar acum ȃice că cruțându-vă și durându-mă inima pentru voi, nu am venit? Spre deslegarea nedumeririi răspundem, că acesta a nu merge Pavel în Corint, cruțându-l și durându-l pentru Corinteni, și acesta, ȃic, a fost a Sf. Duh, fiind-că Sf. Duh din lăuntru îl mișca pentru el a nu merge în Corint, propunând intristarea și durerea ce urma a o suferi pentru Corinteni, ori și că la început adecă îl oprea Sf. Duh pre Pavel a nu merge; iar apoi și însuși a socotit dela sineși că acesta este mai bine, pentru care a și rămas. Veđi însă înțelepciunea lui Pavel, fiind-că Corinteni ȃiceaș lui Pavel, că pentru acesta nu ai venit, pentru-că ne-ai urât, Pavel ȃice lor dimpotivă, că pentru acesta n'am venit, pentru-că vă iubesc, și nu vreaș să vă scărbesc. Acesta însă o ȃice pentru-că erau ore cari Corinteni cari pécătuiău, și nu se pocăiaș, pre cari, de ar fi mers Pavel în Corint, l-ar fi pedepsit, aflându-i neindrepțați și nepocăiți. Decă aștepta când se vor pocăi aceia, atunci să mērgă și însuși, când să nu afle nici o pricină ca să-l pedepsescă.

24. Nu căci stăpânim preste credința voastră, ci împreună lucrători sintem ai bucuriei voștre.

Fiind-că cuvintul acel ce l'a ȃis mai sus Pavel, că vă cruț adecă, și nu voiș să vă pedepsesc, să părea a fi domnesc ore cum, și stăpânesc (căci pre aceia ce îi cruț cine-va și nu voește a-l pedepsi, acela se înțelege a fi stăpânitor și de a-l pedepsi), pentru acesta vindecă acum aicea asprimea acestui cuvint, și ȃice că am ȃis cum că vă cruț, și nu vreaș a vă pedepsi, nu că dór sint stăpânitor și domn al credinței voștre (de vreme ce credința este lucru al proalegerii, și nimenea silește să credă pre acela ce nu voește), ci am ȃis că vă cruț, și nu voiș să vă pedepsesc, că bucuria voastră este și a mea; și de acesta nu am venit în Corint, ca să nu vă bag în scărbă, și dupre ur-

tea cea despre taine (Cap. CLXXIX) ȃice, că prin grațurile acestea ale Apostolului se învață taina dumneșeescului mir, căci preotul ungēnd pre cei ce se botăze, și ȃicēnd: „Pecetea Darului Sfintului Duh.“ pri meș? în inimile lor, cei ce se ung și se pecetluesc, arvuna Sfintului Duh. Iar această taină s'a rânduit și prin grațurile acelea ale Domnului, care l-a ȃis către Apostoli: „Iată eu voiș trimite făgăduința Tatălui meu preste voi, voi însă ședeți în cetatea Ierusalimului până vă veți îmbrăca cu putere din înălțime“ (Luca XXI), dupre aceșai Arhentie.

mare ca să nu mă scărbesc și eu, căci tóte le fac pentru bucuria voastră; și de acesta am rămas și nu am venit, că aflându-vă pre voi indrepțați de singură înfricoșarea ce v'am făcut, să vă găsesc întru bucurie și să nu vă intristez¹⁾.

Că cu credința stați.

Cu șfială grăește lor aicea, pentru-că l-a înfruntat mult în trimiteria cea de mai înainte; iar ceea ce ȃice are acest fel de înțelegere: întru cele ale credinței adecă, ȃice, ați statut, și pentru acesta nu aveam să vă prihănesc de acelea; iar în cele-lalte vă clățiți, de care fiind-că nu v'ati indrepțat, vream să vă pedepsesc, și dupre urmare v'aș fi intristat, precum și eu m'am mahnit de voi, pentru acest fel de pécate ce faceți.

CAP. II.

1. Și am judecat acesta întru sine-mi, a nu veni iarăși cu intristare la voi.

ȃicēnd pre «Iarăși», arată Apostolul că și altă dată s'a mahnit de Corinteni²⁾; nu a ȃis însă arătat că m'ati mahnit și altă dată, ci cu alt chip, adecă: că pentru acesta n'am venit, pentru ca să nu vă mahnesc iarăși, care are aceeași înțelegere, căci pentru acesta cu adevărat și el îi mahnua pre Corinteni cu certările, pentru-că și el îl mahnuaș pre el cu pécatele ce faceau, măcar că acesta, ȃic, are aceeași înțelegere, însă nu este atata de înfruntătoare ȃicerea, precum ar fi fost de le-ar fi ȃis.

2. Că de vă mahnesc eu pre voi, și cine este cel ce mă veselește pre mine, fără numai cel ce se mahneste de mine.

Deși vă scărbesc, ȃice, pre voi pentru-că vă cert, și imi intorc fața despre voi, dar însă pentru însuși acesta mă veselesc, că precum se vede, mă aveți de multă cinste, și pentru acesta vă scărbiți când eu mă intorc despre voi și vă cert; căci niminea altul mă veselește atata, cât mă veselește cel ce se mahneste, când mă vede mâniindu-mă; că arată cu mahniciunea ce o priimește, cum că nu mă defaimă; pentru acesta de vreme ce cu acesta dă buna nădejde că are să se indrepteze, cu acesta și pre mine mă veselește.

¹⁾ Mai acesteăși le ȃice și Teodorit: „Fiind-că se putea a ȃice cine-va: dar ce? Pentru acesta am crețut, ca să primim a robi și a ne pedepsi de tine stăpânește? De nevoie a adaus“ că „aceștea nu că dór stăpânindu-vă pre voi le-am ȃis, ci ca un împreună lucrător al duhovniceștii voștre veselii“.

²⁾ Iar Teodorit ȃice, că ȃicerea «Iarăși» nu să unește cu ȃicerea: „Cu intristare“, ci cu „a veni“, „adică cu înfășurarea sa“; va să ȃică: am judecat însă întru sinem, a nu veni a dōua oră la voi cu intristare.

3 Și am scris vouă înscuțată.
Care am scris vouă, ȳice? Că cruțându-vă ca să nu vă pedepsesc, pentru acăsta nu am venit. Și unde o am scris acăsta? Întru acăstă trimiterē!).

Ca nu viind să aib mǎhnicuine de acelea ce trebuam eū a mē bucura.

Pentru acăsta ȳice am scris acum vouă ca să vă îndreptați, și ca nu viind și neîndreptați aflându-vă pre voi să priimesc mǎhnicuine pentru voi, care vi s'ar cuveni a-mi da pricinā nu de întristare, ci de bucurie și de veselie.

Nădejuind spre toți voi, că bucuria mea este a vós-tră a tuturor.

Am scris, ȳice, nădejuind că vă veți îndrepta și din îndreptarea vóstră acăsta mē voiū bucura și eū. Iar bucuria mea iarăși este o bucurie obștească a vóstră a tuturor; drept aceea de acăsta am ȳis mai sus, că nu am venit pentru ca să nu vă mǎhnesc, nu folosul mēu căutându-l, ci al vostru; pentru-că știū că dacă mē veți vedea bucurându-mē, aveți să vă bucurați și voi; iar de mē veți vedea că mē mǎhnesc, aveți să vă mǎhniți și voi.

4. Că din multul necaz și scārbă a inimei am scris vouă cu multe lacrimi.

Fiind-că a ȳis mai sus, că cela ce sē scārbește pentru mine, acela mē veselește, pentru ca să nu ȳică ei: deci, o Pavle, pentru acăsta te silești a ne mǎhni pre noi, pentru ca să te bucuri; pentru acăsta ȳice aici Apostolul, că eū tare mē mǎhnesc, și mai mult decât voi care păcātuți, căci v'am scris scrisórea acăsta ²⁾, nu prost de necaz, ci de mult necaz; și nu cu fiește-ce lacrimi, ci

¹⁾ În care parte însă a trimiterēi acēștiea o a ȳis acăsta Apostolul? Este nearătat, că în Cap. I. a scris că: „Cu acăstă nădejde voiām să viū la voi mai înainte ca să aveți al ȳoilea dar” (I Corint. Cap. I. 15). Dar nu arată întru aceste cuvinte Pavel, că cruțându-vă pre voi nu am venit pentru a nu vă pedepsi. Póte însă ȳice Pavel că însuși acăsta o am scris nu întru acăsta a II trimiterē, ci întru cea I, când ȳicea „ce voiți, cu toȳag să viū la voi sau cu dragoste și cu duh de blāndețe” (I Corint. Cap. IV, 21), cu care cuvinte lăturis se arată Apostolul că nu voia a merge la Corinteni cu toȳag și cu pedepsa. Iar Teodorit așa tǎlcuește „o am scris însuși acăsta” ȳicēnd: „Pentru acăsta a apucat mai înainte de înfățișarea sa scrisorile ca prin acelea făcēndu-se vindecarea, mie sǎ-mi pricinuiască veselia, adecă pentru acăsta am scris vouă trimiterēa acăsta, pentru ca să vă îndreptați, precum mai jos acăștiei o ȳice și Teofilact.

²⁾ Teodorit însă ȳice, că Pavel ȳice că a scris cu multă întrista e I-a trimiterē „că mai strajnic i-aū atins pre ei cu scrisorile cele dintăiū”; deci învați că nu prost vrēnd sǎ-i mǎhnescă le scria acelea, ci îndreptarea celor ce aū fost păcătuit neguțându-o. Pentru care și mai multă durere a suferit și nădejuind a trimis scrisórea vestindu-le ce aședare sufletescă are pentru dinși.

cu lacrimi multe și cu durere de inimă; adecă mǎhnicuinea imi inneca inima, înghesuindu-o și strǎmptorāndu-o pre ea, și pentru acăsta m'am îndemnat a scrie vouă ca un părinte și doftor, când are să ardă sau să tae rana fiului sēu, în 2 chipuri se întristeză, și căci fiul sēu bolește, și căci e silit a tala sau a-i arde rana lui; dupre alt chip însă se bucură, căci are nădejde că se va însănătoșa fiul sēu. Cu un chip ca acesta pătinesc și cū duhovnicescul vostru părinte și doftor; căci mǎhniindu-vă pre voi, care păcātuți, mē mǎhnesc și eū; iar dupre alt chip mē bucur și mē veselesc, când vă întristați voi, pentru nădejdea ce am că aveți să vă îndreptați.

Nu ca să vă întristați, ci ca să cunóșteți dragostea care o am către voi mai mult.

Urmarea cuvintului era să ȳică că am scris vouă nu ca să vă întristați, ci ca să vă îndreptați. Iar Pavel nu a ȳis așa, ci indulcește cuvintul, voind a-i trage pre dinși la înduplecare, fiind-că le arată că pre ei îi iubește mai mult decât pre cei-l-alți ucenici ai sēi; și cum că deși îi scārbește, îi scārbește însă din dragoste, și nu cu ură și cu mǎnie, căci semn de mare dragoste, ȳice, este acăsta că mē mǎhnesc eū, căci păcātuți voi, și că mē silesc ca să vă cert, și din acăsta să vă mǎhnesc; căci de nu v'ăș iubi, negreșit v'ăș lăsa nemǎhniți, și dupre urmare v'ăș fi lăsat neîndreptați.

5. Iar de m'a întristat cine-va, nu pre mine m'a întristat, ci din parte ca să nu vă îngreuez pre voi toți.

Cu aceste cuvinte voește Apostolul a se face pace cu cela ce curvea cu mașteha sa, despre carele a scris în I-a trimiterē; de vreme ce dupre porunca lui Pavel, toți Corinteni și-aū întors fețele despre acela, și nu se întâlneau cu el ca cu un pângărit. Deci fiind-că iarăși li s'aū poruncit de Apostolul să se impace, și să se adune împreună cu dînsul, pentru ca să nu sǎ smințescă ei asupra lui Pavel, socotindu-l lesne schimbăcios, prefăcut, și că alte-orī cērtă și alte-orī iartă; pentru acăsta Pavel prea înțelepțește face cuvintul și face pre Corinteni împreună părtași ai ertărei aceluia ce păcātuia cu mașteha sa, ȳicēnd: că precum acela obștește ne-a întristat pre noi pre toți cu păcatul sēu, așa iarăși obștește ne-a bucurat pre toți cu pocăința și cu ertarea sa. Căci nu m'a întristat, ȳice, pre mine numai, ci și pre voi pre toți din parte, adecă puțin ce-va, și cu o parte v'a întristat; însă o ȳic acăsta că puțin v'a întristat și din parte, pentru ca să nu însărcinez multă greutate asupra celui ce curvea cu mașteha sa. Căci cu adevărat și pre voi v'a întristat asemenea ca pre mine, cu covirșire adecă, dar însă ca să nu însărcinez

cinez multă greutate de prihăniri asupra aceluia, pentru acesta
dă, că din parte și puțin v'a intristat¹⁾.

6. Indestulă este certarea acesta, cea de către cei mai
mulți.

Nu ție hotărător Pavel, că este de ajuns certarea acesta și
canonul ce i s'a făcut de către toți, celui ce curvea cu mașteha
sa; ci unuia că acestuia ție: precum cu un chip ca acesta
nehotărător îl numla și în trimiterea cea dintăi; ci atunci
adecă acolo nu voia nici numele lui a' l ție, însă aicea acum
nu-l numește, măhnindu-se și durându-l inima pentru dînsul; pen-
tru acesta nici întru o parte a scrisorei aceștea arată vederat
păcatul lui, învățându-ne cu acesta și pre noi, să fim cu împreună
pățimire către cei ce se pocăesc, și cu sdrobire de inimă.

7. În cât dimprotivă mai mult să-i dăruieți voi și să'l
mângâiați.

Nu numai să-i dezlegați certarea, ție, și canonul lui, și im-
preună să petreceți cu el și să dăruieți lui și alt ce-va mai mult,
și să'l mângâieți pre el, adecă să'l scoteți pre el din intristarea
cea mai dinainte a lui și să'l vindecați. Precum și unul ce bate
pre ôre-cine, nu-l lasă numai slobod de bătae, ci pre lângă a-
ceștea se îndemnă a vindeca și ranele lui; căci pentru a nu scoti
cel ce a păcătuit că s'a ertat, pentru-că indestul s'a mărturisit,
și destul s'a pocăit, pentru acesta arată Pavel, că el câștiga dela
Apostolul ertarea păcatului său, nu atăta pentru pocăința sa, cât
pentru harul ce face Apostolul către Corinteni, sinpatrioții lui.

Ca nu cum-va cu mai multa intristare să se inghită
unul ca acesta.

Se cuvine, ție, să'l ridicăți pre cel ce a păcătuit, și să'l mân-
gâiați, și să'l vindecați, pentru ca să nu să inghită de intristare
și desnădejduire, ca de vr'o hiară, sau ca de vr'o furtună a
mării, sau ca de un vifor infricoșat și plõe répede; și așa de
multă intristare și de desnădejduire îndemnându-se, ori să se
spânzure însuși, precum s'a spânzurat Iuda, ori să se lepede de
credința lui Christos și să se fac elin, nesuferind durerea ne-
măsuratei certări, și așa să se prăpăstuiască în mai mare răutate
și muncă a iadului. Veți însă, o cititoriule, cum smerește Pavel
pre cel ce a curvit, cu cuvintele acestea, ca să nu se facă mai
trândav pentru ertarea păcatului lui; căci ca cum s'ar ție lu':

¹⁾ Teodorit însă așa tâlcuește proțicerea din parte, că adecă cel ce
curvea cu mașteha sa, a intristat pre trupul bisericeii și pre toți nri-
stianii, nu numai pre Corinteni; iar Pavel lăsând pre toți cei-l-alți cari
l-a intristat acela, numai pre Corinteni îi arată, că acesta însemnă ție
cerea „din parte“.

Nu am ertat ție păcatul, căci ai fi spălat desăvirșit spurcăciu-
nea lui cu pocăința ta, ci pentru ca să nu pătimești vre un réu
mai cumplit, pentru slăbiciunea ta¹⁾. Însemnă însă, că nu se
cuvine să rânduim certările și canonele după firea păcatului, ci
după așeșarea celui ce a păcătuit, precum și dumneșteștile ca-
nonele acesta orânduesc, și mai ales canonul 102 al sf. icume-
nicului al 6-lea Sobor.

8. Pentru acesta rogu-vê pre voi să întăriți lui dragostea.

Nu mai poruncește Pavel ca învățator, ci rógă pre Corinteni ca
un ôre-care apărător ce rógă pre judecători să-ajute vre-unuia.
Și ce îi rógă? Să întărească dragostea către cel ce a păcătuit, a-
decă să adevereze lui dragoste, și nu numai să'l priimască prost
și cum s'ar întempla. Cu aceste cuvinte însă arată și fapta bună
a Corintenilor, fiind-că cel ce atăta îl iubeau pre acesta când
curvea, în cât și îl ajuta pre el la păcat, în urmă atăta l'a urât
și și-au întors fețele de către el, în cât a trebuit Pavel să-i rógă
pentru ca să-l iubească.

9. Că spre acesta și am scris, ca să cunosc cercarea
voastră, de sinteți ascultători întru aceste.

Cu aceste cuvinte înspăimântăză pre Corinteni Apostolul, pen-
tru ca să se témă de osânda neascultărei, și cu lesnire să erte
pre om, pentru acesta, ție, am scris vouê, ca să cerc fapta
bună și osirdia ce aveți spre a asculta de mine, adecă pentru
ca să cerc precum ați ascultat mai întâi și ați certat pre cel
ce a păcătuit, așa și acum să ascultați spre a'l mângâia și a
a adeveri lui dragostea voastră; că acesta însemnă ție dicerea: de
sinteți ascultători întru tôte; și cu tôte că Apostolul nu a scris
lor pentru acesta, ci pentru măntuirea celui ce a fost păcătuit,
însă unde nu se vatămă nimica, face har și Corintenilor și-l laudă.

10. Iar căruia dăruieți ce-va, și eu.

Cu aceste cuvinte mõe improtivirea și prigonia ce pôte ar
fi urmat, adecă a se improtivi Corinteni și a nu voi să erte
pre cel ce a păcătuit; căci aicea pre acela îi pune întâi, și
începători ai darului, și ertărei aceluia, iar pre sineși se face
următor lor, și ție, că celui ce voi îi veți face har, și eu ace-
lulia îi voți face har.

¹⁾ Teodorit însă ție dicerea acesta așa o tâlcuește: A arătat adecă și in-
tinderea căinței, țiecând: „intristarea cea mai multă“; iar pentru har însă nu-
mește ertarea, arătând păcatul mai mare decăt pocăința; a arătat însă și
sârghiunța Corintenilor, că a ție: indestul este unuia ca acestuia certarea
aceștea cea de către cei mai mulți; că toți și-au întors fețele de către
acela, precum Apostolul le-a poruncit, că atăta puternic a fost făcătorul
de corturi pentru puterea cea ce locuia într'însul; iar „inghițirea“ pre
desnădejduire a numit și pre depărtarea de credința cea desăvirșită.

Căci și eu de am hărăzit ce-va, căruța am hărăzit, pentru voi¹⁾, în fața lui Christos.

Pentru a nu socoti Corinteni, că ei sînt domnitori și stăpînitori, ori de a erta pre cel ce a păcătuit, ori de a nu-l erta, și pentru acésta să se lenească de a dezlega pre om de certare, pentru acésta Pavel arată lor aicea că însuși a apucat mai înainte și l-a ertat, în cât deacela a nu putea cine-va a se împotivi lui, ci toți să-l erte împreună; însă pentru a nu se măhni el că singur l-ar fi ertat, și l-au trecut pre el cu vederea, pentru acésta duple urmare ȳice, că eu pentru dragostea vóstră l'am ertat, fiind-că știam că ertarea acésta va fi plăcută vóu²⁾. Apoi pentru a nu se arăta iarăși că pentru dragostea ómenilor a ertat pre cel ce a greșit, pentru acésta a adaus a ȳice: «In fața lui Christos» adecă duple Dumneđeu, ca cum m'aș fi aflat inaintea lui Christos și ca cum acela mi-ar fi poruncit, cu un chip ca acesta am ertat pre om; ori ȳicerea: «in fața lui Christos» se înțelege in loc despre slava lui Christos. Și apoi dacá spre slava lui Christos se face ertarea păcătoșului acestuia, cum nu se cuvine obștește a se erta și de toți voi pentru ca să se slăvescă Christos?

11. Ca să nu ni se facă răpire de către satana; că nu sîntem neștiind socotelele lui³⁾.

Se cuvine, ȳice, să certăm toți pre cel ce a păcătuit, pentru ca să nu se facă obștească pagubă lui, și să se împuțineze numărul turmei lui Christos; potrivit însă a numit peirea aceluia, lăcomie și răpire a diavolului, căci diavolul nu răpește numai oile cele ce sînt ale lui, adecă pre cei necredincioși și necinstitori de Dumneđeu, ci răpește și pre ale noastre, adecă pre noi, pre hrístiani, și mai ales de se va face pricină lucrarea noástră, adecă nemésurata și covișitórea intristare, ce se face de către noi pentru pocăintă, din care se naște deznădeđuirea; pentru acésta și socotele ale diavolului a numit Pavel pre violenția lui acésta și amăgire, pentru-că cu formă și cu obrăzări de bună cinstire de Dumneđeu perde pre ómeni; pentru-că nu-l obórá

¹⁾ Aicea se vede că lipsește ȳicerea „am dăruit“; adecă eu de și am dăruit ce-va, și cui am dăruit, pentru voi am dăruit.

²⁾ Iar Teodorit ȳice, că cuvintul acesta al Apostolului arată ghicitoarește, cum că Corinteni rugau pre Pavel prin Tit și prin Timotei, ca să erte pre cel ce a păcătuit.

³⁾ Purtătorul de Dumneđeu Maxim la acésta ȳicere așa arată: „Cela ce cunoște meșteșugirile vicleanului diavol, și impleticurile neáratelor rézbóe fiindu-l cunoscut, și acesta cu lumina cunoștinței strălucit fiind altă facție este, potrivit ȳicend cu Mar. Apostol că nu ne sînt necunoscute socotelele lui (Cap. LXXVIII, din suta 6-a a celor Teologice).

pre ómeni intru perđare numai cu violenția, ori cu alt păcat, ci și cu multa intristare ceea ce se face pentru păcat. Apoi, cum nu este răpire, vicleșugul lui, de vreme ce și din acele ce facem noi ca bune, el ne aduce in peire când le facem fără măsură și cu covișire¹⁾?

12. Viind însă in Troada pentru Evanghelia lui Christos, și ușă mie deschidendu-se intru Domnul,

13. Nu am avut odihnă cu duhul meu, pentru-că nu am aflat pre Tit fratele meu.

A ȳis mai sus Pavel, că l-a urmat mare necaz in Asia și că s'a izbăvit de el; acum însă ȳice, că și cu alt chip să necăjea, neafând pre Tit; căci când cine-va nu are pre vre un frate de un chip cu el ca să-l mângăie in necazul său, atuncea ispita și necazul i se face mai réu; drept aceea nu mă prihăniți, ȳice, o Corinteniilor, căci nu am putut veni la voi, căci am cađut intru atătea împrejurări și nevoi, care nu mă lasă a merge unde voesc. In Troada însă ȳice, că a mers nu prost și cum s'ar fi întemplat, ci pentru ca să propoveduiesc Evanghelia. Dar cum, o Pavle, nu ai propoveduit? și mai ales că ȳi s'a deschis ușă, precum ȳici? Am propoveduit, ȳice, însă nu multă vreme, pentru-că nu am aflat pre Tit, și din acésta nu am luat odihnă in sufletul meu, adecă mult mă necăjeam pentru neștiința de față și lipsa acestuia. Dar óre, pentru neștiința lui Tit ai lasat, o fericite Pavle, lucrul lui Dumneđeu și nu ai propoveduit Evanghelia? Ba, ȳice, nu am lasat lucrul lui Dumneđeu pentru acésta, ci o ȳic acésta, căci se opra propoveduirea Evangheliel, fiind-că Tit nu era de față; căci eu cu adevérat și doream mult să propoveduesc, neștiința de față însă și lipsa lui Tit, s'a făcut puțină oprire, fiind-că mult ajuta la acésta, când ar fi fost față.

Ci lăsându-l pre dinși am mers in Macedonia.

Adecă nu am zăbovit multă vreme in Troada, căci mă strămoream pentru neștiința lui Tit; căci mare ușă a credinței mi se deschisese, și lucrul, adecă cel ce aveam să credă, erau mulți; însă pentru pricina lipsirei lui Tit, împreună lucrătorul său, se opra²⁾.

¹⁾ Pentru acésta au ȳis pînții, că marginile, adecă covișirile și lipsurile faptelor bune sînt isprăvi ale demonilor; și înțelepții cei din afară au ȳis: că tot lucrul măsurat este mai bun și că covișirile sînt vătămătoare adecă de a ne feri de ele, dela vătăm și de a mă feri. Veđi și supțiñsemnarea ȳicerei: „Iar intristarea lumii mórté lucréză“ (II Corint VII, 10). Veđi și supțiñsemnarea ȳicerei: „Către meșteșugirile diavolului“ (Ef. VI, 11), ca să te înveți că mai mulți cad și se perd din a drépta, adecă din părute fapte bune, decăt din a stînga și arátatele réuțăi.

²⁾ Teodorit însă ȳice, că fiind-că Tit a fost trimis la Corinteni, pentru

14. Însă mulțămita lui Dumnezeu celula ce tot-de-una triumfază cu noi întru Christos.

Fiind-că multe intristări a pomenit Apostolul ce i s'a urmat, adecă ceea ce i s'a făcut în Asia, cea în Troada, și pe lângă acestea intristarea ce o a încercat pentru-că nu a mers în Corint, precum voia, pentru această, spre a nu se arăta că pomeniște intristările acestea ca cum plângând și tânguindu-se, pentru această dăce aicea, că mulțămesc lui Dumnezeu, că tot-de-una biruște cu noi, adecă ne face slăviți, și biruitori, și vestiți, că triumf se dăce când un împărat, sau marșalul împăratului, întorcându-se dela război biruitor, și purtător de biruință, intră prin mijlocul cetății cu mare pompă, și slavă și prouitimpinare. Și pre noi, dăce, ne face Dumnezeu vestiți, și slăviți, împreună cu infringerea și biruirea cea asupra diavolului, pentru-că necinstirile cele arătate, și defăimările care se fac nouă, acestea sînt slavă nouă, fiind-că atuncea se biruște și cade diavolul, când noi ne necinstim. În Christos însă a dăce că se fac acestea, adecă pentru Christos și pentru propovăduirea Evangheliei lui; sau această, întru Christos, se înțelege încă, că noi întru Christos biruim și ne slăvim, căci noi purtând pre Christos întru sine-ne, ca o armă biruitoare, cu slava acelua ne slăvim și noi carii îl purtăm.

Și mirésma cunoștinței sale o arată prin noi în tot locul.

Că mir de mult preț, dăce, este cunoștința lui Dumnezeu, pre care cunoștință noi o arătăm la toți oamenii; ori mai bine a dăce, noi arătăm însuși mirul, ci buna mirésma a mirului¹⁾

sufletescul lor folos, și încă nu a fost venit, precum această arătat o dăce Pavel: „Mai mult însă forte ne-am bucurat pentru bucuria lui Tit că s'a odihnit duhul lui de către toți voi“ (II-a Corint. VII, 13);—fiind, dăce, că nu a fost venit încă Tit dela Corint, pentru această Pavel a lăsat pre Troadetenii, și s'a dus, căci nu avea pre Tit ajutorul lui. Pomeniște însă încă de Tit aicea, pentru-că avea a l' trimite pre el iarăși la Corint, cu scrisoarea această, ca să arăte fapta bună a lui cu cuvintele acestea.

¹⁾ Pentru această și dumnezeescul Grigorie al Nisei tăluind dăcerea „mir deșertat este numele tău“, dăce așa: „Că de vom socoti, dăce, nume cunosătorii pre al mirului, dumnezeirei tale, nu pre însuși mirul prin dăcerea celor ce se dăce îl însemnăm, și puțin ce-va miros al dumnezeștei bune mireseme, cu numirile cele teologhicești arătăm, precum de vasele întru care s'ar deșerta mirul acesta, adecă de a sa fire mirul cel deșertat din vase nu se știe ce fel este, însă din ore-care p'rijin-ă ceime ce a rămas din aburii lui în vas învățându-ne ore-care desp'e deșertatul mir înțelegem“ (Vor. I-a la Cânt. Cântărilor).

lar Teodorit dăce: miros de cunoștință pre cunoștința cea de acura o a numit, două tot o dată învățând, și cum că ore ce parte mică din cunoștința cea desăvirșită, și că acum adecă aceea nu se știe, iar după vreme se va arăta, după închipuirea tămăerei, care de multe ori întru

fiind-că cunoștința lui Dumnezeu ceea ce se dă în viața această, nu este prea arătată și pricepută, ci să asemenează cu cunoștința ceea ce se face prin oglindă și prin ghicitoră, adecă ceea ce nedeopotrivă și particularnică, precum a dăce această Apostolul: „Vedem acum ca prin oglindă și întru ghicitoră“ (I-a Cor. XIII, 12). Deci precum cea ce mirosește buna mirésma a mirului, înțelege cu adevărat că mirul se află aproape acolo, nu înțelege însă ce ființă și fire are mirul acela, cu un chip ca acesta și noi, cum că este Dumnezeu știm, iar ce este Dumnezeu după ființă nu știm. Deci noi Apostolii sîntem ca o tămăetore împăratăscă, și ori în ce loc mergem, purtăm împreună cu noi și buna mirésma a duhovnicescului mir și a tămăerei, adecă pre buna mirésma a cunoștinței lui Dumnezeu. Deci după ce a dăce acestea de mai sus că triumfăm, și ne slăvim tot-de-una și în totă vremea, acum aicea dăce că și bine mirosim oamenilor în fieste-care loc, căci fieste-care vreme și fieste-care loc este plin de duhovniceștile daruri și de bunătățile noastre ale Apostolilor, în cât pentru această se cuvine bărbătește să suferim noi necazurile și scărbele ce ni se pricinuesc, pentru-că atata mai mult ne slăvim încă și în viața această mai înainte de a veni ceea ce va să fie.

15. Că bună mirésma a lui Christos sîntem lui Dumnezeu întru cei ce se mântuesc, și întru cei ce se perd.

Acăsta o dăce Pavel: sau că noi Apostolii ne proaducem pre sine-ne jertfa și murim pentru Christos bine mirosind lui cu aburii morței noastre, sau că asupra junghierii și jertfei lui Christos și noi Apostolii ne punem ca o tămăe, și tot o dată ne tămăem și noi și tămăem și pre cei-l-alți, și înțelegerea cuvintului tot, este acest-fel: că deși se mântuesc unii din propovăduirea Evangheliei, și deși se perd, Evanghelia însă rămâne și în tot-de-una are bunătatea și buna mirésma a sa, și noi cei ce o propoveduim, tot-de-una rămănem ceea ce sîntem, adecă buna mirésma a lui Christos, iar câți pier, pentru a lor necredință și rea socotință pier. Că precum lumina, deși întunecă pre ochiul cel bolnav, ea însă tot-de-una este lumină; și precum miera, deși se pare amară celor ce pătinesc de

o cămară atingându-se de foc, și afară își slobode bunul miros, iar cei ce se împărtășesc de această, aceea nu o vîd, iar mirosul îl primesc. Dăce însă și Kiril al Alexandriei tăluind dăcerea această: „Se arată însă prin sfinții Apostoli Domnul nostru Iisus Christos ca un miros al cunoștinței lui Dumnezeu și Părintelui, că de a cunoscut cine-va pre Fiul, a cunoscut cu adevărat și pre Tatăl, pentru firea cea întocmai și după toate ori care de o potrivă și neschimbat fiind“ (Cart. I-a din Glasirești).

venin, și care își au gustul stricat, tot-de-una însă este miere dulce;—așa și Evanghelia, tot-de-una este bine mirositoare și de mântuire pricinuitoare, deși unii cari nu cred într'însa pler. Asemenea și noi, cei ce propoveduim Evanghelia, bună mirăsmă sintem, și nu mirăsmă prost, ci bună mirăsmă lui Dumneșeu, iar când hotărăște Dumneșeu că noi sintem bună mirăsmă, cine pôte a se improtivi că noi n'am fi unii ca aceștia?)

16. Unora adecă miros de mörte, spre mörte, iar unora, miros de viață, spre viață.

Fiind-că mai sus a șis că sintem bună mirăsmă celor ce pier și să perd, pentru ca să nu socotescă cine-va că și acela sint bine priimiți la Dumneșeu, pentru acēsta șice, dupre urmare, aicea, că buna mirăsmă acēsta a noastră, toți adecă o primesc pentru ca să se mântulască, însă unii o primesc pentru ca să se perdă, că și buna mirăsmă a mirului, o primesc porcii și gândacii, însă ca să se ineece și să se omöre, precum șic istornicit; in ce chip și Christos se numeste pētra de smintēla, pentru-că necredincioșilor se află impedeare și cădere, și focul, aural îi strălucește, iar spinii îi arde*).

*) Iar mar. Vasilie tălcuind pentru ce in legea veche era oprit alții öre-care să nu tāmăeze cu tāmăea aceea ce se proaducea lui Dumneșeu, care era alcătuită din patru lucruri: de stactie (adecă din oloful ce curge din smintā, de onihă (care latinește se tāmăcește unguis), din rāșină de indulcire și de livan limpede, precum māturișește Scriptura șicēnd: „Dupre mestecătura acēsta nu veși face vöuē. Sfințenie va fi vöuē Domnului; ori carele bārbat va face asemenea ca să mirosescă intru acēsta, se va perde din norodul sēu” (Eș. XXX. 37). Acēsta, șic, tălcuindu-o mar. Vasilie șice: „Iar una ca acēsta a oprit de a o face cine-va luiși spre indulcire, adecă să nu-ți scrii ție însași isprăvile, ci la Dumneșeu să inaiți pčina bunătăților lor. Deci o tāmăere ca acēsta era Pavel cel ce șice: „Bună mirăsmă a lui Christos sintem” și iar inaiți: „Mulțămii însă lui Dumneșeu celuia ce tot-de-una triumfēză cu noi, și buna mirăsmă a cunoștinței sale o arată intru noi”.

*) Vrednice de laudă sint însă și acelea ce șice sf. Grigore al Nisiei la tălcuirea acēstei șicēri: „Dupre aședărea nește-cārura cea de mai înainte, ori de viață făcătoare se făcea buna mirosire ori de mörte aducătoare, precum acelaș mir de se pune inaintea gândacului și a porumbului, nu aceeași lucrare o face la amēndoi, că porumbul adecă se face mai insănătoșat prin buna mirosire a mirului, iar gândacul pier; așa și Pavel dumneșeasca tāmăia aceea, de era öre cine porumb, ca Tit sau Siluan, sau Timotei, se împärtășa impreună cu el de buna mirăsmă a vieței, intru tôte procopsind cu bine, dupre pildele sale, iar de era cine-va Dimas, sau Alexandru, sau Ermoghen, nesuferind tāmăia in rānării, ca gândacii au fugit de buna mirăsmă”.

Și Teodorit șice: „Noi aducem tuturor buna mirăsmă a lui Christos, ci nu toți căși se împärtășesc dobāndesc mātuire; căci cei ce își a lă avēdu-și ochii nu sātătoși, lumina le este vrāmășuitoare și vātāmătore, dar nu sōrele le aduce vātāmarea; că spun că și vulturii fug de buna

Și către acestea cine este indestul?

Fiind-că Pavel a șis mari cuvinte că biruim și ne slāvim, și că sintem buna mirăsmă, aicea iarāși grāește smerite, și șice, că la mārile acestea ce se fac de Dumneșeu nouē, nu era indestul slābiciunea noastră, de nu ar fi fost puterea lui Dumneșeu, carele deplinește; că totul este al lui Dumneșeu, și nu al virtuței și puterei nōstre.

17. Că nu sintem ca cei mulți) crācimārind cuvintul lui Dumneșeu.

Aicea dumneșeescul Pavel arată pre minciuno-apostolii, cari Darul lui Dumneșeu il șiceau că este ispravă a lor; pentru acēsta și șice: că pentru acēsta am șis, că nu este cine-va indestul spre acestea, și totul la Dumneșeu le-am așerosit, pentru-că nu sint ca minciuno-apostolii, ca să crācimāresc, și să stric darurile și dāruirea lui Dumneșeu; cu șicerea însă crācimāresc, ghicitoarește arată că minciuno-apostolii violențau pre adevērata și neviclēna invēțatură a Evangeliei; cu minciunōsele sofisme ale ințelepciunei ceii din afarā; precum și crācimārili violenesc și mestecă vinul cu apă. Și vind Darul lui Dumneșeu cu bani, care se cuvinea a l da in dar și fără voea veghiatā (fără luare de mitā), noi însă, șice, nu sintem unii ca aceștia. Pentru acēsta dupre urmare adauge:

Ci ca din curātenie, ci ca dela Dumneșeu, inaintea lui Dumneșeu intru Christos grām.

Adecă noi trām din socotēlā curatā și ne viclēnā, și cele ce le grām, le șicem ca cum le avem dela Dumneșeu, și nu ca cum le-am isprāvi noi dela sine-ne, și cu puterea noastră; și le grām intru Christos, adecă nu cu ințelepciunea noastră, ci cu ințelepciunea și puterea lui Christos le glāsuim, și pre cei-l-alți il invēțăm; iar acēsta inaintea lui Dumneșeu a șis, pentru ca să arāte dreptul și buna cutezare a inimii sale; atātā șice, este curatā și limpede inima mea, in cât o arātām și inaintea lui Dumneșeu*).

mirăsmă a mirului. Dar însă mirul mir este, și vulturii se isgonesc, așa și mātuitōrea propoveduire, celor ce cred adecă le negūtătoarește mātuitōrea, iar celor ce nu cred, le aduce peirea*. Iar dumneșeescul Maxim șice: „Că Pavel era mirăsmă de viață spre viață, fiind-că cu pilda sa făcea pre cei credincioși să se pornescă către buna mirăsmă a faptelor bune prin lucrări, și din viața acēsta simțitā, să se mute in viața cea duhovnicescă ceii ce se induplecāu cuvintului lui. Era însă și miros de mörte, spre mörte, fiind-că le da să simțască pre munca ceea ce va să fie, acei ce din mörtea necunoștinței au ajuns la mörtea necredinței” (cap. XXIV al sutei a patra din Teologhiei).

*) La Teodorit se scrie: „Ca cei-l-alți.

*) Iar cum că curātenia către Dumneșeu se șice, veși supținemnarea și tălcuirea șicēri: „Ca să fiți curāți” (Filip. I, 10).

1. Incepem iarăși a ne recomandui pre înșine.

Fiind-că mai sus a dîs Apostolul marti cuvinte pentru sineși, pentru acêsta acum dîce: cã pôte ar dîce cine-va: ce sint acesteia ce dîci, o fericite Pavle? Te înalți pre sine-ți, și te mândrești, și cu acesteia cauți a te recomandui la noi însuși? Deci acêsta împrotivire deslegându-o dumnezeescul Apostol răspunde cã nu le dîcem acesteia mândrindu-ne, și ca cum vrînd sã ne recomandui înșine la voi cã sintem bunî; ci atãta nu avem trebuințã de recomandarisitóre scrisori cãtre voi, in cãt pre voi înși-vê vè avem in loc de recomandarisitóre scrisóre pentru noi, precum dupre urmare acesteia le dîce in parte intru cele ce sã dîc deacia înainte:

Au dór avem trebuințã (ca óre-carîi) de recomandarisitóre scrisóre cãtre voi, ori dela voi de recomandații?

Cuvintele acesteia le dîce Apostolul cu îngreuiatã inimã, fãcînd cuvintul muștrãtor. Ghicitorește însă arãtã pre minciunopostoli, carîi neavînd cum sã se facã cunoscuți ómenilor din faptele lor cele bune și din isprãvi, fãceau scrisori plãzmuite și minciunose, și le duceau la aceia ce voiaũ, și cu acelea se recomanduaũ și se cunoșteaũ de bunî. Deci aceia ce o dîce aicea Pavel cu grea inimã este acêsta, cã nu este îndestul vremea cea atãta care ne-a recomanduit la voi, și ne-a arãtat cã nu sintem minciunosi Apostoli, ci și acum iarãși începem a ne recomandui pre înși-ne, cã nu sintem unîi ca aceștia? Au nu cum-va pôte avem trebuințã de a purta scrisori recomanduitóre dela alții, carîi sã ne recomanduiascã și sã ne arãte la voi de bunî și adevãrați? Saũ dimprotivã: au dór avem trebuințã de a avea lãngã sine-ne recomandațiile vóstre care sã ne recomanduiascã și sã ne arãte la cei-l-alți cã sintem bunî și adevãrați? Ea, nu avem trebuințã de acest-fel de recomandație a vieței nóstre, nici dela voi, nici dela alții¹⁾.

¹⁾ Așa dupã chipul întrebãrei vor a se ceti dîcerea acêsta Ioumenie, și Chrisostom, și Teodorit, și Teofilact. Inșã bine este și de se va ceti fãrã întrebare hotãrãtor, adecã, cã începem iarãși a ne recomandui pre înșine, ca cum am fi cu totul necunoscuți vóuê afarã numai de ar dîce cine-va, cã nu numai noi ne recomandui pre înșine la voi, ci încã avem și trebuințã de ale altora scrisori de recomandație cãtre voi, care lucru este nepotrivit nouê, de a avea trebuințã de recomandații de alții cãtre voi iar de se va ceti cu chip întrebãtor acêsta, trebuie așa: „De nu cum-va avem trebuințã, ca sã fie așa, saũ de nu avem trebuințã precum unîi, și cele deacia” precum și in multe prescrieri așa se aflã scrise; și la Teodorit dîce inșã cã cu luare peste picior dîce acêsta Pavel cãtre dînșii, și dupre Chrisost., ca mai mult sã-l înfrunzeze.

2. Scrisóreã nóstrã voi sinteți, scrisã intru inimile nóstre, cunoscutã și cetitã de toți ómenîi.

Pricina, dîce, pentru care nu avem trebuințã de scrisori recomanduitóre ale altora cãtre voi, este cãci înși-vê voi sinteți scrisóre recomanduitóre a nóstrã, și ceea ce ar fi vrut a o face recomandațiile, recomandarisindu-ne pre noi, și a ne face vrednici de cinste, acêsta o faceți înși-vê, vedîndu-vê de toți și auîndu-vê; și in ori-care loc mergem noi, pretutindenea pre voi vè purtãm împreunã cu noi ca o carte de recomandație a nóstrã, pentru-cã vè avem pre toți scriși in lãuntru in inima nóstrã; și deschidîndu-o pre ea ca pre o carte și scrisóre, arãtãm tuturor fapta bunã a vóstrã. Drept aceea, fiind-cã pre voi înși-vê vè am recomandație a mea vie, care mè recomanduește la toți cei ce nu mè știu, pentru acêsta nu am trebuințã de neinsufleșite recomandații dela voi, ca prin acelea sã fiu cunoscut unde nu mè cunosc. Iarãși, fiind-cã voi vè aflați in gîndul și intru pomenirea mea, tot-de-una scriși, pentru acêsta nu am trebuințã de a mè recomandui alții la voi cu scrisorile lor; pentru-cã de scrisori are trebuințã cine-va, cãnd merge la ómenî carîi nu'l știu, iar nu la cei ce'l știu; și pentru-cã, dacã eũ vè am pre voi carîi mè recomanduiți la cei-l-alți, cum aș avea trebuințã de scrisorile acelora, care sã mè recomanduiascã la voi? Voi însă atãta sinteți tipãriți in inima mea, in cãt nu puteți a vè șterge de acolo. Și märturisește cu aceste cuvinte Pavel, Corintenilor, nu numai cã il iubește, ci și cã ei au fapte bune și isprãvi, fiind-cã arãta la toți vrednicia lui Pavel, invetãtorului lor; cãci fapta bunã a ucenicilor, impodobește pre invetãtorul lor, precum și rãutatea ucenicilor rusineã pre invetãtorul lor.

3. Arãtãndu-vê cã sinteți scrisóre a lui Christos.

Cum dîce, cã voi hristianîi din Corint, sinteți scrisóre a lui Christos? Fiind-cã legea și poruncile lui Christos rãmãn ca niște scrisori scrise și tipãrite inlãuntru in inimile vóstre, și se pãzesc neșterse de voi prin lucrãri și prin fapte¹⁾.

Slujitã fiind de cãtre noi, scrisã nu cu cernelã, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu; nu in lespeđi de pãtrã, ci in lespeđile inimei ceîi de carne.

De vreme ce aicea Apostolul a luat pricinã de a cumpãni

¹⁾ Dupre Teodorit inșã așa se tãlcuește dîcerea acêsta: „Noi nu avem trebuințã de scrisori; cã însuși lucrurile märturisează de noi, și scrisóre insufleșitã avem ceea ce recomanduește pre ale nóstre vóuê, credința vóstrã, ceea ce in tóte pãrțile pãmîntului și a mãrei se vestește, cã noi scotîndu-vê pre voi din rãtãcire, v'am adus la lumina cunoștinței de Dumnezeu.

pre Legea cea Veche cu Evanghelia, incepe așa și dice: Că precum Moisi s'a făcut slujitor al Legii ceii Vechi, așa și noi ne-am făcut slujitori al propoveduirii Evangheliei; și precum acela a cioplit două lespede de piatră, cele din urmă adică, așa și noi am cioplit inimile voștre și le-am făcut îndemânate spre primirea Evangheliei. Și Legea adică s'a scris de Moisi cu cernelă, iar Evanghelia s'a scris intru voi cu Duh Sfint. Deci precum că se osebește Duhul de cernelă, și însuflețita inima omului de neînsuflețita piatră, atâta se osebește și Noul Testament al Evangheliei de cel Vechi al Legii. Țicerea însă: În lespedile inimii ceii de carne, este formă săritore și se cetește așa: «în lespede de carne»; iar țicerea a inimii este în mijloc, sau căci sînt și inimă de piatră, precum sînt ale celor împetriți și orbiți, adică ale Evreilor și ale păgânilor; pentru acesta prin inimile credincioșilor hristiani le-a numit de carne, ca pre niște simțitoare, și moi, și priimitore de cuvîntul Evangheliei, despre care a prorocit Iezechiil, țicînd: «Și voi lua inima cea de piatră din trupul vostru, și voi da voue inimă de carne» (Cap. XXXVI, 26)¹.

4. Și o nădejde ca acesta avem prin Christos către Dumneșeu.

5. Nu că dór noi sîntem îndestui de sine-ne a ne socoti ce-va, ca dintru noi.

Fiînd-că a arătat pre cele ale Testamentului Nou al Evangheliei mai înainte, și mai mari decăt ale Vechiului Testament, următor era a încheia așa și a dice: deci dar și noi Apostolii, slujitori Noului Testament al Evangheliei, mai mari sîntem de căt Moisi cel ce a stătut slujitor al Vechiului Testament. Inșă acăsta s'ar fi părut a fi cuvînt de mândrie; pentru acăsta Pavel dice, cu smerita cugetare, că noi nici o ispravă avem, ci nădejdea noastră este, adică întărirea și lauda noastră este prin Christos către Dumneșeu; căci Christos este pricina și pricinitorul de a ne lauda noi intru Dumneșeu; și nici o ispravă este a noastră, nici cea mai mică, că acăsta însemnăză ceea ce a țis, că noi nu sîntem îndestui a socoti nimica dela sine-ne, fără de ajutorul lui Dumneșeu (vedți și tălcuirea stih. 13 al cap. II al ceii către Filipiseni, și suptînsemnarea de acolo).

6. Ci îndestularea noastră este dela Dumneșeu, carele

¹ Inr. Mar. Vasile tălcuînd țicerea lui Isaia aceea: „Vai celor ce scria viclesug” (Cap. X, 1), dice: „Că inima celor drepti s'a scris nu cu cernelă, ci cu Duhul Dumneșeului celui viu, iar inima nedreptilor, nu cu Duhul Dumneșeului celui viu, ci cu cernelă, rudenia întunecului și vrășmașa luminei. Drept aceea fiește-carele său pentru sine scrie, făcînd cele bune, sau împotriva sa, făcînd manuscrisuri ce le păstrează”.

și ne-a îndestulat pre noi, slujitori ai Noului Testament.

Puterea noastră, dice, este dela Dumneșeu, căci Dumneșeu este carele ne-a împuternicit și ne-a făcut iscusiti spre a fi slujitori al marelui și dumneșeescului lucrului acestuia, al Noului Testament, nu al slovei, ci ai Duhului. Și Legea cea Veche duhovnicăscă era, adică de Duhul s'a dat prin Moisi, însă nu da și Duh Sfint, precum da Noul Testament al Evangheliei. Acăsta dar o dice aicea Pavel: Că noue nu ni s'a încredințat dela Dumneșeu, nici am luat darea slovei, precum Moisi, ci ni s'a încredințat darea Duhului Sfint. Fiînd-că Apostolii nu numai învățau cele duhovnicești, și dumneșeestile dogme și taine, ci și mâile puînd preste cei ce se botează, da lor Duh Sfint.

Că slova omoră, iar Duhul face viu.

Legea cea Veche, dice, de va afla pre cine-va carele a păcătuit, adică că a făcut și păcatul cel ce s'ar socoti mai mic (precum era a aduna cine-va lemne în ziua Sâmbetei), îl omoră pre el¹), iar Sf. Duh al Noului Testament primește pre cela ce ar păcătui nenumerate rele, și prin mijlocirea scaldătorei sfintului botez îl îndreptăză²), și pre cei omoriți de păcat îi face viu.

¹ Pentru aceea la Numere este scris, că de vreme ce unul a adunat lemne în ziua Sâmbetei, împotriva Legii: „L'a scos pre el totă adunarea afară din tabără, și l'a ucis pre el cu petrii totă adunarea afară din tabără, precum a rânduit Domnul lui Moisi (cap. XV, 36). Vedți însă la cap. VIII al Evangheliei lui Ioan, unde legea judeca să se ucidă cu petrii femeia aceea ce a fost procurvit fațăș și Domnul nu o a osândit pre ea, ci o a slobođit vie. Vedți și la cap. IX al ceii deîn Luca, unde Apostolii au țis: „Dămine, voești să țicem să se pogore foz din ceriți și să-i topescă pre ei pre Samaritenii adică, ce nu au voit a primi pre Domnul), precum a făcut Iliel; iar Domnul întorcîndu-se îau certat pre ei și a țis: Nu știți al căru duh sînteți voi, că Fiul omului nu a venit să părădă suflete de omeni, ci să le mântuiească (cap. IX, 54).

² Iar Coresie dice: că și dumneșeescul Avgustin, și Origen, în cuvîntul cel asupra lui Kels și alți părinți țic că slova omoră, adică că tălmăcirea legii ceii numai după slova, de nu va lua cine-va și înțelegerea, adică cea duhovnicăscă înțelegere a legii; că acesta face viu; acăstași împreună o mărturisește și sf. Grigorie al Nisiei, aducînd țicerea acăsta a Apostolului, precum se vede la fôea 675 a celor șapte cărți, că cu adevărat se află ore-care țicîri în Scriptura cea veche, care de va căuta cine-va a le tăleui numai după slova, cade intru necuvință și după urmare să omoră cu sufletul; însă unele să îau acest-fel, și nu tôte. Iar dumneșeescul Maxim dice: „Slova, țic, omoră, iar Duhul face viu; pentru acăsta trebuie ceea ce este de a omori, a se omori cu Duhul cel făcător de viață; că a fi împreună una cu alta și după lucrare, și tot de o dată și socotela cea trupăscă a legii și cea dumneșească, adică și slova și duhul, este cu totul cu nepuțință; căci nici se pot a se conglăsuși și a se uni (socotela cea trupăscă a legii) cu Duhul cel ce are

7. Iar dacă slujba morței cea inchipuită cu slove in-
tipărite în petrii, s'a făcut într-o slavă.

După ce mai sus a învățat osebirea ce o are Testamentul
cel Vechi de cel Nou, fiind-că acela s'a scris cu cernelă, iar
acesta cu Duhul Sfânt, și acela s'a tipărit în petrii, iar acesta
în inimă, și acela adevărat omorâ, iar acesta face via; după ce
le-a arătat acestea, și acum aicea va să arate, că și slava
Evangeliei este mai mare decât slava Legii Vechi; fiind-că
legea aceea avea slavă simțită, care eșea din fața lui Moisi, iar
Evangelia are slavă gândită, pre care nu o vede cine-va sim-
țitoreaște; — pentru acesta Pavel din un drept silogism arată co-
virșirea slavei Evangeliei, și ține, că legea a fost slujitoare
numai a morței, și nu ține că legea a fost făcătoare și pricină
a morței, pentru ca să nu dea apucare și pricină ereticilor de
a o prihăni; căci păcatul a fost pricină făcătoare a morței, iar
legea da pedepsă a morței, ceif ce se năștea din păcat. Ce
incă pre lângă acestea legea era numai slove (adecă litere) care,
nu numai că nu dau nici un ajutor celor ce să nevoiaș improp-
ria păcatului (precum acum se da ajutor celor ce să nevoiesc
întru Noul Testament, de către sf. botez), ci și încă slovele
acestea păzeau nestersă pedepsă celor ce păcătuaș, pentru ce?
pentru-că era tipărită, ține, în petrii virtose slujba morței, a-
decă Testamentul cel Vechi. Deci dacă legea acest-fel fiind,
s'a făcut cu slavă, adecă s'a făcut slăvită, cu mult mai virtos
darul Evangeliei este slăvit, care fără asemănare covirșește
pre lege?).

fire a da după fire viața, slova ceea ce pôte a ridica pre viață (Cap.
XXXIX a sutei a șaptea din Teologhie). Ține însă și Mar. Vasilie: Că
slova, adecă legea, omorâ; iar Duhul, adecă graiurile Domnului, fac viu,
precum însuși ține: Trupul nimiea nu folosește, Duhul este acela ce în-
viază; graiurile mele Duh sint, și viață sint (Cuv. I despre botez cum
se botează cine-va întru Evangelia Domnului). Iar sf. Chiril al Alexan-
driei ține așa: Că slova numește pre umbra ceea ce era în lege, iar
duh iarăși pre adevărata slujire cea întru Duhul, ține adecă cea evan-
ghelică, pre care în totă lumea o a înoit Christos (Cart. V, din Glafir
despre alegerea lui Iisus).

1) Și înțeleptul Teodorit tâlcuind țicerea acesta: „Pre slujirea legii
ține că o a numit slujire de morțe, de vreme ce legea pre cei ce o
călca îi muncea. Deci ține: „Dacă unde sint muncii, și morțe, și slove
lipite în petrii, Moisi, cel ce le aducea acestea, a primit atăta slavă
fața sa, cu mult mai virtos cei ce slujesc dumnezeescului Duh, dobâ-
desc mai multă slavă. Ține încă și Marele Vasilie: „Frumusețā adevă-
rată și prea iubită și de singură mintea cea curățită privită, este a firei
cei dumnezești și fericite, la care cel ce privește se împărtașește ore-
ce dintr'nsa de strălucirile și darurile ei, ca de ore-care vâpșea, inchipu-
ind în vederea sa ore-care strălucire înflorită; de unde și Moisi, pentru-

În cât a nu putea a se uita fiit lui Israil în fața lui
Moisi, pentru slavă țefel lui cea stricăciōsă.

Cu aceste cuvinte nesimțit prihănește dumnezeescul Apostol
pre Evrei, pentru-că ei erau atăta de prosti, în cât nici într-o
slava cea simțită a țefel lui Moisi puteau să privească. Nu a
ține însă că legea și lespeșile aveau slavă, ci fața lui Moisi,
celul ce purta lespeșile, căci Moisi se vedea slăvit, și nu ta-
blele legii, ci și pre însaș slavă lui Moisi o pogorā Aposto-
lul, numindu-o pre ea stricăciōsă; și veți că nu a ține slavă cea
rea, ci cea stricăciōsă, adecă ce avea a fi nelucrătoare, și a lua
sfrășit, și nu a rămănea pentru tot-de-una.

8. Cum nu mai mult slujba Duhului va fi în slavă?

Precum mai sus a ține pre lege slujbă de morțe, așa era de
urmare a ține și Evangelia slujbă de viață. Apostolul însă
lăsând pe cea mai din parte, a ține pre cea mai mare, numind
această slujbă a Sf. Duh; căci Noul Testament al Evangeliei,
nu da numai viața, ci da și pre lucrul cel mai mare decât vi-
ața, adecă pre Sf. Duh, pre dătătorul de viață; deși cu mult
mai mult, ține, slujba acesta a Duhului vâ va face cu slavă,
decât legea, ceea ce slujba spre morțe.

9. Că dacă slujba osindirei a fost slavă, cu mult mai
virtos slujba dreptăței va prisoi în slavă.

Iarăși aceeași înțelegere și aceea o ține Pavel: Căci ca cum
ar tâlcui, cum a ține mai sus, că slova legii omorâ, ține și aicea
că aceeași lege era slujitoare osindirei, adecă fiind-că era pe-
depsitoare a păcatului, și nu făcătoare, adecă că pedepșta pre
cei ce păcătuaș, și nu că era pricinuitoare de a păcătui ome-
niit; iar slujbă a dreptăței a numit pre Evangelie, pentru-că
acesta nu numai slobode pre omeni din muncă, ci și pre cei
păcătoși îi face drepti prin sf. botez, drept aceea, dacă legea
și slujba osindirei morței a stănut slăvită, cu mult mai virtos
Evangelia, slujba dreptăței va fi slăvită.

10. Că nici s'a slăvit ceea ce era slăvită întru această
parte, pentru covirșitoare slavă.

Și ce, ține, cumpănesc pre Testamentul cel Vechi cu cel
Nou? Atăta multă covirșire are Noul Testament al Evange-
liiei decât Legea cea Veche, în cât în partea acesta, adecă în-
tr-o asemănarea acesteia, nici se va socoti că are cât de pu-
țină slavă aceea ce s'a slăvit, adecă Legea cea Veche, pentru
covirșitorea slavă a Evangeliei; căci deși Legea cea Veche
că s'a împărtașit de frumusețā aceea, când a vorovit cu Dumneș, s'a
slăvit la față* (în tâlc. Psalm. XXIX, la țicerea: „Dămine întru voea
ta ai dat frumusețā mele putere”).

este slăvită ea de sineși, însă pre lângă covârșitoarea slavă a Evangheliei, se arată neslăvită¹⁾). Veți însă că deși o pogoră pre Legea cea Veche, Apostolul, cu cuvintele acestea, dar însă iarăși cu acești o întărește. Pentru-că cumpânirile și asemănările se fac, nu cu lucruri care sint cu totul neasemănate și de străină ființă, ci în lucruri care sint rudite și de o ființă între dinsele, dupre meșteșugul gramaticii.

11. Căci dacă ceea ce s'a făcut nelucrătoare a fost prin slavă, cu mult mai virtos ceea ce rămâne, este intru slavă.

Și cu alt silogism dovedește aicea Apostolul covârșirea Testamentului Nou preste cel Vechiu, căci dacă legea, dice, ceea ce urma a conteni și a rămâne nelucrătoare, s'a dat cu slavă, cu mult mai virtos Evanghelia este în slavă, care are să rămâne tot-de-una, până la sfârșitul a totă lumea.

12. Deci având nădejde ca acesta, multă îndrăsnelă întrebuițăm.

Fiind-că multă și covârșitoare slavă, a mărturisit Apostolul că are noul Testament al Evangheliei, și pôte că cei ce aud cuvintele acestea, doresc să vadă slavă simțită, ca niște slabi ce sint intru cugetare, pentru acesta dice aicea Pavel, că noi hristianii cei ce am creșut intru Evanghelie, avem nădejde. Care nădejde, însă, și ce fel? Căci ne-am învrednicit de mai mari decăt cele ce s'a învrednicit Moisi; și pentru acesta noi Apostolii multă îndrăsnelă întrebuițăm către voi hristianii, cari sinteți ucenici ai noștrii, fără a ne sfii cât de puțin și a ne ascunde de voi, și a ne acoperi fețele noastre, precum atuncea Moisi a acoperit fața sa, pentru a nu-l vedea ochii cei slabi ai Evreilor; că noi nu ne temem că se vor vătămă ochii voștrii de privirea noastră, pentru-că ai voștrii ochi nu sint slabi și neputincioși, precum erau ai Evreilor; că Moisi, după cea două oră a primit lespețile, și s'a pogorit din Muntele Sinai, avea fața sa strălucită, cât nu puteau Evreii a se apropia de el și a vorovi împreună cu dînsul, până ce Moisi a pus acoperemint preste fața sa, precum se vede scris în Sf. Scriptură: «Și a văduț Aaron și toți bătrânii pre Moisi, și era slăvită vederea feței obrazului lui, și s'a temut a se apropia de el... și a pus asupra feței lui acoperemint; și când mergea Moisi înaintea

¹⁾ Prea potrivită asemănare aduce în tâlcuirea dicereii acesteia înțeleptul Teodorit: „Atăta este slava cea cuvenită dreptăței darului, în cât nici s'ar potrive a dice cine-va că a fost slavă ceea ce s'a făcut lui-Moisi, privind la acesta că noaptea lumina cea de față se pare a fi prea luminosă, iar intru amiață se ascunde și nici se socotește e fi lumină”.

Domnului ca să vorbescă lui, se ridică acoperemintul, până ce se întorcea; și eșind grăta tuturor fiilor lui Israel, câte au poruncit lui Domnul; și au văduț fiul lui Israel fața lui Moisi că s'a slăvit, și a pus Moisi acoperemint împrejurul feței sale, până ce ar intra să grălescă împreună cu ei» (Eșire XXXIV, 30). Acestă istorie însă o pomeneste aicea Pavel, și duhovnicește aligorișește ce însemneză.

13. Și nu precum Moisi punea acoperemint preste fața sa, spre a nu privi pre fiul lui Israel, la sfârșitul ceia ce era trecătoare.

Adecă nu este trebuință, dice, noi a ne acoperi despre voi, precum Moisi își acoperea fața sa cu acoperemint, pentru a nu-l vedea Evreii; fiind-că voi sinteți puternici să vedeți slava acestă gândită a Evangheliei, pre care noi Apostolii o avem, deși gândită este slava Evangheliei, dar este mai strălucită decăt slava lui Moisi, adecă voi puteți a înțelege tainele lui Dumnezeu, și Evanghelia, și noi Apostolii nu avem trebuință a le acoperi acestea despre voi, ca cu acoperemint, cu nedeslușirea și întunecarea cuvintelor și a înțelegerilor. Iar Evreii fiind groși și trândavi, nu puteau să vadă și să socotescă că legea are sfârșit, și că va rămâne nelucrătoare²⁾, căci acoperemintul însemneză pre mintea cea grosă a Evreilor, precum veți înțelege și din următoarele cuvintele Apostolului. Ore-carii însă dicerea acesta o au înțeles așa: că și acesta a nu putea Evreii, să vadă slava lui

¹⁾ Iar înțeleptul Fotie, mai cu multă înscodire, tâlcuind dicerea „la sfârșitul ceii nelucrătoare” dice: Că s'a dat poruncă lui Adam în rață, și s'a oprit și a contetit; s'a dat și lui Noe, ci și aceea a încetat; s'a dat și lui Avraam testament, și legea l'a făcut pre el nelucrător în osebite schimbări și adăogiri. S'a dat și prin Moisi legea, ci și acesta a rămas nelucrătoare și a încetat, nu pentru a se da mai mult altă lege și să se facă cea nelucrătoare, ci pentru ca să rămâne în véc. Deci toate legile cele de mai înainte s'au făcut nelucrătoare, în sfârșitul celor ce s'au făcut nelucrătoare, este legea cea prin Moisi, fiind-că în urma acesteia alta nu s'a mai făcut nelucrătoare; iar dacă legea s'a făcut sfârșit ceii ce a rămas nelucrătoare, apoi și fața celui ce a adus legea, adecă Moisi, arătat este că a fost sfârșit al ceii stricăcioșe, precum și că Evanghelia și dătătorul Evangheliei rămâne în véc.

Și Teodorit dice tâlcuind dicerea acesta: „Noi (Apostolii adecă) nu avem trebuință de acoperemint, precum acela (Moisi adecă), căci cu credincioși vorovim. Toți cei ce cred se indulcesc de strălucirea luminei ceii gândite; însemneză însă cuvintul că dumnezeescul Moisi povestind necredința Evreilor, a pus acoperemint preste fața sa, învățând că nu vor putea vedea sfârșitul legii; că sfârșitul legii este Christos spre dreptate tot celuia ce crede” (Rom. X, 4). Că acesta s'a dîs spre a nu se uita fiul lui Israel la sfârșitul ceii ce era trecătoare, că trecătoare o a dîs pre lege, adecă încetătoare; iar sfârșitul ceii trecătoare a dîs pre cel ce se propoveduia de lege, adecă pre Christos.

Moisi, arăta că slava aceea are sfârșit; căci fiind-că nu se vedea de alții, apoi după această nici slavă era; și așa se arăta, cum că este de puțină vreme, fiind-că nu se vedea nici că este slavă, că a ășis că nu puteau Israilitenii să privească la sfârșitul ceii ce rămânea nelucrătoare, ca cum ar fi ășis: că fiind-că nu puteau Israilitenii să vadă slava lui Moisi, apoi avea sfârșit și a încetat slava aceea, și a fost de puțină vreme, în cât îndată ce a început a și încetat.

14. Ci s'a orbit înțelegerea lor; că până astă-ăi același acoperemint întru cetirea Testamentului Vechiu rămâne, nedescoperindu-se, că întru Christos s'ă strică¹⁾.

S'a orbit, ăice, și s'a impetrit și nesimțitoare s'a făcut ca p'ătra ce s'ă numeste Porți, mintea Evreilor; și pentru această nici Evreii ceii ce se aflau în vremea lui Moisi vedeau nici socoteau, nici ceii de acum ved. Ca niște orbi și nesimțitori, și ca unii ce au același acoperemint preste fața lui Moisi, adecă preste cetirea legii vechi, cea numai după arătare (sau p'ă fața). Că Moisi numește Domnul pre lege în Evanghelie, precum este aceea ce ăice: «aș pre Moisi și pre proroci» (Luca, XXI, 29). Și pentru această nu se descopere Evreilor celor de acum, nici se cunoște de dinșil înțelegerea această, cum că Christos adecă era s'ă înceteze pre legea cea veche; în cât păcatul lor acesta este de bună vooea lor și a socotinței lor ceii pismăterite, căci orbirea și impetritura și nesimțirea minței, este greșăla nu frăscă, ci a proalegerii omului. Nu v'ă mirați, ăice, dacă Evreii ceii de acum nu pot s'ă vadă slava lui Christos și s'ă creă; că nici slava legii ceii vechi, cea mai puțină decât slava lui Christos puteau s'ă o vadă; de vreme ce, de ar fi vedut slava legii, negreșit ar fi vedut și slava lui Christos și a Evangheliei; căci slava legii este a vedea cine-vă și a crede în Christos, carele se vestește de lege. Unde însă a ășis Moisi și legea, că legea însăși are a se face nelucrătoare întru Christos, adecă prin Christos? Intru A două lege, unde ăice: «proroc va ridica vooe Domnul Dumneă; de acela veți asculta întru tôte» (Cap. XVIII, 18), în cât, fiind-că Evreii fiind-că s'ă porunceau de Moisi și de lege, ca s'ă asculte de Christos; iar Christos deslega s'ămbăta și tăierea împrejur și cele-lalte obiceiuri ale legii, adecă acelea câte priveau la preoțesca lucrare și săvârșire a legii, și nu câte priveau la lucrarea cea moralică, precum sint cele de ceii p'ă or noi și cele-lalte; căci acestea și după Evanghelie lucră²⁾. Deci

¹⁾ Formă de lipsă este aici; iar cea deplină este această: nedescoperindu-se, căci întru Christos se face nelucrător Vechiul Testament.

²⁾ Veți supînsemnarea ăicerei: „Legea poruncilor cu dogmele str-

legea însăși porunceau pre nelucrarea sa; ci și pre lângă acestea, fiind-că legea porunceau a se face jertfele numai întru o biserică a Ierusalimului, iar Christos mai înainte a spus că biserică se va risipi; apoi cu risipirea bisericii a oborât și jertfele legii desăvârșit. Încă și David ăice despre Christos că: «Tu ești preot în v'ăc după rânduiala lui Melchisedec (Psalm 109, Stih 4), a arătat că legea s'a făcut nelucrătoare, ceea ce porunceau jertfele celor necuvintătoare; de cine s'a făcut nelucrătoare? De Christos, carele nu prin jertfe de necuvintătoare, ci cu p'ăne și cu vin a poruncit s'ă săvârșim sfințita lucrare cea fără de sânge; precum și Pavel ațurea a ășis: «Preoția mutându-se, de nevoe și legii i se face mutare (Evr. cap. VII). Însuși această se dovedește și dintru alte ăiceri ale lui David, care o ăice din partea lui Christos, adecă această: «Jertfa și punere înainte nu aș voit, ci trup aș gătit mie (Psalm XXXIX, 9)».

15. Ci până astă-ăi, când se cetește Moisi, acoperemint pre inima lor zace.

Fiind-că mai sus a ășis că se află acoperemint întru cetirea legii vechi, pentru a nu socoti cine-vă că acoperemint ăice pre neînțelegerea și întunecarea ce are legea spre a se înțelege, pentru această ăice aici Pavel că eș acoperemint înțeleg și ăic pre orbirea și nesimțirea și grosimea inimii Evreilor; fiind-că și atunce în fața lui Moisi, acoperemintul nu era pentru Moisi, ci pentru grosimea Evreilor celor ce-¹⁾ priveau, și pentru nesimțirea ochilor²⁾.

16. Iar când s'ar întorce către Domnul, se ridică acoperemintul. Domnul însă Duhul este.

cându-o (Efes II, 15) și supînsemnarea ăicerei: „Că voi spre nădejde v'ăși chemat, fraților (Gal. V, 13), ca s'ă înțelegeți despre această mai bine.

¹⁾ ăice însă și Sf. Chiril al Alexandriei, tălcuind această: „nedescoperindu-se spre a cunoște ei că în Christos se strică legea; că Christos strică acoperemintul; că el fiind adevărul, încetăză pre umbră și îndoirea legii (La tălcuirea lui Luca la leumenie).

²⁾ Vrednice de cuvint însă sint cu adevărat și cele ce ăice înțeleptul Teodorit în tăle. acestei ăicerei: „Ce însemnăză acoperemintul cel pus asupra feței puitorului de lege? Avem pre tălcuirea Apostolului: „Că până astă-ăi, ăice, când se cetește Moisi, acoperemintul zace preste inima lor, nedescoperindu-se, că întru Christos se strică“; iar când se întorce către Domnul, se ridică acoperemintul; că precum atunce fața puitorului de lege s'a umplut de dumneăscă slavă, și strălucirea cea de acolo mai mult decât fulgerul eșind, nu putea a o vedea ceii ce îl întimpinău decât alt-fel a-și schimba fețele, sau ochii a-și închide li șilea; și pentru această trebuință acoperemintul vorovind noroăului; iar către Dumneășu întorcându-se, golă își avea fața; așa ludei, la slova legii luând aminte, slava ei nu o ved, ci singur acoperemintul îl ved; iar ceii ce vin la darul prea Sfințului Duh scapă de acoperemint, ci privesc slava, de care Moisi se

Aicea acum spune Apostolul chipul cu care este cu putință a se îndrepta Evreii, de vor voi; când s'ar întorče, ăice, către, Domnul, adecă când Evreul va lăsa Legea și se va întorče la Duhovnicăscă Evanghelie, atunci se ridică din mijloc acoperemintul și grosimea inimii lui; căci și la Moisi, așa urma: căci când se întorcea Moisi către Dumneșeu, ridică acoperemintul de pe fața sa; iar acăsta era o inchipuire a aceii ce era să fie; căci și când Evreul se va întorče către Duhul cel Sfint (că acăsta este Domnul), atuncea va vedea golă și descoperită fața puitorului de lege Moisi, sau mai bine a ăice: și acăsta va fi în rânduala lui Moisi, și se va indulci de slava Evangheliei, ceea ce covârșește pre slava legii, precum am ăis: căci acăsta slavă o va dăruî lui Duhul, ca cel ce e Domn și a-tot-puternic¹⁾.

17. Unde este Duhul Domnului însă, acolo este slobođenie.

În lege, ăice, era jug și robie, iar în legea Duhului, adecă în Evanghelie, este slobođenie. Drept acăsta la acăsta privește cine-va fără oprire, și cu slobođenie vede slava Domnului¹⁾.

umpluse, că acăsta și fericitul Pavel o ăice, iar noi toți cu fața descoperită slava lui Christos oglindindu-o, ne schimbăm întru acășă slavă, din slavă în slavă, ca dela Domnul Duh²⁾ (Fôia 934 a celor cinci cărți).

1) Mar. Vasilie ăice pentru ce să numește Duhul Domn: „Fiind-că totă lucrarea Fiului prin Duhul se arată, Domn se numește Duhul, cu numele Domnului“ (Vor. la Sfintul Botez).

2) Zicera acăsta a Apostolului tăluind-o Coresie ăice: „Unde este Duhul Sfint, acolo și slobođenia, nu este acoperemint, nu este slavă, nu sint jertfe de dobitoce necuvintătoare, fiind-că strălucită este și vederată propoveduirea prea Sfintei Treimi, și a înomenirii lui Dumneșeu cuvintului; și acăsta este cea mai întâi slobođenie dupre Christos, adecă cea întâi mergătoare. Iar cea a doua și următoare, dupre Sfințitul Avgustin, este fubirea dreptății și a faptelor bune, iar dupre alții este slobođenia Duhului care se alcătuiește cu zece ôre care: a) Cu puterea Duhului și a râvnii. b) Cu lucrarea cea tare a propoveduirii. c) Cu înțelepciunea celor viitoare. d) Cu sfințenia. e) Cu puterea minunilor. f) Cu slăbi-tunea a tuturor vărămașilor: a trupului și a lumii și a stăpănitorului lamei. g) Cu nădejdea înfuerii. h) Cu fiasca dragoste cea către Dumneșeu. i) Cu mulțimea ajutătorilor mijlocitori sfinți. j) Cu neindoită nădejde a căști-gării fericirii. Despre slobođenia acăsta a Duhului a ăis Domnul: „De veți rămănea voi întru cuvintul meu cu adevărat ucenicii ai mei sînteți, și veți cunoște adevărul, și adevărul v' va slobođi pre voi... Deci de v' va slobođi pre voi Fiul, cu adevărat slobođi veți fi (Ioan, XVIII, :2). Veți însă că precum slobođește Fiul, așa și Duhul cel Sfint slobođește, de o ființă dar este cu Fiul Duhul cel Sfint, și dar dacă el ne slobođe, cum ar fi slugă? Rușineze-se dar Macedonianii cei ce hulesc împotriva Sfintului Duh, hulă ne ertată. Despre slobođenia acăsta duhovnicăscă, scria Apostolul și Galatenilor ăicend: „Deci cu slobođenia cu care Ch' istos v'a slobođit pre voi, stați, și nu v' supuneți pe sine-v' jugului robiei (Gal. V, 1).

18. Iar noi toți cu fața descoperită slava Domnului ca prin oglindă privindu-o ne prefacem întru acășă chip, din slavă în slavă, ca dela Domnul Duh¹⁾.

Atăta slobođenie, ăice, și evghenie dobândim, în cât, nu precum atuncea un Moisi, ci toți noi credincioșii hristiani, vedând slava Domnului cu fața descoperită (fiind-că la hristianii cei ce cred nu este nici un acoperemânt), noi toți, ăic, vedând slava Domnului, ne prefacem întru acășă chip al slavei, și ne facem ca oglindă; și priimim adecă slava Domnului întru înșine și iarăși împotriva strălucim și noi dela sine-ne, ca o resfrângere de rază, altă asemenea slavă. Și precum argintul cel curat și strălucit, când se pune în prējma sôrelui, priimește adecă razele și lumina sôrelui, scôte însă și el iarăși dela sine alte raze și lumină; cu un chip ca acăsta și noi hristianii curățindu-ne întru Sf. Botez prin Sf. Duh, și strălucindu-ne de

1) ăicera acăsta tălcuid-o Mar. Vasilie ăice: „Deci cea ce desvălește slova întru cetirea legii, se întorče către Domnul, iar Domnul acum Duhul se ăice, și se face asemenea cu Moisi, carele din arătarea lui Dumneșeu își avea fața slăvită: că precum lucrurile cele ce se află lângă ôre-care lucruri cu coloruri înflorite, din raza ceea ce dintr'însele isvorăște, și acălea se vâpsesc, așa și cel ce cu necontenire privește către Sf. Duh, din slavă aceluia ôre-cum se prefăce spre mai luminos, ca de un color ôre-care de adevărul Duhului, arătându-se inima; și acăsta este a se prefăce din slava Duhului în a slavă, nu cu scumpețe, nici ce-va, ci întru atât, întru cât este potrivit celui ce să lumineze de Duhul (Cap. XXI despre Sf. Duh).

ăice însă și înțeleptul Teodorit că, cu cuvintul acăsta ce ăice aici Pavel, Domn numind pre Duhul cel Sfint, îl arată pre el a fi de o cinste cu Dumneșeu și Tatăl, fiind-că Moisi către Dumneșeu își întorcea fața sa, precum ăice dumneșeasca Scriptură: Iar noi hristianii întorcem fața noastră către Duhul, precum ăice aici Apostolul: și nu ar fi arătat aici Pavel pre Duhul, pentru că să arate pre Noul Testament mai mare decât pre cel Vechiu, de ar fi știut că Sf. Duh este ăidire; căci de ar fi Duhul ăidire precum hulesc Arie și Evnomie, și noi am veni către ăidire, iar Moisi se apropia către Dumneșeu și Tatăl, mult mai mic ar fi dar Noul Testament decât cel Vechiu; iar fiind-că Noul Testament este mai bun, și mult mai mare decât cel Vechiu, Sf. Duh dar nu este ăidire, ci este cu Dumneșeu și Tatăl de o putere și de o cinste. Iar deși luptătorii de Duh ăic fără rușinare, că Apostolul aici numește pre Domnul Duh și nu numește pre Duhul Domn, acest cuvint este fără socotelă, căci Dumneșeșcul Apostol totă cumpănirea slovei o face cu Duhul, că Testamentul Noș ăice: nu e scris cu cernelă ci cu Duhul Dumneșeșcului celui viu. Și iarăși: „Nu a slovei, ci a Duhului“ și altele. Deci arătat este că Dumneșeșcul Apostol pre prea Sîntul Duh l'a numit Domn, iar de ar fi numit pre Domnul Duh, ar fi ăis unde este Domnul, dar nu s'a ăis așa: ci s'a ăis Duhul Domnului, fiind-că prin acăsta s'a dat dăruș Fiului, și ca să nu l' socotească cine-va pre Duhul slujitor, de nevoie a adaus că, iar Domnul Duhul este.

lepciunei ceii din afară, nici vre un moral lingușitor, ci nici bani adunăm dela propoveduire; nici une-ori învățăm această, și alte-ori alta, împreună inchipuindu-ne după vremile și obrazele ce aflăm, precum fac minciuno-apostolii, nu; ci tot-de-una și către toți aceteași le dîcem și acestea le învățăm.

Ci cu arătarea adevărului recomunduindu-ne pre înși-ne către totă conștiința omenilor înaintea lui Dumneșeu.

Minciuno-apostolii, dîce, se recomandesc pre sine-și cu fățărnicie, alții arătându-se pre din afară, și alții cu adevărat fiind în cele din lăuntru și în inimă; iar eu mă recomandesc pre sine-mi cu arătarea adevărului, adevă înseși lucrurile, și adevărul îl întrebuițez de martur. Precum de pildă: eu dîc că dîc eu iaș bani, și la această vî am marturi pre voi înși-vî; asemenea și la cele-l-alte. Pentru aceea cu un chip ca acesta mă recomandesc pre sine-mi către toți omenii, atît către cei necredincioși cît și către cei credincioși, arătînd curată viața cu care viez, și arătînd tuturor propoveduirea care o propoveduesc, pentru ca să o învețe; însă fiind-că este cu puțință a se dosi cine-va, și a se ascunde de omeni, iar de Dumneșeu este cu neputință a se ascunde; pentru această dîce Pavel, că înaintea lui Dumneșeu le dîc și le fac acestea, pre carele Dumneșeu minciuno-apostolii nici o dată il vor prîimi martur, căci se muștră de conștiința lor.

3. Iar deși Evanghelia noastră este acoperită, intru cei peritori este acoperită.

Fiind-că mai sus a dîc, că măcar că la Evrei se află acoperemînt intru cetirea legii, iar credincioșii hrîstiani cu față descoperită vîd slava Sî. Duh; acum aicea dîce, că deși Evanghelia ar fi acoperită și nu s'ar înțelege, însă necredincioșilor este acoperită, și de dinșii nu se înțelege; căci precum urma atuncea la Evrei, și nu puteau a vedea fața lui Moisi, precum am dîc, cu un chip ca acesta urmîză și acum la cei necredincioși, și nu pot să vadă Evanghelia; iar această nu este vinovăție și prihană a Evangheliei, ci a necredincioșilor, pentru-că de ar fi voit ei să credă cu adevărat, ar fi vîdît și ei cu față descoperită slava lui Dumneșeu.

4. Intru care Dumneșeu vîcîului acestuia a orbit înțelegerile necredincioșilor, spre a nu lumina lor luminarea Evangheliei slavei lui Christos.

Împreună cu cei mulți, și osebiți peritori, împreună se numera și cei necredincioși; și înțelegerile necredincioșilor acestora le-au orbit Dumneșeu vîcîului acestuia; aicea ereticii Marchianști dîc, că Dumneșeu al vîcîului acestuia a dîc Pavel pre făcătorul lumii, pre carele il numesc ei drept, și bun; că despart aceia pre făc-

torul lumii de Dumneșeu; iar ereticii Maniheii dîc iarăși că Pavel a dîc Dumneșeu al vîcîului acestuia pre Diavolul¹⁾; însă nici una, nici alta din aceste înțelegeri este adevărată, ci Pavel a dîc această pentru Dumneșeu nostru, iar deși Dumneșeu se numește Dumneșeu al vîcîului acestuia, nu este nici o necuviință, fiind-că se dîce și Dumneșeu al cerului: «Că mărturisiti-vî, dîce David, Dumneșeu al cerului» (Psalm CXXXV, 26) și Dumneșeu nu este numai al cerului, ci este Dumneșeu și al lui Avraam, și al lui Isaac, și al lui Iacov (Mat. XXII, 32) și nu numai al strămoșilor acelora este Dumneșeu, ci și al tuturor omenilor. Deci ce mirare și desăntare este, deși Pavel acum în potrivită vreme, l'a numit Dumneșeu al vîcîului acestuia? Că această o a făcut, mai mult ca să arate necredincioșilor, că și înseși faptele acestea vîdute, Dumneșeu le-a făcut pre toate, de care zidirii ei desăntîndu-se, și indulcîndu-se, se lepădă și tăgăduesc pe făcătorul lor. Pote însă a se ceti și așa dîcerea această, că Dumneșeu a orbit înțelegerile necredincioșilor vîcîului acestuia; fiind-că intru acest vîc se află necredincioși, iar intru cel ce va să fie nu sînt necredincioși²⁾. Dar ce însemnă aș orbit? adevă că ertat, și a lăsat Dumneșeu să fie orbi necredincioși, pecum se înțelege și cea-l-altă apostolescă dîcere, care dîce pentru înșii necredincioși Elinii că: «Iaș dat pre ei în patimi de necinste» (Rom. I, 28). Precum am dîc la tilcuirea aceea, care și cetește-o, că de vreme ce necredincioșii mai înainte s'au depărtat și au părăsit pre Dumneșeu, pentru această și Dumneșeu după urmare, i-a lăsat și i-a părăsit pre ei, fi-

1) Veđi la Tom. II. al celor opt cărți numite octateveon fîsea 633, ce dîce dumneșescul Maxim, și ascultă ce dîce și Kiril al Alexandriei, Dumneșeu al vîcîului acestuia înțelegînd pre Diavolul (adevă precum și Sî. Maxim): „Diavolul a întunecat înțelegerile lor, precum dîce Pavel, ca să nu le lumineze luminarea Evangheliei slavei lui Christos, ci nu a nimerit ticălosul nădejdea” (Vor. V, la Paști). Dîc însă sînții acestia, Dumneșeu al vîcîului acestuia pre Diavolul, nu că unindu-se cu ereticii Maniheii, ci că nu urmîză vre o necuviință, și așa de s'ar înțelege apostolesca această dîcere.

2) Pentru această și Teolog. Grigore a dîc la Nașterea Domnului: „Smintescă-se Iudeii, batjocurescă Elinii, bată-și limba ereticii, atuncea vor crede, cînd vor căuta la ceru și il vor vedea viind, și ca judecîtor ședînd”. Dîce însă și Teodorit, intru tălcuirea dîcerei aceștia: a arătat că în vîcîul acesta s'a îngrădit necredința, că în viața acea-l-altă adevărul se va arăta tuturor gol; a orbit însă pe aceștia Dumneșeu, nu însuși puind intru dinșii necredința, ci necredința lor vîdîndu-o, nu i-a lăsat să vadă tainele cele ascunse: „Că să nu dați, dîce, cele sînțe cînilor, nici să arunceși mărgăritarii înaintea porcilor” (Mat. VII, 6). Și iarăși: „Pentru acesta în pilde grăesc lor, că vîdînd nu vîd, și așind nu înțeleg” (Mat. XIII, 13). Veđi și supținsemnarea dîcerei: „Și atei sînt în lume” (Efes. II, 12).

ind-că Dumneșeu nu șilește pre cine-va ca să l' mântuască, ci voește ca toți să se mântuască, și de însăși voea lor. Veși însă, o cetitorule, că nu a șis că Dumneșeu i-a orbit pre ei spre a nu crede, ci spre a nu vedea necurații și întunecații lor ochi, pre luminarea slavei lui Christos, și a Evangheliei; luminarea însă este, spre a crede necredincioșii că Christos s'a răstignit, și că s'a înalțat la ceriș, și că va da bunătățile cele ce vor să fie. Și precum oprește cine-va pre unul, care își are ochiș vătămăți, a nu vedea sórele, ca nu mai mult să se vătămă, cu un chip ca aceștia și aceștia s'aș făcut necredincioși de sineși, și vătămăți și aveaș ochiș sufletului lor; iar de vreme ce de sineși s'aș făcut unii ca aceștia, pentru acéștia și Dumneșeu a oprit razele despre dînșii și luminarea slavei Evangheliei lui Christos, pentru ca să nu se vătămă mai mult. Așa Domnul a poruncit și nóuș, in Evanghelia lui Matei, să nu aruncăm cele șfinte la căni, și mărșăritariș inaintea porcilor, dîcînd: «Nu dați cele șfinte cănilor, nici aruncați mărșăritariș inaintea porcilor» (Mat. VII, 6)¹⁾. Și bine a șis Pavel și po-trivită șicerea a lumina; fiind-că in viața acéștia avem numai a luminare mēsurată, adecă precum este acea puțină lumina a zorilor șilei, și nu avem totă luminarea a nēnsărâtei șilei aceleea a viitorului vēc, și acéștia puțină lumina, ce să dá aici bună mirēmă și arună mai nainte o a numit Apostolul, precum am șis (II. Cor. I. 21, și la cap. II. 15), pentru ca să arâte că partea cea mai multă și totul luminării, acolo in cea-altă viață avem să dobândim.

Carele este chip al Dumneșeului celui nevēșut.

Cu aceste cuvinte arată Pavel, că necredincioșii nu numai slava lui Christos nu o cunosc, ci nici slava Părintelului, căci de vreme ce Christos ca Fiș și Dumneșeu este chip al Părintelului²⁾, că intru sine arată pre Părintele tot, pentru aceea

¹⁾ Pentru aceea șicerea acéștia a Domnului tălcuindu-o dumneșeescul Isidor Pelusiotul, șice: „Nu trebuie a încredința cele șfinte nici cănilor ludei, celor ce de multe ori dumneșeescul cuvint primindu' și iarăș la borătura lor se întorc, sau celor ce din eresuri vin către adevēratul cuvint, și se întorc iarăș către socotēla cea rea de mai înainte; nici tainele a le arunca celor mai dinainte pāngăriți cu patimile, și cari întrebuișeză viața porcēșă, că nu cum-va să le calce intru relele lor meșteșugiri, și pre noi să ne rumpă, cariș cu defăimare îi împărășim d.n taine» (In șirul tălcuirii ceii dela Matei).

²⁾ Pentru aceea Teologul Grigorie șice: „Chip se șice Fișul al Părintelului pentru-că este de o ființă, și că acesta e din acela, iar nu Părintele din acesta; că acéștia este firea chipului, a fi urmare a întâiului chip și al căruia se șice: însă și că mai mult este aicea, căci chipul cel zu-grăvit este nemășcător, al celui ce se mișcă, iar aicea este chip viu al ce-

șice: «Cela ce m'a vēșut pre mine, a vēșut pre Tatăl» (Ioan XIV). Deci cel ce nu vede pre Christos, nici pre Tatăl il vede, precum cel ce nu vede chipul, nici pre chipul cel întâi vede.

5. Că nu pre inșine ne propoveduim, ci pre Christos Iisus Domnul, iar pre inșine slugi ale vóstre pentru Christos.

Mai sus a șis Pavel că noi Apostoliș nu umblăm cu vicleșug ca minciuno-apostoliș; apoi in mijloc a pus cele despre cel necredincioș că sint desnădeșduiți și nu cunosc luminarea Evangheliei, iar acum șice, că pentru acéștia nu umblăm cu vicleșug, căci nu ne propoveduim pre inșine, cum că sintem buni, precum fac minciuno-apostoliș, că aceia induplecaș pre ucenicii lor a se numi dela dînșii (adecă de pe numele lor), precum a arătat Apostolul in întâia trimitere, cu cuvintul acela ce a șis: «Eș adecă sint al lui Pavel, iar eș al lui Apolo, iar eș al lui Kifă (I Corint. I, 12). Ori și așa se înțelege șicerea acéștia: Să nu socotiți voi că ne vrășmășuiti pre noi, că nu ne vrășmășuiți pre noi; pentru-că noi nu ne propoveduim pre inșine, ci pre Christos, apoi și voi inși-vē pre Christos il vrășmășuiți pre cel ce se propoveduește de noi, căci noi atăta sintem departe de a ne propovedui pre inșine, in cât nu avem de necinstea noastră, a fi slugi ale vóstre pentru Christos, adecă pentru-că Christos atăta ne-a iubit, și a făcut tóte cele smerite și ome-nești pentru dragostea noastră.

6. Că Dumneșeu carele a șis să lum'neze dintru întunerec lumina¹⁾, acela a strălucit in inimile noastre, spre

lui viu, și mai multă neschimbare avēnd decăt Șit, decăt Adam, și decăt tot ce se naște de născătorul, că acest fel este firea celor próște (adecă șemple), nu intru una a fi potrivit aceiaș adecă întocmai iar intru alta a fi nepotrivit, și a fi chip tot al celui tot, și mai ales decăt asemēnarea» (Cuv. II despre Fișul). Veși și șuptinșnarea la acéștia-și șicere, ce se află la cap. I stih 13, al ceii către Colasas, și mai pre larg fiind de cât acéștia, și mai insemnată, asemenea și șuptinșnarea.

¹⁾ Insemnēză, că dupre șicerea acéștia a lui Pavel, și dupre I cap. al Facerei, întunerec a urmat mai înainte de lumina, iar lumina s'a șicet după întunerec intru întâia punere a facerei lumē aceștia șintite; că precum nefinșa a urmat mai înainte de a fi estimile, așa și întunerec a urmat mai înainte de lumina, că dintru a nu fi șicem că a înființat Dumneșeu estimile, și din întunerec cel mai dinainte, că a arătat Dumneșeu lumina. Pentru acéștia și biserică lui Christos urmānd Șf. Scripturi, decusērá inșepe intrēga și, cu nópte, și din întunerec iașă la lumina; și veși șuptinșnarea șicerei: «Și că s'a ingropat, și că s'a sculat a treia și veși dupre Scripturi» (I Cor. XV, 4), care este de nevoie la acéștia. Șice însă și șf. Grigorie Nisid: «Șăptāmānescul timp continēnd, și înainte șicera a opta dupre cea a șepta, a opta adecă șicēndu-se că după cea a șepta se face, nu este însă moștenirea numerului din acéștia priim-

luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu, în fața lui Iisus Christos.

Pentru ce ȋdice c a noi adevărații Apostoli nu ne propovăduim pre inșine? Pentru-c a Dumnezeu a str lucit în inimile n stre, și precum a luminat și a slavit fața lui Moisi, aș  și pre noi ne-a luminat și ne-a slăvit. Inș , la noi nu a urmat, precum a urmat la zidirea și fapturna cea  nt la cea din început, c nd a ȋdis Dumnezeu: facă-se lumină, și s'a făcut lumină, de acolo unde era întunec: «Că întunec, ȋdice, era asupra ad ncului, și a ȋdis Dumnezeu, facă-se lumină, și s'a făcut lumină» (Fac. I, 2), nu a urmat și acum aș , nu a ȋdis Dumnezeu numai cu cuvintul, și s'a făcut lumină, ci inșuși chiar Dumnezeu s'a făcut lumină nou ; căci inșuși a str lucit întru noi, în fața lui Christos, adevă prin Christos, căci prin Christos strălucește întru noi Părintele, și d ruște luminare cunoștinței, nu a ființei și a firei sale, să nu fie! Ci cunoștința slavei sale ceii  fințitate, și a lucrărei sale ceii fireștii, că pentru Fiul s'a dăruit nou  adev rata cunoștință a Părintelui, precum inșuși a ȋdis în Evanghelie «Am ar tat omenilor numele tău» și «Eu te-am slavit pre tine pre p m nt» (Ioan XVII). Veȋi inșuși acum propovăduindu-se de Pavel teologia și slava cea de o potrivă a prea S nței Treimi, că despre Sf. Duh a ȋdis mai sus: Slava Domnului oglinzindu-o, iar Domnul Duhul este (Cap. III stih 16), iar despre Fiul a ȋdis: «Luminarea Evangheliei slavei lui Christos» (Cap. IV, 4). Iar despre Părintele acum ȋdice: «Spre luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu»¹⁾.

du-o, căci una întru d'apuruți r m ne, niciodintor   mp rtindu-se în întunec de n pte, căci alt s re o face pre ea. acel s re care strălucește pre adev rata lumină, carele c nd se va arăta o dată nou , precum ȋdice Apostolul, nu se mai ascunde întru apusuri, ci pre t te cu luminătoare puterea sa cuprinz ndu-le, face pre lumină întru cei vrednici necurmată și nemoștenit , și pre inșuși cei ce se  mp rtășesc de lumina aceea, alți sori f c ndu-i* (la Psalm. VI).

1) Teodorit inș  pre ȋdicerea „ n fața lui Iisus Christos“, aș  o t lcuete: „Iar în fața lui Iisus Christos“ ac st  înțelegere are: fiind-că dumnezeiasca fire este nev dut , prin omenirea cea luată împrejur lumin ndu-se de dumnezeiasca lumină, și sloboȋnd fulgere se vede, în c t se p te. Iar Simeon Metafr. cele cinci-ȋeci cuvinte ale Mar. Macarie, tălmăcindu-le, arată care este luminarea Darului, și ȋdice: „Strălucirea cea de acest-fel a Duhului, nu este numai că o descoperire a  nțelegerilo: și luminare a darului, precum s'a ȋdis: ci adev rat  și necurmată str lucit în suflete de lumina cea ipostatică, că cel ce a ȋdis: „din întunec lumină să lumineze“ carele a str lucit în inimile n stre spre luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu, și cele-l-alte;—ac stași urmare a scoposului o arată (Cap. CLVIII). Veȋi și supținsemnarea ȋdicerei: „ori în trup nu știi* (II Cor. XII, 2).

7. Și avem com ra ac sta în vase de lut.

Fiind-că multe lucruri și mari a ȋdis pentru negr ta slava lui Dumnezeu, pentru a nu ȋdice cine-va: și cum mai r m nem în trupul acest muritor noi, cari am luat niște daruri că acestea mari, precum ȋci tu o fericite Pavle? Pentru ac sta că r spunz nd ȋdice, că și ac sta de a avea încă trop stricăcios, noi cei ce am dob ndit niște daruri mari că acestea, și a nu ne strica încă din viața ac sta, și ac sta este lucru și ispravă a puterii lui Dumnezeu, că trupul acest de lut, și de h rb  nc pe întru sineși niște comori că acestea de daruri¹⁾.

Că covârșirea puterei să fie a lui Dumnezeu, și nu dintru noi.

Și pentru ce se face ac sta, ȋdice? Pentru că covârșirea ceea ce să arată întru noi a puterii lui Dumnezeu să fie, și că să nu ne socotim noi de către alții, că isprăvim ce-va dela sine-ne, ci toȋi cei ce ne ved pre noi să cunoșc  și să ȋdic , că totul este al lui Dumnezeu; ghicitoare inș  arată Pavel cu acestea pre minciuno-apostolii, cari totul il scria și il hotăra în puterea și fapta lor.

8.  ntru t te necăjiți fiind, dar nu str mtor ndu-ne.

Și lucrul nostru, ȋdice, tot aș  de mult este isprava a puterii lui Dumnezeu, în c t, deși noi sintem de lut și de h rb, și cu t te că din t te părțile ne lovim cu at ea multe ispite, cu t te acestea nu ne sfărâmăm, precum fireșc  inșușire este, că vasul cel de lut și de h rb să se s rob sc , nici com ra darurilor o perdem, care este ascunsă  nl ntru în trupul nostru acest de h rb; căci ne necăjim cu adev rat în tótă vremea și în tot locul, și în fiește ce lucru, și de fiește-carele obraz, și de prietini, și de vrășmași; inș  at ea p timind nu se str mtor m, fiind-că Dumnezeu l ștețe inima n str , că să se prim sc  cu lesnire ispitele după psalm cesc  ȋdicere:  ntru necaz m'a ȋ desfătat (Psalm IV, 1).

Lipsiți fiind, ci nu de tot desn d duindu-ne.

Adevă, cădem cu adev rat în multe nevoi, și neajurgeri, inș  iar stăm drepti, și nu ne desn d duim; nici ne biruim de ispite, ci afl m lesniri și chipuri cu ajutorul lui Dumnezeu, cu care scăpăm și biruim*).

1) Insemn z , că Mar. Macarie a scris vorova sa cea a XVIII din cele 50 cuvinte supra-scriind-o pre acesta despre com ra brianianilor lui Christos și ai Duhului S nt, împărțit în 11 capete: t lcuind inș  ȋdicerea ac sta ȋdice: „Av nd com ra ac sta în vase de h rb; adevă care în trup fiind brianianii s'au învrednicit a o c știga întru sineși, adevă pre puterea Duhului cea sfințitoare“ (Cap. I).

2) Și Mar. Vasile întrebat fiind ce insemn z  ȋdicerea ac sta, răspunde

9. Goniți fiind, ci nu părăsindu-ne.

Oamenii, ȳice, ne goneșc pre noi, dar Dumneȳeu nu ne părășește; pentru-că tóte acestea iartă a ni se face, nu ca să ne biruim, ci ca să ne iscusim în rēșboiul ispitelor, și ca să ne facem aleși și iscușiți.

Oborâți fiind, dar nu periți (perduți).

Ne oborâm, ȳice, jos de cel ce ne vrășmășesc, duple trup și duple trușteile imprejurări; dar nu perim, nici ne perdem duple osárdie, și duple barbăția sufletului nostru; ci și însuși duple trup ne pázim de catre Dumneȳeu¹⁾.

10. Tot-de-una omorirea Domnului Iisus purtându-o în trupul nostru, ca și viața lui Iisus să se arâte în trupul nostru.

Adecă morți de tóte ȳilele, ȳice, suferim, și cu acestea urmárim mórtea Domnului tot-de-una; ci prin morțile acestea arátám și viața Domnului, adecă invierea lui, în trupul nostru acesta, carele tot-de-una pátimind, însă de patimi ne omorându-se; pentru aceea și intru I-a trimitere aceștiaș Pavel scria: «In fiște-care ȳi mor, pre lauda vóstrá mē jur (I-a Cor. XV). Cáci cela ce nu crede că Christos a inviat, acela vadă-ne pre noi, că în tóte ȳilele murim, și cum ne facem vii în fiște-care ȳi, și negresit nu va mái fi necredincios.

11. Că deapurarea noi cel vii la mórte ne dăm pentru Iisus, ca și viața lui Iisus să se arâte în trupul nostru acest muritor.

Cu cuvintele acestea tálcuēște Apostolul pentru ce a ȳis, că purtám în trupul nostru pre omorára și pre mórtea Domnului; pentru-că omorára acesta, și mórtea Domnului, nu se deslușta bine cu cuvintele de mái sus; pentru-că Pavel obișnuēște tot-de-una a descoperi și a tálmaci cele ce le ȳice nedesváltite

ȳicēnd: „Pre incredinȳarea cea desávírșitá a nádeȳdei sale ceii intru Dumneȳeu, arátánd Apostolul dimpotiva alăturare a cugetárei omenești fiște-care din cele ce staú in loc așa se pune: cáci cáci duple cugetarea omeneșcá intru tóte nádeȳduindu-ne, ȳice, iar duple nádeȳdea cea intru Dumneȳeu, ȳice, dar nu strámorându-ne. Și iaráși: „In cât duple omeneșca cugetare nedumerindu-ne (adecă lipsiți fiind), iar cât duple nádeȳdea cea intru Dumneȳeu, ȳice, nádeȳduindu-ne și cele-l-alte asemenea (Hotár. CCLXX in scurt).

¹⁾ Pentru aceea și Teodorit ȳice: „Cáci dacá nimic din acestea ar lovi intru noi, nu s'ar fi arátat márirea dumneȳeștei firi; fiind însă că ne asemēnám cu sadurile cele ce se topec in foc, propoveduim prin cele ce pátimim, nevátámáȳi pázindu-ne de puterea Dumneȳeului celui ce re apára; iar ȳicerea: „Lipsiți fiind, dar nu desnádeȳduindu-ne“, se ȳice in loc de: in lucruri nedumerite aflându-ne, aflám chipuri de mántuire.

și intunecate; iar acēsta: «Ca viața lui Iisus să se arate», la tálcuire cea de mái sus ce o am fácut, și așa póte a se intelege: cá precum noi Apostolii acum in viața acēsta suferim mórtea Domnului, și vii fiind alegem mái bine și iubim să murim pentru Christos, așa și el ne va iubi și ne va face vii, după ce vom muri; care mórte și in alt loc arátá aceștiaș Pavel, ȳicēnd: «Cá dacá impreună murim, impreună și vom invia (II-a Timotei, II, 11).

12. Drept aceea, mórtea intru noi se lucrézá, iar viața intru voi.

Mórtea aicea Pavel numește pe ispitele cele aducétore de mórte, ca cum ar ȳice așa: cá noi Apostolii ne aflám in primeȳie aducétore de mórte; iar voi Corintenii dobândiți viața din primeȳiile nóstre; pentru-că Evanghelia se propoveduește de noi la voi, prin care voi viețuiți viața vecinicá.

13. Avēnd dar aceștiaș Duh al credinței, duple ceea ce este scris: «Am creȳut, pentru aceea am și gráit (Psalm CXV, 1), și noi am creȳut, pentru aceea și gráim¹⁾.

Mái sus a ȳis Pavel de ispite și de morți; apol a ȳis cá și de acestea ne-a izbávit Iisus, și face la acēsta un silogism, cá pentru acēsta ne slobóde pentru ca să adevereze invierea sa. Iar acum ȳice cá acēsta nu trebuie numai să o adevérim cu silogismul nostru, ci și cu credința, cáci precum David, in ispite aflându-se, și de singur Dumneȳeu izbávindu-se din ele, ȳicea: «Creȳut-am, pentru aceea am și gráit»; așa și noi, fiind-cá avem acelaș Duh al credinței, precum avea și David, pentru acēsta credem și gráim; cá precum Iisus s'a sculat din morți, așa și noi acum vom birui ispitele cele aducétore de mórte, ce le pátimim, și ne vom scula impreună cu Iisus. Insemnézá însă cuvintul acesta, cá adicá aceștiaș Duh este, atát in Testamentul cel Vechiu, cât și intru cel Nou, pentru ereticii acei ce clevetesc pre legea cea veche, ca pre o rea, care sint Manihei²⁾.

¹⁾ Așa tálcuēște Teodorit ȳicerea acēsta: „Și fórté potrivit ȳice a adus márturia acēsta: cá fericitul David, in psalmul cel mái înainte de acesta, ȳicēnd cá a izbávit sufletul meu din mórte, și ochii mei de lacrimi, și piciórele mele de alunecare, ca să bine-plac inaintea Domnului, in latuirea celor vii nu se vedea însă latuirea acēsta, începēnd psalmul cel după acesta a ȳis: „Creȳut-am, pentru aceea am și gráit“; aceștiaș duh însă, ȳice, și prin acela a gráit și prin noi gráește.

²⁾ Iar Mar. Vasilie la tálcuirea acēsti ȳiceri a lui David, care stá in psalm. CXV, acēsta ȳice: „Taína teologiei cautá pre induplecare credinței ceii neiscoditóre... și sufletul cel ce va începe spre a grái fárá de credință, cu totul in zadar va bári, mácar de nu ar aduce cuvintul a supra a nici unu prochimén. Decí început ințelept al cuvintului este, credința tare întáritá, fiind in inima celui ce gráește și cu totul puinduși

14. Știind că cela ce a ridicat pre Domnul Iisus, și pre noi prin Iisus ne va ridica și ne va pune împreună cu voi.

15. Ca toate sint pentru voi, ca Darul înmulțindu-se pentru a mai multora mulțămire, să prisosescă spre slava lui Dumnezeu.

Ce credem, dice, și ce grăim? Cum că știm, adecă că și acum ne va slobođi Dumnezeu din primejđii, și duple sfirșitul a totă lumea, ne va scula pre noi, împreună cu voi la împărăția sa, pentru ca să dobândim veclnicile bunătăți. Cu aceste cuvinte însă invitază Apostolul pre Corinteni la credință și la viața cea îmbunătățită. Și arătându-le ghicitoarește pre minciuno-apostoli, cari ăic mândrindu-se, cum că ei sint mijlocitori și solitori ucenicilor lor, pentru bunătățile cele dela Dumnezeu, de acésta ăice Pavel aicea, că pentru voi, adecă pentru toți cei ce credeți, sint tóte bunătățile dela Dumnezeu, și însași învierea morților, și nu pentru cutarele și pentru cutarele; acésta însă o face Dumnezeu și o hărăzește, nu la puțin și la căți-va, ci celor mulți, ca să crească Darul acesta, și duple urmare, să crească și mulțămirea, proaducându-se lui Dumnezeu prin mulți ómeni, spre slava sa; minciuno-apostolii dar fiind-că își însușeau loruși Darul lui Dumnezeu, și ăic că ei sint cari le isprăvesc acésta, și nu Dumnezeu;—duple urmare ei imputăncă și pre slava lui Dumnezeu.

16. Pentru aceea și nu slăbim, ci deși omul cel din afară al nostru se strică, dar cel din năuntru se înnoește din ăi in ăi.

Pentru acésta, dice, fiind-că știm puterea lui Dumnezeu, că el acum ne izbăvește de primejđii, și in urmă ne va scula strălucii, pentru acésta, ăic, nu slăbim, nici obosim pătîmind de ispite; și omul cel din afară al nostru, trupul adecă se strică, cu care chip? Pentru-că se bate, se isgonește, se ticăloșește, iar cel din lăuntru, adecă sufletul, se înnoește; cum? și pentru ce? Pentru-că are bune nădejđi și îndrăsnělă, și priimește bucurie, căci pătîmește pentru Dumnezeu¹⁾.

măsură minței sale intru estimă, nesocotind că este cu lesnire cu un mic pumn a măsură totă marea, saú cu omenescă minte a se apuc. de a cerceta negrăita mărire a lui Dumnezeu, inđeșert umflându-se și inlătându-se cu zădărnicia minței sale, unul ca acela nu póte dice acésta: cređut-am pentru aceea am și grăit, fiind-că nici cea deacia póte a-și adauge luiși, adecă: „Iar eu m'am smerit fórte“, căci viețuește cu trufie și cu mândrie, și se bucură de graurii deșarte, pre întărirea cea din credință necăștigându-o.

¹⁾ Iar Mar. Vasilie tálcuind ăicerea acésta ăice așa: „Precum la tabăra

17. Căci ușurarea cea îndată a necazului nostru după covirșire intru covirșire, lucréză intru noi greutate de slavă veclnică.

Aicea talmăcește Pavel cum se înnoește omul cel din lăuntru, adecă sufletul și dice: pentru acésta se înnoește sufletul, pentru-că socotește că, necazul este îndată, adecă vremelnic și trecător, și pentru-că este trecător, pentru acésta este și ușor și lesne suferit, iar slava care se pricinuește din necazul cel vremelnic, este veclnică și nesfirșită, și pentru acésta, și pre lângă acésta, are și greutate de slavă, adecă are mărime de slavă covirșitoare, cu covirșire, că acésta însemnăză ăicerea cu covirșire, in covirșire¹⁾.

18. Ne ținind noi cele ce se ved, ci cele ce nu se ved, căci cele ce se ved sint vremelnice, iar cele ce nu se ved sint veclnice.

Aicea arată Pavel cu care chip se face ușor necazul, și lesne suferit, căci, dice, tóte lucrurile lumii cele ce se ved, sint vre-

oștei, alianția unuia înfrânge pre cel-alt, așa cela ce adage trupului, se luptă asupra Duhului; și cela ce se oștește cu Duhul, robește pre trup. Că acésta una altea stă improvită: drept aceea de vóești a face tare pre minte, domólești trupul cu postul, că acésta este ceea ce ăice Apostolul, că cu cât omul cel din afară se strică, cu atata cel din lăuntru se înnoește; și acésta: „Când slăbesc, atunce sint puternic“ (Cuv. I despre post). Dice însă și Kiril al. Alex.: „Că ingrășîndu-se trupul și benchetuind prin acésta oprin mîncării), cumpit óre-cure se face, și asupra postelor duhului grău luptător; iar slăbind și neajutându-se cu ceea ce e de prisos, de nevoie dă duhului biruința. Acésta și fericitul Pavel invetându-ne ăice așa: „Că deși omul cel din afară al nostru se strică, ci cel din lăuntru se înnoește din ăi in ăi“ (Cuv. I-a la Paști).

Iar Mar. Vasilie ăice așa: „ascultă pre Apostol ăicend“: „Deși omul cel din afară al nostru se strică, dar cel din lăuntru se înnoește din ăi in ăi“. Cum dar vóieți cunoște pre același om? Așa, dice, unul pre cel ce se vede, și unul pre cel supt cel vedut aseuns; nevédut pre omul cel din lăuntru, pre care și mai chiar și mai adevérat il numim om. Deci inlăuntru avem om și óre-cum inoști sintem. Și ceea ce este a se dice adevérat, că in lăuntru sintem: că eu, duple cel din lăuntru sint om; cele din afară nu sint eu, ci ale mele. Iar eu sint cuvintărirea sufletului, drept aceea cel deplinit intru cuvintărirea sufletului; trupul dar este al meu, uneltă a omului, uneltă a sufletului, iar om chiar este cel duple însuși sufletul (In cuvintul supra scris lui Vasilie despre alcătuirea omului).

¹⁾ Iar dumedeeseul Chrisost. și Teodorit ăic cum că Pavel aicea pune in prějma una altea pre cele de acum cu cele ce vor să fie, adecă, in prějma ăicerei îndată, pune veclnică, in prějma greutatei, adecă a multei cinste, pune pre ușurătate; in prějma necazului, pune nu pre odihnă, ci slava, care decăt odihna este mai mare, și in prějma ăicerei cu covirșire, pune ăicerea intru covirșire, pentru ca să arate cum că ori cât de covirșitor este necazul cel vremelnic, de acum și ușor, cu

melnice fiind-că sint vădute, că pentru acesta a ȃis de obște, că tôte cele ce se vöd sint vremelnice, pentru ca împreună să cuprindă și necazul și odihna, deci nici noi vom cădea și ne vom birui de necaz, nici Iarăși de odihna și de bună pămîtire vom trândăvi, pentru-că amëndouë sint vremelnice și trene vom trândăvi, pentru-că amëndouë sint vremelnice și cetöre; însă de vreme ce cele ce le vedem sint acest-fel de vremelnice, urmöză a fi vecinice și nesfîrșite cele ce nu se vöd, adevă împărăția cerurilor, și munca iadului, ca împărăția adevă să o dorim, iar de muncă să fugim¹⁾.

CAP. V.

1. Că știm, că de se va strica pămëntescul nostru locașul cortului, zidire dela Dumneșeu avem, casă nefăcută de mână, vecinică, în ceruri.

Fiind-că mai sus a ȃis Apostolul, că cu cât se strică omul cel din afară, cu atăta cel dinlăuntru se înoște, cu care cuvinte se părea că ȃice o ghicitură, și un lucru deșănțat, pentru acesta acum ȃice aicea că cu mult mai virtos, când se va strica desăvirșit trupul acest muritor, și de pămënt, atuncea se vor pricinui nouë nenumërate bunătăți²⁾; ȃicënd însă acesta

atăta este mai covirșitore și slava ceea ce va să fie vecinică și de multă cinste.

¹⁾ Pentru aceea și purtătorul de Dumneșeu Ignatie, de İubirea cea către Christos arȃndu-se ȃicea: Atuncea voi fi adevërat ucenic al lui Christos, când nici pre trupul meu îl va vedea lumea, că cele ce se vöd sint vremelnice, iar cele ce nu se vöd sint vecinice (Epistola către Romanș).

²⁾ ȃicerea acesta a Apostolului așa o tălcuește dumneșeescul Grigorie al Nisiei: „De se va strica locașul cortului nostru acest pămëntesc, atuncea îl vom afla făcută zidire de Dumneșeu, casă nefăcută de mână vecinică în ceruri, vecinică de a fi ea locuință a lui Dumneșeu İntru Duhul, și nu-mi însemneze nimenea vre o inchipuire, și formă, și fel, al casei ceii nefăcută de mână, dupre asemănarea inchipuirilor celor ce acum se vöd, pre cari le deslușim noi una de alta dupre felurile ce au; că nu numai de İnvierea ceea ce se propoveduește nouë din dumneșeștile cuvinte, ci și căci trebuie a se schimba cei ce se İnoesc prin İnvier, dumneșeștasca Scriptură chizășluindu-ne de tötă nevoea, este că e ascuns desăvirșit și necunoscut İntru ce ne vom schimba, pentru-că nici o pildă este de cele ce se nădeșduesc ca să se vadă în viața acesta le acum... iar cum că un neam va fi al tuturor, când un trup al lui Christos toți ne vom face, İntr'un haractir schimbându-ne, nu ne İndoim asupra tuturor dupre asemănarea dumneșeescului chip strălucind, İer ce se va mai face nouë în locul İnsușirilor celor ca acestea İntru schimbarea firei, hotărșitor ȃicem că este mai pre sus de tötă socotitorea İnțelegere” (Vor. la cei adormiți).

Cu dreptate însă s'ar nedumeri cine-va aicea, căci dacă toți acei ce

İntru aceeași vreme Iarăși vorovește Corintenilor despre İnvier, măcar deși nu atăta curat, precum a vorovit İn trimiterea cea I-a, și acesta o face și nu vorovește aicea așa curat despre İnvier, pentru ca să nu se socotescă că İl socotește încă neİndreptați İntru această dogmă, și că pentru aceea ar fi avut trebuință Iarăși a le vorovi și pentru acesta pe larg. İar locaș pămëntesc al cortului numește pe trup; numindu-l însă pre acesta cort, arată că este vremelnic și cu lesnire de a se topi, căci acest-fel vremelnic și lesne topit este și cortul. Căci măcar deși odihnele cele din ceru ale dreptilor se nemesce de multe ori și corturi, și nu prost corturi, ci cu adăugire corturi vecinice, precum ȃice sfinșitul Luca: „Faceți-vë vouë prieteni din mamonaua nedreptătei, ca când veți lipsi, să vë priimescă pre voi în corturile cele vecinice” (Luca XVI, 9). Veți însă cum a pus Pavel dupre rânduială pre cele protivnice, cu cele protivnice, adevă în locul locașului celui depre pămënt, a pus pre cel ceresc, și în locul cortului a pus casa cea vecinică; crescënd însă lauda slavei, care va să o İa trupul nostru, l'a numit pre acela: casă nefăcută de mână, și nu spre osebirea trupului acestuia, fiind-că și trupul acest vremelnic este nefăcut de mână. Său să İntelegi și așa: fiind-că casă pre trup l'a numit, pentru aceea a adaus și pre ȃicerea: nefăcută de mână, spre osebirea casei ömenilor, care nu este nefăcută de mână, ci de mările ömenilor se face, dupre Chrisostom. Öre cari însă (dintre care este și Fotie, și Teodorit, și sf. Metodie în cuvintul cel despre İnvier), casă făcută de mână ȃic pre viața ceea ce se află pre pămëntul acesta, İar locaș pre trup, că alta este casa, și alta cortul a căreea este casa, și alta sintem noi, al cărora este locașul İnsușit. Drept aceea, ceea ce se ȃice, acest-fel este: dacă se va strica viața trupului nostru cea de pre pămënt, care se pöte numi și făcută de mână, căci se

ău să İnvieze (dreptii adevă) ău să se facă un neam și inchipuiți cu un haracter de dumneșeesc chip, cum ău să se cunöscă unul de altul: Că Dumneșeu și Christos are să se facă tôte İntru toți İntru aceea slăvită İnvier, precum a ȃis Pavel İntru cea İntăia către Corinten: „Ca să fie Dumneșeu tôte İntru toți”; și Iarăși: „Ci tôte și İntru toți Christos” (Colas. III, 11). Noi însă deslegând nedumerirea acesta rëspundem cum că dreptii atuncea vor cunöște unii pre alții, nu după haracterurile trupului celui din afară, ci din descoperitorea putere a dumneșeștei luminii aceia, cu care vor fi İmprejur revărsate și slăvite trupurile fericișilor acelora, că precum ău cunoscut Petru și İacob și İoan pre Moisi și pre İlie în muntele Taborului, din descoperitorea putere a neplăsmuitei luminii aceea ce a strălucit İmprejur și pre Apostoll și pre prorocii aceia, precum ȃice Mar. Grigorie al Tesal, așa socotind și noi ȃicem, că și fericișii aceia se vor cunöște cu descoperitorea putere a dumneșeștei luminii, prin care sint cuprinși de strălucire.

va da și totul. Dar cum ne va da totul, de nu am avea a ne face nesticăcios și a ne slăvi după suflet și după trup? De vreme ce fiind-că tu, hristiane, ai luat acum în viața această puțvremul și arvona, nădăjduiește că vei lua atunci și totul întreg; și pre lângă această că ești nesticăcios și nemuritor cu sufletul, atunci ai să te faci nesticăcios și nemuritor și cu trupul.

6. Indrăsnind dar tot-de-una, și știind că petrecând în trup, sintem depărtați dela Domnul.

7. Că prin credință umblăm, nu prin vedere.

8. Nădăjduim însă, și bine-voim, mai bine a ne depărta din trup, și a ne duce către Domnul).

Și cu aceste cuvinte formălueste și adeverează Apostolul cea ce a țis mai sus, adecă cum că nu purtăm grija pentru primejdi și pentru mărtea trupului, pentru-că primejdiile și mărtea pricinuesc nouă lucrul cel dorit, adecă slăvita nesticăciune, pentru care și suspinăm, și pentru-că primejdiile și mărtea, mai curând ne duc către Dumneșeu și stăpânul. Deci fiind-că totde-una nădăjduim, și știm că în câtă vreme ne aflăm uniți cu trupul acesta, sintem despărțiți de Dumneșeu, pentru această nu ne temem nici de gône, nici de vrăsmășii, nici de mărte. Veđi însă, o cetitoriale, înțelepciunea lui Pavel! pentru că a ascuns numele mărtei, a pus însă despărțirea trupului și uniirea cu Dumneșeu; le-a pus însă acestea pentru a nu dori cineva, și a nu se atârna de viața această, fiind-că această ne desparte dela Domnul. Apoi pentru a nu țice cine-va: dar ce? trupul ne desparte pre noi de Dumneșeu? Pentru această îndreptăză cuvintul Pavel și țice: «Că prin credință umblăm, nu prin vedere». Adecă aicea în viața această cunoștem pre Dumneșeu, puțin însă, și din parte, ca prin ogînda și ghicitură; că această arată țicerea: prin credință, și nu față cătră față, că această însemnăză țicerea: nu prin vedere ²⁾. Deci fiind-că a-

¹⁾ țicerea această în analoghiceste o țălcuiește purtătorul de Dumneșeu Maxim țicend: «Să înstreineză din trup cela ce se mută cătră deprinderea cea cunoșcătoare din cea lucrătoare, răpîndu-se ca în niște nouri de înțelegerele cele mai înalte, în aerul cel strevêđut al teoriei, după care totde-una va putea fi împreună cu Domnul; și se înstreineză dela Domnul cela ce nu pôte încă fără de lucrările cele după simțire a privi cu curată minte înțelegerele cele după dorință, și cuvintul cel simplu despră Domnul fără de ghicituri neincăpêndu!» (Cap. LIX al sutei a două dii Teologhie).

²⁾ Iar prea sf. și prea trêzul Kalist, mai subțire și mai teoreticește țălcuiește țicerea această a Apostolului, în Cap. LIX din cele ne date la lumină ale sale; că împarte această credință în două și țice: că altă credință este care se ulcătuește de singur golul cuvînt, și are trebuință de dovadă, și altă credință este care nu are trebuință de deplină dovadă

cestea așa sunt, pentru această bine-voim, adecă mult dorim de a eși din trupul acesta stricăcios, și a fi uniți cu Domnul; și nu a țis că dorim să dobândim nesticăciune, ci a țis lucrul cel mai bun, că dorim adecă să fim împreună cu Domnul, pentru că această este mult mai mare decăt nesticăciunea.

9. Pentru aceea și ne nevoim, ori în trup petrecend, ori eșind din trup, să fim bine plăcuți lui.

Tot ceea ce se caută, țice, este această, ca să viețuim după bună plăcerea lui Dumneșeu, pentru ca să nu auđi tu, hristiane, înstreinare și despărțire de trup, și scotesc că singură despărțirea această de trup este destul de a se mântui; pentru

a lucrului ce se crede, fiind-că induplecă pre cel ce crede din ôre-care vederate lucruri, care credință se numește și inipostatnică: de pildă: tu auđi că un țesător formălueste în țesăturile și în pânzele sale, dobitoce felurite și osebite; acum tu de nu vei vedea țesăturile țesătorului aceluia, de nevoie ai trebuință să aibi credință, și să cređi cu un cuvînt gol, că este țesător ca acesta. Iar de s'ar întempla a vedea și țesăturile aceluia, atunci și fără a-ți spune ție altul cine-va, din privire țesăturii aceea cunoști, că cu adevêrat om a alcătuit țesătura aceea: căci nici de sineși putea a se țese țesătura aceea, nici de vre un alt dobitoc, fără numaț de om. Deci atunci altă credință teoreticeșcă stăpânește pre sufletul tîu, mult mai deosebită decăt cea dintăi.

Asemenea încă și vederea în două o împarte acestăș sfînt și țice: «Că altă vedere se țice inipostatnică, când se țice vei vedea pre un om că este roșu la față, lung la stat, măsurați avêndu-și ochii, și obrazul și nasul, și cele-lalte ipostatnicești însușiri. Este însă și altă vedere, care se țice neipostatnică, precum este cea a țesăturii acesteia, ce o am țis mai sus, că nu a veđut de adreptul față lui, ci prin țesătura lui ai înțeles că are adecă chip obșteș ce peste tot cuprîndetor omeneș neipostatnic, însă teorindu-se ca fără de ipostasul omului aceluia.

Deci toți cei teoretici, (țice sf. acesta), cu credință umblă, și ved pre Dumneșeu cu vedere, nu inipostatnică, ci cu neipostatnică, și obștește teoresită: căci Dumneșeu măcar deși după ființă și după fire este mai presus de totă vederea, și fel nu are, după lucrări însă și după cele-lalte Dumneșeești avuții ale sale, se țice că are chip gândit (sau fel) și dumneșeesc cuvincios; căci de nu ar avea Dumneșeu nici cum chip sau fel gândit, negreșit nici frumusețe se cuvina a se țice că are, nici față, și după urmare, trebuie a fi cu totul nevêđut; ci fiind-că se țice că are frumusețe, și față, după urmare are și chip, chip însă, precum am țis, gândit, bine încuvîntat, și prea vrednic de laudă, și prea slăvit, și datător de înspăimântare sufletului, umplênd mintea de lumină gândită, și înțelegere de Dumneșeu dându-i; care și Manoe nălcundu-o, «am perit, o femeie, țicea, pre Dumneșeu am veđut». Și Moisi acela întru acest chip vedea pre Dumneșeu, precum este scris: «gură cătră gură voi grăi lui în vedere, și nu prin ghicituri, și slavă o au veđut» (Nomere XII, 8). Drept aceea, cu această pre bună împărțire a vederii împreună, se învoesc prea bine, ceea ce țice aicea Pavel, că nu umblăm prin vedere, și aceea ce țice Dumneșeu că se arăta lui Moisi în vedere în chip adecă aveva, și nu prin ghicituri.

acésta dupre urmare díce Apostolul, cá, sirgúește-te hristiane a te despărți de trup și a te duce către Christos bine ales, prin plăcuta lui Dumneđeú viața ta în lumea acésta.

10. Cá toți noi trebuie a ne aráta înaintea divanului lui Christos.

Aicea inspáimântézá Apostolul pre hristianí, cu aducerea a-minte de infricoșatul divanul acela al lui Christos, și cu cuvintul ce díce, cá se cuvine și este de nevoie a se aráta toți ómenii înaintea aceluí divan. Să nu socotești, díce, hristiane, cá atuncea acolo vor fi ziduri și copereminturi, ca să te acoperi și să te dosești, sau cá adâncul inimei póte să acopere faptele sau gândurile ómenilor; nu, să nu socotești acésta, pentru-cá tóte, și faptele și cuvintele și gândurile au să se aráte.

Ca fiește-carele să ia dupre cum a făcut, cele ce au lucrat prin trup, sau bine sau rău.

Cu aceste cuvinte Pavel, pre lucrătorii de fapta bună și pre cei ce se nevoesc, îi face să aibă bune nádejdi, pentru-cá aceștia au să ia dela Dumneđeú răsplátirile nevoințelor și ale faptei bune a lor, iar pre cei leneși îi face osirduitori, cu frica osândirei și a muncii. Adevérézá însă tot o dată cu cuvintele aceste și pre învierea trupurilor din morți, pentru-cá trupul cel ce a slujit pre suflet ori la faptele cele bune, ori la cele rele, negreșit și acesta are, sau să se incununeze, sau să se muncéscă. Decí și din aceste cuvinte ale Apostolului se astupă gurile ereticilor, care díc cá trupul nu are să se scóle din morți. Și Teodorit încă díce: «Drept fiind judecătorul, potrivite va da răsplátirile fiește-cáruia dupre cele ce s'au lucrat de el în viață; a arátat însă tot o dată și pre sufletele cele ce se vor cinsti și pre cele ce se vor munci, cá împreună cu trupurile loruși își vor lua răsplátirile». Veđi și dícerea: «Dacă numai în viața acésta sintem nádejduind în Christos» (I Corinteni XV, 19), în supținsemnarea ei.

11. Știind dar frica lui Dumneđeú, pre ómenii înduplecám, iar lui Dumneđeú arátați sintem; nádejduesc însă cá și întru conștiințele vóstre sintem arátați.

Fiind-cá știm, díce, infricoșatul divanul acela al lui Dumneđeú, pentru acésta facem tot felul de chipuri, pentru ca să nu smintim pre vre un om, cá acésta însemnézá dícerea: «Pre ómenii înduplecám», în loc de, smintelele le vindécám și ridécám din mijloc pricinile celor ce se smintesc, cáci mácar deși am díce cá nici un rău facem, dând însă prepusul cá îl facem, negreșit ne osândim, dacă, putând îndrepta prepusul și pricina

smintelei noi nu am îndrepta. Iar lui Dumneđeú îi sintem arátați, și acela știe cum petrecem, cáci pre Dumneđeú nu se cuvine a-l îndupleca și a-l incredința, cáci el ne știe pre noi și nu se sminteste pentru noi; și nu numai lui Dumneđeú sintem arátați, ci și voué, fiind-cá și voi fórte bine știți tóta viața nóstră și faptele nóstre, și dar nu se cuvine a cáuta noi să vé incredințam despre acestea, pentru-cá voi nu vé smintiți de noi.

12. Cá nu ne recomandui n voué pre înșine iarăși, ci prilej dând voué de lauda pentru noi.

Adece ori lepáda prepusul de a se aráta cá se laudá Apostolul; pentru acésta și aicea díce, cá aceste cuvinte le-am díș, nu pentru ca să ne recomandui, adecá pentru ca să ne márim și să ne láudam pre înșine, ci ca voué să vé dăm priciná de a vé láuda și a vé împodobi pentru înșine către minciuno-apostoli, care ne clevetesc pre noi și ne prihánesc.

Ca să aveți¹⁾ către cei ce se laudá în față și nu în inimă.

Prilej, díce, dăm voué hristianilor, cu acestea ce dícem, ca să aveți a vé láuda pentru noi către minciuno-apostoli, cari în față numai se laudá, adecá dupre arátare și în fața ómenilor, și nu dupre adevér prin fapte; cáci acest-fel erau aceștia, formá pre din afará și mascá de evlavie avénd, iar din láuntru în inimă nici un bine avénd. Și veđi cá Apostolul poruncește Corintenilor a nu se láuda tot-de-una, ci când se vor láuda minciuno-apostoli aceia și se vor înálta pre sineși.

13. Cá ori de ne-am úlmit, lui Dumneđeú, ori de sintem întregi-înțelepți, voué²⁾.

Noi Apostolii, díce, deși dícem ceva mare și înalt pentru înșine (cá úlmire acésta o numeste, precum și alurea acésta o numeste nebunie, II-a Corint. XI, 21), pentru Dumneđeú o dícem aceea și o facem, pentru ca să nu ne defálmați voi și să vé osândiți, socotindu-ne pre noi de nimicá și ne vrednici; și iarăși de dícem ce-va smerit și mic pentru noi, acésta o dícem și o facem pentru voi, adecá ca să vé invéțați voi dela noi a fi smeriți cugetători; cá întrégá înțeleplune pre smerita cugetare o a numit, dupre Teodorit. Sau și dupre alt chip se

¹⁾ Lipsește aicea dícerea a vé láuda, adecá: „Ca să aveți a vé láuda”, precum tálcuește sfințitul Teofilact.

²⁾ Și aici iarăși formá de lipsá întrebuintézá Apostolul, și din afará se înțelege: „Cá cea desávrișit acésta este, dupre înțeleptul Fotie, cá ori de ne-am eșit de sine-ne, pentru Dumneđeú am eșit; ori de sintem întregi înțelepți, pentru voi sintem înțelepți.

înțelege acésta, de prepune cine-va adecă că noi sintem eșiți din minte, căci dăcem óre-care mari pentru sine-ne, noi nădăjduim să luăm dela Dumneđeu plata pentru prepusul și prihănirea acésta; și iarăși de socotește cine-va că avem minte întregă și sănătósă, acela dobândește folosul care se pricinuește din întregă înțelepciune a vóstră, și din statornicia minții; se înțelege însă acésta și dupre alt chip; de sintem noi nebuni și eșiți din minte, pentru Dumneđeu sintem nebuni acest-fel, pentru ca să vè înfățișem și să vè producem pre voi la Dumneđeu¹⁾; nebun însă și eșit din minte era Pavel, nu cu nebulnie prihănită, ci nebulnia laudată și fericită, adecă cu nebulnie și eșire din sineși eroticéscă (adecă lubitoréscă); fiind-că atăta multă dragoste avea către Dumneđeu de trei ori fericitul acesta, în cât era mulțămít de dragostea lui Dumneđeu și cu singur iubitul seú Dumneđeu viețuia, și tot afară din sine fiind și prin dragoste s'a mutat tot către Dumneđeu; și nu mai viețuia viața sa, ci viața lui Dumneđeu celui iubit de el, ca prea mult eroticéscă și lubitoréscă. Pentru acesta și dăcea: «Iar vîez nu de acum eú, ci viază întru mine Christos» (Gal. II, 20)²⁾. Decí deși ne-am uimit, adecă ne-am făcut afară din sine-ne, negreșit lui Dumneđeu ne-am uimit, adecă pentru Dumneđeu ne-am făcut unil ca aceștia, și pentru iubirea cea cătră Dumneđeu și covirșitóra dragoste.

14. Că dragostea lui Christos ne ține pre noi, judecând

¹⁾ Iar Fotie dăce, că de vreme ce mai sus a dăis Apostolul: „nădăjduesc că și în conștiințele vóstre sint arătat”, și: „Că nu iarăși pre înși-ne, ne recomandăm”, că nu avem trebuință de recomendație către voi; pentru acésta dupre urmare dăce: „Că ori de ne-am eșit din simțiri pentru Dumneđeu; adecă de ar dăce cine-va, pentru-că sintem eșiți din sine-ne, acésta stă la Dumneđeu să o judece, și nu la voi; fiind-că precum a dăis în Trimiterea cea dintăi: „Mie puțin imi este a mē judeca de voi, că cela ce mē judecă pre mine, Domnul este”; și iarăși: „de ne socotim de cine-va că sintem întregi înțelepți și avem minte întregă și sănătósă, voi mai ales mai mult decât cei-l-alți, trebuie a o socoti acésta” că avem minte sănătósă, căci voi sinteți pecetea Apostoliei mele, și voi mai bine știți decât alții cele ale mele; pentru aceea se cuvine nu numai voi acésta a o socoti, ci și către minciuno-apostolii a o spune și a vè lăuda cu acésta.

²⁾ Aceste cuvinte însă le-a adunat sfințitul Teofilact dela ceréssa pasărea aceea, dela Ariopag. Dionisie dăce, care dăce: „Dumneđeéscă iubire este și uimitóre, nelăsând pre iubitorii ei a fi întru sineși, ci întru cele ce iubesc.... Pentru aceea și Mar. Pavel, stăpănit fiind de dumneđeșită iubire și prin uimitóra putere împărtășindu-se de el cu îndumneđeșită gură dăcea: „Că nu mai vîez eú, ci ozăză întru mine Christos ca un adevérat iubitor și eșit din sineși, precum însuși dăce (aicea adecă în dăcerea de mai sus), lui Dumneđeu, și nu viața sa viețuindu-o, ci viața celui iubit de el, ca o fórte iubită (Cap. IV, despre dumneđeștile numiri).

noi acésta, că, dacă unul pentru toți a murit, toți dar au fost murit, și pentru toți a murit,

15. Ca cei ce viază, să nu mai vieze loru-și, ci celula ce pentru toți a murit și s'a sculat.

Iubirea, dăce, ce a arătat Dumneđeu către noi, acésta ne stränge și ne îndemnă a ne primejdiu pentru Dumneđeu; fiind-că am judecat și am socotit acésta bine și înțelepțește, căci, fiind-că Christos a murit pentru toți ómenii, arătat este că toți noi eram morți și periți, și pentru acésta Christos a murit pentru toți cei morți și periți, ca să ne facă vii pre toți noi. Decí fiind-că Christos ne-a făcut vii, pentru acésta numai sintem datorii a viețui întru sine-ne, ci a viețui întru Christos, pentru care avem și viața¹⁾; carele nu numai a murit pentru noi, ci și a înviat pentru noi, adecă pentru ca să sue la cerú pârğa și începétura nóstră, adecă omenéscă fire a sa și prin aceea să ne sue și pre noi toți. Căci ce trebuință era alt-fel a se sui Christos în cerú, dacă nu urma a ne sui și noi acolo? Drept aceea, și pentru-că a murit Christos pentru noi toți, și pentru-că ne-a făcut pre noi vii, și pentru-că a dat nóuے arvuna nesticăclunei, pentru tóte acestea sintem datorii să viețuim întru Christos și nu întru poftele nóstre.

16. Pentru aceea noi de acum pre nimeni știind dupre trup.

De vreme ce toți, dăce, mai înainte s'au omorit de către pecat, iar în urmă s'au făcut vii de către Christos, prin sf. Botez, pentru acésta cu dreptate, nici pre unul, dăce, dintre credincioșii hristiani, nu'l știm mai mult că viază dupre trup, adecă dupre vechea și trupéscă petrecere; căci, de vreme ce toți hristianii a dóua óră s'au născut de către Sf. Duh, pentru acésta dupre urmare și toți se cuvine să vieze o nóuă și duhovnicéscă viețuire.

¹⁾ Din cuvintele acestea ale Apostolului, închee Mar. Vasilie o datorie ce au hristianii când se împărtășesc cu dumneđeștile taine; căci cei ce se împărtășesc vestesc mórtea Domnului prin împărtășire, cum dăce acestași Pavel (I-a Cor. XI, 26). Iar mórtea Domnului s'a făcut pentru cei ce se împărtășesc, și de obște pentru toți ómenii, dupre dăcerea de mai sus a lui Pavel, că adecă, dacă unul pentru toți a murit, toți dar au fost murit. Decí cei ce se împărtășesc datorii sint să arăte pentru dragoste, și pentru credință, și pentru poruncile lui Dumneđeu până la mórte ascultare; și să nu mai vieze deacția luméi, și pécătului și loru-și, ci singur acelaia cu carele s'au împărtășit, adecă lui Dumneđeu, celui ce pentru dînșii au murit și s'au sculat; dupre însuși Pavel iarăși: „Ca cei ce viază, dăce, să nu mai vieze loruși, ci celula ce pentru dînșii a murit și s'a sculat”; și acésta o dăce sfințul că este dogmă predanisită de Pavel (In cuv. că se cuvine cel ce a dóua óră s'a născut prin botez a se hrăni).

Iar deși am cunoscut pre Christos dupre trup, ci acum nu mai cunoștem¹⁾.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul că hristianii să nu mai viețuască dupre trup, ci dupre Duh, la acesta au începător pre Christos. Deci dăce, că, măcar deși Christos intru o vreme era dupre trup, mai înainte de înviere, ci acum nu mai este dupre trup. Dar ce s'a făcut? Au dór a lepădat trupul. Ba, să nu fie! pentru-că precum s'a suit in ceriú, așa are să și vie, precum au đis Anghelii către Apostoli; s'a suit dar cu trup, apoi cu acel trup are să și vie intru a dóua venire; pentru ce dar dăce acesta aicca Apostolul? Cum că noi, ómenii cei goi atuncea ne dăcem că sintem vii dupre trup, când ne aflăm in păcate și in voile trupului, și atuncea ne dăcem că nu viețuim dupre trup, când nu păcătui. Iar Christos se dăce că a viețuit dupre trup, când viețuia mai înainte de înviere dupre neprihánitele și nevinovatele patimi ale firei, adecă mánăcând și bând și flámánzind și insetând, și dormind și ostenind. Iar acum se dăce că nu viețuiește dupre trup, adecă cum că s'a slobođit și de patimile cele mai sus arătate neprihánite și nevinovate ale firei; și nici mánăcá, nici bea, nici insetéză, nici dórme, nici ostenește, și cum că are trup nepátimaș și nemuritor²⁾; dar pentru ce a lepădat Domnul patimile acestea? Negreșit ca să ne învețe și pre noi hristianii a urma lui, și a nu viețui mai mult dupre trup, adecă cu păcate, și cu voile trupului, ci dupre Duh, adecă cu fapte bune, și pre lângá acestea, după ce ne vom scula din morți.

¹⁾ Dăcerea acesta alegoricește o tálcește purtătorul de Dumneđu. Maxim: „Incepătura și pârğa a învățătorei ómenilor, cea către buna cinstire de Dumneđu așa fire a se face către trup că cu slovă ci nu cu duhul, dupre întâia-prolovire a noastră spre buna cinstire de Dumneđu vorovim. Și din parte sporim cu duhul și pre grosimea graiurilor vėdėndu-o cu teoriile cele mai subțiri, dupre cât se póte ómenilor, cu curățenie a jungėnd la curatul Christos, spre a putea noi dăce dupre Mar. Apostol: „Deși am cunoscut dupre trup pre Christos, ci acum nu'l mai cunoștem, adecă pentru simpla prosvolirea minții către cuvint, fără de copereminturile cele asupră-í dela trup pre cuvint cunoscėndu-l, sporind noi spre slava celuia unuia născut dela Părintele sėu (Cap. LXI, suta a dóua din Teologhie).

²⁾ Și Climent încă Stromateul, într-o unire dăce precum la noi dupre trup este (adecă se dăce), că este in păcate, și afară de păcate, nu dupre trup; așa și la Christos dupre trup (se dăce) când se afla in patimile cele firești și neprihánite; iar când nu este intru acelea (se dăce) nu dupre trup și precum Christos, dăce, a scăpat de acelea, așa și noi (Stromat. Cart. a 4-a, 1). Iar Teodorit dăce, învățându-ne, că cu stăpánescá mórte s'a stricat mórtea, apoi nici pre un om il știm muritor; că dacă însuși stăpánul Christos pátimaș avėndu-ș trupul, ci după patimă l'a făcut pre el nesticácios și nemuritor.

17. Deci dar, ori-carele s'a făcut intru Christos, făp-tură nouă este.

Ori-cine, dăce, a cređut in Christos, acela de aceea a venit, intru altă făptură, și s'a făcut zidire nouă; de unde nu sintem datorî mai mult noi hristianii să viețuim învechita de păcate viața aceea a vechiului Adam, ci nouă viață a lui Adam celui nou, adecă a lui Christos Dumneđuului nostru³⁾.

¹⁾ Pentru acesta și Mar. Vasilie prea potrivit a đis aceste vrednice de laudă: „Deci Domnul gătėndu-ne pre noi către viața cea din înviere, pune înainte totă evanghelică petrecere, pre nemăniere, pre nepomenirea de rău, pre necăderea in iúbirile de indulciri și pre nelúbiria de argint chipul leguindu-l; ca, cele ce vėcul acela le are dupre fire, aceea noi mai înainte apucând de voea noastră, să le isprăvim. Deci de ar dăce cineva hotărând, că Evanghelia ar fi proinchipirea a vieții ceii din înviere, mi se pare că nu ar greși improvia cuvintei (Cap. XV, de-pre Sf. Duh). — Iar înțeleptul Fotie acesta tálcețuindu-o dăce: „Đie Elinii, și Iudei: ce se fálcește Pavel dăcėnd: „Iată s'au făcut noue tóte? Ori carele s'au făcut in Christos este nouă zidire? — Eú dăce nimica vėđ nou; noi însă răspundem (Fotie): nu ai ochi ca să le vėđi acestea... Iar de voești, in aminte cum se fac tóte noue. Zidire se dăce in Scriptură, nu numai aducerea din ne estime in a fi, ci și prefacerea cea din estime spre mai bine a fi; a zidit Dumneđu ceriul; acesta este că a făcut din ceea ce nu era; zidește și când pre omul cel rău il face bun; aicea a zidit este din lucruri prefacerea spre mai bine. Și ascultă pre David dăcėnd: că de vreme ce ei și inima lui era ziditá, s'au fost spurcat însă cu precurvia și cu uciderea, și se povárnea spre stricácieun, rógă pre Dumneđu și dăce: „Inimă curată zidește intru mine, Dumneđuule“, nu căci mai înainte nu avea inimă, nici despre fiinta inimii dăce, ci despre mai buna viațuire ceea ce impodobeste pre inimă... așa curva se zidește întrėgă înțeleptá, așa milostiv, răpitorul; așa lupul se prefăce in óe, și corolul in porumb; dóu zidiri sint: pentru aceasta și scăldátorea (adecă dumneđuescul botez), zidire se dăce, că desbrăcėndu-ne de omul cel vechiú, și îmbrăcėndu-ne intru cel nou, cel inoit dupre chipul celui ce l'a zidit. Vėđi că este zidire nouă? Că ce folos ar fi mie de s'ar face ceriul nou, și pămėntul nou, și eú m'am învechit in păcate? Ceriul este casă, iar eú cel ce m'as afla petrecėnd intr'insul fiind bolnav; de ar intra doftor in casa bolnavului, și bolnavul adecă nici o purtare de grijă ar primi, iar doftorul ar înálbi pereții, și cu aur ar serie produs casei, óre nu ai dăce lui: omule, ridică pre bolnav; ce impodobesti casa? Ajută celui ce zace; și Christos a intrat in lumea acesta, intru care a aflat pre firea mea zăcėnd de bolă, și spre vindecarea acestia tótă nevoința o primește și înoeste pre fire și o îndreptéză. Deci ce prihánesti pre doftorul, că nu le face acestea, și pre Christos iarăși il supui prihánirei, căci le face acestea? Așa au trecut cele vechi; așa tóte s'au făcut noui; așa este zidire și făptură nouă (186 din Amfilohic. întrebări). Tóte acestea le-au adunat înțeleptul Fotie dela dumneđuescul Chrisostom, care se cuprind in tomul 8 al lui Christostom, eșite din tiparul din Veneția, la fœca 148. Incă și Mar. Vasilie dăce așa: „De s'ar dăce vre o zidire cea a dóua óră impodobitá aicea, spre mai bine dintru cei ce au căđut in păcate. Că se dăce și așa dupre obiceiul Scripturiei; precum când dăce Pavel ori-carele s'a făcut in Iisus Christos zidire nouă este“ (Cap. XIX, despre Sf. Duh).

Cele vechi au trecut; iată toate s'au făcut noui.

Care cele vechi? Și cele ale păcatului, și obiceiurile Evreilor; pentru-că și păcatul cel vechi a trecut, și sufletul nostru s'a făcut nou, și trupul nostru s'a făcut nou prin dumnezeescul botez. Și iarăși cele vechi ale Evreilor au trecut și s'au făcut toate noi la noi hristiani; în locul legii, la noi s'au făcut Evangheliile; în locul Ierusalimului, cerul, în locul bisericii ceii simțite, în locul taerei împrejur, botezul; în locul dumnezeesca Treime; în locul taerei împrejur, botezul; în locul manei, trupul lui Christos; în locul apei (ceii din petra cea vântoasă), stăpânescul sânge; în locul toiagului lui Moisi sau al lui Aron, este crucea; în locul mielului, este Fiul lui Dumnezeu; și în locul celor-lalte vechi, sint la noi darurile cele noi ale Evangheliei.

18. Și toate dela Dumnezeu, cel ce ne-a împăcat pre noi cu sineși prin Iisus Christos.

Toate aceste daruri, ție, ce le-am luat noi hristiani, s'au dat noue dela Dumnezeu și Părintele, carele ne-a împăcat pre noi cu sineși, pre cei ce eram mai înainte vrășmași ai lui, prin mijlocirea Fiului său, căci noi nu am năzuit la Dumnezeu, ci Dumnezeu ne-a chemat la sineși, prin mărtea unuia născut Fiului său.

Și a dat noue slujba împăcării.

O adânc de milostivire al lui Dumnezeu! Că a trimis Dumnezeu pre Fiul său solitor și mijlocitor, ca să ne împăce pre noi omenii cu Părintele său ¹⁾. Vedeând însă pre Fiul său că se junghie de inșiși omenii aceia, pentru al cărora folos s'a trimis pre pământ, același Fiul, unul născut al său, nu s'a măriat, nici a trecut cu vederea pre omenii, precum era cu dreptul, ci slujba acesta a împăcării omenilor cu Dumnezeu, o a dat,

¹⁾ Pentru acesta și purtătorul de Dumnezeu Maxim a ție: că acesta este Evanghelia (adecă Buna Vestire) lui Dumnezeu, solirea lui Dumnezeu și rugămintele către omenii prin Fiul cel intrupat și a împăcării către Părintele, plată dând celor ce se înduplecă lui pre nefăcuta Dumnezeire; nefăcuta însă Dumnezeire ție, pre ipostatnică strălucire, cea dupe chip, care nu are facerea, cea negândită arătare întru cei vrednici. ție însă și Mar. Macarie: „Hristianii cunosc pre suflet a fi mai cinstit decât toate făpturile, că singur omul s'a făcut dupe chipul și asemnarea lui Dumnezeu; iată cerul cât este de prea mare, și pământul, și zidirile cele întru acestea cinstite și mari vasele lor! Iar omul mai cinstit este decât toate vasele, fiind-că întru acesta singur a bine-voit Domnul... Deci ve-ți-ți vrednicia ta, (hristiane), cum ești de cinstit, că mai pre sus decât Anghelii te-a făcut pre tine Dumnezeu, când și însuși prin sineși a venit pre pământ spre solie și spre izbăvirea ta (Vor. 15 cap. XLIV). Insuși acesta o ție și în Vor. 26, cap. 1.

ție, la noi Apostolii, ca noi umblând împrejur în lume, și propoveduind Evanghelia, să mijlocim la revoltanții lui Dumnezeu omeni, și așa să-i aducem lui Dumnezeu împăcați.

19. Pentru-că Dumnezeu era ¹⁾ întru Christos, lumea împăcându-o cu sineși, nesocotindu-le lor păcatele lor.

A ție mai sus că Dumnezeu ne-a împăcat pre noi cu sineși, apoi pentru ca să nu ție cine-va: și cum Dumnezeu și Părintele pre noi ne-a împăcat, de vreme ce pe Fiul său la trimis; Pentru acesta ție aicea Pavel, că așa, pre Fiul său la trimis; însă nu a chemat pre omeni singur Fiul, ci și Părintele prin Fiul său și Christos chema și împăca lumea cu sineși, că acesta însemneză țiecerea «în Christos» adecă prin Christos; și atâta iubire de omeni a arătat către omeni, în cât, nu numai nu l-a muncit pre el, precum era cu dreptul, pentru-că au omorât pre Fiul, ci în loc de a-i munci, încă și s'a împăcat cu dinșii; și nu numai a ertat pre omeni, ci nici păcatele lor cât de puțin le-a socotit; căci, numai de ar fi căutat socotela pentru păcatele omenilor, negreși toți omenii ar fi perit.

Și puind întru noi cuvintul împăcării.

Nu ne-am rânduit ție, noi Apostolii, să facem vre un lucru greu și însărcinător voue hristianilor, ci ca să lucrăm un lucru ușor și pricinuitor de bucurie; acesta însă este a vă împăca pre voi cu Dumnezeu; căci ca cum ar fi ție noue Dumnezeu: de vreme ce omenii de-a-dreptul mie nu mi s'a înduplecat, nici Fiului meu, pentru acesta voi Apostolii adecă, trimiși mei rămâneți rugând pre omeni, până ce îi veți îndupleca și îi veți împăca cu mine.

20. Deci pentru Christos solim, ca cum Dumnezeu rugându-se prin noi; rugămu-vă întru Christos, împăcați-vă cu Dumnezeu.

Pentru Christos, ție, adecă în locul lui Christos solim și mijlocim către voi; căci mijlocirea ceea ce vra să o facă Christos către voi, acesta noi Apostolii am luat-o asupra-ne acum și o producem voue; și precum Părintele prin Christos ruga pre omeni să se împăce cu sine, așa și acum asemenea prin noi Apostolii, însuși Părintele vă rogă să vă împăcați cu el. Nu a ție însă Pavel: împăcați pre Dumnezeu cu voi, ci: voi împăcați-vă cu Dumnezeu; căci voi sinteți care vrășmași pre Dumnezeu și vă luptați cu el; Iar Dumnezeu niciodinioră; ve

¹⁾ Teodorit ție, că la țiecerea „Dumnezeu” trebuie a se pune sîgmă; apoi a se citi acesta în Christos adecă, cum că Dumnezeu era în Christos pe lume, împăcându-o cu sineși; că însuși ție Dumnezeu a toate, prin Christos a făcut împăcările cu omenii.

vrăsmăsește pre voi, fiind-că este Dumnezeu și Părinte prea iubit de omenii; și ca cum ar fi creșt Dumnezeu omenilor, cu acest chip face solire și mijlocirea acésta Pavel, ca să erte omenii pre Dumnezeu. O bogăție de îndurare al lui Dumnezeu și de compogorare!

21. Că pre cela ce nu a cunoscut păcat, pentru noi păcat l'a făcut, ca noi să ne facem dreptate a lui Dumnezeu întru dinsul.

Pentru ca să nu dic toate cele-l-alte bunătăți, dice, și face-rite de bine ce v'a făcut Dumnezeu, adecă căci voi ați necinstit pre Făcătorul vostru de bine și că Dumnezeu nu v'a osândit pentru necinstea acésta ce i-ați făcut, și că însuși mai ales întâiu a voit să vă împăcați cu el; dar însă, dacă pentru toate acestea a voit să vă împăca cu Dumnezeu, drept este și de cuvintă măcar a vă împăca cu el pentru singură acésta facere de bine și har ce a făcut voue; și care este harul acesta? acesta, că Fiul lui, cel ce nu a cunoscut păcat, și carele este însăși dreptatea, pre însuși Fiul său acesta, dic, l'a făcut păcat, și ca pre un blestemat și om făcător de rău. «Căci blestemat este, dice Scriptura, tot cel spânzurat pre lemn» (II Lege, XXI: 3). Și Isaia dice: «Și cu cei fără de lege s'a socotit» (Cap. XXXIII, 12). Nu a dîs însă Pavel că Părintele a făcut pre Fiul său păcătos, ci că l'a făcut păcat, care lucru este încă mai mare¹⁾. Dar pentru ce s'a făcut acésta? Pentru ca noi să ne îndreptăm printr'insul, nu din faptele legei, ci din Darul lui Dumnezeu, că acésta este dreptatea lui Dumnezeu, când cine-va se îndreptăză cu Darul lui Dumnezeu, și când nu se află nici o necurăție de păcat intr'insul. Pentru acésta și Pavel nu a dîs ca noi să avem dreptate, ci ca noi să ne facem dreptate a lui Dumnezeu, arătând cu dicerea acésta covârșirea Darului lui Dumnezeu.

CAP. VI.

1. Și împreună lucrând, și vă rugăm ca nu îndeșert Darul lui Dumnezeu să'l priimiți voi.

¹⁾ Alții însă așa au tălcuit: că aici păcat se dice jertfa ce se proa-luce lui Dumnezeu pentru păcate, după dicerea acésta a lui Osie ce se dic pentru preoți: „Păcatele norodului meu vor mânca” (preoții adecă, la cap. IV stih. 8), adecă jertfele ce se proaduc pentru păcate. Fiind că și Fiul lui Dumnezeu s'a proaduc jertfă lui Dumnezeu și Părintelui său pentru păcatele omenilor, pentru acésta dice Pavel că Părintele a făcut pre Fiul său păcat, adecă a bine-voit să se facă jertfă pentru păcatele lumei. Dice însă și Teodorit că slobod fiind de păcat, mărta

Impreună lucrăm noi Apostolii, dice, și cu voi, și cu Dumnezeu; cu voi adecă, ca să vă mântuiți, iar cu Dumnezeu, pentru ca să plinescă Dumnezeu sfința sa voce, care este, ca să vă mântulască¹⁾; și nu numai împreună lucrăm, ci și vă rugăm în locul lui Christos, până la a doua venire a lui, și până ce ne aflăm în viața acésta. Pentru ce însă vă rugăm? Ca să nu priimiți adecă în deșert Darul cel mai sus arătat al lui Dumnezeu. Că ce folos ar fi de ne-am slobodit de păcat al lui Dumnezeu, apoi de lenevirea noastră să ne umplem iarăși de păcatele acestea? Căci cu chipul acesta iarăși se face vrajbă între noi și între Dumnezeu; și apoi Darul împăcării lui Dumnezeu pe care l'am dobândit, se face zadarnic și îndeșert și nefolositor²⁾. Pentru aceea să nu socotiți, dice, că a crede intru Dumnezeu acésta singură este destul a vă împăca cu Dumnezeu, nu; ci este trebuință să aveți încă și viață îmbunătățită.

2. Că dice: în vreme priimită te-am ascultat pre tine, și în ziua mântuirii am ajutat ție (Isaia XLIX, 8). Iată acum vreme bine priimită; iată acum și de mântuire.

Care este vremea cea bine priimită? Acésta a Darul Evangheliei, în care vreme s'a făcut ertarea păcatelor și darea dreptății a păcătoșilor, acésta este vremea cea bine priimită, în care ne priimește Dumnezeu și ne ascultă și ne mântuiește; că în vremea judecății atuncea nu ne va mai asculta Dumne-

păcătoșilor a suferit, ca să deslege păcatele omenilor, și acésta numindu-se, care eram noi, ne-a numit pre noi ceea ce era el: că bogăția dreptății o a dăruit noue.

¹⁾ Că dice Sf. Dionisie Ariopag: „Voește mai mult decât toate prea Dumnezească începătorie, cuvintăre-rea mântuire atāt a noastră a omenilor cât și a sfinților celor mai pre sus de noi cu fericire” (Cap. I a bisericăței Ierarhii). Conglăsuit dice și Sf. Grigore al Nisiei: „Voea însă (a lui Dumnezeu) este mântuirea omenilor” (Cuv. IV la Tatăl nostru).

²⁾ De aceea și Teodorit dice așa: „Fiind-că a dîs Apostolul: „pentru Christos solim”, de nevoe învață, cum că împreună cu însuși cei rugați lucrăză și cei ce solesc, ca câștigul Dumnezeescului Dar să'l dobândescă, și să nu arăte deșartă și zadarnică iconomia, viață protivnică cu acésta arătând”. Iar Meletie Pigas dice: pentru aceea și Pavel poruncește Corintenilor, să nu ia darul îndeșert, că se întimplă acésta celor ce nu arată potrivită viață din partea lor. Și este acésta a nu cădea improtivă, sau a lovi cu piciorul în bold. Deci cei ce nu răspund către Dumnezeu cel ce-i chiamă, și nu aduc cele din partea lor, care și acelea sînt nașteri ale darului, pământ credincios numai cerënd spre odrăslire, nu se face darul zadarnic, precum se pôte vedea la Apostolul, carele preînd darul, și cu darul lucrând, adecă lucrând pre dar, dicea că nu s'a făcut intru dinsul zadarnic darul, și acésta este chemarea ceea ce se dice sfință (Despre hristianism, cart. I-a).

deu, nici ne va mai ajuta, nici ne va mântui. Deci, intru această vreme a Darului, sintem datorî și noi a ne nevoi pentru ca să fim ascultați de Dumnezeu, și cu lesnire să ne norocim de bunele răsplatiri și de cununile chemării cei de sus. Pentru această a dîs Mar. Vasile: Acum este vreme bine primită, dîce Apostolul, acum dî de mântuire, acesta este vîcîl po-căinței, iar acela al răsplatirei; acesta al lucrării, iar acela al dării de plată; acesta al răbdării, acela al mîngăierii; acum Dumnezeu este ajutor al celor ce se întorc din calea cea rea, atuncea înfricoșat și neamăgit cercetător va fi al omeneștilor lucrări și gînduri; acum dobîndim îndelungă răbdare, atuncea vom cunôște drépta judecată, când ne vom scula, unii adevă spre munca vecinică, iar alții spre viața vecinică, și va lua fiește-carele dupre fapta sa (In precuvîntarea hotărîrii celor pre larg).

3. Nici o împedecare intru nimic dând, ca slujba noastră să nu se prihănescă¹⁾.

Fiind-că mai sus a dîs Apostolul, că noi împreună lucrăm cu Dumnezeu și vî rugăm pre voi, acum dîce, și cu ce chip împreună lucrăză și rógă, adevă pentru-că viețuim noi Apostoli, fără a da vre o împedecare și smintelă. Povestind însă Apostolul viața sa, în rînduială de povestire, sfătuește pre cei-l-alti hristiani a privi și ei la pilda sa, și să urmeze vieței lui; că nu numai, dîce, nici o pricină dă, ca să-l prihănescă pentru vinovății mari, nici măcar să mă prihănescă și să mă invinovățescă pentru cea mai mică greșală. Pentru această nu a dîs, ca să nu se prihănescă slujba, ci ca să nu se prepue, adevă pentru ca să nu ia nici cea mai mică prepunere de prihănire, lucrul și slujba apostoleștii mele propoveduirii²⁾. Ôre-care însă așa a tîlcuit dîcerea acestu: că adevă cū nu dau nici o pricină de smin-

¹⁾ Așa este scris la dumnezeescul Chrisost. și la Teodorit și la Teofilact. dîcerea acestu cu „a noastră”, adevă a nu se prihăni slujba noastră. Iar intru alte prescrieri această nu se ală, însă mai potrivit este a se scri așa: „slujb. noastră” fiind-că cuvintele ce urmază după dîcerea acestu se dau la sf. Apostol. și nu la fața Corintenilor. precum însăși acesta de sineși adevărează această și tîlcuitoarii acestora.

²⁾ Căci dupre Chrisost. alta este nevinovat (a se dîce), și alta neprihănit, că nevinovat este cel ce se prihănește în ôre-care mari greșele, iar fără prihană sau neprihănit, cela ce nu se prihănește nici în cele mai mici, că așa dîce tîlcuind ceea ce s'a dîs despre Iov: „Și omul acela era adevărat, și fără prihană” (Iov 1. 1). Pentru ce nu a dîs nevinovat, ci neprihănit? Căci vinovăția supune la greșelele cele mai mar, iar prihana la cele mici și prea mici. Iar Sirah în loc de neprihănit, a dîs negrăit de rău, care tîlcuindu-o Chrisost. dîce: „Negrăit de rău este cel nelipsit de nici una din bunătăți, cela ce-și petrece viața sa neaîns de nici o rîutate” (la tîlc. lui Iov).

tela și de prihănire, ca nu prihănirea aceea să se dea la propoveduirea mea, că această o numește slujbă, căci când e Apostolul cel ce propoveduesc volu vieții viața rea, negreșit, apostolésca mea propoveduire se va prihăni și se va defălma ca o rea. Însă cu un chip ascuns și ghicitoresc arată Apostolul prin cuvintele acestea hristianilor celor din Corint, ca cum le-ar dîce: că și voi, când viețuiți viața rea și prihănită, hula și prihana vieței vóstre aceea se dă la Christos și la credință.

4. Că intru tóte recomenduindu-ne pre înșine, ca slujitori ai lui Dumnezeu.

Acăsta, dîce, este isprava cea mai mare a noastră a Apostolilor, adevă că nu numai ne păzim pre înșine curați de tótă prihana și prepusul, ci că și arătăm încă acest-fel de neprihănită viață, în cât prin acest-fel de viețuire a noastră ne arătăm că sintem drepti și slujitori ai lui Dumnezeu; dar nu a dîs că ne arătăm, ci că ne recomundim, adevă prin faptele noastre dobîndim, și prin lucrări, cum că sintem acest-fel de slujitori ai lui Dumnezeu.

În răbdare multă.

Aicea dîce Pavel cu ce chip dovedea pe sineși că este slujitor al lui Dumnezeu, și cu ce chip s'a făcut unul ca acesta, și nu pricinua smintelă, că prin răbdare adevă s'a făcut așa, și nu prost prin răbdare, ci prin răbdare multă; căci nu este destul a răbda cine-va o dată sau și de două ori, nici într'un lucru a răbda și intru altul nu, ci a răbda până în sfîrșit și intru tóte relele ce i se întempla.

În necazuri, în nevoi.

Acăsta este cu adevărat covîrșire de necaz, când necazul este întovărășit cu nevoa, adevă când omul voește și caută și nu pôte să scape de împrejurările și primejdiile ce-l urmază pentru nevoa ce aș primejdiile, și când din tóte părțile se strămtorește și se înădușă.

În strămtorări.

Adevă e Pavel, dîce, mă arăt pre sine-mi că sint slujitor al lui Dumnezeu cu strămtorările acelea, ce urmază mie de obște din tóte ispitele.

5. În bătăi, în închisorii.

Dacă numai bătăile și singure închisorile, fiește-care din acestea în deosebi cercându-se, este prea grea, dar când sint și unite împreună bătăile și închisorile și cu legături, socoteste apoi tu, iubitule, cât este de mare și nesuferit răul, și acestea tóte le ispitesc apostolescul suflet al fericitului Pavel.

Intru nestatornicii.

Adecă eū Pavel mē arāt pre sinemi slujitor al lui Dumneḃeu, cu gónele și cu strámutarile și fugile din loc in loc, cá ne-statornicit este cánd nu are cine-va loc unde sã stea, și se izgotarnește din fiește-care cetate și țarã, și nici intr'un loc i se iartã a se odihni.

Intru ostenele, in privigheri, in posturi.

Dupã ce mai sus a spus Apostolul relele acelea, care le pãtimea, farã a voi, dela alți ómeni și dela gonacii cei din afarã, acum aicea spune și cele necãjiciose ce își pricinuia însuși luiși, necãjindu-și trupul cu petrecere asprã, și cu réua pãtimire de necãjindu-și trupul cu ostenele și lucrãrile mánilor sale, bunã voe, adecã slujind cu ostenele și lucrãrile mánilor sale, prin care ostenele se hrãnea și pre sineși și pre ceea-l-alți ce erãu cu dinsul, și asupra tuturor ostenelelor acestora adãocea și privigherile și posturile, postind adecã și priveghind și uscãndu-și trupul.

6. Intru curãtenie.

Curãtenie aicea numește Apostolul pre intrãga înțelepciune, sau și pre curãtenia cea in tóte lucrãrile sale, adecã a nu primi daruri dela cine-va, și a propovedui Evanghelia farã de vre o platã și léfã¹⁾.

Intru cunoștințã.

Adecã eū Pavel mē arāt pre sine-mi slujitor al lui Dumneḃeu cu dumneḃeescã înțelepciune, care este cunoștințã adevãratã, și nu cu înțelepciunea cea din afarã, care este cunoștințã mincinosã, pre care o întrebuițezã minciuna-apostolii. Iar Teodorit cunoștințã înțelege pre invãțaturã, care este ostenicisã și durerisã.

Intru îndelunga rãbdare, intru bunãtate.

Insușire de diamanticesc suflet cu adevãrat este, a se întãrita cine-va și a se imboldi de fiește-carele om, pentru ca sã se mãnie asupra aceluia, și el nu numai a rãbda îndelung și a nu se mãnia asupra imbolditorului seū, ci încã a-l iubi și a-i face bine²⁾.

Intru Duhul Sfant.

Cu cuvintul acesta aratã Apostolul cu ce ajutor aū isprãvit tóte cele de mai sus, adecã cu ajutorul Sf. Duh. Veđi însă, cáci cánd a arãtat el cele putinciose proalegerei sale, atuncea a pus pre ajutorul Sfantului Duh; se înțelege însă đicerea: «Intru Sf. Duh», in loc de: intru duhovniceștile Daruri, cáci și

¹⁾ Ci și înțeleptul Teodorit, in tâlcuirea đicerei acesteea đice: „Cã curãtenie înțelege pre defãimarea banilor și cáci nu lua cele de nevoie trebuiței sale dela Corintenii, precum și Teofilact așa tâlcuește.

²⁾ Iar Teodorit đice cá bunãtate aratã Pavel la ai seii, iar îndelungã rãbdare la cei streini.

cu aceste Daruri duhovnicești arãtam noi, đice, cá sintem slujitori al lui Dumneḃeu, facend minuni printre'nsele; sau se înțelege cum cá nu am pricinuit smintelã cu Darurile Sf. Duh, pentru-cã mulți alții mãndrindu-se cu Darurile acestea (precum se mãndreaū cei ce voroveãu in limbi osebite) nu întrebuițezã dumneḃeestile Daruri precum se cuvine; dar Pavel nu le întrebuițã cu acest chip.

Intru dragoste nefãtãrnica.

Dragostea cea nefãtãrnica și adevãratã cátre frãți, acesta este pricina tuturor bunãtãților, și acesta fácea sã rãmãe Sf. Duh tot-de-una in Pavel.

7. In cuvintul adevãrului.

Adecã noi Apostolii Domnului nu violenim Cuvintul lui Dumneḃeu cu minciuna, ci il propoveduim adevãrat și farã amãgire. Intru puterea lui Dumneḃeu.

Nimica, đice, este al vostru, ci tóte acestea s'aū facut cu puterea lui Dumneḃeu; sau sã înțelegi și așa đicerea acesta: cá tóte acestea s'aū facut cu semne și cu minuni și cu puterea lui Dumneḃeu, care everghetisește (umple de binefaceri) pre cei ce se înduplecã Evangheliel, iar pre cei ce nu se înduplecã îi pedepsea și îi osãndea.

Prin armele dreptãței cele de-a drépta și cele de-a stãnga.

Arme de-a stãnga ale dreptãței sãnt tóte lucrurile cele protivnice și scãrbelnice ale vieței; și sã numesc arme acestea, pentru-cã pãdesc pre cei ce le aū și îi fac siguri despre pécate. De-a stãnga însă iarãși se numesc acestea, cáci așa le propun și le scotesc ómenii cei mai mulți. Pentru acesta și Domnul a poruncit sã ne rugãm, pentru ca sã nu intrãm in ispite: și sã nu ne bagi pre noi in ispitã (Mat. VI, 13). Iar de-a drépta se numesc lucrurile cele bine norocite și pricinuitoare de bucurie ale vieței. Deci Pavel amẽndouẽ acestea dobãndindu-le și cercãndu-le, se arãta neprihãnit, cá nict de cele scãrbelnice, și de ispite, se smerea, nici cãdea, nict de cele pricinuitoare de bucurie se mãndrea, ci amẽndouẽ le întrebuițã, arme de dreptate și de faptã bunã.

8. Prin slavã, și necinste.

Aicea osebește Pavel, care sint cele de-a drépta și care cele de-a stãnga ce le-a đis mai sus, adecã, cá slava și cinea sint de-a drépta, iar ne-slava și ne-cinstrea de-a stãnga. Cum însă slava și cinea se fac armã de dreptate și de faptã bunã? Pentru-cã pre mulți îi îndemnã la bunã cinstire de Dumneḃeu și la credințã, cánd se cinstesc și se slãvesc invãțatorii bunet

cinsterei de Dumnezeu și al credinței. Dar ce? Acesta a se slăvi, ispravă și faptă bună era a lui Pavel? Așa; pentru că cu toate că se slăvea și să cinstea, însă nu se trândăvea, nici se biruea de slavă; și iarăși ne-slava și ne-cinstea, fiind-că pricina lui Pavel răbdare, îl făceau pre el bine ales, și așa creștea și să lătea propoveduirea Evangheliei prin amândouă acestea, protivnice una altea.

Prin grăirea de rău, și prin laudă.

Mare lucru este și acesta, a suferi cine-va numiri ocăritore și prihănitore; pentru-că numirile cele ocăritore tare lovesc și rănesc pre sufletul omului. Pentru acesta și Domnul fericește pre cel ce suferă ocările și necinstitirile, dîcînd: «Fericiți veți fi când vă vor ură pre voi omenii, și când vă vor despărți pre voi și vă vor ocără, lepadând numele vostre ca un rău» (Luca, VI, 22). Căci la muncile și pedepsele cele trupești, imparte sufletul împreună cu trupul durerile; iar la ocări și grăirile de rău, singur sufletul ia totă durerea și greutatea. Pentru acesta și lui Iov mai grele i s'a părut grăirile de rău și prihănitirile ce i-a făcut prietenii săi, decât toate cele-l-alte întemplieri rele ce i-au urmat¹⁾. Veți despre Iov la tâlcuirea și supținsemnarea dîcerii: «Cu bucurie mulțămim Părintelui» (Colos I, 12).

Ca niște amăgitori, și adevărați.

Acosta este tâlmăcire și tâlcuire de ceea ce a dîs mai sus Apostolul, adecă, prin grăire de rău și prin grăire de bine.

g. Ca niște necunoscuți și mai cunoscuți.

Acosta o dîce Pavel, căci altor omeni erau Apostolii dorți și cunoscuți; iar altora, atât erau de urăți, încât acela nici voia să-l știe; acesta însă este asemenea cu ceea ce a dîs mai sus, prin slavă și necinste.

¹⁾ Pentru acesta și când a început cei trei prieteni ai lui Iov a-i atinge cinstea și a-i dîce că l'a pedepsit Dumnezeu pentru păcatele lui, atuncea Iov se vede că se jeluia ca un om ce era, și-l numea pre dinșii mângăitori de rele, dîcînd: „Mângăitori de rele sinteți toți” (Iov, XVI 2). Le dîcea nemilostivi: „Și s'a suiat asupra mea cu nemilostivire” (Iov XXX, 21). Și a-și povestit faptele sale cele bune (Iov. XXIX 30, 31), și a dîce încă toate aceste jeluirii. Pentru acesta a dîs și Solomon: „Iar vestea bună îngrășă oșe” (Pilde, XVI, 2). Pricina însă pentru care grăirile de rău și prihănitirile se par mai grele omului decât cele-l-alte rele întemplieri este, pentru-că firește omul este iubitor de sine, și dupr urmare este și iubitor de slavă; pentru acesta iubire de slavă se numește de Sf. Părinți haîna cea mai dură a patimilor, care mai în urmă decât toate iasă. Pentru acesta a dîs Ilie Eodicul: „Mulți s'au desbrăcat de toate hăinele cele de pele, iar de cea mai de pre urmă, aceea a slăvei deșarte, singuri cei ce au urât pre maîca acestia, adecă pre plăcerea de sine” (Cap. CXXXI din cele practicești și teoreticești).

Ca cum murind, și iată viețuim.

Adecă noi Apostolii sintem ca osândiți spre mörte, și încat dupre socotința acelora, ce ne vrăsmășesc, sintem omorâți; pentru puterea și ajutorul lui Dumnezeu însă, iată viețuim și nu murim.

Ca pedepsindu-ne și nu omorându-ne.

Acestea, dîce, lasă Dumnezeu să vie asupra noastră a Apostolilor, pentru ca să ne pedepsescă și să ne învețe calea Măntuirii, încat și mai înainte încă de a lua noi plățile cele de acolo ale vecinicului véc, nu este puțin câștig și folosul ce îl luăm în viața acesta, adecă pedepsirea acesta și învățatura ce ne învățăm. Acesta însă o a imprumutat Pavel dela prorocul David, carele dîce: «Certându-mă m'a certat Domnul, și morței nu m'a dat» (Psalm. CXVII, 18).

10. Ca intristându-ne, pururea însă bucurându-ne.

Omenilor celor din afară, dîce, li se pare că sintem intristați; noi însă avem indulcire și bucurie intrégă și tinerescă în inima noastră, căci nu ne bucurăm une-ori, nici în ore-care vremi, și în altele nu, ci tot-de-una și în fieste-care vreme.

Ca săraci, pre mulți însă îmbogățind.

Apostolul Pavel nu era numai bogat după duhovnicésca bogăție, cu care făcea bogăți pre alții, ci era bogat încă și cu simțita bogăție, căci, deschise avënd lui-și toate casele celor bogăți, cu acest chip era prea bogat și putea a da și altora și a-i hrăni, precum hrănea pre săracii sînții hristiani, cei din Ierusalim, cu milosteniile hristianilor. Acesta însă o arată și cu următoarele cuvinte:

Ca nimic avënd și toate avëndu-le.

Cu aceste cuvinte arată Pavel, că nu avea nimic și că iarăși toate le avea, pentru-că cel ce nu este impironit și robit de vre un lucru al lumii acestiea, acela pentru ne-pătımirea sa, toate avuțiile lumii le are. Pentru acesta dîce acestași, că atăta dragoste avea Galatenii către el, în cât de ar fi fost cu puțință ochii lor ar fi scos și i-ar fi dat lui Pavel: «De ar fi cu puțință, ochii voștrii scoțându-i i-ați fi dat mie» (Gal. IV, 15). Pentru acesta atăta dragoste avënd către Pavel, cum s'ar fi scărbit pentru banii și nu ar fi dat lui ori cât ar fi cerut? Acestea toate însă le dîce Corintenilor, pentru ca să nu se turbure ei de nici una din cele dimprotivă și scărbenice ce îi urmau lui.

11. Gura noastră s'a deschis către voi, o Corintenilor; inima noastră s'a lătit.

După ce a povestit Apostolul nevoințele sale și a arătat Corintenilor că se cuvine să-l urmeze, are să-l prihănescă cum că

cinsterei de Dumnezeu și ai credinței. Dar ce? Acesta a se slăvi, ispravă și faptă bună era a lui Pavel? Așa; pentru că cu toate că se slăvea și să cinstea, însă nu se trândăvea, nici se biruea de slavă; și iarăși ne-slava și ne-cinstea, fiind că pricinulă lui Pavel răbdare, îl făceau pre el bine ales, și așa creștea și să lătea propoveduirea Evangheliei prin amândouă acestea, protivnice una altea.

Prin grăirea de rău, și prin laudă.

Mare lucru este și acesta, a suferi cine-va numiri ocăritore și prihănitore; pentru că numirile cele ocăritore tare lovesc și rănesc pre sufletul omului. Pentru acesta și Domnul fericește pre cei ce suferă ocările și necinștirile, dîcînd: «Fericit veți fi când vă vor ură pre voi omenii, și când vă vor despărți pre voi și vă vor ocără, lepădând numele vóstre ca un rău» (Luca, VI, 22). Căci la muncile și pedepsele cele trupești, imparte sufletul împreună cu trupul durerile; iar la ocări și grăirile de rău, singur sufletul ăa totă durerea și greutatea. Pentru acesta și lui Iov mai grele i s'a părut grăirile de rău și prihănitore ce i-a făcut prietenii săi, decât toate cele-l-alte întemplări rele ce i-au urmat¹⁾. Veți despre Iov la tălcuirea și suptîsemnarea dîcerii: «Cu bucurie mulțămim Părintelui» (Colos I, 12).

Ca niște aniăgitori, și adevărați.

Acosta este tălmăcire și tălcuire de ceea ce a dîs mai sus Apostolul, adecă, prin grăire de rău și prin grăire de bine.

9. Ca niște necunoscuți și mai cunoscuți.

Acosta o dîce Pavel, căci altor omeni erau Apostolii dorți și cunoscuți; iar altora, atât erau de urăți, încât acela nici voală să-l știe; acosta însă este asemenea cu ceea ce a dîs mai sus, prin slavă și necinste.

¹⁾ Pentru acesta și când a început cei trei prietenii ai lui Iov a-i atinge cinstea și a-i dîce că l'a pedepsit Dumnezeu pentru păcatele lui, atuncea Iov se vede că se jeluia ca un om ce era, și-i numea pre dînșii mângăitori de rele, dîcînd: „Mângăitori de rele sînteți toți” (Iov, XVI 2). Le dîcea nemilostivi: „Și s'a suit asupra mea cu nemilostivire” (Iov XXX, 21). Și a-și povestit faptele sale cele bune (Iov: XXIX 30, 31), și a dîce încă toate aceste jeluiri. Pentru acesta a dîs și Solomon: „Iar vestea bună îngrășă oșe” (Pilde, XVI, 2). Pricina însă pentru care grăirile de rău și prihănitore se par mai grele omului decât cele-l-alte rel: întemplări este, pentru că firește omul este iubit de sine, și după urmare este și iubit de slavă; pentru acesta iubire de slavă se numește de Sf. Părinți haîna cea mai după urmă a patimilor, care mai în urmă decât toate ăasă. Pentru acesta a dîs Ilie Ecclidic: „Mulți s'au desbrăcat de toate haînele cele de pele, iar de cea mai de pre urmă, aceea a slavei deșarte, singurii cei ce au urat pre maîca aceștia, adecă pre plăcerea de sine” (Cap. CXXXI din cele practicești și teoreticești).

Ca cum murind, și lată viețuim.

Adecă noi Apostolii sîntem ca osândiți spre mórte, și încă după socotința acelora, ce ne vrăsmășesc, sîntem omorâți; pentru puterea și ajutorul lui Dumnezeu însă, lată viețuim și nu murim.

Ca pedepsindu-ne și nu omorându-ne.

Acestea, dîce, lasă Dumnezeu să vie asupra noastră a Apostolilor, pentru ca să ne pedepsescă și să ne învețe calea Măntuirii, încât și mai înainte încă de a lua noi plățile cele de acolo ale vecinicului véc, nu este puțin câștig și folosul ce îl luăm în viața acosta, adecă pedepsirea acosta și învățătura ce ne învățăm. Acosta însă o a împrumutat Pavel dela prorocul David, carele dîce: «Certându-mă m'a certat Domnul, și morței nu m'a dat» (Psalm. CXVII, 18).

10. Ca intristându-ne, pururea însă bucurându-ne.

Omenilor celor din afară, dîce, li se pare că sîntem intristați; noi însă avem indulcire și bucurie intrégă și tinerescă în inima noastră, căci nu ne bucurăm une-ori, nici în ore-care vremi, și în altele nu, ci tot-de-una și în fiește-care vreme.

Că săraci, pre mulți însă îmbogățind.

Apostolul Pavel nu era numai bogat după duhovnicésca bogăție, cu care făcea bogăți pre alții, ci era bogat încă și cu simțita bogăție, căci, deschise avënd lui-și toate casele celor bogăți, cu acest chip era prea bogat și putea a da și altora și a-i hrăni, precum hrănea pre săracii sfinții hristiani, cei din Ierusalim, cu milosteniile hristianilor. Acosta însă o arată și cu următoarele cuvinte:

Că nimic avënd, și toate avëndu-le.

Cu aceste cuvinte arată Pavel, că nu avea nimic și că iarăși toate le avea, pentru că cel ce nu este împironit și robit de vre un lucru al lumii aceștia, acela pentru ne-pătîmirea sa, toate avuțiile lumii le are. Pentru acesta dîce aceștia, că atata dragoste avea Galatenii către el, în cât de ar fi fost cu puțință ochii lor ar fi scos și i-ar fi dat lui Pavel: «De ar fi cu puțință, ochii voștrii scoțându-i i-ați fi dat mie» (Gal. IV, 15). Pentru acosta atata dragoste avënd către Pavel, cum s'ar fi scărbit pentru bani și nu ar fi dat lui ori cât ar fi cerut? Acestea toate însă le dîce Corintenilor, pentru ca să nu se turbure ei de nici una din cele dimpotivă și scărbenice ce îi urmau lui.

11. Gura noastră s'a deschis către voi, o Corintenilor; inima noastră s'a lătit.

După ce a povestit Apostolul nevoințele sale și a arătat Corintenilor că se cuvine să-l urmeze, are să-l prihănescă cum că

nu-l iubesc pre el. Mai înainte însă de a o face acesta, le a-rată rată dragostea ce are el către dinșii și dîce: că tot-de-una voesc și iubesc a vorovi împreună cu voi, frații miei și să vè grăesc cu îndrăsnclă, fără de vre o sfială; că acesta însemnăză că s'a deschis gura mea către voi¹⁾.

Dice însă aceste iubitorști cuvinte lor, pentru-că va să-l cerce și să le arate că mai ales acesta este semn de dragoste îndrăz-niță cea către dinșii. Nu numai, dîce, cu gura arăt dragostea ce am către voi, ci și cu inima mea, căci o am răsfațată și bine tei mele ceii către voi acesta și gura mea o deschide și inima mea o lățește și o face atăta bine încapătore în cât pre voi toți să vè încapă în sine, pentru aceea și duple urmare dîce:

12. Nu vè strîmtoriți întru noi, ci strîmtoriți-vè întru măruntaele vòstre.

Voi, dîce, în inima mea cea lată vè aflați și încapeți toți fără vre o strîmtoare, cu tôte că vè aflați atăta mult la număr, eù însă întru cele din lăuntru ale vòstre și în inima vòstră am multă strîmtoare și nu pocîu a încăpea cu îndestulare și cu lă-țire, măcar că sint unul singur, adecă eù vè iubesc cu covîrșire, voi însă mē iubiți și mē aveți întru sine-vè; dar însă cu strîmtoare mē aveți și nu cu lățire și cu bună încăpere.

13. Și aceeași răsplătire²⁾ ca unor fii dîc: lățiți-vè și voi.

¹⁾ Fotie însă scôte și altă înțelegere din dîcerea: „Gura noastră s'a deschis către voi o Corintenilor” dîcend Fotie: că în loc de „multă materie dați mie de a 'mi deschide gura și a grăi vouè”: căci când sint doi prieteni, și unul iubește pre celal-alt cu covîrșire, iar acela nu l iubește pre el asemenea. cel dintău are multă materie și imbielsugare și îndreptări de cuvinte a-i grăi și a se jălui către prietenul cel ce nu l iubește asemenea. Drept aceea, duple urmare și Pavel spune drepte cuvintele sale. că el îi avea pre dinșii în inima sa și sē lățea și nu sē strîmtoare, iar Corintenii se strîmtoeau și nu se lărgeau așa. Iar Teodorit dîce așa: „De iubirea ceea ce am către voi sint silit a le dîce acestea: că pre toți voi vè port întru sinemi. Că acest-fel este firea dragostei, bine încapătore face pre inimile cele ce o au”. Iar Chrisostom aiurea tălcuind dîcerea acesta dîce așa: „adecă a ascunde și cu tăcere a-mi opri dragostea nu pocîu: ci tot-de-una pre voi și pretundinea și în gând și pre limbă vè port” (la tălc. psalm. XII).

²⁾ Însemnăză că duple Fotie lipsește aicea dîcerea „arătați-vè sau întroduceți”, adecă aceeași răsplătire arătați-o și voi; se îndreptează însă alcătuirea și de se va rîdica conlegătura (conjuția) „și”, ca una ce abate și e de prisos. Iar este înțelegerea așa: „Vè strîmtoriți întru cele din lăuntru ale vòstre”; și atunci în ce? Întru această răsplătire, că nedrept lucru este la această răsplătire de dragostea mea fără strîmtoare, voi a vè strîmtori, pentru acesta ca unor fii dîc vouè: lățiți-vè și voi întru acesta-și răsplătire și iubiți-ne pre noi fără strîmtoare precum și noi vè iubim pre voi fără strîmtoare. Iar Kiril al Alexand. dîce așa: „Că Dumneșeu

Acceai răsplătire dîce, și asemănare de dragoste, ce am eù către voi, arătați și voi către mine și lățiți-ve și voi întru mine, precum și eù mē lățesc către voi. Arată însă că răsplătirea și asemănarea acesta a dragostei, este datorie lor, căci ca unor fii dîc acesta; adecă nu cer vre un mare lucru dela voi, pentru-că eù sint părinte duhovnicesc al vostru, și voi fii duhovnicești ai mei; pentru aceea ca o datorie ceii ca și eù tatăl să fiu iubit de fii mei, fiind-că fii firește sint datori a iubi pre tatăl lor.

14. Nu fiți strîin înjugați cu cei necredincioși.

Pentru a nu se arata că dîce Apostolul cele de mai sus pen-tru sine, arată aicea că pentru folosul lor cere și are trebuință de dragostea lor și ca cum le-ar dîce așa: o hristianilor, acesta este a mē iubi voi pre mine de a nu vè amesteca cu cei necredincioși și a nu vè pleca în partea lor, nu a dîs însă: nu vè mestecați, ci: nu vè înjugați în jug strîin, adecă nu nedreptățiți dreptatea, nu vè plecați și nu vè împătimiti cu cei necredincioși în lucrurile acelea ce nu sint leguite și cu drept cuvint; căci a se înjuga în jug strîin se dîce la cumpanirea cea nedreptă, când o parte a compunei să plecă și atarnă și nu stă în asemănare și în dreptate³⁾. Veți și suptinsemnarea dîceret: ca să fiți curați și fără prihană (Filip I, 10).

grăia ludeilor prin glasul lui Isaia: ascultați cuvîntul Domnului bărbai necăjiți. Și Iarăș: învețați-vè a asculta strîmtoindu-vè (Is. c. XXVIII. 14). Eșînd și Pavel din strîmtoarea legii grăia ôre-cărora dintre cei ce atuncea crezură dîcend: „Gura noastră s'a deschis către voi Corintenilor: inima noastră s'a lătit; nu vè strîmtoriți întru noi, dar vè strîmtoriți întru cele din lăuntru ale vòstre. Însă acești răsplătire, o dîc vouè ca fiilor. lățiți-vè și voi și nu fiți înjugați în jug strîin cu cei necredincioși; că încă urma poruncilor iudaicești și nebuneștilor zadarnice sfaturî” (Cartea I).

³⁾ Iar Fotie dîce că dîcerea „înjugare cu cei strîini” dîce că acesta însemnăză, duple înțelegerea de mai sus duple care a tălcuit-o acesta și Sfințitul Teofilact și acesta încă adecă: cum că nu se cuvine a se mesteca cu cei necredincioși ca cu ai lor și cu cei strîini, precum și legea cea veche a lui Moisi poruncește dîcend: „nu vei pune dobitoacul în jug strîin” (II lege XIX. 19) cu care cuvinte poruncește că nu se cuvine a mesteca dobitocele nôstre cu dobitocele cele de alt neam, nici pentru a naște nici spre a face altă ôre-care lucrare. Însă prin necuvintătorele dobitoce legiueste că noi ômenii cei cuvintători și hristianii cei drept slăvitori se cuvine a ne feri cu tot chipul de unirea și împărtășirea celor de altă credință și de alt neam și nici a ne însoți prin nuntă cu dinșii, nici să-i luăm ajutor la vre o lucrare duhovnicescă, fiind-că mai mult au să strice unii ca aceștia ostenelele nôstre decăt a le folosi, căci ce trebuință este să mesteci tu drept slăvitorul hristian evghenia credinței tale cu inmindinosele și neadeveretele odraslele relei credințe? (Din Amfiloh. in-mincinosle și neadeveretele odraslele relei credințe? (Din Amfiloh. in-trebări 242). Iar Teodorit așa tălcuește: „Nu urmați celor ce înjugați voi cu cele strîine și cu cei ce atarnă cumpană, amăgirea necredincioșilor cinstindu-o mai mult decăt dreptatea noastră”.

o pricinuește îmbunătățita petrecerea noastră cea după ce a lăcuit Dumnezeu întru noi. Căci când se va curăți omul de pătimi, atuncea lăcuiește Dumnezeu într'insul, și iarăși când după aceea se pornește omul și sporește în fapte plăcute lui Dumnezeu, atuncea se dă că Dumnezeu umblă în inima acelui arătându-i cu cunoștință că lucrăză darul lui întru dînsul și arată cu duhovnicești mișcări și cu dumnezeiești însufliări sfînta sa voe; că atuncea obștescul Dumnezeu al tuturor neamurilor și al tuturor făpturilor, cu mai ales și cu mai deosebit chip se face Dumnezeu însușit al omului acelaia; pentru aceea și omul acela se ridică la rânduiala și măsura vechilor patriarhi, a lui Avraam, a lui Isaac și a lui Iacov, al căror Dumnezeu al a toate cu osebit chip se dăcea Dumnezeu: «Că eu sint a dîs (cătrec Moisi) Dumnezeu al lui Avraam și Dumnezeu al lui Isaac și Dumnezeu al lui Iacov» (Eși. III, 6 Mat. XXXII, 32). Veți și supținsemnarea dicerii: «De a lăcui Christos prin credință întru inimile vóstre» (Efes III, 17).

17. Pentru acesta ești din mijlocul nostru și osebiți-vé și de necurat nu vé atingeți; și eu vé voiu priimi pre voi, dăce Domnul (Isaia LII, 11).

Nu a dîs: nu faceți lucruri necuvenite și necurate, ci a dîs cea mai mare: să nu vé atingeți de Elini. Necurăția însă este de două feluri: una a trupului și alta a sufletului; și necurăția a sufletului este gândurile cele de rușine și trupești, pomenirile de rău, viclesugurile, înduplecările și învoirile păcatului, a privi cine-va cu poftă tețele cele frumoșe, a se indulci de cuvintele cele de rușine, a spurca cele-lalte simțiri ale sale cu îndulcirile pătimășe și vătămătoare. Iar necurăția a trupului iarăși este curvirea, preacurvia și ori care altă înverșunare, ce se face prin fapte. Pentru acesta voia și Dumnezeu și dumnezeiescul Apostolul lui, ca noi hristianii să fim curăți de toate acestea și cu sufletul și cu trupul. Deci ești, dăce, voi hristianii din împreuna petrecere a ómenilor necredincioși și din împărtașirea faptelor celor rele și osebiți-vé, adecă stați osebiți de sine-vé despre dînsul și curățați-vé și atuncea vé voiu priimi; căci când tu hristianul te vé osebi de ómenii cei răi și vicleni și de faptele cele rele, atuncea te vé uni cu Dumnezeu.

18. Și voiu fi vóu de tată, și voi veți fi mie de fi și fice, dăce Domnul a-tot-știutorul (Ev. XXXI, 1).

Veți iubite cetitoriile cum a prorocit prorocul Ieremia dii: început pre a două naștere a Sfintului Botez și pre punerea de fi care avem să o dobîndim noi hristianii în anul cei mai de pre urmă? Că acesta o însemnăză dăcerea acesta a lui.

CAP. VII.

1. Deci aceste făgăduințe avéndu-le, iubiților, să ne curățim pre înși-ne de totă spurcăciunea trupului și a duhului.

Care făgăduințe dăce aicea Pavel, că avem noi hristianii? Acestea adecă de a fi noi biserici ale lui Dumnezeu, de a avea noi pre Dumnezeu și Părintele lăcuind și umblând înlauntru nostru și de a fi noi fi și norod al lui Dumnezeu. Pentru acesta dar să ne curățim pre înși-ne de necuratele fapte, pentru-că acestea spurcă trupul nostru; să ne curățim însă și de cugetele cele de rușine și hilitóre și pătimășe, pentru-că acestea spurcă pre duhul adecă sufletul nostru!

Săvîrșind sfîntenie pentru frica lui Dumnezeu.

Nu e destul, dăce, numai a se depărta cine-va de necurățiile și de păcat, ci se cuvine pre lângă acestea a face bunătate și sfîntenie, adecă să dobândescă curățenia și întréga înțelepciune; a adaus încă și «Intru frica lui Dumnezeu» sau pentru-că se face întréga înțelepciune și meșesugită, adecă aceea ce întrebuințéza cine-va înadins, pentru ca să placă ómenilor și nu pentru frica lui Dumnezeu; sau cu acesta arată noué Pavel cu ce chip putem să săvîrșim întréga înțelepciune, adecă cu frica lui Dumnezeu, căci măcar deși pofta trupului tiranisește pre om, dar însă cel ce are frica lui în inima sa, acela va potoli turbarea poftel. Pentru acesta a dîs și David: «Impironeste cu frica ta cărnurile mele, că de judecățile tale m'am temut» (Psalm CXVIII, 19). Să nu socotești însă, o cetitoriule, că sfîntenia însemnăză numai pre întréga înțelepciune, nu, căci acesta însemnăză de opște pre totă curățenia vieții.

2. Încăpeți-ne pre noi, pre niminea am nedreptățit, pre niminea am stricat, dela niminea ne-am lăcomit.

1) Marele Vasile înșă, întrebat fiind ce este spurcăciunea trupului și ce spurcăciunea duhului? răspunde, că spurcăciunea trupului este a se mesteca cine-va cu ómenii acela ce fac faptele cele de rușine și fără-de-lege și oprite de Scripturi; iar spurcăciunea duhului, adecă a sufletului, este a se arăta cine-va neutral către acei ce cugetéza și fac faptele cele oprite ca acestea; atuncea însă se face curat de cele ca acestea, când nici mănăncă împreună cu cei ce cugetéza cele ca acestea și cu caril le fac sau când se mănănește în inima sa pentru dînsul, precum dăcea David: «Intristarea m'a cuprins pentru păcătoșii cei ce au pásăit legea ta».

Și când va arăta dînsul a acest-fel de mare intristare, în ce fel au arătat și Corint. pentru cel ce curva cu maștea sa, intru toate ferindu-se pre sineși de dînsul că toți erau curăți de păcat acelaia. Iar sfîntenie este când cine-va se așterosește pre sine sfintului Dumnezeu cu tot sufletul său și este nedespărțit în totă vremea (Hot. LIII pe scurt).

Aicea Iarăș pornește Apostolul cuvintul despre dragoste; fiindcă a rănit Corinteni dicând lor, că fug de dinsul și alérga și se unesc cu cei necredincioși și ne curați, acum îi indulcește și îi dă: Încăpeți-ne pre noi, adecă priimiți-ne cu desfatare în inimile vóstre și să nu mē strimtoresc în sufletele vóstre; ghi-citorește însă arátând pre mincluno-apostolii dăce: că pre nici unul din voi am nedreptățit în bani, adecă banii nimărui am luat cu nedreptate, nici am stricat, adecă nici am amăgit pre cine-va, nici mintea cui-va o am stricat cu dogme păgănești; a-nici ne-am lăcomit spre avuții, adecă nu am răpit, nici am a-dunat arginți pentru pricina propoveduirei!).

3. Nu spre osândire dăc, că mai înainte am dăc, cum că într-u inimile nóstre sinteți ca împreună să murim și împreună să viem.

Nu dăc voué frații mei aceste, dăce Pavel, pentru ca să vé osindesc; ci de unde este arátat, răspund ei, că nu le dăci a-sindesc; ci de unde este arátat, răspund ei, că nu le dăci a-sindesc, ceea ce să ne osândești, o fericite Pavle? Din dragoste, dăce, într-u care vé am, pentru-că voi vé aflați în inima mea; căci este cu puțință a iubi cine-va pre altul, a nu voi însă să se împărtaşescă de primejdiile și relele întemplieri ale iubitului său, pentru acésta aicea dăce Pavel, că eú atâtea vé iubesce pre voi în cât gata sint și a muri împreună cu voi. Însă Iarăși, fiindcă mulți nu se bucură împreună pentru pizma și zavistia, când prietenii lor să bine norocesc, pentru acésta a adaus Pavel și pre dăcerea «a împreună vieții», adecă eú cu dragoste mē bu-

¹⁾ Așa ôre când și prorocul Samuil când a îmbêtrânit, a dăc către tot norodul lui Israhil: „Iată eú, răspundeți asupra mea înaintea Domnului și înaintea unsului lui; al cărui-a vițel am luat, sau asinul cui am luat? Sau pre cine am silnicit din voi? Sau pre cine am înghesuit sau din mâna cui am luat plată de împăcare sau încălțăminte? Răspundeți asupra mea și voi întôrce voué. Și a dăc către Samuil: nu ne-ai nedreptățit și nu ne-ai silnicit și nu ne-ai necăjit și nu ai luat din mâna nimărui nimic (I Inpar. XII, 3). Mai acesteși le-a dăc și Moisi către Dumne-deú, când s'a necăjit fórte pentru starea împrotivă a lui Datan și a lui Aviron: „Și s'a supărat Moisi fórte și a dăc către Domnul, să nu ia a aminte la jertfa lor, pofta nimărui dintr'înșiși nu am luat nici răutate vre unuia dintr'înșiși am făcut“ (Num. XVI, 25). Și David asemenea dăcea: „Fără de nelegiuire am alergat și m'am îndreptat“ (Psalm LVIII, 4). Și Iarăși: „De este nedreptate în mânilor mele“ (Psalm VII, 3). Iată cum se cuvine a fi slobod de tótă nedreptatea și luare de mită judecătórii și apărătorii norodului și mai ales cei ierosiți adecă arhieriei și preoții; căci cel ce ia daruri, cu neputință este pot dăce a face judecată dreptă și a păzi necălcate dumnezeieștile legi. Pentru acésta este scris: „Și daruri nu vé lua, că darurile orbesc ochii celor ce véd și strică grațurile cele drepte“ (Eș. XXIII, 8). Și Iarăși: „S'a perdut pre sineși luătorul de mită. Iar ceta ce urăște luarea darurilor, se mântuește“ (Pild. XV, 27).

cur împreună de buna norocire și de viața vóstră. Iar înțelegerea atot cuvintul este acésta, că eú, iubindu-vé pre voi, nici de primejdiile vóstre voui fugi, nici de bune norocirile vóstre voui zavistui, ci la améndoué voui fi împreună părtaș și de primejdiile vóstre și de bine norocirile vóstre.

4. Multă imi este îndrăznéla către voi, multă imi este lauda pentru voi.

Fiind-că Pavel se arată că înfrunta mai sus pre Corinteni, căci le-a fost dăc, că se strimtoresc și să-l încapă în inimile lor cu desfatare; pentru acésta acum se desvinovătește, indulcindu-i și vindecându-l, că dăce: Că nu v'am dăc cuvintele cele de mai sus, fraților, ca prihânindu-vé, ci le-am dăc pentru multa îndrăznéla ce am către voi și pentru-că voesc să sporiiți într-u făpta bună, căci cum că nu vé prihănesc, arátat este și din acésta că eú către cei-l-aiți mē laud pentru voi.

M'am umplut de mângăere, prea de prisosit am bucurie într-u tot necazul nostru.

Fiind-că v'ați îndreptat, dăce, pentru-că v'am prihănit în trimiteria cea dintăi, pentru acésta m'ați umplut de tótă mângăerea, și nu numai ați pricinuit mie mângăere, ci m'ați slobodit și de tótă mahniciunea, ci încă m'ați umplut cu îmbelsugare de tótă bucuria. Iar îmbelsugarea și mulțimea bucuriei o arată în dăcerea: «Prea de prisosit și atâtea, dăce multă bucurie ați pricinuit mie în cât acésta bucurie într-u tot necazul meu cel mare ce aveam l-a stins». Acestea însă cele dăce aicea, se par că sint protivnice celor ce a dăc cu puțin mai înainte despre Corinteni. Nu sint însă protivnice, pentru-că și aceste ce le dăce aicea și cele ce le-a dăc mai sus sint cuvinte ineseși de prieten și iubit, iar nu de vrășmas. Ca acelea le-a dăc ca mustrând pre Corinteni, iar acestea le-a dăc ca adevărindu-i că nu a fost din vrajbă mustrările acelea, ci din multă dragoste ce are către dăcșii.

5. Că viind noi în Machedonia, nici o odihnă a avut trupul nostru.

Aicea povestește necazul ce a avut dumnezeescul Pavel și în Machedonia și îl arată cu cuvintul mare, pentru ca dupre urmare să arâte mare și pre bucuria ce o au pricinuit lui Corinteni, prin care bucuria ce a depărtat necazul cel mare; potrivit însă a dăc că trupul său nu a luat vre o odihnă, fiind-că sufletul lui Pavel era nebiruit și de nici un necaz și rea întemplierare nu cădea.

Ci într-u tóte necăjindu-ne, din afară răsboi.

Din afară, ȃce, dela necredincioșii Elini, urma nouă rĂsbĂce și improtiviri.

Din lĂuntru! temeri.

Dela hristianii cei neputincioși iarĂși; cĂ pre aceștia îi numește din lĂuntru; urmĂzĂ nouĂ temeri, ȃce, pentru-cĂ ne temem nu cum-va ei sĂ se amĂgĂescĂ și sĂ se rĂtĂcĂescĂ de cĂtre minciuno-apostoli și de cĂtre frații cei neadevĂrați.

6. Ci cĂ ce mĂngĂe pre cei smeriți, ne-a mĂngĂat pre noi, Dumneđeu, cu venirea lui Tit.

Fiind-cĂ mai sus mari laude a mĂrturisit Apostolul Corintenilor despre Tit, pentru acĂsta aicea aduce lor mĂrturie pre Tit. Și cine este acela ce mĂngĂe pre cei smeriți? RĂspunde cĂ este Dumneđeu, carele ne-a mĂngĂat și pre noi, fiind-cĂ ne-a trimis pre Tit, a cĂruia venire a statut indetula spre a risipi tĂtĂ mĂhnicunea din inima mea și a mĂ mĂngĂa; cu aceste cuvinte insĂ voește Apostolul, pre lĂngĂ aceștia sĂ facă pre Tit vrednic de cinste și de respect cĂtre Corinteni, pentru acĂsta și laudă ca un lucru mare venirea lui¹⁾.

7. Și nu numai cu venirea lui, ci și cu mĂngĂarea cu care s'a mĂngĂat de voi.

Nu m'a mĂngĂat Tit numai, ȃce, și mĂ-a pricinuit bucurie cu venirea sa, cu acĂsta, fiind-cĂ a venit în vremea cĂnd aveam necaz și scĂrbĂ în sufletul mĂu; ci și cĂci mĂ-a arĂtat fapta bună a vĂstră cea atĂta de mare de care și el s'a mĂngĂat și s'a bucurat pentru voi, lĂudĂnd și pre voi și isprĂvile vĂstre. Cu aceste cuvinte insĂ unește și imprietenește pre Tit cu Corinteni, pentru-cĂ Tit i'a lĂudat pre ei cĂtre Pavel.

Vestind nouĂ dorirea vĂstră, plĂngerea vĂstră, rĂvna vĂstră cea pentru mine²⁾.

De vreme ce urma sĂ fi plin Corinteni și mult sĂ se fi intristat pentru Pavel ȃcĂnd: pentru ce aș a s'a fost intristat pentru noi, invĂtĂtoriul nostru Pavel? Pentru ce atĂta vreme a lipsit și nu a venit sĂ ne cerceteze? Aceștia dar vrĂnd a le arĂta Apostolul, nu a ȃcis cĂ Corinteni lĂcrĂmau aș a prost, ci cĂ se tĂnguiau și plingeau pentru el. NicĂ a ȃcis cĂ prost doreau sĂ vadă, ci cĂ aveau dorirea, adecă tare și covĂrșitoare. NicĂ au

¹⁾ Aș a dar recomanduește și laudă Pavel pre Tit, fiind-cĂ cu cĂnsĂ a trimis scrisĂrea acĂsta, đpre Teodorit. InsemnĂzĂ cĂ și aicea formĂ sĂritĂre intrebunțĂzĂ Apostolul, care se îndreptĂzĂ aș a: ci Dumneđeu, care mĂngĂe pre cei smeriți, ne-a mĂngĂat pre noi cu venirea lui Tit.

²⁾ Și aicea iarĂși formĂ sĂritĂre intrebunțĂzĂ Apostolul în loc de: rĂvna vĂstră cea pentru mine; sau formĂ de lipsă a se înțelege din afară: cu rĂvna vĂstră ceea-ce sĂ fĂcea pentru mine.

ȃcis cĂ au arĂtat numai urgie și mĂnie asupra celui ce curvea cu mașteha sa, ci cĂ au arĂtat rĂvna și covĂrșitoare aprindere. Pentru mine, ȃce, v'ați infierbĂntat frațiilor și v'ați aprins, pentru ca sĂ impliniți porunca mea, sau și cĂ ați luat rĂvna infocată împotriva minciuno-apostolilor pentru mine, apĂrĂnd numele mĂu și cinstea mea și dragoste mea. Aceștia insĂ le ȃce Apostolul nu numai pentru ca sĂ vindece certĂrile cele de mai nainte, ce le-a fĂcut asupra Corintenilor, ci și intru adevĂr ca sĂ laude pre cei ce s'a u îndreptat și s'a u schimbat intru fapta bună; cĂci mĂcar deși mulți erau între Corinteni cu rele nĂravuri și netrebniți și nevrednici de laudele cele de mai sus, insĂ Pavel nu desparte pre cei rĂi de cei buni, ci atĂt laudele cĂt și prihĂnirile și certĂrile obștești, le face pre amĂndĂuĂ deobște asupra tuturor și asupra celor buni și asupra celor rĂi, lĂsĂnd la conștiința fie-cĂruia sĂ alegĂ din aceștia cele ce lui se cuvĂn, adecă de este cine-va rĂu, sĂ priimĂescĂ certĂrile și prihĂnirile, și iarĂși de este bun sĂ priimĂescĂ laudele.

IncĂt mai mult a mĂ bucura.

M'am bucurat, ȃce, și de venirea lui Tit, și mai mult m'am bucurat cĂci el mĂ-a vestit și mĂ-a spus cele de mai sus, adecă covĂrșitoare rĂvna vĂstră și tĂnguirea ce o aveți pentru mine.

8. Drept aceea deși v'am mĂhnit pre voi prin epistolie, nu mĂ cĂesc, deși mĂ cĂtam.

Măcar, ȃce, deși v'am scris atĂt de infruntĂtoare cuvinte în Trimiterea cea dintĂi incĂt am trecut mĂsura infruntĂri și pentru acĂsta m'am cĂit cĂ preste mĂsură v'am infruntat; insĂ acum socotind folosul cel mult și dobĂnda ce ați cĂștigat din infruntarea mea cea preste mĂsură, nu mĂ cĂesc. Aceștia insĂ le ȃce Pavel, nu cĂ dĂr cu adevĂrat fĂrĂ mĂsură a mĂhnit pre Corinteni, ci pentru-cĂ voește a adauge laudelor.

CĂ vĂd, cĂ epistolia aceea, mĂcar de v'a mĂhnit la o vreme¹⁾ pre voi,

9. Acum mĂ bucur, nu cĂci v'ați mĂhnit, ci cĂci v'ați mĂhnit spre pocĂințĂ, cĂ v'ați mĂhnit đpre Dumneđeu.

La o vreme, ȃce, v'a mĂhnit pre voi intĂta mea Trimitere aceea, dar cĂștigul și folosul ce ați luat dintr'insa este pentru tot-de-una. De acĂsta și eu mĂ bucur, nu pentru-cĂ v'ați mĂhnit (cĂci ce folos aș fi avut eu de v'ași fi mĂhnit numai?),

¹⁾ InsemnĂzĂ, cĂ la ȃcerea „deși la o vreme” se cuvĂne a se face puținĂ stare și a nu se cĂti unit cu ȃcerea „v'am intristat”, cĂ este de lipsă înțelegerea, de se va cĂti unit, iar de a se va deosebi, atuncea este de sĂvĂrșitĂ înțelegerea, adecă vĂd cum-cĂ scrisĂrea mea aceea, v'a intristat pre voi, deși la o vreme v'a intristat adecă.

ci mă bucur pentru-că din măhniclunea acésta v'ați îndemnat a vă pocăi și a vă îndrepta ¹⁾. Veți însă, o cetitorule, că măhniclunea o țice Pavel că o a pricinuit Trimiterea lui, iar folosul nu țice că l'a pricinuit scrisórea care a fost cu adevérat, ci face óre-cum lucrul și folosul acesta că s'a făcut din fapta bună a lor; pentru acésta țice că v'ați măhnit dupre Dumneđeu.

Ca intru nimica să vă păgubiți de noi.

De vreme ce voi, țice, v'ați certat de noi, pentru acésta și v'ați măhnit dupre Dumneđeu; măhniindu-vé însă dupre Dumneđeu, nu v'ați păgubit de noi intru nici un lucru; căci pentru intristarea acésta ce o ați suferit din certarea mea voi toți și însuși acela ce a păcatuit ce a fost luat pre mașteha sa, v'ați îndreptat; fiind-că atuncea păgubește invétătorul pre ucnice când il vede că păcătuéște și nu il cértă, căci de s'ar fi certat el de invétătorul său, negreșit ar fi căștigat îndreptarea și mántuirea sa.

10. Că intristarea cea dupre Dumneđeu pocăința spre mántuire necăită lucrează; iar intristarea luméi mórte lucrează.

Aicea filosoféște Pavel și face teoria despre intristare; că adevă intristarea nu este tot-de-una rea, și numai când se face dupre lume, adevă când se intristéză cine-va pentru bani, sau pentuu slavă, sau pentru rudeniile sale ce au murit; căci acésta intristare pricinuește mórte sufletéscă căci pogoră pre suflet spre împătımire și spre iubiarea acelora de care s'a lipsit; de multe-óri însă pricinuește și mórte trupéscă; fiind-că mulți intristându-se cu covirșire pentru-că și-au perdut banii, sau slava lor, sau pre rudele lor, din multă intristare au murit, unii încă s'au aruncat și în marea și s'au înecat, sau s'au spinzurat, sau s'au aruncat în prăpastii, sau și cu alt chip s'au ucis pre sineși. De aceea a țis Sirah: «Din intristare iasă mórtea și intristarea iniméi va pleca tária» (Cap. XXXVIII, 18). Însă cel-ce voește a se intrista pentru păcatele sale, acela se intristéză

¹⁾ Pentru aceea și Marele Vasilie tâlcuind țicerea aceea a lui Isaia care țice: cătră tine plângénd se vor sui (Cap. XV, 5) țice: Inceput de veselie este a plânge cine-va bine, și de suire și de sporire a ceii către cele de sus, intristarea cea dupre Dumneđeu.

Pentru aceea și Apostolul se veselea pentru ceia-ce se intristău, véđénd că cuvintele sale îi aduc spre conștiința și că lucrează lor intristarea cea dupre Dumneđeu, pocăința spre mántuire necăită; căci cei-ce plâng pentru faptele lor cele rele, și pentru gândurile lor cele necurate, nu se vor mai pogori, nici vor intra intru cele mai din lăuntru ale păméntului; se vor sui însă întrebuițând intristarea cea dupre Dumneđeu ca pre povéțuitoare de mână la înălțimea cea de sus.

dupre Dumneđeu¹⁾, căci dofortia acésta a intristărei numai la singura bóla acésta se potrivește, adevă pentru păcate, și acésta o folosește, pentru-că pricinuește mántuire, de care mántuire, niminea nici o dată se căește (căci niminea se prihănește când-va pre sineși că s'a intristat pentru păcatele sale) și căci intristarea acésta dupre Dumneđeu izbăvește pre om de mórtea cea sufletéscă. Deci dóué bunătăți pricinuește intristarea cea dupre Dumneđeu, dupre dumneđeescul Hrisostom, una adevă, a nu se căi cine-va, nici a se prihăni pre sineși, căci s'a intristat, și alta încă, a ajunge intristarea acésta a lui la mántuirea sufletului său; iar intristarea cea pentru lucruri lumesti, de améndoúe aceste bunătăți este lipsită, a) pentru-că cel ce se intristéză pentru lucruri lumesti, se căește, și se prihănește pre sineși căci s'a intristat, pentru aceea și mulți părinți, intristându-se cu covirșire de mórtea vre unui fiu al lor, după ce a trecut vremea plângerei se căese pentru-că s'au intristat atăta. Și al b) pentru-că intristarea cea de acest-fel nici un folos pricinuește celor ce se intristară, și mai ales și vătámare prea mare ²⁾.

¹⁾ Pentru acésta țice Sf. Grigorie al Nisiei: „De trebe și a ne intrista, intristarea acea láudată să o alegem și virtuóasă sau îmbunătățită: că precum patima indulcinei este și dobitoéscă și fără cuvint, iar alta este și curată și nematerialnică, așa și cea improbitóare indulcinei, și réutate se osebește și spre fapta bună. Decé este și un fel de plingere, care se fericéște și cătră căștigarea faptelor bune, nu de lepădat, carea este împrotiva intristării aceii necuvintătoare și a posomorării ceii de rob, că cela ce a ajuns la acésta, ca prin caința în urmă de sineși se atinge ca unul ce a ajuns a fi afară de cuviniță, când se face mai mic decăt patima, iar plingerea ceea ce se fericéște, este fără caința și are posomorare nerușinată... Ascultăți ceii ce cu inlesnire cădeți în patima intristărei, că nu oprim intristarea, ci în locul ceii desnéăđeđuitoare sfátuim pre cea bună. Nu vé intristați dar de intristarea luméi ceea ce lucreză mórte, precum țice Apostolul, ci de cea dupre Dumneđeu, al căreia sferșitul este mántuirea sufletului, că lacrima ceea ce se varșă în zadar și în deșert pentru ceii adormiți, póte se face pricină și de osândire celui ce réu iconomisește pre cea trebnică“ (vor. la ceii adormiți). Zice însă și Teologul Grigorie: „Este óre-care intristare mai trebuitoare și mai cinștită decăt bucuria“. Și dumneđeescul Chrisostom țice: „Vreme de intristare este, nu când pățimim réu, ci când facem réu“. A țis însă și cuviosul Ioan al Sf. Varsanufie, carele se numea proroc: „Nu trebe pentru lucrurile luméi acestea a ne intrista nici cum, ci pentru singur păcatul“.

²⁾ Iar Marele Vasilie întrebát fiind: „Care este intristarea cea dupre Dumneđeu, și care cea dupre lume? răspunde: cea dupre Dumneđeu este când vre o poruncă a lui Dumneđeu se trece cu vederea și se intristéză cine-va dupre ceea ce este scris: Intristarea m'a cuprins pentru păcătoșii ceii-ce au părăsit legea ta. Iar cea a luméi este când óre-ce omenesc și al luméi lucru ar fi vrednic de intristare (din Hotărările cele în scurt 152). Despre intristărea cea dupre lume și aiurea a țis Sirah:

11. Că lată acésta a vă intrista voi duple Dumneđeu, câtă sârguința a lucrat între voi.

Nu dovedesc, ȃice, dela alțił cât folos pricinuește întristarea cea duple Dumneđeu, ci dela voi înșivê; căci voi nu numai nu v'ați căit căci v'ați întristat și cu mult mai virtos din întristarea acésta v'ați făcut mai luători aminte și mai osârdnici spre fapta bună.

Ci răspundere.

Intristarea acésta, ȃice, a dat pricină vouê a răspunde mie prin pocăința ce-ați arătat.

Ci mânie.

Acésta întristare a vóstră, ȃice, v'a dat pricină să vă mâniati asupra celui ce curvea cu mașteha sa și a vă despărți de împreună petrecerea cu el.

Ci frică.

Acéstași întristare, ȃice, a vóstră a pricinuit mie frică; căci acésta așa de ingrabă îndreptare ce ați luat s'a pricinuit vouê din frica mea și de frica lui Dumneđeu, duple Teodorit.

Ci dorința.

„Nu da sufletul tãu spre întristare și nu te năcâji pre sineși întru sufletul tãu” (Sir. XXX, 22). Ci însă întristarea cea duple Dumneđeu, când este covârșitoare, vatămă pre cel ce se pocăiaște, căci îl aduce la deznădăjduire și din deznădăjduire pricinuește lui mörte; pentru aceea și întristarea cea acest-fel covârșitoare, trebuie a o goni dela sineși cel-ce se pocăiaște; de acésta a ȃis și Sirah: mângâe-ți inima ta și întristarea lungă (adecă covârșitoare sau și de multă vreme) depărtéz-o dela tine, că pre mulți ȃa amorât întristarea” (Sir. XXX, 23). Și Cuv. Casian ȃice că una din cele opt cugetări ale răutăței este și întristarea. Și pre acésta cugetare duple rânduială o numără a cincia, ȃicend așa: Decî mai întâi se cuvîne a ne nevoi asupra duhului întristărei, celui ce bagă sufletul în deznădăjduire, pentru-ca s'o izgonim pre ea din inima noastră, că a acésta a oprit pre Cain neiertădu-l pentru uciderea de frate a se pocăi; și pre Iuda duple vîndarea Domnului; cu singură întristarea acésta ne nevoim, ce este pentru căința păcatelor și se face cu bună nădejde, despre care a ȃis Apostolul: „Cum-că întristarea cea duple Dumneđeu, lucréză pocăința spre mântuire necăită: că întristarea cea duple Dumneđeu hrănind sufletul cu nădejdea mântuirii se află mestecată cu bucurie; pentru aceea și face pre om osârdnic și supus ascultător spre tótă lucrarea bună. Filocalie foia 72. ȃice însă și Sf. Marcu Schitanul, că ori carele va cădea în vre un păcat, se cuvîne a se intrista duple analoghia păcatului ce a făcut, adecă de este păcatul lui mare, mare să-ı fie și întristarea lui; și de este păcatul lui mic, mică să-ı fie și întristarea lui, pentru-că de nu se va intrista omul după măsura păcatului său, cu lesnire iarăș cade întru acelaș păcat: „De va cădea cine-va ori în ce fel de păcat s'ar întempla și nu s'ar intrista duple măsura greșelei, cu lesnire iarăș cade întru aceeași cursă” (Cap. CXV, Despre cei ce li se pare că se îndreptéză din fapte).

Intristarea acésta a pricinuit mie mare dor, că de vreme ce mai sus a ȃis frică, ca să nu se arâte că domnește li stăpânește pre ei, pentru acésta în scurt a îndreptat cuvintul și a adaus dorința, care este arătătoare de dragoste și nu de stăpânire. Ci rávna.

Acésta întristare a vóstră, ȃice, v'a pricinuit și rávna, adecă v'a făcut să rávniți pentru Dumneđeu, și pentru dragostea lui Dumneđeu.

Ci izbândă.

Acésta v'a făcut să izbândiți pentru legile lui Dumneđeu, care legi s'aũ ocărât și s'aũ necinstit de acel-ce a curvit cu mașteha sa.

Intru tóte v'ați recomenduit pe înși-vê, a fi curați de tot lucrul.

Cu tóte aceste bunătăți, ȃice, ce ați luat din întristare, nu numai ați arătat că nu ați făcut vre un păcat ca acesta precum l'a făcut cel-ce s'a împreunat cu mașteha sa, ci ați arătat încă și că nu v'ați indulcit, nici v'a fost plăcut un păcat ca acela; că de vreme ce în întâia Trimitere a ȃis că voi sinteți umflați de mândrie, care cuvint arăta că Corintenii erau pătași păcatului aceluia, pentru acésta ȃice aicea, că voi, fraților, acum ați risipit prepusul acesta dela voi, și ați arătat că sinteți curați de prihănirea acésta.

12 De am și scris dar vouê, nu pentru cel-ce a nedreptătit, nici pentru cel-ce s'a nedreptătit¹⁾, ci ca să se arâte sîrguința noastră cea pentru voi, către voi, înaintea lui Dumneđeu.

Pentru ca să nu ȃică lui Corintenii: și dacă noi sintem curați și ne atinși de păcatul acesta, pentru-ce dar ne înfrunți și ne certai? Pentru acésta ȃice aicea Pavel, că atata mulțămesc pentru cele-ce am scris atuncea, și pentru certarea ce v'am făcut, încât și ȃic, că inadins și pentru însăși acésta am scris ca dragostea și sârguința ce am pentru voi să se arâte vouê, înaintea lui Dumneđeu; adecă privind și vedend Dumneđeu, că dragostea și sârguința mea acésta este adevărată și curată și nu mincinosă și viclenită; că m'am temut nu cum-va păcatul acesta și vătămarea cea dintr'insul să se lătască și întru voi, ca ciuma; pre carele însă îl ȃice că a nedreptătit? Pre bărbatul acel-ce curvea cu mașteha sa; și pre cine că s'a nedreptătit.

¹⁾ Și aicea lipsește ȃicerea „am scris ca să fie tot” deci dar deși am scris vouê, nu pentru cel ce a nedreptătit, nici pentru cel ce s'a nedreptătit am scris.

tătit? Pre muerea și maștea lui, cu care el curvea căci amândoi unul pre altul s'au nedreptățit¹⁾). Pentru-ee însă țice că nu am scris pentru aceștia? Sau o țice această, că am scris adeca pentru dinșii, însă nu cudinadinsul pentru dinșii, ci pentru voi, sârguindu-mă adecă și temându-mă nu cum-va tótă cetatea să se vatăme de păcatul acela.

Și această este asemenea cu aceea ce țice: «Aū dór de voi fi pasă lui Dumneđeu» (I Cor. IX, 15). Care nu o țice că nu-l pasă lui Dumneđeu de voi, căci de nu ar pronoiși Dumneđeu și penru voi, cum s'ar păstra și ar rămânea intru a fi? Ci o țice această, fiind-că nu chiar pentru voi legiuește Dumneđeu, ci pentru ómeni ai căror voi sînt avuții.

13. Pentru această ne-am mângâiat.

Pentru-că sîrguința mea, țice, și osirdia s'a arătat că s'a făcut pentru voi și nedejdile mele nu s'au arătat mincinoșe, pentru această am luat prea mare mângâere.

Și pentru mângâerea vóstră, încă mai mult m'am bucurat pentru bucuria lui Tit²⁾.

Acum însă, țice, pre lângă mângâerea și bucuria ce am priimit dela voi, precum am țis mai înainte, încă mai mult m'am bucurat, pentru bucuria lui Tit. Ci și această bucurie a lui Tit și mângâerea dela voi a urmat și pentru voi, pentru aceea du-pre urmare țice:

Că s'a odihnit duhul lui de către toți voi.

14. Că ori de ce m'am laudat înaintea lui pentru voi, nu m'am rușinat.

Pentru această, țice, m'am bucurat că Tit v'a aflat acest fel de sfinți precum eū spuneam lui că sînteți. De aceea și însuși s'a odihnit că v'a aflat acest-fel și nu a pățimit dela voi nici o scârbă și neplăcere. Iar laudându-se Pavel pentru ucenicii săi, arată că și ucenicii despre o parte sînt inbunătățiți și el despre altă parte este învățator iubitor de ucenici, și părinte iubitor de fi. Unii ca aceștia se cuvine a fi și ucenicii vremii noastre și învățatori inbunătățiți adecă și iubiți între dinșii.

Ci precum tóte intru adevăr le-am grăit vouă, așa și lauda noastră cea către Tit s'a făcut adevărată.

15. Și inima lui mai mult este la voi.

Cu aceste cuvinte recomanduește Apostolul pre Tit cătr.

¹⁾ Iar Teodorit nedreptățit țice pre tatăl celui ce curvea cu maștena sa, căci deși acela murise s'a nedreptățit însă, pentru-că s'a ocărât și s'a necinstit muerea sa de cătră însuși fiul său.

²⁾ Intre altele se țice: pentru mângâerea vóstră, mai mult însă prea m'am bucurat pentru bucuria lui Tit, care lucru îl și socotesc a fi mai bun.

Corinteni, pentru-ca să-l iubescă și ei pre Tit, carele mult îi iubea pre ei și să ardea pentru dinșii; că pentru această a țis: inima lui, ca cu țicerea această să arate dragostea cea din inimă și curată, ce avea Tit către Corinteni.

Aducându-și aminte de ascultarea vóstră a tuturor, că cu frică și cu cutremur l'ați priimit pre el.

Aceia spune Pavel pricinile pentru care Tit iubea atata pre Corinteni și arată întâi că începutul dragostei aceștia a lui Tit, dela dinșii s'a născut, și alta încă că îndemnă pre Corinteni ca să aibă și ei cătră dînsul asemenea dragoste, căci țice: nu prost ați arătat lui Tit dragostea, ci ascultarea fiind-că l'ați priimit cu o aședare sufletescă ca această precum fiii primesc pre părintele lor, ci încă supuși primesc pre începătorul și stăpânul lor, că țice că l'ați priimit pre el cu frică și cu cutremur; de aceea mărturisește că două fapte a arătat lui Corinteni: dragostea ca la părinte și frică ca unui stăpânitor, ca nici dragostea să se tămpescă și să se slăbescă fiind fără de temere, nici temerea să rămăe posomorată și fără har, fiind fără de dragoste¹⁾.

16. Deci mă bucur că eū intru tóte cutez la voi.

Nu mă bucur, țice, atata pentru Tit că s'a cinstit de voi, cât mă bucură pentru că v'e afu acest-fel de vrednici, încat nu mă rușinați, ci mă faceți să îndrăznesc și să cutez pentru voi, ori în ce lucru și în fiește-care vreme. Și dupre alt chip încă am îndrăznělă pentru voi, căci ori câte așa face sau așa țice vouă cu bucurie le priimiți și pentru al vostru folos și îndreptare le luați, și de este trebuința a v'e infrunta sau a v'e lauda, sau alt ce-va greu a porunci și supărător.

CAP. VIII.

1. Facem însă cunoscut vouă, fraților, Darul lui Dumneđeu carele s'a dat în bisericile Machedonie.

Nu în zadar a țis Apostolul laudele cele de mai înainte Corintenilor, ci le-a țis pentru ca să-l pronetezescă și să-l îndulcescă fiind-că urma să-i indemne spre iubirea de săraci și spre milostenie, că pentru această a țis și mai sus, că pentru fiește-ce lucru îndrăznesc intru voi, adecă ori ce așa voi a v'e țice, tóte le faceți. Deci nu a țis îndată lor: dați milostenie, ci mi-

¹⁾ Pentru această și Isidor Pilusiotul mai aceastăși o țice: trebuie ucenicii a iubi pre învățatorii lor ca pre părinți și a se cucernici lor ca stăpânitorilor și nici pentru dragoste a lipsi frică, nici pentru frică a se innegri dragostea.

losteniile acelea ce le faceau cele-lalte biserici, acelea le aduce în mijloc și îi îndemnă pre ei spre asemenea râvnă acelora. Veđi însă, o cetitortule, că dar al lui Dumneđeu numește pre socotela cea de milostenie, întâu ca să facă cuvintul nezavistuit, adecă ca să facă pre Corinteni să dea milostenie fără cirtire și imbelșugată, ca una ce este dar al lui Dumneđeu. Și al doilea pentru ca să înduplece să apuce mai înainte și ei a răpi acest dumneđeesc dar; nu a laudat însă o cetate, sau două, ci întrégă pre tóra Machedonia, ca și aceștia să urmeze acelora și să facă asemenea ¹⁾.

2. Că prisosița bucuriei lor este intru multă cercare de necaz.

Adecă, măcar deși bisericiile Machedoniei au pătimit atâtea multe rele și au suferit atâtea necazuri, încât prin răbdarea lor s'au arătat alese în credința și în dragostea lui Christos, cu toate acestea, iarăși nu au căduț nici au biruit, ci mai ales multă bucurie au priimit din necazul cel de acest fel, și nu prost bucurie, ci bucurie cu prisosița.

Și sărăcia lor cea intru adânc, a prisosit intru bogăția prostimei lor.

Adecă, precum necazul lor cel mult le-a pricinuit și multă bucurie, așa și multă sărăcie cea intru adânc a lor nu numai nu i-a oprit de a da milostenie, ci și mult mai mult i-a înduplecat spre a prisosi intru imbelșugare, nu imbelșugarea banilor celor dați de dinșit, ci intru imbelșugarea nescumpetei și a socotinței lor ceii bine datătore; adecă cu cât sint ei mult săraci, cu atâta duple urmare au multă și imbelșugată voe de a milui și a împărtași, căci milostenia și filotimia împărtașirei nu se judecă dela mulțimea celor ce se dau, ci dela sloboda proalegere a celor ce dă. Decă acesta este de mirare că hristianii cei-ce erau în Machedonia măcar de erau așa atâta săraci (fiind-că le-au răpit averile lor înșiși compatrioții lor și cei de un neam), însă au arătat atâta multă filotimie intru milostenie.

3. Căci duple putere, mărturisesc, și preste putere, de însăși voea lor au dat.

4. Cu multă rugăminte, rugându-ne pre noi.

Aicea talmăcește Apostolul ceea-ce a đis mai sus și đice, cum-că încât puteau hristianii cei din Machedonia, atâta și milostenia o au arătat, sau mai bine a đice și preste puțința lor au miluit, că acesta însemnă prisosița prostimei ce o au

¹⁾ Biserici ale Machedoniei însă đice Pavel și pre cele-lalte biserici care se afla în Machedonia și mai ales pre cea din Tesalonic și mai virtos, pre prea milostivnica biserica a Filipșanilor.

đis mai sus adecă, de a da milostenie mai multă decât puterea lor. Și lucrul cel mai mare este, că fără a se indemna de mine, spre a milui, au dat milostenie preste puterea lor, căci nu s'au îndemnat de mine, ci înșiși ei încă pre mine m'au îndemnat și m'au rugat ca să dea milostenie pentru săracii hristianii cei din Ierusalim. Acestea însă le đice Pavel pentru-ca să îndemne pre hristianii cei din Corint nu atâta spre a da multă milostenie, ci spre a o da pre ea cu osirdie și cu bucurie; pentru acesta și zăbovește în pricina acesta și lungeste îndemnarea cu multe cuvinte spre acesta.

Darul și împărtașirea slujbei celei către sfinți.

Aicea lipsește đicerea: să priim noi¹⁾, adecă ne rugau pre noi hristianii cei din Machedonia să priim darul și împărtașirea slujbei, adecă milostenia ce o au dat pentru sfinții săracii hristianii cei ce erau în Ierusalim²⁾. Dar însă au numit pre milostenie pentru această pricină, ca, fiind-că Corinteni erau râvnitori și fierbinți iubitori de duhovniceștile daruri, auđind că și milostenia este dar, să alerge la dinsa ca la un duhovniceșc dar, precum și mai sus am đis. Iar împărtașire iarăși pre milostenie o a numit pentru-ca să se invețe cei-ce miluesc, că nu numai dau ci și iaă, că dând bani iaă dela săracii hristianii rugăctuni și blagosloveni, și dând lucruri vremelnice, iaă dela Dumneđeu pentru milostenii plată vecinică.

5. Și nu precum am nădeđduit.

Noi, đice, nădeđdujam căci Machedoneni hristianii aflându-se intru multă sărăcie și intru atâta mult necaz, nu vor face atâta bogată milostenie. Ei însă blagosloviți, nu numai cu imbelșugare au miluit, ci și pre mine m'au rugat să priimesc milostenia lor acesta.

Ci pre sineși s'a dat mai întâu Domnului și nouă prin voea lui Dumneđeu.

Cu aceste cuvinte mărturiseste Pavel, că hristianii cei din Machedonia nu aveau numai milostenia, ci aveau și alte fapte bune, căci nu se mândriseră pentru-că erau milostivi și din acesta să se lenevescă despre cele-lalte fapte bune, ci totă puțința lor o a dat Domnului, și înșiși pre sineși, pentru ca să facă toate faptele cele plăcute lui Dumneđeu, la acesta uitându-se cu tot sufletul lor și nu cu inđoială și cu stinjenire, ci și nouă đice, s'au dat pre sineși adecă s'au supus și au arătat

¹⁾ Acesta însă se afla și adăugită într'alte isvode în Kimenul (textul Apostolului).

²⁾ Veđi despre această tălcuire și suptinsemnarea đicerei: numai ca să ne aduceam aminte de săraci, care și m'am sirguit a o face acesta (Gal. II, 10).

dragoste prin voea lui Dumnezeu, adecă precum place Domnului și nu precum e plăcut cugetului omenesc.

6. In cât noi a ruga¹⁾ pre Tit, că precum mai înainte a început intru voi așa să covârșescă și darul acesta.

Atâta mult, ȳice, hristianii cei din Machedonia s'au dat pre sineși și au arătat mare osirdie intru milostenie, in cât eū vȳdȳnd atâta adunare de milostenia lor m'am îngrijat pentru voi, nu cum-va voi Corintenii sã vȳ mai micșorați și sã vȳ arătați mai josiți decăt dinși intru acȳstã faptã bunã, pentru aceea și am rugat pre Tit ca sã vie la voi, carele și mai înainte încã de a-l ruga eū, singur a fãcut început mai intãiu și a arãtat osirdie ca sã vie sã vȳ indemne spre darea milosteniei; atãta de osirdnic și infocat suflet are. ȳice insã aceste laude Pavel pentru Tit, pentru ca mai mult sã-l imprietenescã și sã-l apropie de Corineni ca mergȳnd in Corint și indemnãnd pre hristianii spre a da milostenie mai lesne sã se induplece la indemnarea lui, fiind-cã este voit de binele lor; și aicea iarãși dar a numit pre milostenie, fiind-cã cu adevȳrat milostenia este mare bunãtate și dar cu adevȳrat al lui Dumnezeu, fiind-cã face pre om asemenea cu Dumnezeu. Pentru acȳsta și Patriarhul ȳicea: «Mare lucru este omul, și cinstit dar este bãrbatul milostiv» (Pild. XX, 6)²⁾.

¹⁾ Intru altele se ȳice: „spre a vȳ ruga“, insã mie mi se pare cã mai bine este așa: in cât a ne ruga pre noi; și in alte izvȳde ȳicerea: „Intru voi nu se aflã, ci la sfințitul Teofilact, se onește, nu cu ȳicerea mai intãiu a dat pricinã, ci cu ȳicerea „sã deplinescã“.

²⁾ Acȳstea insã le ȳice și Chrisostom, dela care le-a luat sfințitul Teofilact, adãuge insã și acȳstã mare orație a milosteniei ritorul bisericeii cel cu limba de aur, ȳicȳnd: Acesta e mai mare dar decăt a invia morți; cã decăt a scula pre cei morți cu numele lui Iisus, mult mai mare lucru este sãmãnd fiind Christos a-l hrãni, cã cu acȳsta adecã tu faci bine lui Christos. Iar cu aceea, el ție, și plata încã intru a face bine nu celula ce se aflã bine: cã aicea adecã, la fãceri de semne ȳic, tu ești dator lui Dumnezeu, iar la milostenie pre Dumnezeu il ai datornic (Vor. XVI la cea a dȳua cãtre Corineni) și Sirah ȳice: „Fratele și ajutorul in vremea necazului se cunoște și mai pre sus de amȳndȳuȳ milostenia va izbãvi din nevoi (cap. XL, 24). Și teolog. Grigorie ȳice: Omenii cu nimic alt sã asãmãnezã lui Dumnezeu decăt cu a face bine. Și Iacob fratele lui Dumnezeu ȳice: judecata va fi nemilostivã celui ce nu a fãcut milostenie și milostenia se laudã asupra judecãței (Iacob II, 13).

Iar sf. Grigorie al Nisei voește cã milostenia este o intindere și covirșire a dragostei; pentru acȳsta și cel milostiv, ca cum avȳnd pre dragoste fericit se numește de Domnul, care a ȳis: „Fericitii cei milostivi cã aceia se vor milui“ (Mat. V, 7). Milã este ajutorul cel asupra celor ce pãtinesc rȳu, de neputinã iubitȳre împreunã așȳdãre; și de va cerceta cine-va cu amãruntul inușirea milei va afla, cã este intindere de așȳdãre iubitȳrescã împreunã injugatã cu patima mãhnicȳunei; dar

7. Ci precum intru tȳte prisosiți cu credința, cu cuvintul, cu cunoștința, cu tȳta sirguința și cu dragostea cea dela voi intru noi, ca și intru acȳst dar sã prisosiți.

Cu orați și cu laude indȳmnã spre milostenie pre Corineni dumnezeescul Pavel și ȳice: cã precum tȳte cele-l-alte fapte bune le aveți cu prisosința și cu covirșire, așa și intru fapta bunã a milosteniei sirguiti-vȳ, nu ca sã dați prost, ci sã prisosiți; adecã, sau ca sã dați cu prisosința și cu imbelșugare, sau și ca sã intreceți pre Machedoneni intru darea milosteniei. ȳice insã lor, cã voi prisosiți și sinteți bogăți cu credința cea fãrã de indoialã a darurilor, cu cuvintul ințelepciunei, cu cunoștința dogmelor și cu tȳta osirdia și sirguința, care arãtați cãtrã cele-l-alte fapte bune și cu dragostea, ce aveți cãtre mine, cã a ȳis mai sus, cã a arãtat lui Tit dragostea lor pentru Pavel, cãci au rivnit pentru numele și cinstea lui.

8. Nu ca cum aș porunci ȳic.

Adecã nu vȳ silese, ȳice, nici stãpãncește vȳ poruncese sã dați milostenie,

Ci prin sirguința altora cercãnd și curãțenia dragostei vȳstre.

Adecã, pentru acȳsta laud pre Machedoneni cã au fãcut bogatã milostenie ca prin osirdia acelora și imbelșugata împãrtãșire sã dovedesc și pre a vȳstrã dragoste și așȳdãre cea cãtre sãracii sfinții hristianii, a fi mai strãlucitã decăt aceea a Machedonenilor și mai mare.

9. Cã știți darul Domnului nostru Iisus Christos, cã pentru voi a sãrãcit bogat fiind, ca voi cu sãrãcia acestuia sã vȳ imbogãțiți.

Aduceți-vȳ aminte, ȳice, și socotiți bine fraților taina cea mare a inomenirei Domnului nostru și cu adevȳrat nu vȳ veți scumpi nici intru un lucru; cãci, dacã tu, hristianule, nu creți, cum cã sãrãcia pricinuește bogãție, socotește pre Stãpãnul a tȳte și negreșit vei crede cãci de nu ar fi sãrãcit el, adecã de nu ar fi luat asupra sa smerita și sãraca și necinstita firea omenilor¹⁾ și nu ar fi

au nu se mãrturisește dragostea a fi mai mare și mai puternicã decăt tȳte bunãtãțile și intindere a dragostei este mila; cu adevȳrat dar fericit este cela ce e își are sufletul intru așȳdãre ca acȳsta, fiind-cã se atinge de cea mai de margine faptã bunã (Omilia V la fericiri N. E.).

¹⁾ Insemnãzã cã Domnul nu numai se ȳice sãrac pentru-cã a luat firea omenescã cea sãracã, și cãci cu sãrãcia au petrecut viața in lumea acȳstã, și mãrturisește dumnezeescul David despre fața Domnului ȳicȳnd: iar eū scãpãtat sint și sãrac (Psalm XXXIX, 23). Care tãlcuind Marele Vasile ȳice: aducȳndu-mi aminte de Apostol, ce ȳice pentru Domnul cã

suferit toate cele-lalte patimi defăimate, pentru noi vrăşmaşii lui şi săracii, negreşit noi nu ne-am fi îmbogăţit, dar cu care bogătie, dăce, că ne-am îmbogăţit, adecă cu bogăţia bunel cinstire de

pentru noi a săracii adecă a scăpătat, bogat fiind, socotesc ca scăpătat adecă este cel ce din bogătie se pogoră la sărăcie; iar sărac acela ce din început a fost în sărăcie şi în bună plăcerea Domnului chivernisind starea împrejur cea de acest fel. Iar David scăpătat şi sărac mărturiseşte că era şi acesta pôte despre faţa Domnului o dăce: scăpătat adecă dăce despre acesta că pentru noi s'a scăpătat bogat fiind, iar sărac fiind, nu al vre unu bogat, ci al unu teslar fiu a fost duple trup (din Hotar. 272 din cele pre scurt). Şi cu adevărat de nu s'ar socoti dăcerea acesta ca despre faţa Domnului, David, nu ar dăce adevărat duple slovă dăcend că este scăpătat şi sărac: că împărat fiind când scria psalmii cum ar dăce adevărul dăcend că este sărac? Şi iarăş acest sfint părinte Vasile întru a patra aschiticăscă rânduală dăce pentru părinţii Domnului: „Că omeni fiind drepti cu adevărat şi bine cinstitori de Dumneđeu, însă săraci, şi de cele trebuinciose nu bine îndestulaţi (şi martur este eslea pentru cinstita naştere şi slujirea) potrivit cu ostenelele trupului petrecea tot-de-una. Ci şi ravi Samuil în cartea cea numită de aur (foea 39) adăugând dăcerea aceea a lui Zaharia: „Bucură-te forte fiică Sioane, propovedueşte fiică Ierusalme, iată împăratul tēu vine la tine drept şi mântuind, acestaş blând şi călare pre cel de supt jug şi mânăz nou“ (Zah. IX; 9), dăce: „că în cartea cea aravicească se află aşa: „Iată vine învătătorul tēu sărac şi călare pre măgar“. Veđi la cartea numită Dodecavilion la Dosoteu Patr. Ierusalim. foea 13, ca să ştii că toate rudeniile Domnului au fost omeni tare săraci, mânăcu pânea lor cu osteneală şi cu sudorea feţel lor, şi spre dovada acelu lucrul aveaū mânele lor pline de negi şi de beşici sau bătături, care se făceaū pre mânele lor din lucrurile cele grōse şi osteniōse de mână care le slujea, precum le arăta înaintea împăratului Dometian, carele miluindu-i pre ei pentru multa lor sărăcie şi nevoe, i-au lăsat slobođi şi nu i-au omorî.

De încă şi cuvîntul acela care l'a dăis Domnul către cărturarul duple slovă tălcuindu-se, arată sărăcia cea mare a lui Iisus, ce a dăis: „Vulpile au vizunii şi paserile cerului cuiburi, iar fiul omului nu are unde a-şi pleca capul (Mat. VIII; 20). Care tălcuind'o dumneđeescul Christosom. dăce: „că ce aştepti avuşi să aduni urmând mie? Apoi nu veđi că mie nici lăcaş mi să află, nici atăta cât unor paseri, sau vulpilor? Şi veđi că întru acesta multă măsură se arată; că nu a dăis că am adecă, însă defaim, ci că nu am. Şi însăşi îmbrăcămîntea Domnului adecă cea de sus ţesută pre sărăcia lui o arată; că acest-fel de îmbrăcămîntea purta săracii Galileenii, precum dăce dumneđeescul Isidor Pilusiotul că acesta scrie către Caton monahul acestea: „Cum că gingăşia şi suppirătatea şi buna întrebuinţare a îmbrăcămîntelor nu plineşte canonul nevoinţel ceii duple Dumneđei; întrăbă pre Ioan Teologul, pre cela ce scrie haîna Domnului şi ũ va spune ũe, iar haîna lui era ne cusută de sus până jos ţăsută, şi cine nu ştie prostimea îmbrăcămîntel aceia care o ũ trebuinţau săracii Galileenilor, la cari mai ales se obişnueste a se face îmbrăcămîntea cea de acest fel, cu ôre-care meştesug, ca legăturile cele de pept, adecă impletită? (Deci de doreşti de acestea urmăz îmbrăcămîntea lui Iisus cea prōstă Epist. LXXIV, către Caton monah).

Ci şi Teodorit dăcerea acesta a Apostolului tălcuind'o dăce: „Că ul-

Dumneđeu şi a cunoştiţel de Dumneđeu şi a Darului, cu cărătenia, cu sfinţenia, cu punerea de fil sau infiere şi cu cele-lalte toate bunătăţile câte le-a dăruit nouē în viaţa acesta şi câte ni le va dăruî în viaţa ce va să vie.

10. Şi dăm socotinţă întru acesta; că acesta vouē folosete.

Veđi, o cetitoriele, cum indemnând Apostolul pre Corinteni spre a milui se sârgueşte a nu se arăta supărător şi greū lor, pentru acesta şi dăce, că socotinţă dău vouē despre acesta, a-

taţi-vē la făcătorul a toate şi stăpânul, la unul născut Fiul lui Dumneđeu, carele pentru a noastră mântuire, sărăcia cea mai de pre urmă o a urmat, neguţătorind nouē pre bogăţia cea ce din sărăcie răsare. Însă din dăcerea acestea ale sfinţilor ce încheiem: (Că adecă fiind-că Domnul avea acesta mai de pre urmă sărăcie, precum mărturiseşte aicea Apostolul şi dumneđeescii părinţi, apoi avea trebuinţa a lucra şi meştesug până la vârsta sa de 30 de ani pentru ca să hrănescă şi pre sineşi şi pre prea sfinţa maica sa, săracă fiind, şi pentru a milui şi pre săraci, că până la vârsta de 30 de ani, era necunoscut de omeni Domnul; pentru aceia întru arătare vieţuia şi însăşi duple aceeaşi viaţă ce vieţuia omenii; iar duple 30 de ani cunosćendu-se în lume învătător, se hrănea din avuţiel bogatelor femeel celor ce urmaū în urma lui, precum dăce Evang. Luca.

Şi fiind-că acestea sint aşa, mă mir pentru ce unii prihănesc de ce s'a scris în duhovniştile nevoinţi că Domnul lucra meştesugul teslăriei precum mărturiseşte sfinţitul Marcu (dar trebuie să ştim că duple economie prea înţeleptă lucra Domnul teslărie şi nu vre un alt meştesug) pentru-că precum se dăce, şi este teslar şi arhitecton al lumel toate Domnul, fiind-că este Dumneđeu; că deşerţi dăce sint toţi omenii fireşte cei ce din bunătăţile cele vęqute nu au putut a cunoşte pre cela ce este, nici din lucrări luând aminte, au cunoscut pre meşterul (Înţelep. XIII. 1).

Aşa urma a fi teslar însuşi Domnul şi ca un om. Iar cum că Domnul lucra teslăria mărturiseşte şi sf. Iustin Filosoful şi mucenicul dăcend aşa: „Iar lucrurile acestea teslăreşti le lucra Domnul, întru omeni fiind, pluguri şi juguri: prin acestea şi simbolele dreptătel învătundu-le şi viaţa o lucrăză (În dialog. cel către Trifon, foea 196 a cărţel tipărită în Veneţia în anul 1747). Deci cei ce prihănesc înveţe-se, orî şi care ar fi, că nu dăce drept şi că acestea sint cugetări lumeşti pre care ca să le surpe au venit Domnul; că unii ca aceştia ca un lucru necinstit şi prihănit socotind de a lucra cine-va lucrare de mână grōsă, şi prōstă, duple urmare împreună socotesc că a fost nepotrivit Domnului de a lucra un meştesug ca acesta. Şi precum se vede, aceştia vietuesc nelucrând, pentru aceea voiaū că ar fi fost şi Domnul asemenea lor..., dar eū lăsand pre unii ca aceştia la o parte mă întore la slavo cuvîntare, şi dăce: slavă ũe Dōmne Iisus Christōse Mântuitorul nostru că ai întrebuinţat atăta covirşitoare smerenie nu numai slujind sfinţilor tēi ucenicii şi spălându-le piciorēle şi ai suferit patimi şi mōrtea prea necinstită de cruce, ci şi lucrând meştesugul teslăresc, în cât a nu se crede nu numai de cei necredincioşi, ci şi de înşişi cei ce cred întru tine; slavă scăpătăciune şi sărăciei tale ceii mai de pre urmă şi compogorirei tale cea ce pentru noi s'a făcut iar de către ai noştri nu se compode. Veđi şi supţinsemnarea dăcerei, că aduceţi-vē aminte fraşilor de ostenelea şi truda noastră (I Tesal. II, 9).

decă vă sfătuesc și nu pun asupra voastră silă; încă și însăși sfățuirea acésta o fac pentru-că milostenia mai mult pre voi folosește care o dați decât pre cei ce au să o ia.

Carii nu numai a o face, ci și a voi ați început din anul trecut.

11. Acum dar isprăviți și a o face.

Nu îndemnă mai mult Apostolul pre Corintenii spre milostenie din sirguintă ce au arătat la acésta hristianii cei din Machedonia, ci îi îndemnă dela sirguintă lor și dice: că voi de bună voe de sine-vă v'ați pornit din anul trecut spre a milui pre săracii hristianii cei din Ierusalim și nu numai ați făcut început spre a milui cu lucrul, ci ați început și a voi cu totul să miluiți fără a vă îndemna cine-va. Pentru acésta acum socotința vă dau și vă sfătuesc pentru a și plini lucrul cel ce l'ați început adecă ca să adunați milostenia acésta care înși-vă ați voit a o face.

Că precum a fost osirdia de a voi, așa să fie și de a plini pentru cele ce aveți¹⁾.

Vă sfătuesc, dice, să isprăviți și lucrul milosteniei voastre acésta și a sirguintei, ca să nu stea binele acesta până la singură sirguintă voastră, ci pentru ca să se facă mai deplină întru împlinirea faptei, căci, precum voința voastră a născut pre sirguintă spre a milui, așa și lucrul acesta și fapta milosteniei se va naște din puterea și din chipul ce aveți. Decă cel ce are putere și chip pentru a milui, acela facă și lucrul acesta, adecă acela dea și milostenia ce poate, căci cela ce nu are putere de a milui cu fapta, acela plinește milostenia cu singură proalegerea și cu osirdia.

12. Căci de stă înainte osirdia, duple cât are cine-va, bine priimită este, nu duple cât nu are.

Vedeți înțelepciunea a Marelui Pavel aicea; pentru-că el a lăudat pre Machedoneni, adecă pre Filipsenii și Tesalonichenii și pre cei-alții hristiani cari se aflau în Machedonia, că făceau milostenie mai pre sus de puterea lor, iar dela Corintenii cere să facă milostenii duple puterea lor și nu mai pre sus de putere. Decă, dice, de aveți osirdie spre a milui, dați ceea ce aveți, și o primește acésta Dumnezeu²⁾.

¹⁾ Formă de lipsă întrebunțază aicea Apostolul; că deplinarea cuprinderii (frasei) acésta poate așa ar fi: că precum osirdia de a voi este, sau a fost, așa și de a plini dintru cele ce sint, așa să fie sau să se facă.

²⁾ Pentru acésta și cuv. Isidor Pilusiotul dice: și să nu te minunezi, dacă cel ce dă apă, nu o face acésta fără plată, căci și milostenie dela proalegere și dela voe se judecă, când și cuvântul de primire se învâdănicește; că Iată (dice Sirah. n. 17) și cuvântul este mai bun decât darul;

13. Că nu altora odihnă, iar vouă necaz¹⁾.

Nu se cuvine, dice, să dați voi milostenie mai presus de puterea voastră, ca nu alții adecă din a voastră milostenie să albă odihnă și fiește-ce repaus, iar voi din pricina dărei celor preste putere a milosteniei să suferiți nevoe și lipsă și să vă strimtorați. Și cu tôte că Domnul în Evanghelie a lăudat pre veduwa aceea care a dat tóta bogăția sa la corvanaua bisericii și a rămas lipsită și strimtorită (Mat. 12), ci Pavel nu o face acésta, nici îndemnă pre Corintenii să dea mai pre sus de puterea lor, una adecă fiind-că erau slabi în credință și în cugătarea lor, iar alta, pentru-că erau bogați. Și de ar fi dat duple puterea ce avea, negreșit s'ar fi făcut o dare și o adunare prea bogată. Și pre lângă acestea fiind-că nădăjduia că Corintenii de sineși se vor infoca și se vor osirdui din pilda Filipsenilor și a Tisalonichenilor și pentru acésta lasă lucrul în stăpânire lor. Însă în următoarele cuvinte, ca prin ghicitoră îi îndemnă să miluiască, nu numai duple puterea lor, ci și mai pre sus de puterea lor.

că nu se caută atăta ceea ce se dă pre cât se caută avuția și proalegerea, adecă voința celui ce dă; pentru acésta și ceea ce a adus cei doi bani a întrecut pre toți cei ce aduceau cele multe (La sir. Evang. lui Mat. C. X, 1). Dice încă și Teologul Grigorie: „Surpând conlegătura și hirotonia (tatăl. Sf. Grigorie adecă) care mie mi se poate, scumpetea și cercarea celui ce ia și carele ar fi vrednic și carele nu ar fi. Și graful de cărtire duple dare, care mulți o pătimesc acésta dând adecă, însă nu cu osirdie dând, care osirdie este mai mare decât a da și mai desevârșită, că mult mai bine este, cei vrednici a da celor vrednici, decât pre cei vrednici a-i lipsi pentru temerea celor nevrednici (cuv. la Păr. sêv). Pentru acésta a dă și Sf. Grig. Nisis, că milostenia nu stă în darea banilor, ci în bună-voința a celui ce dă, fiind-că de aceste cuvinte „și nimenea nu teorisescă acésta faptă bună întru singure materiile, că de ar fi așa cu adevărat nici ar fi isprava acésta fără a avea ôre-care putere spre facerea de bine, dar mie mi se pare că una cu acésta se vede mai cu dreptate întru bună-voință; ca cela ce numai a voit spre bine, oprit fiind despre acest bine pentru-că nu poate întru nimic să micșurază pentru ășezarea suferințelor, decât cel ce a arătat voea sa prin lucruri” (Vor. V, la Fericiri). Dice însă și Teodorit tălcuind dicerea acésta: „Osirdia adecă se cuvine a fi desăvârșită, iar cele ce se dau a le măsura cu puterea obișnuște Dumnezeu a tôte; că nu cătame, ci ceimea voinței o vede. Vedeți și sumpțsemnarea dicerei: „cela ce miluește cu blândeță” (Rom. XII, 8). Și sfințitul Avgustin încă dice: „Nimenea e vrednic de prihanire, sau de muncă, carele nu face ceea ce nu poate face; au nu le dă acestea și păstorii cei de prin munți, și poeticii în Teatre, și cei nevătăți întru adunările lor și cei învățați în bibliotecile lor și ocărmitorii în casele cele de purtări de grijă și proestoșii întru sf. biserici” (Cart. despre indoitul suflet. Cap. XI).

¹⁾ Lipsște graful: să se facă, precum mai jos acésta o dice Apostolul.

14. Ci dintru aşemănare ¹⁾ în vremea de acum, prisosinţa vóstră să fie spre lipsa acestora, ca şi prisosinţa aceluia să se facă spre lipsa vóstră.

Înţelegerea cuvintelor acestora ale Apostolului este aceasta: voi sînteţi bogaţi şi plini de bani; iar săracii hristiani îarăşi, pre cari aveţi să-i miluiţi, sînt bogaţi şi plini de îndrăznélă cea cătră Dumneđeu. Decî daţi voi aceluia din banii ce vè prisosesc, cari aceia nu aú, pentru-ca să luaţi şi voi dela îndrăznélă cea cătră Dumneđeu, cari aceia o aú, iar voi sînteţi lipsiţi ²⁾. Veđi însă cum pre ascuns şi fără a simţi Corinteni închipeşte Pavel ca să dea ei şi preste puţină; căci de voeşti, ăice, să iaí din prisosul îndrăznelei către Dumneđeu ce aú săracii hristiani, dá şi tu lor prisosul bogăţiei ce ai; iar de voeşti să iaí întreaga răsplătirea şi îndrăznélă ce aú aceia cătră Dumneđeu, dá şi tu lor tótă bogăţia ta, care acésta este preste puţină, fiind-că este din lipsă; ci acésta precum am đis, pre ascuns o arătă Pavel şi fără să o înţelégă ei; iar întru arătare însă fi sfátueşte să miluiască duple puterea lor.

15. Ca potrivirea să fie, precum este scris: «Celui cu multul, nu i-a prisosit; şi celui cu puţinul, nu i s'a împuţinat» (Eş. XVI, 18 ³⁾).

Cum putea a se face potrivire? Dacă şi voi cei ce miluiţi, ăice, şi cei ce se miluesc de voi, veţi da unii altora cele ce vè prisosesc, şi duple urmare, de veţi plini unii altora lip-surile; şi care potrivire este acésta a da cine-va bunătaţi du-

¹⁾ Aşidđerea şi aicea lipseşte ăicerea: să se facă.

²⁾ Acésta ăicere o tálcueste tropologhiceşte Marele Macarie, atât pentru cei ce se liniştesc şi se îndeletnicesc întru rugăciune, cât şi pentru cei ce sînt în Chinovie, şi pentru fraşii cei ce slujesc pre cei ce se liniştesc şi ăice: «Că prisosinţa linişătorilor şi a îndeletnicitorilor întru rugăciuni plineşte lipsa celor chinoviaceşti şi a celor ce slujesc pre đinşii; aşidđerea şi prisosinţa celor chinoviaceşti şi a celor ce slujesc pre linişătorii, plineşte lipsa linişătorilor şi aşa prin plinirea lipsei şi a unei părţi şi a celei-alte se face potrivire. «Aici ceta-ce stărueste cu necurmare întru rugăciuni să nu se înalţe preste ceta-ce nu o pôte face acésta, nici ceta-ce se dá pre sineşi la slujire să cărtescă asupra celuia ce se îndeletnicesc întru rugăciune; cá dacă cu prostimea şi cu aşedarea cea de acest-fel întru đinşii s'ar purta, se face prisosinţa celor ce stăruesc întru rugăciuni spre lipsa celor ce-i slujesc şi îarăşi prisosinţa celor ce-i slujesc spre lipsa celor-ce se îndeletnicesc în rugăciuni; şi aşa mai ales se face potrivirea» (Cap. IX, despre rugăciune).

³⁾ Adecă ceta-ce adună muncă multă nu i-a prisosit, celuia ce a adunat puţin nu i s'a împuţinat. Că aşa se scrie la Eşire ăicend; «Şi a adunat unul mai mult şi altul mai puţin şi măsurand cu gomorul nu a întrecut cel cu mult, şi cel cu puţin nu s'a împuţinat» (Eş. c. 16; 18).

hovniceşti şi a lua bunătaţi trupeşti? Potrivirea aicea nu se înţeleghe duple ceea-ce ar fi mai de mult preţ cele-ce se daú, sau mai de puţin preţ, asemenea şi cele-ce se iaú. Ci însuş de sine adecă ceea-ce vè prisoseste vóuè o daţi săracilor, şi aceia îarăşi ce prisoseste săracilor, asemenea şi acela o daú vóuè. Şi din potrivă de aceea-ce voi bogaţi vè lipsiţi, o luaţi dela săraci. Şi îarăşi aceea-ce săracii se lipesc o iaú dela voi cei bogaţi, duple acésta dar se face potrivire la amédué părşile şi la partea bogăţilor celor-ce miluesc şi la a săracilor cari se miluesc ¹⁾. Şi duple alt chip încă potrivirea acésta, ăice, se face numaí în vécul acesta, iar în vécul cel viitor mult covirşesc cele-ce aú să dea bogăţilor săracii; fiind-că a-ceta aú să dea celor-ce miluesc bunătaţi veşnice, în locul vremelnicilor bani cari iaú, şi aú să le dea salaşurile lor cele din ceriuri: «Că faceţi-vè prietenii, ăice Domnul, vóuè, din mamona nedreptaşei, ca, când veţi lipsi să vè priiméscă în salaşurile lor cele veşnice» (Luca XVI, 9).

Drept aceea sfiţi-vè şi smeriţi-vè voi bogăţii, fiind-că săracii vè covirşesc duple bunătaşile cele duhovniceşti şi statornice care aú, să vè dea. Şi aduce Pavel spre pildă aceea ce urma când Evreii adunau mană în pustie, una adecă, ca să arate cum se face potrivirea; căci când bogatul cel ce are mult, va dá prisosul celuia ce are puţin, nici bogatul íşi înmulţeşte şi íşi creşte bogăşia sa, pentru-că dá prisosul, nici cel ce are puţin i se împuţinează şi se lipseşte, pentru-că ia ceea ce nu are de la cel bogat. Asemenea acéstaşi urméza şi la îndrăznélă săracilor cea către Dumneđeu, din care ei daú bogăţilor celor ce

¹⁾ ăice însă şi dumneđescul Grigorie al Tesal. acestea: pôte cine-va prin aceste pămănteşti şi josite trebuinţe ale trupului, duple stăpănescă poruncă şi sfátuire, de va da cele de prisos celor ce aú fapşele cele bune (că săracii mai de multe ori simt acestea de trebuinşele cele trupeşti), prin împărtaşirea acésta, să-şi plinescă lipsa cea de fapşele bune, şi de pedépsă cea pentru lipsa acestora să scape.

Şi acésta însemnand Marele Pavel, către Corinteni scriind, împărtaşire numeşte pre darea acésta către sfinţi (II Cor. VIII, 4). Şi mai trecend înainte, adaughe prisosinţa vóstră spre lipsa aceluia, ca şi prisosinţa aceluia să se facă spre lipsa vóstră (Cuv. la Evan. bogatului şi a lui Lazăr).

Iar Teodorit aşa ăice: «Dumneđescul Apostol nu legiúeste cele mari, ci cu slăbiciunea socotinşei mészora legile; pentru care şi a đis, nu cá altora să pricinuiască odihnă, iar vóuè necaz, şi din cele de prisos le-a poruncit să împartă, şi folosul cel ce răsare din acésta, Ia arătat ca şi prisosul aceluia ăice să se facă spre lipsa vóstră; prea bună răsă, plătire, se va face şi cele mai mici aându-le cele mai mari veş lua, cá de vrednica de laudă răbdarea lor vè veş împărtaşii. Iar mai ales în bună vreme şi mărturia a adaus: cá şi la adunarea manei potrivirea acésta o a arătat stăpănul a tóte, cá nimic nu a căştigat mai mult cel-ce a adunat mai mult, cá măsură marele dăruitor o a însuşit cu darea.

fi miluiesc. Și pentru altă pricină încă a adus această pildă a manei, pentru ca să isprăvescă alt lucru mai mare, adecă pentru ca să arăte bogățiilor, că precum urmau la mană și cei ce adună mai multă sau mai puțină mană se aflau având una și aceeași întocma măsură, pentru ca să pedepsescă Dumneșeu lăcomia și nesațul acelor ce adună mai multă, cu un chip ca acesta și acum, nu se cuvine a lubi cine-va cu lăcomie mai multii bani, decât acei ce îi trebuiesc.

16. Mulțămită lui Dumneșeu, celui ce a dat această osirdie pentru voi în inima lui Tit.

După ce a vorovit Apostolul Corintenilor câte se cuvinea despre milostenie, apoi acum aicea laudă pre aceia care s'au trimis ca să adune și să ia milostenia această, ca cu laudele acestea, esind aceia din tot prepusul, să bage în inimile Corintenilor osirdie ca să dea fiește-carele milostenia după puterea sa. Și fiind-că între cei trimiși cel mai întâiu era Tit, pentru această și Apostolul întâiu pre el îl laudă, și dăce că a fost ispravă a darului lui Dumneșeu, spre a se îndemna el ca să slujască întru adunarea milosteniei acestea; căci Dumneșeu, dăce, a pus în inima lui osirdia și sirguința, această care și eu o am spre acest lucru. Cu aceste cuvinte însă îndemnă pre Corintenii Pavel ca să facă milostenie îmbelșugată și dare milostenie vrednică de cuvint; pentru-că și Dumneșeu, dăce, a chemat pre Tit la această, arătând e că și Dumneșeu este carele cere milostenia această dela voi, deci și datori sinteți să faceți darea vrednică de Dumneșeu.

17. Căci rugăciunea o au priimit, mai sirguitor însă fiind, de bună voe a eșit către voi.

De unde s'a arătat, o fericite Pavle, că Dumneșeu a îndemnat pre Tit ca să mērgă la Corint pentru ca să adune milostenia? Din această, căci îndată, dăce, de sineși s'a îndemnat Tit spre această, a priimit cu osirdie îndemnarea și nu a cărtit, ci însuși de bună voe de sineși a eșit și a venit către voi. În cât și de nu l'ași fi îndemnat eu, însuși ar fi arătat de sineși osirdia lui spre această.

18. Am trimis împreună cu el și pre fratele, a căruia lauda este în Evanghelie prin toate bisericile.

Unii dăc cum că fratele acesta ce s'a trimis împreună cu Tit ar fi Evangelistul Luca, pentru Evanghelia ce a scris; iar alții iarăși dăc, că ar fi Varnava, căci și propoveduirea cea nu inscriș, care o propoveduia Varnava, Evanghelie se numește.

Nu adauge însă nici lățește Pavel laudele acestea ca ale lui Tit, pōte că nu era cunoscut Corintenilor, iar Tit era cunos-

cut lor. Inșă și acestuia îndestulă laudă îi împletește, pentru-că dăce că acesta nu prost propoveduia Evanghelia, ci că se lauda prin Evanghelie, nu de doi sau trei omeni, ci de toate bisericile hristianilor.

19. Și nu numai, ci și hirotonisit este de biserică spre a fi împreună călător cu noi, împreună cu darul acesta ce se slujește de noi.

Aicea laudă Pavel pre fratele acel trimis, ori pre Luca, ori pre Varnava, dela judecata și hotărîrea care o a făcut cel ce l'au ales. Nu numai, dăce, acesta propoveduește Evanghelia ca un procopsit și ales, ci pre lângă acestea și s'a hirotonisit de către bisericile credincioșilor a fi împreună călător cu noi adecă pentru ca să umble la propoveduire împreună cu mine, că precum este părtaș al propoveduirii, așa să fie părtaș împreună și de ispitele și primejdii ce urmēză la propoveduire. Cuvintele acestea însă mai mult se potrivesc la Varnava, decât la Luca, căci Varnava s'a oșebit de Sîntul Duh spre a fi împreună călător cu Pavel: «Că a dăș Duhul Sînt, dăce, oșebit mie pre Varnava și pre Saul spre lucrul ce l-am chemat pre ei» (Fapt. XIII, 2). S'a hirotonisit însă și s'a hotărît pentru ca să slujască împreună cu mine la Darul acesta, adecă la slujba milosteniei pentru săracii din Ierusalim¹⁾.

Spre slava a însăși Domnului și osirdia vōstră.

Adecă pentru ca să se slăvescă Dumneșeu, și pentru ca să vē faceți și voi mai vrednici; fiind-că cei ce au să priimască banii milosteniei vōstre, precum era adecă Tit, și Varnava, sint aleși și nimenea pōte a pune prepus rēu asupra lor, că ar avea adecă să cheltuiască dintr'înșii său să-și oprēscă lor și ce-va din bani.

20. Ferindu-ne de această ca să nu ne prihānescă pre noi cine-va întru această îndestulată și mare strinsōre ce se slujește de noi.

Cu adevērat vrednic este cuvintul acesta de sîntul sufletul lui

¹⁾ Veđi despre această la cap. II al ceii către Galat unde se scrie: „Și cunoscând darul cel dat mie Iacov și Chifa și Ioan, cei ce se socoteau a fi stâlpi, drēpta a dat mie și lui Varnava de împărtașire, ca noi la neamuri, iar ei la tăerea împrejur. Numai desăvirșit să ne aducem aminte, care și m'am sirguit a face însuși această” (Galat. II, 9). Și Teodorit încă dăce tălcuind dăcerea această: pre de trei ori fericitul Varnava îl haractirisesc acesta dăce: că acestaș în Antiohia împreună cu fericitul Pavel s'a norocit de hirotonie. Și în Ierusalim la urmă împreună cu dinșul către dumneșeușii Apostoli a făcut învoirile, și aduce spre mărturie dăcerea cele de mai sus ale Faptelor Apostolești și ale ceii către Galateni.

gostea ce veți arăta către dinșii adecă, intru cinstea bisericilor
cărcea s'a trimis.

CAP. IX.

1. Că pentru slujba cea către sfinți, de prisos este mie
a scrie vouă.

Măcar că Pavel atâtea multe cuvinte a ținut, pentru ca să in-
demne pre Corinteni să dea milostenie, și măcar că iarăși are
să țină pentru această, cu toate acestea țină aicea, că este lui de
prisos a scrie pentru această; această însă o face înțelepțește,
pentru ca să potta a-i trage pre ei mai mult la ceea ce voeste
și pentru ca mai bine să-i înduplece; pentru-că ei se vor ru-
șina, dacă ar ști că Pavel are socotintă pentru dinșii că nu au
trebuință de sfătuire spre a milui, și ei s'ar arăta mai josiți decât
socotinta marelui Pavel.

2. Că știu osirdia voastră cu care mă laud către Ma-
chedonenii pentru voi, că Ahaea s'a gătit din an.

Știu eu osirdia ce aveți, frații mei, spre a milui; și nu numai
eu o știu, ci și către Machedonenii adecă către Filipeni și că-
tre Tesalonichenii mă laud cu această, că nu numai Corintul, ci
și Ahaea¹⁾ este gata să dea milostenie; și alt ce-va nu lipsește,
fără numai a veni frații ca să primescă banii cei adunați de
milostenie. Incât mare rușine mi s'ar pricinui, de m'aș arăta că
mă laud în zadar și cu minciună către Machedonenii, și de nu
ar eși lauda mea adevărată, adecă am să mă rușinez de nu s'ar
arăta milostenia voastră îmbelsugată și vrednică de lauda mea.

Și rivna cea din voi a îndemnat pre cei mai mulți.

Și cum mai sus a ținut Pavel că Machedonenii de sineși s'au
îndemnat a da milostenie și că l'au rugat să o primescă, iar acum
ține că l'au îndemnat pre ei la această rivna Corintenilor? Des-
legarea nedumeririi este pentru-că nu țină aicea Pavel că rivna
Corintenilor a îndemnat spre milostenie pre toți Machedonenii,
căci așa ar fi fost împotriva ținerei de mai sus; ci țină că au
îndemnat pre cei mai mulți dintr'înșii; căci alții din Machedo-
nenii, de sineși s'au îndemnat spre a milui și alții încă s'au in-
demnat din rivna Corintenilor; fiind-că cei mai mulți din omenii
au trebuință de bold și de îndemnare spre bine și nu toți de
sineși se înduplecă spre a face bine și fapta (bună), sau să în-
țelegi și așa țină: că nu am îndemnat nici am rugat pre Ma-
chedonenii să miluiască, ci numai v'am laudat pre voi Corinteni,

¹⁾ Care parte însă se numește Ahaea, veți-o la supținsemnarea Stih. ²⁰
al Cap. XV, către Romani.

că sinteți gata să miluiți, și singură lauda acesta a fost îndemnul
ca să-l îndemne. Veți, o cetitoriule, înțelepciunea a m(arelui)
Pavel? Că și pre Machedonenii l'au îndemnat spre acesta cu mij-
locirea Corintenilor, și pre Corinteni iarăși l'au îndemnat cu
mijlocirea Machedonenilor? Învețători, țină, v'ați făcut voi Co-
rintenii Machedonenilor și pildă de bunățate milosteniei, apoi
să nu vă arătați voi învețători cu milostenia mai josiți decât
ucenicii voștri, adecă decât Machedonenii.

3. Și am trimis pre frați, ca nu lauda noastră cea pen-
tru voi să zădărnicească în partea această, ca (precum țin-
ceam) să fiți gătiți.

Aicea Apostolul ca cum s'ar face pre sineși că este unul dintre
Corinteni și pentru această se teme și se nevoește pentru din-
șii; căci țină cum că, de vreme ce m'am laudat pentru voi că-
tre Machedonenii, m'am temut nu cum-va se mă arăt minciunos
în lauda ce am făcut și să mă rușinez; pentru această am trim-
is pre frați pentru ca să nu se arate lauda mea ce o am ținut
pentru voi, zadarnică și deșartă, adecă minciună, căci eu fă-
lindu-mă pentru voi, m'am laudat către toți Machedonenii; în
cât de veți arăta voi acum mai josiți decât Machedonenii,
dupre cătimea milosteniei, obștească va fi rușinea. și a mea că
m'am laudat și a voastră, pentru care m'am laudat; însă mă tem,
țină, să nu mă rușinez nu în fiște-ce pricină, ci în partea a-
ceastă, adecă în pricina milosteniei. Acestea însă toate le-am făcut,
pentru ca să fiți gata a milui precum țină Machedonenilor,
că toți hristianii din Ahaea sint gata și nimic lipsește la dinșii.

4. Nu cum-va de vor veni împreună cu mine Mache-
donenii și vă vor afla pre voi negățiți, să ne rușinăm noi
(ca să nu ținăm: voi) intru acest ipostas al laudei¹⁾.

Iarăși acelea țină aicea Pavel, și crește mai mult temerea
și nevoința ce o avea pentru Corinteni și li îndemna cu silo-
ghismuri omenești ca să fie gata spre milostenie; că le țină:
pote că nădejduți că eu vă voi erta și pentru această nu vă
rușinați de nu vă veți afla gătiți spre milostenie, dar de se va
întempla a veni în Corint împreună cu mine și din Machedo-
nenii, care pote urma, și de vă vor afla ei negata spre milostenie,
cât ne vom rușina și noi și voi? Pentru-că mai mare rușine ur-
meză a fi tot-de-una, când sint față streini și omeni necunos-
cuți, decât când sint al loruși și cunoscuți. Nu a țină însă că
de vă vor afla că nu voiți a da milostenie, ci de vă vor afla
negata spre milostenie; căci de este rușine și dogorire a nu

¹⁾ Aicea lipsește ținerea: vă veți rușina, adecă ca să nu ținăm nu cum-
va voi vă veți rușina.

fi gătiți și a nu da mai îngrabă și fără întârziere milostenia, cu cât mai mult ar fi rușinea voastră nici de cum a da milostenie? sau a o da mai puțină decât se cuvine, și de ipolipsul (opiniunea) intru care vă avem? Domolește însă și măsură cuvintul dîcînd: eu mîe voi rușina (pentru ca să nu dîc că și voi vîe veți rușina) in ipostasul acesta, adecă in pricina laudei; nu intru altă pricină, ci numai intru acêsta pentru milostenie, fiind-că intru tôte cele-l-alte sinteți laudați și neprihăniți. Acêsta însă o dîce Pavel nu pentru ca să-i măgulêscă, ci mai ales pentru ca să-i facă mai osirdnici spre milostenie, ca unii ce sint vrednici și aleși intru tôte cele-l-alte fapte bune, să nu se arête netrebnici și nevrednici intru singură acêstă faptă bună a milosteniei, și mai josiți in cinstea și ipolipsis ce au. Dîcînd însă că, pentru ca să nu dîc că și voi vîe veți rușina, cu acest cuvînt arată, că ei se vor rușina mai mult decăt Pavel, căci a lor va fi greșala și nu a lui Pavel; iar ipostas numește pre însuși pricina și pre lucrul laudei.

5. Decî de nevoie am socotit a ruga pre frați, ca mai înainte să vie la voi și să progătêscă blagoslovenia vîstră cea mai înainte gătîtă, ca să fie acêsta gata așa ca o blagoslovenie și nu ca o lăcomie.

Pentru ca să nu se arête Apostolul că dîce cele dimpotivă, fiind-că mai sus a dîs că încă este de prisos a scrie vouê despre milostenie, și apoi iarăși scrie despre dînsa; pentru acestea aicca acum vorovește despre imbelșugarea milosteniei, ce vrea să se facă și despre acêsta că se cuvine a o face cu osirdie. Și pentru acêsta dar, dîce, am trimis pre frați, fiind-că îndemnă pre Corînteni la două lucruri protivnice unul altuia: și la a milui cu imbelșugare, și la a milui cu osirdia; pentru acêsta prea cu înțelepțește întrebuintêză cuvintul. Și mai întău dîce, că se cuvine a milui cu osirdie, iar al doilea, că se cuvine a milui și cu imbelșugare. Decî, dîce despre cea dintău că este blagoslovenie și creștere avuțiilor vîstre ceea ce dați și cela ce dă blagoslovenie și adăugire avuțiilor sale, acela nu se mănhește. Și arată cu acêsta Pavel că rodul milosteniei lor îndată are să odrăslêscă, și că acei ce miluesc sint plini de tótă blagoslovenia și de imbelșugarea; și nu s'a îndestulat numai in cuvintele acestea, ci a adaus și acêsta, că, să nu dați milostenia ca o lăcomie, că să nu socotiți, dîce, că luăm banii milosteniei vîstre pentru ca să ne lăcomim de averea vîstră și să vîe păgubim, nu; ci pentru-că voim mai ales să vîe pricinuim blagoslovenie și creștere avuțiilor vîstre; drept aceea, cel ce dă milostenia de silă, acela se vede că i se la cu lăcomie și sê păgubește, și

nu ca cum ca să ia blagoslovenia dela Dumneđeu și creșterea avuțiilor sale.

6. Și acêsta¹⁾ cela ce sêmênă cu scumpete, cu scumpete și va secera, iară cela ce sêmênă intru blagoslovenii, intru blagoslovenii va și secera.

Acum aicea se mută Pavel la a două pricină despre care am dîs mai sus, adecă spre a îndemna pre Corînteni să miluiască cu imbelșugare și dîce: și acêsta încă o adaug, pre lângă cele ce am dîs mai sus, adecă cum că nu se cuvine a milui voi hristianii cu cruțare și cu scumpete, ci cu imbelșugare²⁾. Nu a dîs însă, ca să nu miluiți cu scumpete, și căte puțin, ci a pus un nume mai de laudă, pre cel al cruțării și al scumpetei; a numit însă pre milostenie sêmênță, pentru ca să înțelêgă cel ce miluește, că mai mult ia decăt dă, precum și cel ce sêmênă, mai multe seceră decăt sêmênă. După ce a dîs însă Pavel că trebuie a milui hristianii cu imbelșugare, dar dîce că trebuie a milui ei și cu osirdie, căci a sêmênă cine-va

¹⁾ Aicea lipsește dîcerea: „adaug pre lângă cele dîse” adecă acêstă notă o adaug pe lângă cele dîse, căci ceea ce sêmênă cruțându-se și c. l.

²⁾ Pentru acêsta dîce dumneđescul Ioan Chrisostom, că cu cât are cine-va mai multă bogăție, cu atăta e și dator și mai mult a milui: „Pentru însăși acêsta dar și bogății mai mult decăt săracii se numesc, rîi fiind, căci in imbelșugare aflându-se nu se fac blândi, ca să nu-mî dîc că au dat milostenie, că de nu o au dat dupre cuviință, nici așa vor scăpa de muncă; că milostenia nu se judecă dupre măsura celor ce nu vor, ci dupre imbelșugarea socotîței, că Christos a poruncit să prisosêscă dreptatea nîstră mai mult decăt a cărturarilor și a fariseilor, in eăt și milostenia, de se dă nu mai mult încă decăt a acelora, nu vîe intru intru împêrătia cerurilor; și aceia cătă milostenia dă? Din tôte cele ce aveau dîcîtuială, și iarăși altă dîcîtuială: și dupre acêsta a treia, in eăt din nici una, da o a treia din avere, că trei dîcîtele impreună pîindu-se acêsta fac: și după acestea și pîrgi și cele întău născute și alteie mai multe. Iar cela ce dă a treia, iar mai ales jumătate din cele ce sint (când impreună cu acestea, acelea pîindu-se in jumătate este), decî dacă cela ce dă jumătate nimica lucrêză, apoi cela ce nici a dîceea dă, de ce va fi vrednic? Potrivit dar dîcea (Domnul adecă) puțin sint cei ce se mântuesc” (Vor. LXIV la Matei). Și iarăși dîce: „Pentru acêsta de multă milă este trebuință încă și de imbelșugată iubire de ômeni. Că ascultă ce dîce prorocul: „Miluește-mê Dumneđeule dupre mare mila ta”. Drept aceea și pre noi cei bogăți, așa trebuie a ne milui, dupre mare mila cea dela noi. Că ce fel am fi către cei impreună robi cu noi, acel fel ne vom noroci de stăpănul. Dar care este mila cea mare? Când nu vom da din prisos, ci din lipsă” (Vor. LX la Matei). Și aiurea acestași dîce: „Că ce folos este, spunemî, când avînd multă bogăție, atăta dai, eăt ar da cine-va dintr'un noian un pahar și nici ai rîvni mărimea sufletului unei mueri vîduve? Și cum vîe dîce: „Miluește-mê Dumneđeule dupre mare mila ta și dupre mulțimea îndurării tale șterge fără de legile mele”, însuși ne miluind dupre mila cea mare și pôte nici dupre cea mică.

întru blagoslovenii, acesta arată, adecă că cel ce miluește, cu osirdie trebuie să miluască, precum și cel ce sémână cu nădejde că are să secere mai mult, cu osirdie sémână.

7. Fiește-carele precum se îndură cu inima, nu dîntru mahnire sau de silă, că pre linul (binevoitorul) datător îl iubește Dumneșeu (Pild. XXII, 8).

Aicea lungeste Apostolul mai mult cuvintul, cum că se cuvine să miluască hristianii Corinteni cu osirdie, și nu lungeste cuvintul ca să miluască cu imbelșugare, pentru-că știa că pilda Machedonenilor și a Tesalonicenilor era indestulă să i îndemne pe ei să miluască cu imbelșugare, pentru ca să fie faptă bună milostenia, ceea ce se va face de dinșii; pentru-că ce se face de silă nu este faptă bună¹⁾.

Deci Pavel învătător de fapta bună fiind, voește ca ucenicii săi hristianii să facă fapta bună, precum o cere numele ei și dreptul cuvint. Și pre lângă acestea voește ca plata milosteniei Corintenilor să le fie deplină și intrégă, făcându o de bună voie; pentru-că bunătatea și fapta bună ce se face de silă are și plata cinstei cu lipsă și nedepănită. Pentru acesta dize, că fiește-carele din voi să facă milostenia precum voește și se îndură, și nu cu scărba sa sau cu nevoea sa. Aduce încă și mărturie dela Solomon ce dize: «Că pre linul datător îl iubește Dumneșeu²⁾» și măcar că Solomon acesta o a dīs, pre a da cine-va cu imbelșugare, Pavel însă a luat dīcerea acesta spre a da cine-va cu bucurie și cu osirdie sufletdăscă. Iar de voești, înțelege-o că se potrivește la amēndouē: și la imbelșugarea milostivă și la osirdia sufletului celui ce dă milostenia.

¹⁾ Că pentru acesta și se dize faptă bună (sau virtute), pentru-că este de sineși alēșă și voită, de acesta a dīs dumneșeescul Ioan Damaschianul: «Virtutea ori fapta bună se numește însă pentru-că se alege, căci este alēșă și voită, căci cu alegere și de însuși voea se cade a face noi binele, nu «ără voe și de silă» (în cuv. despre faptele bune și rēuțăfi). Pentru ce însă este fapta bună de voe, pentru-că este și lăudată, că ceea ce se face de silă, nu este lăudată. Dize încă și Grigore al Nisei, că fapta bună e ore-care lucru nestăpănit și de voe; iar cea silnicită și silită, nu pōte a fi faptă bună (despre alcătuirea omului cap. XVI).

²⁾ Dīcerea acesta așa o scrie Solomon: «Pre bărbatul blând și datător îl blagoslovește Dumneșeu» (Pild. XXII, 28). Asemenea însă cu aceasta este și ceea ce dize înțeleptul Sirah: «Întru tōtă darea alinēză-ți fața ta» (XXXII, 8). Iar cum că alinarea s'a înțeles de Sirah la osirdie și bucuria sufletului, cu care se cuvine a face milostenia cine-va, vederat arăză ceea ce se aduce după dīcerea de mai sus: «Și întru veselie sfințeșe curia acesta și osirdia îl îndemnă pre suflet să miluască și cu imbelșugare. Vești și supținsemnarea dīcerii: «cel ce miluește întru blāndeți» (Rom. XII, 8).

8. Puternic însă este Dumneșeu, tot darul să prisosēscă întru voi.

Cu aceste cuvinte surpă Apostolul cuvintul care obișnuesc a-l dize ore-carii puțin credincioși hristianii: eū de voți da mult, mē tem nu cum-va să sārăcesc. Deci dize unora ca acestora Pavel: Hristianilor, Dumneșeu pōte a vē face atāta nelipsiți de cele trebuincioșe încât să puteți face fiește-ce har, adecă să faceți tōtă imbelșugata milostenie către sāraci. Deci dați cu imbelșugare și fără cărtire ca și fiește-carele dar al lui Dumneșeu să prisosēscă întru voi, ca și din darul cel de acest-fel al lui Dumneșeu să crēscă țarași și să prisosēscă tot-de-una milostenia voastră cea către sāraci.

Ca întru totul tot-de-una tōtă indestularea avēnd să prisosiți spre tot lucrul bun.

Vești, hristiane, ce dize aicea Pavel? Pentru-că el nu se rōgă pentru Corinteni ca să aibă bogăție multă, ci ca să aibă câte le sint de ajuns și spre indestularea trupeștilor trebuințelor lor. Dīcēnd însă acesta, arată că nu-i silește nici fi îndatorește să dea milostenie din lipsa lor; fiind-că de vor da din lipsă, nu vor avea cele spre indestulare, ci vor avea lipsă de cele de nevoe; mai învață încă și acesta, cum să întrebuințeze cine-va darurile și bunătățile lui Dumneșeu cum se cuvine, adecă să le întrebuințeze spre a prisosi întru tot lucrul bun.

Pentru cele trupești, dize, rog să aveți câte vē sint spre indestularea trebuinței voștre, iar pentru cele duhovnicești (că acesta însemnēză dīcerea «spre tot lucrul bun») rog să aveți prisosintă și imbelșugare, nu numai ca să miluiți cu prisosintă și cu imbelșugare, ci și ca să faceți cu indestulare și cu filotimie tot alt lucru bun și plăcut lui Dumneșeu.

9. Precum este scris: «împrăștiat-ău, dat-ău sāracilor, dreptatea lui rēmāne în vēc» (Psalm. CXI, 5).

Fiind-că mai sus a dīs Pavel, că pentru ca să prisosiți, pentru acesta acum formăluind și arătându-o acesta, aduce mărturie dela prorocul David carele dize «aū împrăștiat»; iar dīcerea a împrăștiat însemnēză pre prisosintă și pre imbelșugare, căci banii cei ce se dau milostenie nu rēmān, iar dreptatea, adecă iubirea de omenii și îndemnarea cea către sāraci, care s'ar căștiga din banii cei ce s'ar da (dreptate însă numește pre iubirea de omenii acesta, pentru-că face drept pre cel ce miluește și șterge păcatele lui), această dreptate, dīc, și iubirea de omenii rēmāne în vēc, adecă și întru acesta și în cel ce va să fie¹⁾.

¹⁾ Pentru aceea a dīs Marele Vasilie: «Dar însă pōte se va pārea țe deșantat ceea ce voesc a dize, ci decāt tōte este mai adevărată, că...

Pentru acesta și omul cel milostiv este blagoslovit și iubit de toți.
Pentru acesta a spus Solomon: «Blagoslovenie este preste capul celui ce împarte» (Pild. XI, 26). Și fiii și strănepoții milostivului sînt iubiți și binecuvîntați de cei următori, precum este scris: «tota ziua miluește și împrumută dreptul și sîmînța lui intru blagoslovenie va fi» (Psalm. XXXVI, 23¹).

10. Iar cela ce dă sîmînța semînătorului și pîne spre mîncare va da și va înmulți sîmînța voastră și va crește rodurile dreptăței vîstre.

Cu aceste cuvinte Apostolul rîgă pre Dumneșu, pentru Corinteni, tot o dată și pentru bunătățile cele trupești și pentru cele duhovnicești; și adeverează cuvîntul și rugăciunea dela lucrătorii de pămînt acela ce sîmînă, dîcînd: și dacă Dumneșu dă hrană acelora cari hrănesc trupul, cu mult mai virtos va da bunătățile cele duhovnicești celora ce plugăresc ceriul și hrănesc sufetele, atît pre ale lor cît și pre ale celor de aproape. Inșă cu aceste cuvinte ce dîce Apostolul, rugînd pre Dumneșu să dea și să înmulțească sîmînța voastră, arată că bogăția cea simțită, se face sîmînță duhovnicescă cînd se dă la săraci; cîci din sîmînța aceta duhovnicescă, adecă din bogăția ceea ce se împarte la săraci, crește tot lucrul bun la cei milostivi și se înmultesc holdele dreptăței lor și ale faptei bune a lor. Pentru aceta și dupre urmare dîce, că Dumneșu să crească rodurile dreptăței vîstre²). Insemnăză inșă și aceta aicea, că Apostolul rîgă pre Dumneșu să dea celor milostivi, nu rîsfățare, ci hrană; adecă nu multe felurimi și indulcitor_e mîncări, care privesc spre benchetuire, ci mîncări prôte și de un fel, care privesc spre

prăștîndu-se bogăția, dupre chipul ce îl pune înainte Domnul, are fire de a rămănea, iar pîndu-se strînsă se înstreîneză; de o vei păzi, nu o vei avea, iar de o vei împrăști, nu o perși; că a împrăștiat, dîce, și au lui săracilor, dreptatea lui rămănea în veac» (Cuvînt către cei bogăți).

¹) Aceta mai cu osebite a urmat la fiii și strănepoții sîntului aceluiași milostivului Filaret, pentru-că totă lumea cînd vedea pre fiii lui și mai ales cei miliași de dînsul, obișnuia a dîce cu dragoste și cu blagoslovenie cuvintele acestor: iată blagosloviiții fiii milostivului Filaret. Și dar se plînește la fiii celui milostiv ceea ce a făgăduit Dumneșu lui Isaia: Eu voi pune duhul meu preste sîmînța ta și blagoslovenile mele preste fiii tîi (Isaia XLIV, 3).

²) Teodori inșă dîce, că pentru aceta Pavel a unit rugăciunea cu indemnarea milosteniei, pentru ca să învețe să cunoscă hristianii bogăția dumneșeștei puteri; și că Dumneșu pôte a da cu îmbeșugare tîrurilor săracilor, cele bune; pentru-că el este carele dintru început a dat ămenilor sîmînța și el o hrănește după ce se aruncă în pămînt și inșă suși este carele da hrana trupului cea din sîmînță; inșă pentru folosul ămenilor voește ca săracii prin ămeni să-și ia hrana vieței lor; și sîmînță cu adevărat numește Pavel pre milostenia, iar roduri ale dreptăței a numit pre folosul cel ce odrășlește din milostenie.

ținerea și trebuința trupului, că pîne, dîce, spre mîncare; aceta inșă o a luat Apostolul dela prorocul Isaia ce dîce: «Că precum de s'ar pogori plôea sau zăpada din ceriul, și nu s'ar întorče, pînă ce ar îmbeța pămîntul și ar naște și ar odrăși și ar da sîmînță semînătorului și pîne spre mîncare» (Isaia XV, 10).

11. Intru tôte îmbeșugîndu-vê intru totă prostimea, care lucrăză prin noi mulțămirea lui Dumneșu.

Incă și aicea arată Apostolul cum se cuvîne cine-va a întrebunța bogăția sa; că dîce că nu se cuvîne a săpa cine-va pămîntul și a o îngropa, ce a o avea intru totă prostimea, adecă a da cu totă îmbeșugarea¹). Inșă fiind-că mulți dau bogăția lor cu îmbeșugare la curve și la mîscărici și la teatre și la jucării, pentru aceta dupre urmare dîce Pavel, că îmbeșugata dare a bogăției se cuvîne a se face, nu la niste rîutăți ca a-cestea și la alte asemenea, ci la lucrurile cele bune și plăcute lui Dumneșu, din care se pricinuește mulțămire și slavocuvîntare lui Dumneșu, și nu numai mulțămire lui Dumneșu, ci și alte multe lucruri folositore de suflet și mîntuitor_e, pre care le dîce mai jos. Le scrie inșă acestea Pavel, pentru că să arate binele care se face din bogata dare a milosteniei și dupre urmare pentru ca să facă pre Corinteni să miluiască cu îmbeșugare.

12. Că slujba slujirei acestea nu este numai implinind lipsurile sîntilor, ci și prisosind prin multele mulțămiri lui Dumneșu.

13. Prin cercarea slujbei acestea, slăvim pre Dumneșu pentru supunerea mărturisirei vîstre, intru Evanghelia lui Christos și pentru împărțășirea cea către dînșii și către toți.

14. Și pentru rugăciunea lor cea pentru voi, dorindu-vê pre voi pentru covîșitorul darul lui Dumneșu intru voi²).

¹) Veși și dîcerea acela ce împarte intru prostime» (Rom. XVI, 8). Și suptînsemnarea la aceta.

²) Ințelept Fotie inșă dîce, că dîcerile acestea ale Apostolului și partea aceta este adunată și cu lipsuri și cu adăugiri și cu covîșiri împestrate și formăluite; iar deplinătatea graurilor este acest fel: „sîntii se ală slăvind pre Dumneșu pentru supunerea mărturisirei vîstre ceii intru Evanghelia lui Christos și pentru prostimea împărțășirei ceii către dînșii și către toți. Inșă se ală slăvind pre Dumneșu și pentru rugăciunea lor cea pentru voi, acelora ce vê doresc pre voi pentru darul lui Dumneșu cel covîșitor intru voi. Și de voești veși cum împreună s'a abătut partea aceta și s'a lipsit și s'a cuprins, că nu de multe avea trebuință de dinafară și de niște mici grauri atît dupre lipsă cît

indrăznesc asupra noastră și ne spalmântă; sau dize cuvîntul acesta cu adevărul pentru sineși, adecă cum că eu cel ce mă arăt smerit și blând către voi când sint de față, acum când lipsesc deși dîc cuvinte mari, ci nu le dîc din mândrie, ci din îndrăsnela ce am către voi.

2. Mă rog însă, ca de față fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea¹⁾, cu carea sint socotit că îndrăznesc asupra ôre căroră, care ne socotesc pre noi, ca cum umblând duple trup.

Vă rog, dîce, să nu mă siliți a-mi întrebuița cu cutezare puterea (că pre acesta o numește îndrăznire) pre care socotese a o întrebuița, ca să arăt improtiva aceloră caril mă prihănese că umblu duple trup, adecă că sint fățarnic și mândru. Veđi însă, o cetitoriuile, cum numește Pavel cutezarea de a izbândi ce-va și de a pedepsi pre cine-va și macar că urma a izbândi și a pedepsi cu dreptate, dar însă mai însușit lucru și mai potrivit este unui Apostol și învătător a zăbovi de a pedepsi pre cine-va decăt a întrebuița in grabă pedepsele.

3. Că in trup umblând, nu ne oștim duple trup.

Adecă, deși purtăm trup, însă nu întrebuițăm arme trupești; despre propoveduire grăește aicea însă; căci acesta nu este trupeșcă și omenescă nici are trebuița de ajutorul cel dela ômenii, ci este dumnezeescă și duhovnicească și cerescă. Dîcînd însă că nu ne oștim duple trup, arată cu dîcerea acesta că noi Apostolii am pîrmit să facem oștire și luptă cu ômenii și cu demonii.

4. Că armele oștirei noastre nu sint trupești.

Armele, dîce, ale răsboiului nostru, nu sint trupești, adecă nu sint bogăție și slavă și buna limbuție și lingușiri și fățarnicii, că acest-fel sint armele cele trupești, nu; dar ce sint? Duple urmare spune:

Ci puterrice lui Dumneđeū, spre surparea țăriilor.

Nu a dîs Pavel, că armele oștirei noastre sint duhovnicești (căci așa se cuvîne a dîce spre osebirea celor trupești, ce le-a dîs mai sus), ci le-a dîs pre acestea puternice, arătând cu dîcerea acesta, că armele aceloră ce l'au clevetit pre Pavel, erau slabe și neputinciose; și veđi nemândria și smerita cugetare a fericitului Pavel; nu a dîs că noi sintem puternici, ci că armele oștirei noastre sint puternice lui Dumneđeū, adecă Dumne-

¹⁾ Formă de lipsă și săritore întrebuițeză aicea Apostolul, care ôte așa s'ar deplini și s'ar îndrepta: „Rogu-mă însă, dați (sau dăruiiți) aceste de față fiind, să nu aib (am) trebuița a îndrăzni cu îndrăznirea cu care sint socotit că îndrăznesc asupra ôre-căroră, și cele-l-alte.

đeū le-a făcut pre ele puternice. Căci fiind-că se goneau Apostolii și se băteau de către cei necredincioși, și ômenii cei trupești le socoteau acestea a fi slăbiciuni și neputințe, pentru acesta dîce Pavel aicea cea dimprotivă, cum că bătăile acestea și gônele și cele-l-alte primejdii, erau arme puternice cu ajutorul lui Dumneđeū: pentru-că puterea lui Dumneđeū prin slăbiciunile acelea se arată și Dumneđeū este carele lucrază și bate răsboiul cu armele acestea, macar deși noi Apostolii ne arătăm avându-le și purtându-le asupra noastră. Dar in ce sint puternice armele acestea? Spre a risipi ziduri întărite; și caril sint zidurile acestea? Mai jos le spune.

Cugetări surpând.

Intăriri, dîce, și ziduri tari, pre care le risipesc armele noastre sint silogismurile înțelepciunei ceii din afară a Elinilor și mândria și deșarta slava lor; sau dîce, că cu puternicile armele noastre risipim rătăcirea, politheia (adecă mulțimea zeilor) de care se stăpăneau cugetările și sufetele Elinilor și li supunem pre ei la adevărul cunoștinței de Dumneđeū și al credinței; precum, de-o pildă, cugetarea și mintea cea mare a lui Dionisie Ariopaghitul s'a răsipit din păgânătate cu vorôva lui Pavel și s'a supus benei cinstiri de Dumneđeū. Veđi însă, o cetitoriuile, că nu a dîs Pavel că punem inaintea Elinilor mecanice și arme pentru ca să'i biruim, ci că îndată li risipim; arătând cu acesta lesnirea cu care Apostolii au biruit pre Elinii și puterea ce o aveau duhovniceștile arme și săgețile Apostolilor acestora.

5. Și totă înălțimea ce se ridică improtiva cunoștinței de Dumneđeū.

Fiind-că mai sus a dîs Apostolul, duple metaforă, oștire și întărire și arme, pentru acesta stărueste in metaforaua acesta, pentru ca să dovedescă mai lămurit ceea ce voește. Decî dîce aicea că ori înălțime de al dîce, ori turn, ori cetate înaltă, care ar sta improtiva adevăratei cunoștinței lui Dumneđeū, ori Evanghelie, și pre aceea o biruim și o oborim cu duhovniceștile noastre arme¹⁾.

¹⁾ Iar Marele Vasile înălțime înțelege pre cutezarea și mândria hristianilor aceloră, ce de voe păcătuesc și defăimând calcă poruncile lui Dumneđeū; că tălcuind acesta: „Sufletul ori carele va face cu mână de mândrie, întărită pre Dumneđeū acela“ (Numeri XV, 30), dîce: „mână de mândrie numește pre cutezarea celor ce de voe păcătuesc, pre care Apostolul o numește înălțime, ce să ridică asupra cunoștinței de Dumneđeū. Decî dîce că sufletul aceluia ce păcătuesc cu un chip ca acesta de voe, și cu defăimare, de nu se va certa precum porunceste Dumneđeū, păcatul acelu suflet nu se află numai la dînsul, ci încă și la acei ce nu vor arăta rivna spre a se certa omul acela (Fôea 1265 din cele cinci cărți). Iar Pro-

defăimat, iar când lipsește, atunci se umflă și se mândrește și îndrăznește asupra noastră și ne spălmăntează; sau dăce cuvîntul acesta cu adevărul pentru sineși, adevăc cum că eă cel ce mē arăt smerit și blănd către voi cānd sint de față, acum cānd lipsesc deși dăc cuvinte mari, ci nu le dăc din mândrie, ci din îndrăsnela ce am către voi.

2. Mē rog însă, că de față fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea¹⁾, cu carea sint socotit că îndrăznesc asupra ôre căroră, care ne socotesc pre noi, că cum umblănd duple trup.

Vē rog, dăce, să nu mē siliți a-mi întrebuița cu culezare puterea (că pre acēta o numește îndrăznire) pre care socotesc a o întrebuița, că să arăt împotriva aceloră carii mē prihănesc că umblu duple trup, adevăc că sint fățarnic și mândru. Veți însă, o cetitorile, cum numește Pavel culezarea de a izbândi ce-va și de a pedepsi pre cine-va și măcar că urma a izbândi și a pedepsi cu dreptate, dar însă mai însușit lucru și mai potrivit este unuī Apostol și învețator a zăbovi de a pedepsi pre cine-va decăt a întrebuița în grabă pedepsele.

3. Că în trup umblănd, nu ne oștim duple trup.

Adevăc, deși purtăm trup, însă nu întrebuițăm arme trupești; despre propovăduire grăește aicea însă; căci acēta nu este trupeșcă și omenescă nici are trebuința de ajutorul cel dela ômenii, ci este dumnezească și duhovnicească și cerescă. Dicēnd însă că nu ne oștim duple trup, arată cu dăcerea acēta că noi Apostolii am priimit să facem oștire și luptă cu ômenii și cu demonii.

4. Că armele oștirei noastre nu sint trupești.

Armelē, dăce, ale rēșboiului nostru, nu sint trupești, adevăc nu sint bogăție și slavă și buna limbuție și lingușiri și fățarnicii, că acest-fel sint armele cele trupești, nu; dar ce sint? Duple urmare spune:

Ci puternice lui Dumneșeu, spre surparea țărilor.

Nu a dăș Pavel, că armele oștirei noastre sint duhovnicești (căci așa se cuvine a dăce spre osebirea celor trupești, ce le-a dăș mai sus), ci le-a dăș pre acestea puternice, arătând cu dăcerea acēta, că armele aceloră ce l'au clevetit pre Pavel, erau slabe și neputincioșe; și veți nemândria și smerita cugetare a fericitului Pavel; nu a dăș că noi sintem puternici, ci că armele oștirei noastre sint puternice lui Dumneșeu, adevăc Dumne-

¹⁾ Formă de lipsă și săritore întrebuițeză aicea Apostolul, care ôte așa s'ar deplini și s'ar îndrepta: „Rogu-mē însă, dați (sau dăruțiți) aceste de față fiind, să nu ab (am) trebuința a îndrăzni cu îndrăznirea cu care sint socotit că îndrăznesc asupra ôre-căroră, și cele-l-alte.

șeu le-a făcut pre ele puternice. Căci fiind-că se goneau Apostolii și se bateau de către cei necredincioși, și ômenii cei trupești le socoteau acestea a fi slăbiciuni și neputințe, pentru acēta dăce Pavel aicea cea dimpotrivă, cum că bătăile a-acestea și gônele și cele-l-alte primejdi, erau arme puternice cu ajutorul lui Dumneșeu: pentru-că puterea lui Dumneșeu prin slăbiciunile acelea se arată și Dumneșeu este carele lucrază și bate rēșboiul cu armele acestea, măcar deși noi Apostolii ne arătăm avēndu-le și purtāndu-le asupra noastră. Dar în ce sint puternice armele acestea? Spre a risipi ziduri întărite; și cari sint zidurile acestea? Mai jos le spune.

Cugetări surpând.

Întăriri, dăce, și ziduri tari, pre care le risipesc armele noastre sint silogismurile înțelepctunei ecii din afară a Elinilor și mândria și deșarta slava lor; sau dăce, că cu puternicile armele noastre risipim rătăcirea, politheia (adevăc mulțimea zeilor) de care se stăpăneau cugetările și sufletele Elinilor și îi supunem pre ei la adevărul cunoștinței de Dumneșeu și al credinței; precum, de-o pildă, cugetarea și mintea cea mare a lui Dionisie Ariopaghitul s'a rēșipit din păgânătate cu vorôva lui Pavel și s'a supus bunei cinstiri de Dumneșeu. Veți însă, o cetitorile, că nu a dăș Pavel că punem înaintea Elinilor mecanice și arme pentru că să îi biruim, ci că îndată îi risipim; arătând cu acēta lesnirea cu care Apostolii au biruit pre Elinii și puterea ce o aveau duhovniceștile arme și săgețile Apostolilor acestora.

5. Și totă înălțimea ce se ridică împotriva cunoștinței de Dumneșeu.

Fiind-că mai sus a dăș Apostolul, duple metaforă, oștire și întăriri și arme, pentru acēta stărueste în metaforana acēta, pentru că să dovedescă mai lămurit ceea ce voește. Deci dăce aicea că ori înălțime de ai dăce, ori turn, ori cetate înaltă, care ar sta împotriva adevăratei cunoștinței lui Dumneșeu, ori Evanghelie, și pre aceea o biruim și o oborim cu duhovniceștile noastre arme¹⁾.

¹⁾ Iar Marele Vasilie înălțime înțelege pre culezarea și mândria hristianilor aceloră, ce de voe păcătuesc și defăimând calcă poruncile lui Dumneșeu; că tălcuind acēta: „Sufletul ori carele va face cu mână de mândrie, întărită pre Dumneșeu acela“ (Numeri XV, 30), dăce: „mână de mândrie o numește pre culezarea celor ce de voe păcătuesc, pre care Apostolul o numește înălțime, ce să ridică asupra cunoștinței de Dumneșeu. Deci dăce sufletul aceluia ce păcătuște cu un chip ca acesta de voe, și cu de-că sufletul aceluia ce păcătuște cu un chip ca acesta de voe, și cu de-că sufletul aceluia ce păcătuște Dumneșeu, păcatul aceluia suflet nu se află numai la dînsul, ci încă și la acēl ce nu vor arăta rivna suflet lor spre a se certa omul acela (Fôea 1263 din cele cinci cărți). Iar Pro-

cum de pildă voi priviți și judecați, numai de dice cine-va cuvinte mari pentru sineși, de are bogăție și de este cine-va învățat numai cu chipul și cu obrazar de fapta bună și nu lucrul și urmarea faptelor bune, care lucru nu trebuie să-l faceți.

De se nădăjduiește cine-va pentru sineși a fi al lui Christos, acesta socotesc-o iarăși dela sineși că precum el este al lui Christos, așa și noi.

Minciuno-apostolii tare se faleau și diceau, că ei adevărat și ucenici și apostoli ai lui Christos și înșiși vedători ai lui; pentru acesta dice aicea Apostolul că ori carele socoteste intru sine că este apostol și prieten al lui Christos, acela de sineși socotescă, că precum este el prieten al lui Christos și apostol, așa sintem și noi. A dīs însă, că socotescă dela sineși, adevărat că aștepte să dovedesc eu pentru acesta, ci înțelegă că, după ceea-ce însuși dice, că este însuși al lui Christos, după însuși aceea nu are ce-va mai mult decât mine, căci nu este el al lui Christos, iar eu al altuia cui-va, ci al unuia și al acelui Christos sintem amândoi. Ci acesta o dice cu chip compogoritor, căci mergând mai înainte, dovedește cât-covirșește el mai mult decât alții.

8. Că de mă voiți lauda ce-va mai mult despre stăpânirea care o a dat mie Domnul spre zidire și nu spre risipire, nu mă voiți rușina.

Nu a dīs Pavel că am stăpânire dela Dumneșeu să pedepesc și să schingiuesc, iar minciuno-apostolii acela nu au, ci cu șială și cu măsurare a dīs, că am ce-va mai mult decât acela. Și nu a dīs că de mă laud, ci că de mă voiți lauda, adevărat de ași voi să mă laud pentru stăpânirea ce a dat mie Domnul, totul dându-l și așerosindu-l la Domnul. Această stăpânire însă o am luat, dice, dela Dumneșeu, pentru ca să zidesc pre omeni în credința, bine făcându-le lor, și nu pentru ca să-i pedepesc și să-i schingiuesc. Dar cum mai sus ai dīs, o fericite Pavle, cum că noi stricăm și surpăm cugetările cele rele? Răspunde că acestea le dice, ca să risipesc relele cugetări cele ca acestea ale omenilor, acesta mai ales este că zidește pre omeni; și apoi cum îi îngrozești, dacă, precum dicit, nu ai luat stăpânire dela Dumneșeu ca să-i risipești ci ca să-i zidești? Că, răspunde, cu deadinsul adevărată stăpânire o am luat, ca să zidesc cu facerile de bine și cu daruri; de rămâne însă cine-va neîndreptat, întrebuițez după urmăre și a risipi relele cugetări ale aceluia cu pedepșa și cu certarea. Declă de ași voi eu a mă lauda că Dumneșeu a dat mie mai multă stăpânire decât celor-l-alți spre a face bine mai cu dinadinsul,

Iar după urmăre și a pedepsi când aș fi silit; de măși lauda așa, dice, nu măși rușina pentru acesta, adevărat nu mă voiți arăta mincinos, sau că sint mândru pentru-că este adevărată lauda mea și am putere dela Dumneșeu și spre a pedepsi.

9. Ca să nu mă prepuți că vă înspăimântez pre voi prin scrisori.

10. Căci scrisorile, dice, sint grele și tari; dar înfașurarea trupului slabă și cuvântul defăimat.

11. Dar acesta socotesc-o unul ca acela, că ce fel sintem cu cuvântul prin scrisori, nefiind față, unii ca aceștia sintem și față fiind cu lucrul.

Înțelegerea ce o dice aicea Apostolul este acest-fel: puteam, dice, a mă lauda, dar însă nu mă laud, pentru ca să nu mă arăt că vă înfricoșez cu scrisorile mele precum dice adevărat minciuno-apostolii acela, cari mă prihănesc, că Pavel se mândrește cu scrisorile sale și înfricoșează cu dinsele, iar când vine de față, este vrednic de defăimare, și prin cuvinte se arată că nu este acest-fel precum scrie, să știe dar, dice, unul ca acela ce le dice acestea, ori carele ar fi, că nu numai prin scrisori înfricoșăm greu, când nu sintem de față, ci și cu putere avem, când sintem de față, să punem în lucrare și în ispravă îngrozirile ce le scriem.

12. Că nu cutezăm a ne judeca și a ne împreună măsura pre înși-ne cu ărc-carii dintre cei ce se recomandesc pre sineși.

Aicea cu cuvintele acestea arată Pavel că minciuno-apostolii erau mândri și pentru acesta se faleau cu o ărc-care mari lucruri pentru sineși. Deci, dice, că eu nu cutez a mă judeca, adevărat a mă împreună numera, sau împreună a mă cumpăni și a mă măsura pre sinemi cu ărc-carii din acei ce se recomandesc singuri și se laudă pre sineși¹⁾.

Ci aceia între sineși pre sineși măsurându-se și con-judecându-se pre însuși cu sineși, nu pricep.

Minciuno-apostolii acela, dice, nu judecă a se cuveni să se măsore și să se asemeneze pre sineși cu alți ărc-carii ărc-carii, ci înșiși cumpânindu-se și alaturându-se iarăși pre sine cu sineși nu simțesc ticăloșii că sint nebuni și vrednici de ris, pentru-că se mândresc, acest-fel: «Că omul nebun, dice, se bu-

¹⁾ Fotie însă tăluind dicerea acesta, dice: „Că Apostolul cutezare numește a se face pre sineși ca unul din minciuno-apostolii, și a avea măcar asemănare cu dinșii, arătând cu acesta cât de urăți și neplăcuți erau aceia lui Dumneșeu.

cură de sineși» (Pild. XVI, 19); căci fiște-carele dintr'înși, dîcînd că este mai bun decît cei-l'alți, cu acesta nu recomanduește, ci risipește pre cel altul asemenea lui și așa toți minđuște, ci risipește pre cel altul se arată aleși și laudați. Și iarăși unul pre altul se arată netrebnic și prihăniți, care acesta cu tôte că este lucru vrednic de ris nu o pricep¹⁾.

13. Noi însă nu intru cele fără măsură ne vom lauda. Fiind-că minciuno-apostolii aceia mândrindu-se pôte se faleau că noi am mers la marginile pămîntului și am întors la credință pre toți ômenii din lume, pentru acesta dice Pavel că noi adeverații Apostolii lui Christos, nu ne laudăm așa.

Ci dupre măsura canonului, măsuri acea ce ne-a măsurat nouê Dumneđu, a veni până și la voi.

Precum un stăpân al unei vii, imparte via sa la lucrătorii ce-i are, dând fiște-căruia să lucreze cîte un pogon sau parte din vie, dupre puterea lui, cu un chip ca acesta dîce, și Dumneđu a împărțit lumea la noi Apostolii săi, dând fiște-căruia din noi o parte de lume, ca să propoveduim intr'însa și să întorcem la credință pre ômenii cei din partea aceea. Decî noi ne vom lauda până la măsura canonului, ce a împărțit nouê Dumneđu și nu afară de măsură, care nu o a dat nouê Dumneđu. Dar care este măsura ce o a dat nouê Dumneđu? Acesta adevă de a ajunge să venim propoveduind până și la voi Corintenii. Decî fiind-că acesta este măsura noastră, pentru acesta și noi intru această măsură adevă până la voi ucenicii noștri ne laudăm²⁾ și nu mai încolo, la cari nu s'au învățat de noi.

¹⁾ Dice înse Fotie, că aceia intru sineși pre sineși măsurându-se "o înțelege spre întîia față, adevă noi Apostolii nu cutozăm a ne judeca sau a ne măsura pre înși-ne cu aceia ce se recomanduesc pre sineși, ci înșine ne măsurăm pre noi, adevă cu amăruntul ne cercetăm pre înșine și conștiința noastră, nu cum-va am făcut sau am gîndit vre o necuviință. Și iarăși ne măsurăm pre înși-ne cu însuși noi, nu cum-va adevă facem ce-va împotivă de cele ce propoveduim și poruncim; și nu ne asemănăm pre înși-ne cu cei ce împreună se adună, adevă cu mulțimea ceea ce se adună din afară, nici îi facem pre ei judecători și deslușitori cumpănirii noastre; ci înșine pre noi ne facem judecători și deslușitori; care lucru este însușit al neamăgitei judecăți. Iar minciuno-apostolii cei ce se recomanduesc pre sineși fac cu totul dimpotivă, și tôte le lucrăză spre a se arăta și spre a plăcea mulțimei celor ce se adună împreună; pentru acesta, ei nici se măsură pre sineși, nici se cercetăză, ci le ajunge lor numai și recomandația lor și bunei norociri că să fie plăcuți celor ce împreună alergă la dinși.

²⁾ De acesta și Teodorit dîce: „Măsură de canon dată de Dumneđu a numit pre dar, că acesta l'a împărțit marele dăruitor celor ce cred. Acestea și Romanilor scriind a dîs: Fiște-căruia precum Dumneđu

14. Că nu ca cum nu am fi ajuns la voi, ne mai întindem pre înși-ne, că până și la voi am ajuns intru Evanghelia lui Christos.

Pôte să fi urmat minciuno-apostolii să fi mers la multe locuri, fără să propoveduască Evanghelia, și numai din zădarnica mergerea lor să se fi mândrit, socotind că ei au întors la credință pre ômenii cei de prin locurile acelea. Decî dîce Apostolul că noi, adeverații Apostolii lui Christos, nu ne mai întindem pre înși-ne mai presus de măsura noastră, ca cum nu am fi ajuns până la voi; căci am ajuns și am venit la voi nu prost și cu o gôla venire, ca minciuno-apostolii, ci cu buna-vestire și Evanghelia lui Christos, adevă am venit propoveduind Evanghelia lui Christos.

15. Nu intru cele fără de măsură laudându-ne intru străinele ostenele, ci nădejde avînd că, crescînd credința noastră, ne vom mări intru voi dupre canonul nostru de prisos.

16. Ca și în părțile cele mai departe de voi să binevestim, nu în canonul străin, a ne lauda intru cele gata.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul, că minciuno-apostolii se împodobeau cu străinele ostenele ale adeveraților Apostoli și pentru acesta se faleau intru cele afară de măsură, adevă cu covîșire și nu în ostenele lor. Noi însă adeverații Apostoli, nu facem așa, ci că am ajuns până la voi și am venit propoveduind Evanghelia, până la voi și ne laudăm și îndrăznim; că nădejduim intru Dumneđu (fiind-că Pavel obișnueste tôte a le atârna prin nădejde la Dumneđu, și a nu hotări să facă de sineși ceva), că după ce v'am învățat pre voi îndestul și am crescut credința voastră, avem să ne mărîm și să ne slăvim intru voi; că atuncea se mărește și se slăvește dascălul, când sporesc și propopsese ucenicii lui și când canonul lui crește în mai multă mărime, adevă când partea aceea ce i s'a sortit mai mult procopsește și se mărește. Și ce nădejduim? Că adevă vom propovedui Evanghelia și în părțile cele mai depărtate și pôte ne vom lauda și între ômenii cei din părțile acelea, dacă îi vom folosi și în fiște-care parte, dîce Pavel, că umblă cu canonul și măsura; iar canonul și măsura sint instrumente ale ziditorilor și ale arhitecților, ca prin acesta să se arate, întîrî, că și Pavel era ziditor și arhitect al lumii și alta încă că totul desăvirșit este al lui Dumneđu, carele a dat lui Pavel canonul (sau cotul) și măsura acesta; pentru acesta și dupre urmare dîce:

I-a împărțit măsura credinței (Rom. XII, 3). Dîce însă că tîem nemăsurarea cugetărei și primim la darul cel dat nouê.

17. Iar ceta ce se laudă întru Domnul laude-se (I Im-
për. II. 10).

Măcar deși noi adevărații Apostolii lui Christos, țice, avem lucruri ca acestea și isprăvi, însă nu ne mândrim, nici socotim vre o faptă bună a noastră, ci totul îl socotim a fi al lui Dumnezeu și însăși măsura acésta la care am ajuns și întru singur Dumnezeu ne lăudăm; pentru acésta și minciuno-apostolii la Dumnezeu se cuvine a socoti totul și întru Dumnezeu a se lauda și nu întru sineși.

18. Ca nu ceta ce se recomanduește pre sineși, acela este ales, ci acela pre care Domnul îl recomanduește.

Nu a țis că noi adevărații Apostoli sintem aleși și vrednici de laude, ci acela pre carele Domnul îl recomanduește, adevăca acela pre carele adevărul faptelor și al ostenelelor lui împreună cu Darul lui Dumnezeu îl dovedesc a fi ales și vrednic¹⁾.

CAP. XI.

1. O de ați suferi puțin ce-va neînțelepției; ci și mă suferiți.

Va să între Apostolul în laudele sale și întrebuintăză mai întâu multe proindreptări și chipuri, pentru ca să fugă de reutatea și sarcina ce urmăză, dintru a se arăta cine-va că se laudă pre sineși. Inșă nevoea a adus pre Pavel spre a se lăuda însuși și frica ce avea, că are să urmeze vătămarea ucenicilor lui hristianii, dacă el s'ar defăima și s'ar nimici, iar minciuno-apostolii s'ar arăta că sint óre-cari mari. Inșă Pavel de multă silă și mare nevoie, care era folosul ucenicilor lui hristianii, a ajuns întru laudele sale. Acésta este arătată și tutor celor mulți fără de minte, pentru-că dacă își aducea aminte tot-de-una Pavel și după botez de păcatele ce a fost făcut mai înainte de sfintul botez, care i s'a fost ertat prin sfintul botez; și dacă el se socotea pre sineși nevrednic de a se numi Apostol: «Că nu sint, țice, vrednic a mă numi Apostol, pentru-că am gonit biserica lui Dumnezeu» (I Cor. XV, 5), cum s'ar fi lăudat acum pre sineși, fără a simți mare nevoie? Deci țice Corintenilor: o, de ați suferi nebulnia și nesocotința mea²⁾ sau mai bine a țice, și suferiți-o acésta, țice, fiind-că, nădejduesc că mă iubiți și pentru acésta suferiți tóte metehnele mele.

¹⁾ Iar Teodorit țice: «Că nu se cuvine a mărturisii cine-va pentru sineși fapta bună, ci a aștepta dumnezeiasca hotărâre.

²⁾ Nebunie însă țice Pavel pre lauda ce urmăză a o face pentru sineși mai încolo.

2. Că vă rîvnesc pre voi cu rîvna lui Dumnezeu.

Nu a țis că vă iubesc, ci a țis, ceea ce e mult mai mare decât dragostea, adevăca că vă rîvnesc, căci rîvna se naște între doi, cari se iubesc unul cu altul, cu multă și covârșitoare dragoste, căci ca să nu socotescă că pentru óre-cari lucru omenesc îi rîvnește: adevăca pentru bani, sau pentru slavă, pentru acésta țice lor că îi rîvnește cu rîvna lui Dumnezeu; căci și Dumnezeu se țice că ne rîvnește pre noi ómenii: «Eú sint, țice, Domnul Dumnezeu rîvnitor» (Eș. XX, 5). Și iarăși: «Rîvna Domnului Savaot le va face acestea» (Is. XXXVI, 32). Și iarăși: «Am rîvnit Ierusalimul și Sionul cu rîvnă mare» (Zah. I, 14). Ne rîvnește însă Dumnezeu pre noi, pentru-că mult ne iubeste; nu ca însuși să câștige ce-va luiși, ci pentru ca să ne mântuiască pre noi unindu-ne cu sineși și lipsindu-ne pre noi de dragostea sa; una ca acésta, țice, dumnezeiască este rîvna, cu care vă rîvnesc eu Pavel pre voi hristianii, nu ca să câștig ce-va, ci ca voi să nu vă stricați de minciuno-apostolii.

Că v'am logodit pre voi cu un bărbat, ca să vă pun fecióră curată înaintea lui Christos.

V'am logodit, țice, pre voi hristianii eu Pavel și duhovnicește v'am unit cu Christos, deci pentru Christos vă rîvnesc și nu pentru mine; că eu nu sint bărbat al vostru ca să vă rîvnesc, ci Christos este, iar eu sint numai un povătuitor de mișcări și pețitor¹⁾. Vedeți însă că nu a țis Apostolul, că sint învățător vostru și pentru acésta sinteți datorii a mă suferi; și pre hristianii din Corint l'au pus în rânduială de mirésă, iar pre sineși s'a rânduit în loc de pețitor pentru ca să-i mă-

¹⁾ Țice însă și Coresie că fiește-carele suflet este fecióră și mirésă, iar Christos este mirele, și Pavel este lângă mirele, iar nunta se face prin credință, prin nădejde și prin dragoste și prin cele-lalte fapte bune: căci precum a țis dumnezeiescul Avgustin întru tălcuirea lui Ioan, curățirea minții este credința cea desăvârșit, nădejde statornică și dragoste deplină. Iar cele dimpotiva acestora le are curva, adevăca sufletul. Pentru acésta și Origen în vor. XII la cap. II din cea Levit. a țis: «De vei primi omule în așternutul sufletului tău pre diavolul, curvă ai făcut pre sufletul tău». Și iarăși acesta în Vor. la Numere țice: «Când se invoeste sufletul cu mirele său Christos, și ascultă graiurile aceluia fără îndoială, îl primește și pre acela și dela acela primește sămânță duhovnicésă, după țicerea lui Isaia: «Pentru frica ta Dómne am luat în păntece și am chinuit și am născut duh de mântuirea ta» (Is. XXVI, 18). Țice însă și marele Vasilie: precum a făcut Dumnezeu cerul și pământul spre a lăcui ómenii, așa și trupul și sufletul omului a zidit, spre a sa locuință, ca să locuiască și să se odihnescă în trup ca în casa sa, având mirésă frumósă pre íubitul suflet, pre cel făcut după chipul său, «că v'am logodit, țice Apostolul, unu bărbat fecióră curată, ca să vă pun înaintea lui Christos (vor. XLIX, cap. 4).

tolii, adică, că nu sint proști și neînvețați după cuvîntul și după buna limbuție cea din afară, ca Pavel; pentru această arată aicea Apostolul că nu se ferește de prostimea și ne învețătura această, pentru care îl prihănesc, ci mai ales și se împodobeste întru dînsa, și nu dice, că deși sint prost, sint însă și cei-l-alți Virfelnicii Apostoli, pentru ca să nu se pară că și el îi prihănește; ci pre însuși lucrul gol al înțelepciunii ceii din afară și al buneii limbuții îl obōră și îl rēstōrnă precum o a dovedit această și în întâia epistolie, cum că este nu numai nefolositoare, ci încă și vēmămînd slava și lauda crucei; după cuvîntul și ritoricēscă buna limbuție, dice, sint prost și neînvețați¹⁾, dar nu și după cunoștință. Cu acest cuvînt însă, ghicitoarește arată pre minciuno-apostolii, cari cu cât se mândreău cu zadarnica limbuție, cu atăta erău lipsiți de adevērata cunoștință a lui Dumnezeu, și cu adevērat ei erău proști și fără știință la această.

Ci intru tot arătându-ne²⁾ tuturor vouē.

¹⁾ Aicea să naște o nedumerire, pentru-că dumnezeescul Chrisostom în epistolia cea întâi către Corinteni dice către hristiani: „Când prihănesc Elinii pre ucenici de proști, noi mai mult îi prihănim pre dînșii, nici să dică cine-va că Pavel era înțelept, ci înălțând pentru înțelepciune pre cei mari la aceia și pre cei laudați pentru buna limbuție, pre toți ai noștri îi dicem că nu fost proști că nu pușin cu această pre acei mândri îi oborim că așa va fi struică biruința (Vor. III. la cea către Corinteni). Iar în cuvîntul al patrulea despre preoție dice despre Pavel acestea: Deci când se vede și mai înainte de facerea semnelor și în mijlocul minunilor mult cuvînt întrebuișind, cum vor mai cuteza a-l dice prost pre cel ce și mai înainte de a vorovi și când vorovea mai ales era mirat de către toți? Că pentru-ce Licoaneni l'au prepus pre el a fi Ermi? Că a-l numi Dumnezeu, dela minuni s'a făcut; iar a-l dice Ermi nu mai urma dela minuni, ci dela cuvînt. Și iarăși: „De unde a biruit pre Elini? Aū nu că desăvirșit biruia cu cuvîntul? Și intru atăta l-a învălît pre ei, încat ne suferind a se vedea biruinți s'au întarăt spre a-l ucide? Ci și înțeleptul Fotie dovedește că Pavel nu a fost prost și neînvețat după cuvîntul și limbuția ritoricēscă și intru alte părți, iar mai ales în scrisorile lui Fotie cele către Grigorie al Nicomidiei. Iar nedumerirea această o deslegă iarăși însuși Chrisostom. În acelaș cuvînt despre preoție dicend: „Că Pavel era prost cu cuvîntul fiind-că nu s'a iscusit intru agerimea cuvintelor celor din afară și căci limbuția nu o avea din meșteșug, și din cetire precum dice Fotie, ci din darul cel de sus și din stăpînirea și puterea cea în sine sădită a minței sale, căci căte la ritorii cei din afară a isprăvit, meșteșugurile și cetirile acestea lui Pavel îi erău îndemănaticē și lesnicioșe, pentru-că Pavel din cuget acestea le întrebuișta. Iar în epistolia cea către Georgie episcop. Nicomi lii (CLXV) acestăș Fotie dice că Pavel pentru smerenie se numește pre sineși prost cu cuvîntul precum se numește pre sineși și întâiul păcătoșilor și cel mai de pre urmă al Apostolilor, și lepădătură și spălătură a lumei și lepădare a tuturor. Veși și supînsemnarea dicereș „ori slujbă intru slujire“ (Rom. XII, 7) și în precuvîntarea cea către cei ce vor ceti.

²⁾ Aicea lipsește dicerea: sintem, adică: „Intru tōte sintem arătându-ne,

Noi, dice, nu sintem ca minciuno-apostolii, alții adică fiind după fapte și alții a ne arata după fătărnicie; ci sintem arătați vouē după tōte, și după căte facem și după cele ce dicem. Și nici o cunoștință indoită se află intru noi, sau fătărnicie, precum se află intru minciuno-apostolii, cari imbrăcați fiind pre dinafară cu chip și cu obrăzar de evlavie fac tōte faptele cele mai bele.

7. Aū dōră păcat am făcut smerindu-mē pre sine-mi, ca voi să vē înălțați, căci în dar Evanghelia lui Dumnezeu o am bine-vestit vouē?

Singur păcatul acesta, dice, l'am făcut, pentru care puteți să mē prihăniți și să vē mândriți asupra mea, voi Corinteni, căci m'am smerit pre sine-mi necerând dela niminea din voi, și fă-mănd fiind, pentru ca voi să vē înălțați adică pentru ca să vē zidiți intru credință și să nu luați nici o pricină de smintēla. Căci ei s'ar fi smintit de ar fi vēdūt pre Pavel cerend dela dînșii cele spre trebuința sa, și intr'alt chip nu s'ar fi zidit fara numai vēdend pre fericitul Pavel sugrumându-se și primejduindul-se de fōme (care această era prea mare prihană a Corintenilor și semn de o covirșitoare nemilostivire a lor). Insa fiind-că îl prihăniaū pre Pavel, căci când de față în personă este smerit, iar când nu este de față, se falește și se mândrește: de aceea aicea desvinovățindu-se despre această îi lovește și îi cērtă dicend: că eū pentru această m'am smerit pentru ca voi să vē înălțați.

8. Alte biserici am jăfuit luând cheltuiala spre slujba voastră.

Și măcar că putea Apostolul a dice, că din lucrul mănilor mele măncam și mē hrăneam, însă pentru ca să nu facă cuvîntul mai infruntător, dice că eū luam dela alții cele de trebuință, pentru ca să slujesc vouē și să vē propoveduesc Evanghelia lui Christos.

Iar dicerea «am jăfuit», insemnă că am dezbrăcat și că pre alții hristiani am sārăcit: arată însă pre Machedoneni și pre Filipeni, care cu tōte că erău cu totul sārăci însă mē aveău și pre mine supărându-l, măcar că nu luăm depris și preste trebuință, ci singure cele de nevoie adică merticul cel de nevoie de tōtă ziua¹⁾ și cu tōte acestea nici cele de nevoie ați dat mie, precum dice Fotie; și Teodorit tăluind dicerea această dice: „Iar de acestea și voi sînteți marturi că arăt s'au făcut vouē, cele ale noastre“.

¹⁾ Iar Teodorit dice: „Că de vreme ce mai înainte a pomenit Pavel de oștire și de răboiū dicend „că armele oștirei noastre nu sint trupești“ (II Cor. X, 4), pentru această urmând în metaforaua această a numit merindea de hrană trebuința sa cea de nevoie; că această chiar să dice tăi-

ceștia, chip au numai de apostoli, dar nu lucru și lucrarea Apostolilor. Ne învățăm însă din această, că a face cine-va faptele cele bune numai pentru arătare și nu intru adevăr, această este inșușire a diavolului mai potrivită decât toate celelalte.

15. Deci nu e lucru mare de se prefac și slujitorii lui ca slujitorii dreptății al cărora sfârșitul va fi după faptele lor.

Nu este, ȳice, lucru mare și de mirare, dacă și slujitorii diavolului se închipuiesc și se arată că sint slujitorii ai dreptății, adevăca ai Evangheliei ceii ce pre dreptate o are, sau îi ȳice pre ei ca slujitorii ai dreptății, fiind-că mincluno-apostolii se îmbracă pre din afară și dobândesc ipolipsis dela cei mulți, că

car și caii cu totul strălucind și a auȳit glas ȳicându-i. Omule toate le-ai făcut bine, cunȳște-mă acum pre mine împăratul și slujește mie. Iar Ioan a ȳis: „Domnului Dumneȳului meu mă închin și singur aceluia slujește”.

Și Marelu Pahomie s'a arătat diavolul în chip de Christos și a ȳis: Pahomie, eu sint Christos și am venit către tine prietenul meu. Iar Pahomie i-a răspuns că Christos este pacea, iar tu m'ai umplut pre mine cu totul de turburare, de această făcându-și cruce, diavolul s'a făcut nevedut. Acesta însă o povestește în viața lui un Dionisie. Încă și pre monah. Valent l'a amăgit diavolul și de multe-orî i s'a arătat ca un anghel, iar apoi luând chipul lui Christos blestematu, și având cu sine pre mulți diavoli strălucind i-a ȳis: „Iată a venit Christos către tine”. Și așa ticălosul Valent a slujit diavolului. Fiind însă că a venit vremea de a se împărtași părinții și toți s'au împărtașit, Valent a ȳis: „Nu voi să mă împărtașesc, că eu am vedut pre Christos”, și așa l'a legat frații ca pre un nebul și eșit din minte, precum acesta o povestește Paladie (la Coresie).

Insemneză încă, că Marele Macarie Egiptenul întrebat fiind, că de vreme ce diavolul se prefac în anghel de lumină și să fac cele ale rătăcirii, asemenea cu cele ale Darului, cum pȳte cine-va a înȳelege și a osebi lucrurile cele ale Darului de cele ale rătăcirii? Deci la această întrebare răspunde sfintul și ȳice, că cele ale Darului au bucurie, au pace, au dragoste, au adevăr și acest adevăr silește pre om a căuta adevărul, iar felurile păcatului sint turburătoare și nu au dragoste și bucurie către Dumneȳu, că precum amarăciunea adevăca păpădia și andidi sint asemenea cu marolele, una adevăca dulce iar cealaltă amară, și intru însuși Darul, este asemenea adevărul, și este într'insul ipostasul adevărului (Intreb. a III la Vor. VIII). Deci precum gustul este carele deslușește și osebește pre andidi ca amară, de marolele cele dulci, așa și tulburarea sau pacea inimii sint care deslușesc și osebesc pre arătările rătăcirii, de cele ale Darului.

Iar Sf. Pavel cel din muntele Latro întrebat fiind de ucenicul s'ei: c'o osebire are lumina diavolului de lumina Darului, a răspuns: „Că lumina puterii ceii protivnice este în chip de foc și fumegător și asemenea a focul cel simțit și când se vede aceea de un suflet smerit și curățit, fără gust se află către dinsa și o urăște, iar buna lumina a celui bun este încă pricinuitoare de bucurie și întregă și atrăgându-se sfintește și umple pre suflet de lumină și de bucurie și de buneȳe și îl face pre el blând și iubitor de ȳmeni (Cap LXIII a Sf. Callist.).

sint ȳmeni drepti, însă până în sfârșitul nu vor scăpa, căci după faptele lor va fi și sfârșitul lor, adevăca precum sint faptele lor viclene și rele, așa și sfârșitul lor va fi cumplit și rău, în cât din faptele lor îi vom cunȳște, căci sfârșitul lor va fi unit cu faptele lor deși pȳte nu sint cunoscuți de noi, însă de ochul cel neadormit al lui Dumneȳu, nu se vor ascunde și au să se pedepsescă de acela, precum ȳice Fotie¹⁾.

16. Iarăș ȳic să nu cum-va să mă socotescă cine va că sint fără de minte, iar de nu, măcar ca pre un fără de minte priimiți-mă ca și eu puțin ce-va să mă laud.

Măcar deși am întrebuințat mai înainte, ȳice, ȳre-care proindreptări la voi pentru laudele ce am se ȳic; dar însă nu mă îndestulez numai intru aceleași, ci iarăși vă ȳic ca să nu socotescă cine-va din voi că sint nebul și fără de minte, căci a se lauda cine-va prost și cum s'ar întâmpla fără a avea vre o silă la această, cu adevărat este semn de nebulie și de nesocotință²⁾ eu însă nu o fac această, a mă lauda ca un nebul și fără de minte, fără a avea pricină și nevoie; dar silit fiind o fac această. Pentru această trebuie a fi socotit și ca înȳept, dar însă de nu o veți erta mie această voi, nici mă socotiți de înȳept, ci ca nebul (cu toate că de nevoie mă laud), nici de această mă lepăd și primesc a mă socoti voi de nebul. Deci suferiți-mă ca pre un nebul pentru a mă lauda și eu precum și mincluno-apostolii adevăca se laudă, însă pentru a mă lauda puțin ce-va și prea mic.

17. Ceea ce grăesc, nu grăesc după Domnul, ci ca intru neînȳepteȳie, în starea această a laudei.

Ceea ce ȳic, adevăca cuvintele singure și graturile laudei gȳle nu sint după voea Domnului, pentru-că se arată de mândrie³⁾. Scoposul însă și sfârșitul pentru care ȳic cuvintele și graturile

¹⁾ Iar Marele Vasilie tălcuind pre Isaia ȳice, că diavolul se prefac în anghel de lumină încă și la toți acei ce socotesc de bună norocire și de fericire bogăția, slava, îndulcirile cele trupești, frumuseȳile trupurilor și lucrurile cele pămăntești; pentru această și prorocul David pre desfătare și pre benchetuire le socotea de luminare, care era cu adevărul nȳpte și întunerec; pentru această și ȳice: „Și nȳpte luminare intru desfătarea mea” (Psalm. CXXXVIII), care ȳicere așa o tălcuește Teologul Grigorie, că pre desfătare o socotesc a fi luminare.

²⁾ Veȳi despre această supînsemnarea ȳicerei „Că precum este scris, cel ce se laudă în Domnul laude-se” (I Cor. I, 31).

³⁾ De această și Teodorit ȳice: „Lege stăpănescă este, învățând, căci când toate acestea le veți face să ȳiceți: „Că robii netrebnicii sintem, că ceea ce am fost datorî a face am făcut” (Luca XVIII, 10). Pentru această și dumneȳeescul Pavel ȳice: „Ceea ce grăesc nu o grăesc după Domnul, în loc de afară de legea lui, le ȳic acestea.

Sfințitul Luca, în Apostoleștile Fapte nu le arată toate, câte a pățit fericitul Pavel, căci vești că multe din acele ce le înșiră aicea Pavel nu le arată acolo dumnezeescul Luca¹⁾, fiind-că scrierea Faptelor nu o a făcut ca să arate filotimie și laudă încât a le spune toate și a nu lăsa nimica, decât ca să arate pre cele mai multe și mai de nevoie.

De trei ori s'a sfărîmat corabia cu mine, o noapte și o zi am fost întru adânc.

26. În călătoriile de multe ori²⁾.

Către acestea ar dice cine-va: și dacă însuși o fericite Pavle, te-ai învăluit de furtună și s'a stricat corabia cu tine în noian, ce are a face la acestea Evanghelia? Răspunde Apostolul dîcînd: că pentru pricina Evangheliei, eu călătorind și în călătorii îndelungate pre pămînt și pre mare fiind trimis s'a stricat corabia cu mine; o noapte și o zi a petrecut înotînd în marea până ce a eșit la uscat. Iar unii dîc că Pavel după ce a scăpat de primejdia ce a urmat în Listra, s'a pogorit întru un puț uscat și s'a ascuns, pre care îl numește adânc, și despre care dicea aicea³⁾.

¹⁾ Așa dice sfințitul Teofilact. Iar sfințitul Luca pomenește la Fapte pre amîndouă orile acestea, în care s'a bătut cu toiege Pavel și împoșcarea cu petrii înțîia oră adevă la Filipseii, pentru care dice: „Și s'a sculat norodul asupra lor și căpitanii oștilor și rupându-le hainele lor au poruncit să-i bată cu toiege, multe puind asupra lor (asupra lui Pavel și asupra lui Sila) lovituri, i-au aruncat în temniță (Fapt. XII, 22). Iar a doua oră când căpitanul cel despre o mie a dîs celui preste o sută să-l cerce cu bătăi; către carele a dîs Pavel: „De este vouă slobod a bate om roman și ne judecat” (Fapt. XXII, 24). Se vede însă că și de trei ori s'a bătut cu toiege Pavel de către cei de alt neam și Elini, cu lovituri nenumărate și afară de cele dela Iudei, că pentru acelea a dîs mai sus: „O dată însă s'a împoșcat cu petrii Pavel în Listra și în Dervi, cetăți ale Licaoniei, despre care dice sfințitul Luca: că au venit Iudei din Antiochia și din Iconia și înduplecînd pre glote și împoșcînd cu petrii pre Pavel l'a tîrit afară de cetate socotindu-l că a murit (Fapt. XIV, 19).

²⁾ Adevă în călătorie de multe ori sint, dupre lipsă, sau călătoriile de multe ori întrebunțez.

³⁾ Iar Ioan Damaschinul aligoriceste le-a tălcuit acestea, adevă că omenesca fire de trei ori s'a răsturnat cu corabia; o dată în raîu orin călcareea dumnezeestei porunci, a doua oră în potop și a treia oră după ce a priimit legea și că o noapte și o zi a fost acăsta (firea omenesca) întru adînc și noapte adevă dîc pre petrecerea cea mai înainte de venirea lui Christos, întru întunecata rătăcire, iar ziua pre petrecerea cea luminată cu Christos a botezului. Iar Teodorit acăsta „o noapte și o zi am fost întru adînc”, așa o tălcuește, adevă stricîndu-se corabia, totă noaptea și ziua o am petrecut încoce și încolo de valuri purtându-mă.

În primejdiile de riuri¹⁾.

Nu numai în mare s'a primejduit de trei ori fericitul Pavel, ci și în riuri când era silit a le trece cu niște mici luntrișore și cu alt ce-va.

În primejdiile de tâlhari; în primejdiile de neamul meu; în primejdiile de către neamurile străine; în primejdiile în cetate; în primejdiile în pustie; în primejdiile în mare.

În toate părțile și în tot locul, pre unde umbla pururea pomenitul Pavel și petrecea și diavolul îi da război, când cu o mijlocire și când cu alta și iarăși Christos îl arăta pre el biruitor asupra tuturor ispitelor și îl încununa, căci și tâlharii s'au sculat asupra lui și îl prindeau pre drumuri și cei de neamurile cele de alte seminții; și dela Elini cerca primejdiile multe, asemenea și dela cei de o seminție cu el dela Iudei, carii și mai mult decât cei-l-alti îl vrășmașiau, s'elbătăcîndu-se asupra lui ca niște hiare, pentru vrășmașia și pizma ce aveau asupra-l, căci Evreu fiind a creșut în Christos și propoveduia numele lui. Dar ore când se afla înlăuntru în vre o cetate, era fără primejdie de trei ori fericitul Apostolul Domnului? Ba. Sau când se afla în vre un loc pustiu, ore și acolo rămănea fără primejdie? Nicî acolo cel vrednic de ceruri afla odihnă și de fugia de pre pămînt și scăpa îl moșteneau pre el primejdiile mării.

În primejdiile între minciuno-apostoli.

Acăsta iarăși este alt-fel de ispită mult mai supărătoare, adevă a se primejdi și a se goni cine-va de către cei ce se arată adevă că ar fi frați curați și adevărați, iar ei sint minciuno-frați și vrășmași și fățarnici, precum se vrășmașiau de către unii ca acăstia fericitul Pavel; pentru care răutatea acăsta și prorocul David se plînge jăluindu-se: «De m'ar fi ocărit vrășmașul aș fi suferit, iar tu o omule cel de un suflet cu mine, povățuitorul meu și cunoscutul meu?» (Psalm. LIV, 14). Și iarăși: «Omul păcei spre carele am nădăjdut, a mărit asupra mea viclășug» (Psalm. XL, 9).

27. Întru osteneală și întru obosire, în privegheri de multe ori.

Nu era destul lui Pavel ispitele ce le suferea dela cei din afară în silă, ci însuși de sineși, vrînd, să dosădea pre sineși cu asprime și cu ostenele și cu trudă și cu privegheri, vrednicul de fericire²⁾.

¹⁾ Adevă în primejdiile de riuri sint; asemenea și cu primejdiile de tâlhari și în primejdiile de neam, asemenea și la cele-lalte dupre lipsă se înțelege; sau că întimpin primejdiile, sau alt grațiu ore-care ca acesta.

²⁾ Căci dupre Teodorit și în lăuntru în temniță aflăndu-se de trei ori fericitul Apostolul Domnului și mâinile legate avîndu-le cu prea grele

În fôme și în sete, în postiri de multe ori, în frig și în golătate.

28. Fără de cele din afară.

Și cu tôte că fericitul Pavel pătinea atâtea și atâtea rele, încă nici hrana cea de nevoie o avea ca să-l mângăie fômea lui, nici hainele cele de nevoie, și acoperemânturile lui pentru a-și acoperi trupul seû cel ce se ticăloșea; ci și flămând fiind și gol învătătorul lumii se nevoea și se lupta cu tótă lumea, măcar că nu a înșirat tôte cele mahnicioșe câte le cerca sufletul acel de diamant al lui, ci cele mai multe le-a lăsat, că acêsta însemnăză dîcerea «fără de cele din afară», adecă osebit de cele-l-alte rele ce le suferă, pre care le-am lăsat afară de cuvint și nu le-am povestit¹⁾. Iar mai ales și acestea puține ce le-a dîs, nu le-a dîs dupre fel și cu deamăruntul, ci numai numărul ce era mai lesne de înțeles al relexor câte a pătimit, acelea le-a înșirat dîcend: de cinci ori și de trei ori și o dată, iar al relexor al cătora numărul era cu anevoe de cuprins, acelea le-a lăsat fără hotărîre și fără număr, dîcend numai de multe ori și mai mult și cu covîșire. Veđi însă, cetitorule, cum a dîs Pavel câte rele cerca și nu a dîs și câte neamuri a întors la credința lui Christos. Întâia adecă pentru nemărginita smerita sa cugetare și al doilea ca și pre noi să

lanțuri de fer și picîorele avendu-le în butuc, somn dulce și odihnitor nu dobânda, ci priveghea cea mai multă parte a nopței întru slavo-cuvintarea lui Dumneđeu, prea sfinții și prea veđătorii de Dumneđeu ochii lui. Mărturisește acestea și întempleră ceea ce s'a făcut în Filipi pre care o povestesc sfințitele Apostolești Fapte: „Că în međul nopței Pavel și Sila rugându-se lăudau pre Dumneđeu și îi ascultau pre ei legați“ (Cap. XVI, 25).

¹⁾ Și Teodorit încă așa tâlcuește dîcerea acêsta: „Afară de cele mai multe puține dîce din cele multe am fost silit a povesti, dîce însă a-cestași, că a fi „în fôme și în sete“ acêsta era patimă a lui Pavel, nevruță, iar a fi în post, de multe ori acêsta era faptă bună a Apostolului, de bună voe. Nu se dumerește însă Marele Vasilie pentru ce dîce Solomon că „Nu va pedepsi Domnul cu fômete pre sufletele dreptilor“ (Pild. X, 7), iar Pavel pătinea de fômete și de fôme? Și dezlegând ne-dumerirea dîce: „Că nu de fômetea cea trupescă dîce Solomon, căci așa ar fi dîs „trupurile dreptilor“ ci pentru fômetea cea sufletescă că nu va pedepsi cu fômete sufletele dreptilor, că „așa“ era împotivire către viața celor fericți.

Dacă Pavel între laudele sale număra și acêsta, în posturi de multe ori și acêsta în fômete și în sete, iar împotiva fômetei se rógă prorocul pentru drepti, și mai bine este ca fiște-care din acestea despre fôme după înțelegerea cea mai înaltă a se lua. Una ca acêsta este și a ceea: nu am veđut pre dreptul părăsit „nici sêmînța lui cerend pâne“. Că ne aducem aminte de Ilic cerend pâne dela Sidonéca și de sêmînța dreptului Iacov, care căuta pâne în Egipt (tâlc. la dîcerea: postul și priveghearea vóstră le urăște sufletul meû). (Isaia I, 17).

ne învețe, că cela ce se nevoește a folosi prin cuvint și prin învătătură pre frații seî, măcar deși nici unul dintr'înșii s'ar folosi, el însă are să-și la dela Dumneđeu, desăvirșită plata nevoinței și a ostenelei sale¹⁾.

Năvălire asupra mea cea în fiște-care dî.

Adecă osebit de tôte cele-l-alte greutăți ce sufer, cea mai rea este acêsta de hiară și îndrăcită pornire și ridicare, ce o fac asupra mea în tôte dîlele tôte glótele și noródele cetăților cu obștescă socotință și conglausuire.

Purtare de grijă a tuturor bisericilor.

Acêsta este capul și coróna și virful tuturor ostenelelor Pavelului meû, a avea purtare de grijă de tôte sfințitele bisericiile lui Dumneđeu, căci dacă un iconom, ce are purtare de grijă a iconomisi o singură casă, nu pôte avea rêsufierea de îngrijirea și purtarea de grijă, cu tôte că are și slugi și alți iconomi ai casei sale, ce urméză să încheem că pătinea un suflet al fericitului Pavel? Carele împreună cu atâtea și atâtea ispite și primeđii ce pătinea, purta grijă încă și de tótă lumea și pentru sufletele tuturor ómenilor? Cu adevêrat de nu ar și fi fost altă greutate din afară care să o fi pătimit dumneđeescul Pavel, în destul era singur resboiul acest din lăuntru care îl suferea, dupre Chrisostom, și în destul era valurile, cel unul preste altul ale cugetărilor și îngrijirilor de a-l rumpe pre sfințul sufletul lui și a-l sfărâma inima și gândul lui în nenumărate bucăți²⁾.

29. Cine este neputincios, și eû să nu fiu neputincios?

Pentru a nu dîce cine-va că Pavel purta de grijă și să îngrijă prost însă și fără a cerca vre un lucru scârbelnic, pentru acêsta dîce aicea și relele isprăvi ce pătinea din acêstă purtare de grijă. Carele, dîce, este neputincios și eû să nu fiu neputincios împreună cu dînsul? Și veđi, iubitule, că nu a dîs că și eû mă împărtășesc de mahniciunea bolnavului, ci că și eû așa mă aflu cu sufletul și cu inima mea, ca cum aș fi și însumi bolnav. Că neputință vei înțelege aicea nu numai pre bóla

¹⁾ Pentru acêsta dîce și dumneđeescul Chrisostom aceste cu adevêrat apostolești și iubitore de frați cuvinte: larăși voîu dîce, iarăși voîu grăi că deși nu mă vor auđi toți, cei în jumătate mă vor auđi; deși și nu vor auđi acei jumătate, a treia parte o va auđi; deși nici a treia, o a patra; deși nici a patra, măcar dîce; dacă nici dîce, măcar cinci; dacă nici cinci măcar unul; dacă nici unul, eû plata o am deplin (Cuv. când să afla Evtropie afară de biserică și s'a răpit). Însemnăză, că la tâlcuirea sfințitului Teofilact, dîcerea: „în fôme și în sete“ nu se află scrisă.

²⁾ De acêsta și înțeleptul Teodorit așa a tâlcuit dîcerea acêsta: „Deși când-va ar înceta cei ce ne gonesc, acêstă îngrijire a bisericilor mă topește, că îngrijirea a lumii tótă întru mine o port“.

trupului, ci mai ales pre cea a sufletului; iar acosta «Cine este neputincios» (adecă cine sê bolnăvește) o a đis, ca să arate că ori mare de ar fi, ori în dregătorie, ori bogat, acela ce se bolnăvește sau măcar cel mai mic și sărac și prost, fericitul Pavel însă fără osebite și de o potrivă împreună se bolnăvea atât cu unul cât și cu altul.

Cine se smintește și eă să nu mē aprind?

Veđi aicea, o cetitorule, cum a arătat sfintul Apostol pre covirșirea durerei, ce o suferea în sufletul sēu. Mē aprind đice adecă mē ard și mē topesc de durerea și mähniclunea mea când vre un hristian se smintește¹⁾. Și cât pentru cele-lalte rele și ispite ce pătinea dumnezeescul Pavel, se bucura fiind-că le pătinea acelea pentru stăpânul sēu Christos. Iar pentru smintelele și ispitele, ce le pătinea frađil lui, hristianii, și mai ales când acela eraă săraci și aruncați, pentru acelea, đice se rănea fericitul sēu suflet și din inimă se mähnea. Iar prorocul David ne dă să înțelegem că đicerea mē aprind ce o đice aicea Pavel, este în loc de mē smintesc, că precum mai sus a đis Apostolul «Cine este neputincios și eă să nu fiu neputincios?» așa și aicea đice, că deși se smintește cine-va și eă mē arăt că mē smintesc și mē silesc să vindec patima aceluia și smintela, ca cum ar fi smintela a mea. Unde însă dă nouē David, să înțelegem acosta: În Psalmul IX unde đice când se mândrește necinstitorul de Dumneđeu, se aprinde săracul (Psalm. IX, 22) adecă se smintește săracul veđend și socotind că pęcătoșii și necinstitorii de Dumneđeu și nevrednicii sint bogaiți și dregători și să mândresc.

¹⁾ De acosta și Teologul Grigorie scria în desvinovățitorul sēu cuvint: „Să auđim ce đice însuși Pavel pentru Pavel, las de a đice ostenelele, privegherile, temerile, rele pătimirii cele în fōme și în sete, cele în frig, cele întrii golătate, pre vrășmășitorii cei din afară, pre împrotivitorii cei din lăuntru, las gōnele, adunările, temnițele, legăturile, părășii, județurile, bătăile cele cu toge de tōte đilele, încungiuțurarea, primejdiile cele de pre pământ și cele de pre mare, adincul, stricarea corăbiei, primejdiile de riuri, primejdiile de tălharii, primejdiile de neamul sēu, primejdiile întru minciuno-apostolii, viața cea din lucrul mânăilor sale, propoveduirea Evangheliei cea fără plată, că privelește era și anghelilor și ōmenilor, între Dumneđeu și între ōmenii stând, pentru aceștia adecă nevoindu-se, iar lui Dumneđeu proaducend norod și apropiat norod ales, afară de cele de aceste, că cine ar fi vrednic a povestii epistașia lui cea de tōte đilele, adecă purtarea de grijă a lui cea pentru fieste-carele: Ingridirea lui cea pentru tōte bisericile, compătimirea și iubirea de frađi cea către toți? De se oțicnea cine-va, Pavel se bolnăvea; altul se smintea și Pavel era arătându-se”. Insemnăză, că din aceste cuvinte ale Teologului a adunat sf. Andrei acele două tropare ale litiei la praznicul Sfinđilor Apostoli Petru și Pavel.

30. De se cuvine a mē lauda de neputințele mele, mē volū lauda.

Neputința aicea numește cerescul călător Pavel gōnele și cele-lalte împrejurări și ispitele ce îi urmau, căci când cine-va este flământ și se bate și se strică corabia cu dinsel și se izgonește și pătinește tōte cele-lalte rele, atuncea se arată și ōmenescă neputința, iar minuni aicea, nici ca cum pomeneste Pavel pentru-că acelea erau vederat dar și putere a lui Dumneđeu. Iar greutățile acestea ce le pomeneste pe lângă aceea că arată și pre ajutorul și puterea lui Dumneđeu, arată încă și mărirea de suflet a celui ce le rabdă.

31. Dumneđeu și Părintele Domnului nostru Iisus Christos știe (cel ce este binecuvintat în veci) că nu mint.

Intru nici una din câte a prođis fericitul Pavel, nu face nici o mărturie, nici pre Dumneđeu aduce la mijloc spre adevărea cuvintelor sale, și numai aicea o face acosta și adeverează și incredințeză acelea ce are să spue, martur aducend pre Dumneđeu, pōte însă o face acosta, pentru-că aceea ce va să spue că a pătimit era mai veche și mai neștiută Corintenilor, fiind că cele-lalte ce le-a spus că le pătinea, adecă ingrijirea bisericilor și ridicarea norōdelor asupra-i și cele-lalte, erau cunoscutute și arătate Corintenilor).

32. În Damasc mai marele neamului Areta împăratului strejuia cetatea Damaschinenilor vrēnd a mē prinde.

Veđi, o cetitorule, cât de mare era vrășmășia ce o cerca prea vitelul Pavel, căci pentru el singur păzea din tōte părțile cetatea tōtă a Damascului cu cete oștenești, adecă ceea ce acum se đice turcește Sami, mai marele cetății aceștea și stăpânitorul și cu adevărat nu s'ar fi pus așa, nici s'ar fi pornit cu atata turbare și silă și propășire mai marele neamului și stăpânitorul Damascului, dacă și rivna cea pentru Christos a lui Pavel, nu ar fi aprins tōte părțile acelea și nu ar fi întors la credința lui Christos multă mulțime de norod.

Iar Areta împăratul era socru lui Irod al patrulea stăpânitorul, celui ce a omorit pre Mergătorul-Înainte.

33. Și pre ferestră în coșniță m'am slobođit preste zid și am scăpat din mânăle lui.

A scăpat Pavel și a zburat din mânăle stăpânitorului Damascului păzind și legea stăpânului Christos și însuși pilda lui; căci

¹⁾ Pentru ce Apostolul, îndată ce a pomenit aicea numele lui Dumneđeu și Părintelui a făcut slavă-cuvintare đicend: Cel ce este binecuvintat în veci, veđi supținsemnarea đicerei: Iar lui Dumneđeu și Părintelui nostru slavă în većurile većurilor amin (Filips. IV, 20).

Domnul nu numai a poruncit ucenicilor săi dîcînd: «Cînd ve vor goni din cetatea aceasta fugiți în cea-l-altă» (Mat. X, 23); ci și cînd a auzit că a închis în temniță Irod pre Ioan, a dat loc și s'a dus în părțile Galileei: «Că auzînd, țice, Iisus, că Ioan s'a dat, s'a dus în Galileea» (Mat. IV, 12). Cu un chip ca acesta și Pavel bine făcînd el, a fugit din mînile stăpînitorului Damascului, fiind-că nu se cuvine de sine-ne a ne arunca în ispite!). Căci acolo unde ispitele și relele ce avem să le pătîmîm sînt ne scăpate și nu putem a fugi de ele, atuncea este trebuință de singur Dumneșeu a ne scăpa de ele și dela singur el se cuvine să cerem și să așteptăm izbăvirea; iar cînd ispita este mîsurată și nu este atîta de nescăpată, atuncea și noi de înși-ne se cuvine a afla meșesuguri și mehanice pentru ca să scăpăm; însă și atuncea la singur Dumneșeu să dăm totul, precum a făcut și Pavel. că a aflat meșesug de a scăpa, că s'a pogorit cu coșniță preste zidul Damascului și așa a scăpat de primejdi*); căci măcar că și însuși dorea a fi cu Christos în cele cerești, ci dorea încă și de mîntuirea omenilor și se păzea pre sineși ca să propoveduască la neamuri și să întorcă multe suflete la

*) Dîce însă și Teolog. Grigorie: lege de mărturie este că nici de voe a veni către nevoiță pentru cruțarea gonitorilor și acelor mai neputincioși, nici aflîndu-ne în nevoiță să ne ferim, că cea dintău este lucru de obrăznicie, iar acesta al doilea este de nebărbăție (Asupra înmormîntării Mar. Vasiliei. Veși și canonul XIII al sfîntului mucenic Petru al Alexandriei, pre larg vorovînd despre aceștia. Iar în canonul X al său mai cu deosebire țice despre Apost. Pavel așa: «Că și cela ce a suferit multe gône și multe nevoițe de lupte a arătat, fericitul Apostol Pavel țic, cunoscînd că mai bine este a se topi și a fi împreună cu Christos, adauge dîcînd: Iar a mai rămănea în trup mai de nevoie este pentru voi (Filip. I). Că pîndînd nu folosul său ci pre cel al multora, ca să se mîntuiescă mai de nevoie socoltea decît odihna sa, a rămănea lângă frași și a purta grija de ei. Dîce însă și dumneșeescul Chrisostom: «Trebuie știînd acestea, să păzim mîsurile și nici de sine-ne a ne da cînd-va spre mîrte, măcar nenumărate greutăți de am avea, nici trași fiind pentru cele ce se socotesc ale lui Dumneșeu, a ne lepăda și a ne lenevi, și cutezînd să ne sprintenim îndecă să ne gătim spre mărturisire), proțimîsînd viața cea viitoare mai mult decît pre aceștia (Vor. LXXXV la Evang. lui Ioan).

*) Despre aceștia țice Marele Macarie că și Apostolii nu li se erta să facă câte minuni voeau, ci numai câte erau de folos «le cerea iconomia lui Dumneșeu»; asemenea și Pavel cînd se pîndea de mai marele neamului de ar fi voit Darul cel ce era împreună cu el, ar fi făcut pre mai marele neamului și zidul a se rumpe, om carele avea pre Măngăitorul (adecă pre Duhul Sfînt), ci prin coșniță să slobode Apostolul și unde era dumneșească putere ceea ce era împreună cu dînsul? Aceștia se făcu au iconomicoște; a face ei semne și minuni la ôre-care lucruri și la unele a fi ei neputincioși spre a desluși întru dînsii credința necredincioșilor și a celor credincioși și a se ispiți și a se arăta stăpînirea de sine (Vor. XXVI, Cap. 6).

Christos și; pre lângă acestea a făcut chip și a scăpat, căci încă nu era vremea să mărturisescă și să moră pentru Christos, fiind-că aceștia i s'a întimplat la începutul întôrcerei sale către Christos, precum mărturisesc Faptele dîcînd așa: și îndată (dupre întôrcerea sa adecă) în sinagoguri și în adunări propovedula pre Christos. Savlu însă mai mult se întărea și tulbura pre ludei ceî ce locuia în Damasc, adevărînd că acesta este Christos. Iar dupre ce s'a plinit indestule țile, s'au sfătuit ludei să-l omóre și s'a făcut cunoscută vrăjmașia lor lui Savlu, ci păzeau porțile cetăței țiu și nôpcea ca să-l omóre pre el. Însă ucenicii luândul nôpcea, l'au sloboțit pre el preste zid, pogorându-l întru o coșniță (Fapt. IX, 22).

CAP. XII.

1. Însă a mă lauda nu-mi este de folos; că voiți veni întru vedeniile și descoperirile Domnului.

Fînd-că fericitul Pavel la alt chip de laudă se mută, la cel descoperitor, carele nu are atîta plată și aceștia îl făcea pre el slăvit și strălucit înaintea multora și nu la ceî ce cercetau cu deamăruntul; pentru aceștia țice, că nu-mi este de folos a mă lauda mai mult întru ispite și relele ce ispitesc pentru Christos, că acestea sînt cu adevărat laudele cele mari. Nu-mi este de folos însă a mă lauda întru acestea, una adecă ca să nu cad în mândrie, iar alta pentru-că am și alte laude să spun, cele ale descoperirilor, care și acestea nu-mi este de folos a le spune pentru mândrie, sînt silit însă să le spun. Dar de nu veî spune altora descoperirile acestea, o fericite Pavele, nu le știî singur? Și știîndu-le, nu te mândrești? Așa, țice, așa; ci însă nu ne mîndrim atîta omenii, cînd singuri noi ne știm faptele cele bune, și darurile nôstre cînd ne mîndrim, cînd le spunem acestea și le arătăm la alții. Dîce însă Pavel că lauda descoperirilor îl aduce la mândrie, nu dór că însuși avea să se mândrească, ci pentru ca pre noi să ne învețe ca să nu arătăm altora darurile ce le luăm dela Dumneșeu, ci să le păzim în sine-ne ascunse și tănuite. Și dupre alt chip nu este de folos a se lauda Pavel întru descoperirile sale, pentru ca să nu socotască cine-va, că el s'a făcut mai pre sus de ceea ce se vede, adecă mai pre sus de om, precum aceștia mai jos a țis-o. Iar mîncînuo-apostolii și fără a avea vre un dumneșeesc dar și descoperire să faleau că au; iar Pavel cu tôte că avea a spune atîcea și atîtea descoperiri ale Domnului, de care s'a învrednicit, însă una singură o pomenește și o arată aicea, și aceștia iarăși o arată silit fiind și fără a voi. Să știî însă, o cetitorule, că descoperirea

are osebire de vedenie; căci descoperirea are ce-va mai mult decât vedenia; fiind-că vedenia, dă numai să vadă ore-care taie acela ce vede, iar descoperirea, arată și ore-care mai adânc decât cele ce să ved'.

2. Știu pre un om intru Christos mai înainte cu patru-spre-dece ani.

Nici toate descoperirile câte le-a vădut fericitul Pavel le arată aicea, precum am d'is (fiind-că s'ar fi făcut însărcinător și greș cuvintul, fiind multe), nici iarăși toate le tace, ci arată numai pre una, pentru ca să dovedească că silit fiind arată și acesta. A adaus însă Pavel a d'ice «in Christos» ca să nu d'ică minciuno-apostolii că s'a răpît de demoni ca Simon. D'ice însă și că, cu patru-spre-dece ani mai înainte a vădut descoperirea acesta, nu fără cuvint și fără pricină, pentru ca să te înveți tu cetitoriule a) că acesta ce a tăcut și a ascuns vedenia acesta patru-spre-dece ani, negreșit nici acum nu ar fi voit a o arăta, de nu ar fi fost silit de nevoe, și b) că dacă Pavel cu patru-spre-dece ani mai înainte s'a învrednicit de niște descoperiri ca acestea, cât de mare era acum și de câte daruri s'a fost învrednicit, după ce a suferit pentru Christos atâtea și atâtea primejdii? Nu d'ice însă în fața întâia adecă că eum am vădut, ci în a treia față «știu un om» ca cum ar fi fost altul, carele a vădut descoperirea acesta: întâiu adecă pentru smerita cugetare precum și evanghelistul Ioan în a treia față a d'is despre sine: «Deci a eșit cel-lalt ucenic, carele era cunoscut arhierului» (Ioan XVIII, 16), și iarăși «și cela ce a vădut a mărturisit și adevărată este mărturia lui» (Ioan XIX, 35); și alta însă, pentru-că este obicinuit la mulți și la cei din afară și la cei din lăuntru, a povesti isprăvile lor în a treia față, ca cum le-ar fi făcut alții.

Sau în trup, nu știu, sau afară de trup, nu știu (Dumnezeu știe), că s'a răpît unul ca acesta până la al treilea ceriū.

1) Așa vedem că Teologul Ioan multele minuni ce le vedea în Apocalips (adecă intru descoperire) și neștiind ce sint, i se descopereau acestea de Anghelul, carele îi arăta descoperirea: „că a d'is mie Anghelul: pentru ce te-a mirat: Eu voiu spune ție taia femeii și a hiariei, ce o ține pre d'insa, ceii ce are șapte capete și cele dece corne” (Cap. XVII, 7). D'ice însă și sf. Macarie, că alta este vedenia și alta lumina și descoperirea: „Este simțire și este vedenie și este lumina și cel ce are lumina este mai mare decât cel ce are simțirea, că i s'a luminat mîntea lui, căci că a luat ore-care parte mai mare decât cela ce are simțire, fiind-că a vădut intru d'ins ore-care încredințare de vedenie, însă alta este apocalipsis (adecă descoperirea), că lucruri mari și taie ale lui Dumnezeu se descoper sufletul” (Vor. VII, răspuns 5). Despre Apocalips veți la tălcuirea d'icerei: „De voiu grăi voue intru descoperire (1 Cor. XIV, 6).

Veți smerita cugetare a cerescului călător, Pavel, cum mărturisește că nu știe, sau de era în trup sau fără de trup, când s'a răpît).

1) Nu numai pentru smerita cugetare mărturisea Pavel aicea, că nu știa când s'a răpît de era cu trup sau afară de trup, ci cu adevărul nu știa; și chiar de ar fi voit să spuie, nu știa ce se spuie; căci precum Teologul acela și străvădătorul dumnezeescul Grigorie al Tesaloniceului scrie intru una din surpările cele asupra lui Achindin, carele prin ispită știa taia dragostei către Dumnezeu, ceii mai pre sus de cunoștință și mai pre sus de fire, și carele nu numai s'a învătă din cele cercate, ci și pătîmind și ispitindu-se precum d'ice însuși el scrie d'icend: dumnezeiasca răpire așa se face către cei vrednici de taia acesta: cei ce pătînesc acesta, d'ice, în vremea când au să se răpescă, se învrednicesc de o dumnezeiască și negrăită strălucire mai întâiu, care se socotește de ei, că vine de sus și acesta negrăită strălucire, îndată prin mîntea acestora răpînd-o și din toate estimile cele simțite și gândite și pre însuși ridicându-l mai pre sus de d'insul îl face pre el cu totul tot al eiș (adecă al dumnezeieștei străluciri); în cât cela ce pătîmește acesta fericită schimbare și lumina mai pre sus de înțelegere din toate fiind eșit, acum încă și din sineși, nu știe de este intru acea vreme cu trup sau fără de trup; că pătîmind atuncea mîntea de către cea mai mare (adecă de dumnezeiasca strălucire) și mai pre sus și mai bună și mai pre sus de fire, nu pôte a lucra cele ale firei sale, adecă nu pôte a înțelegere ce-va din cele ce sint, nici însuși pre sineși aflându-se atuncea sub negrăita ținere aceea dumnezeiască; că de ar înțelegere ce-va din cele ce sint, sau starea sa, numai este intru Dumnezeu, nici s'a răpît către acea una și ascunsă mai pre sus de mîntea; iar după ce se lasă iconomiceste de lumina aceea negrăită și se întorče intru sineș, atuncea cunoște că intru acea vreme era afară de sineși și că pătîmea ore-ce străin și mai pre sus de firea sa și cum că cu adevărat nu știa, sau de era în trup sau afară de trup. Însemneză că acestea le-am scris după singură înțelegerea cuvintelor sfîntului de care îmi aduceam aminte și nu din cuvint în cuvint; căci nu aveam față cartea dumnezeescului părinte și acesta încă mai însemneză-o că mîntea răpîndu-se de dumnezeescul Dar, măcar că se face mai pre sus de firea sa, însă nu se tulbură nici pătîmește vre o schimbare spre mai rău, ce fel pătîmește minciuno-proocii și vrăjitorii cei ce se împlestesc de demoni; ci rămîind curată și ne tulburată pătîmește schimbare intru mai bun și mai pre sus de fire aflându-se intru uimire și în mirare. Și veți supțînsemnările d'icerei „știți căci când erați păgâni” (1 Cor. XII, 2). Despre răpirea acesta scrie acestaș părinte Grigorie către monahia Xenia aceste vrednice de laudă d'icend: „D'iva însă strălucind și lucărul cel de lumina purtător răsărind în inimile noastre, după virfelnicul cel între Apostoli, vine după prorocescul cuvintul acela, adevăratul om la adevărată lucrarea sa și cu lumina întrebunțînd calea se duce sau se ridică pre munți vecinici și către lucrurile cele mai pre sus de lume, ce sint intru lumina aceea (o minune!), se face vădător nedesînșoindu-se sau desînșoindu-se (despărîndu-se) de materia cu care din început era împreunat, precum știe calea (care acestași este cu d'icerea cea apostolică „sau în trup sau afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe”) că nu se lasă aripilor celor fantazicești ale minței, sau pre toate le încunjură mîntea ca o orbă, nici

nice și la descoperiri mai adânci ale Dumneșirei celei mai pre sus de ființă, care toate sînt necunoscute de minte și negrăite de cuvînt și nu pôte cine-va a le primi și a le înțelege de nu va eși afară din omenesca și frîsca prostime și smerenie și a se sui la cea mai pre sus de fire cu puterea cea ne grăită a Sfîntului Duh.

5. Pentru unul ca acesta mē voiu lăuda.

Vești nemândria lui Pavel și cugetarea cea smerită cum povesteste descoperirea ca cum o ar fi vĕdūt alt cine-va, precum am mai dis; cā pentru unul ca acesta, ȕice, mē voiu lăuda. Și dacā alt om s'a rāpit și a vĕdūt descoperirea acēsta, însuși o fericite Pavele, ce te laudă? De unde arātat este cā pentru sineși te ȕice acestea și pentru acēsta se laudā.

Iar pentru sine-mī nu mē voiu lăuda.

Adecā fārā a fi nevoe, eū nu voesc a mē lauda așa prost și cum s'ar întempla pentru sine-mī, ci a ȕice cā am vĕdūt o descoperire ca acēsta; sau o ȕice acēsta pentru ca să acopere, în cāt se pôte cuvîntul și să se ascundā pre sineși¹⁾.

Fārā numai intru neputințele mele.

Adecā pentru sine-mī nu am să mē laud afarā dē singure necazurile și gōnele și ispitele ce le pătinesc.

6. Cā de voiu voi a mē lăuda, nu voiu fi fārā de minte, cā adevĕrul voiu ȕice.

Pentru ce Pavel mai intātu a ȕis, cā a se lăuda cine-va este neînțeleptie și necunoștință, iar acum ȕice cā de mē voiu lăuda nu voiu fi fārā de minte? Rĕspundem: cā acum ȕice cā nu voiu fi fārā de minte nu dupre laudā, ci dupre a minți, cāci ȕice

scrie, cā mintea în vremea cānd era intru Duhul descoperirei le-a vĕdūt acestea în locul lor, nu a primit începere de a le grāi pre ele în locul ce nu era însușit al lor. Și nici a voi a le grāi, cā ar fi putut: cāci nu le-a vĕdūt pre ele intru părțile simțirei fiind, pomenește dar numai cā le-a vĕdūt cum însă descoperit a le povesti nu cunoște (Epist. a 4. fōea 578).

¹⁾ Pōte ȕice însă cā pentru darul cel de acest-fel adecā pentru dumneșeasca vedenie cea de acest-fel și descoperire mē voiu lăuda intru Domnul și nu pentru sine-mī, cā pentru aceea mē laud cā totul a fost al însuși Darului și al puterei lui Dumneșeu celui ce învrednește pre om de niște vedenii ca acestea mai pre sus de fire, iar pentru sine-mī nimic am de a mē lăuda cā așa fi lucrat la acēsta, cāci descoperirea și rāpirea acēsta, nici ca cum a fost ispravā și faptā bună a mea, cāci cum omul cel frîsc ar putea de sineși a se face mai pre sus de fire și a se învrednici de niște taine ca acestea fārā de puterea Sfîntului Duh ce mai pre sus de fire? Pentru sine-mī dar nu am alta a mē lăuda, fārā r. u. mai de ispitele cele ce cerc la care se vede și ajutorul lui Dumneșeu, se vede însă și rābdarea mea și la care și Dumneșeu are parte dar și eū am parte.

dupre urmare, cā va ȕice adevĕrul; drept aceea fiind-cā aceste laude ce le ȕice sînt adevĕrate, pentru acēsta nu mē voiu socoti nebun și fārā cunoștință.

Cruș însă ca nu cum-va ōre-cine să socotescā de mine mai pre sus de ceea ce mē vede, sau aude ce-va dela mine.

Acēsta este arātata și totalnica pricinā pentru care Pavel nu voea a se lăuda și a-și arāta darurile cele dela Dumneșeu și descoperirile și rāpirile de care s'a fost învrednicit, adecā pentru ca să nu-l facā ōmenii pre el Dumneșeu și să-l socotescā cā a eșit din firea ōmenesca, pentru acēsta și tot-de-una tăcea laudele sale și de era silit cāte o datā a spune pentru sineși ōre ce înalt, iarāși acoperea și ascundea, pentru ca să nu la ōmenii cei ce-l vedeau și il auȕeau, vre o idee de mai mare vrednicie, și de Dumneșeu cuviincōsā pentru dînsul, pentru-cā nu a ȕis cā mē cruș și mē pāzesc de a mē lăuda și a spune cele înalte ca să nu ȕicā cine-va laude de Dumneșeu încuviințate pentru mine, ci a ȕis pentru ca să nu socotescā cine-va nici de cum pentru minē vre un ce mai mare decāt vrednicia mea, cāci dacā ōmenii cei din Licaonia l'a teopiisit (creșt Dumneșeu) pre Pavel socotindu-l cā este Ermi și au vrut să-l jertfescā taur ca unui dumneșeu, pentru minunea ce a facut de a sculat pre un olog, precum se vede la Fapte (XIV, 13); ce nu ar fi facut dar ōmenii pentru el, de ar fi arātat lor descoperirile de care s'a vrednicit?

7. Și pentru covirșirea descoperirilor ca să nu mē înalț mi s'au dat îmbolditor trupului anghelul lui Satana, ca să mē batā preste obraz, pentru ca să nu mē înalț.

Unii au socotit, cā anghelul lui Satana și îmbolditorul era durerea de cap ce ar fi pătîind Pavel din lucrarea diavolului¹⁾.

Dar să nu fie acēstā înțelegere! Cāci cum s'ar fi dat trupul lui Pavel diavolului de vreme ce Pavel mai virtos porunca diavolului și hotar fi punea, cānd l-a dat pre cel ce curvea cu

Iar Coresie ȕice, cā îmbolditor al trupului, Ieronim (la Cap. IV, către Galat.) și alții vor să fie fost neputință trupescā a lui Pavel și adecā durere de cap. Iar Nichita intru un cuvînt al Teologului Grigorie ȕice să fi fost podagra; și alții slăbicuinea stomacului și bōla, unit cu Augustin la tăle. Psalmilor și cu Mar. Vasilie ce ȕice: „Am aflat însă și altā pricinā ce se întempla sfinților de bōle precum la Apost. Pavel ca să nu să socotescā cā trece preste hotarul ōmeneștii firii și să nu gāndescā cine-va de el cā intru frîsca alcătuire are ce-va mai mult, intru arātarea firei ōmeneștii se afla adesc-ori în bōla (Hotār. pe larg 55). Iar Fotie ȕice cā anghelul lui Satana, ar fi omul cel ce slujește protivnicului demon și diavolului. Iar îmbolditor al trupului ispitele și necazurile ce le pricinuaū lui Pavel ōmenii cei porniți de diavolul.

maștea sa în Corint, hotărându-l cât să-l pedepsescă, și hotarele acelea nu a cutezat diavolul a le trece? Care dar este înțelegerea dicerei? Satana după limba evrească se dice protivnicul¹⁾. Deci toți cei ce erau protivnici propoveduirii lui Pavel erau anghel al lui Satana, precum era și Alexandru arămariul, Elima vrăjtorul, Imeneu, Filiti și cei-l-alți cari îl necăjeau și îi făceau rău, fiind-că aceștia făceau lucrările lui Satana. Deci dice Pavel cum că Dumnezeu nu a lasat propoveduirea să crească și să sporască mai înainte fără de primejdii și fără de ispite. Pentru ce? Pentru ca să nu mă mândresc eu, dice, pentru multele descoperiri și dumnezeieștile răpiri, de care m'am învrednicit. Dar pentru ce nu a ășis, că i s'a dat lui anghel al lui Satana în număr de mulți, ci anghel unatic? Pote că în fiștecare loc să se fi aflat câte unul carele să fie stătut împotriva propoveduirii lui Pavel și unul stând împotriva îndemna și prenorod; sau (care acesta este și mai potrivită) însuși lucrul, adecă împotrivirea și starea împotriva ce o făcea Satana propoveduirii și năpădirea primejdiilor, acesta să o fi numit Pavel anghel al lui Satana. Dar însuși anghelul lui Satana și împotrivirea asupra propoveduirii de cine s'a dat lui Pavel? De Dumnezeu s'a slobođit precum singur o dice: că grațiu acesta ce îl dice aicea: mi s'a dat, să înțelegi că s'a ertat; și nu s'a ertat să mă bată preste obraz și să mă rănescă o dată, ci totdeauna; pentru acesta nu a ășis că o dată să mă lovescă, ci ca să mă bată mai îndelung. Unii însă*) acesta: «Ca să nu mă înalț», o a înțeles că însemnă că să nu mă slăvesc de omeni; ci nu o dice acesta Pavel aicea măcar deși mai sus o a ășis acesta, ci precum este, așa o dice, adecă să nu mă slăvesc îndesărt de vreme ce om era și el.

8. Pentru acesta de trei ori am rugat pre Domnul ca să se depărteze dela mine.

9. Și a ășis mie: destul este ție Darul meu.

De trei ori, dice, adecă de multe ori, am rugat pre Domnul

¹⁾ Pentru acesta dice Sf. Scriptură: „Și a ridicat domnul Satana asupra lui Solomon pre Ader Idumeul și pre Ezrom fiul lui Eliadae” (A treia Impărăț. XI, 14). Și iarăși: „Și era Satana (adecă împotrivor vrămaș, protivnic) lui Israel, în toate ășilele lui Solomon” (tij 25). Încă și însuși Pavel aicea deslușește că era anghel al lui Satana, adecă împotrivor, toți acei ce stău împotriva propoveduirii lui; că dice: „Că ușă mare mi s'a deschis mie și lucrătore și împotrivnicii îmi sint mult.” (Cor. XVI, 8). Așa într-un glas tălucesc dicerea cea de mai sus și dumnezeescul Chrisostom și Teodorit și Icuemenie și Amvrosie.

²⁾ Fotie este acesta, carele și dice, că această înțelegere este mai bună fiind-că sufletul lui Pavel nu avea trebuință de zăbală, adecă de necazuri și de ispite, pentru ca să nu se mândrească.

pentru ca să mă slobođescă de împotrivorile propoveduirii mele și nu am fost ascultat. Și acesta însă este însușire a smeritei cugetării lui Pavel a mărturisii că nu suferea vrășmașile și necazurile ce îi urmau la propoveduire și pentru acesta ruga pre Dumnezeu, să-l slobođescă de acestea. Deci a ășis, dice, Christos mie: de ajuns este ție, o Pavle, că am dat ție Darul acesta atât de mare, morți a scula și feluri de minuni a face și nu cere să sporască și să crească și propoveduirea ta fără primejdii și fără ispite; că de prisos este ție și fără folos acesta; iar ceea ce era de ajuns spre a te întări, o ai luat.

Că puterea mea într-un neputință se face desăvirșit¹⁾.

Ci pote te dore și te intristezi, o Pavle (fi dice Domnul), nu cum-va împotrivirea și ispitele ce urmăz la propoveduire se vor socoti că se nasc din neputința mea, adecă cum că eu nu am putere de a-l ridica din mijloc pre aceștia, dacă pen-

¹⁾ Iar Coresie dicerea acesta tălcuindu-o dice: Darul se face desăvirșit într-un ispite și într-un răbdări. Fiind-că atunci se arată bărbăția și întreaga înțelepciune într-un ostașul lui Christos, precum s'a arătat într-un Iosif și în Sosana, și mai ales smerenia: căci după Teolog. Grigorie: „Sufletul slăbind, aprăpe este de Dumnezeu; și la trebuința se întore către acel ce pote a da, și a defăima pre cel întemplantor imbelșugat de dar” (Cuvint către cetățenii Nazianzului). Și iarăși dice: „De întregi înțelepți bărbăți însă este lucru, care se pedepesc cu întemplantile, și ca aurul în foc curățându-se, a dice: bine este mie că m'ai smerit ca să mă învăț îndreptățile tale; ca una ce smerenia naște pre a cunoște dreptățile; și Petru când pățimea chemând mântuire când vrea să se afunde, ca mai mult să se apropie de Dumnezeu prin durere și să dobândescă pre Făcătoreșul prin necaz” (tij). Căci dacă după Aristotel, puterea iscusindu-se se crește negreșit, și întreaga înțelepciune, și smerenia într-un ispite se crește. Pentru acesta a ășis ore-care că puterea noastră este cunoștința neputinței și a smereniei noastre. Pentru acesta Ieronim a scris către Ctesifont, că deplinătatea vieții aceștia se face prin cunoștința neplinătății noastre prin care ne apropiem de Dumnezeu. A ășis însă și Sf. Maxim, că și cel neputincios prin neputința sa să arate mărime de suflet cu mulțămirea cea către Dumnezeu; și de ar fi fier, adecă păcătos, lepădă șgura prin focul băleii; iar de ar fi aur, rămâne curat și strălucit prin răbdare și prin bărbăție și prin smerenie și nădejde; de vreme ce și Pavel pentru acesta nu s'a arătat mai înjosit decât întâii Apostolii fiind-că nu s'a socotit a fi ce-va pentru multele neputințe ce pățimea. Pentru acesta și sf. Dionisie Ariopag. despre puterea lui Dumnezeu acestea teologhisește în Cap. VIII cel despre dumnezeieștile numiri: „Deci dicem că Dumnezeu este putere fiind-că totă puterea într-un sine o are, și mai pre sus avându-o și ca pricinitorul a totă puterea și pentru-că este negrăit și necunoscut și neînțeles pentru puterea sa ceea ce le covirșește pre toate; care prin covirșirea puternicului și pre neputința o impurternicește și pre cele mai de pre urmă din cele depărtate de dina le ține și le întărește, precum vedem și la puterile cele după simțire că luminile cele mai pre sus strălucitoare ajung și până la privirile cele țimpe, și cele mari din lume ajung și la urechile celui ce nu prea cu înlesnire pot a priimi răsunările.

tru acesta te intristezi, ȋci cuteză, pentru-că atunci se mai mult se arată mai mare puterea mea când tu Apostolul meu cel ce ești gonit și de ispite cuprins, biruești pre gonaci și pre cei ce te ispitesc. Veți însă, o cetitorule, că Pavel a ȋcis că pentru această pricină s'a ertat să pătămescă ispite și necazuri, a-decă pentru ca să nu se mândrească. Iar Dumneȋeu l'a ȋcis că alta este pricina lucrului acestuia, a-decă pentru ca să se arate că atunci dumneȋeasca sa putere se arată desăvârșit când Apostolii s'ei se afla intru neputința, a-decă in góne și in primejdii.

Mult mai cu dulceta dar me voi lauda intru neputintele mele ca sa locuiesc intru mine puterea lui Christos.

De vreme ce am auzit acestea, ȋdice, că puterea lui Christos intru neputința se face desăvârșit, apoi și eu mai mult me voi lauda intru neputintele mele, căci, cu cât neputintele mele sint mai multe, cu atata și mai mult imi pricinuesc puterea lui Christos. Pentru acesta sa nu socotiți, fraților, că mahnindu-me am ȋcis mai sus despre imbolditori și despre ómenii improvitori propoveduirei mele, ci mai ales o am ȋcis bucurandu-me, pentru-că cu mijlocirea lor trag la sine-mi mai mare pre puterea lui Christos.

10. Pentru aceea bine voesc intru neputința, intru ócarī, in nevoi, in góne, in strimtorări pentru Christos.

Dream, ȋdice, ca un om și ca unul ce sint neputincios cu firea, sa scap de greutațile acestea și de ispite și cu slobozenie sa sporesc intru cresterea propoveduirei mele, însă de vreme ce am auzit pre Christos ȋdicandu-mi cuvintele cele de mai sus, pentru acesta de atunci incóce me laud și bine voesc, a-decă me veselesc și imi place a fi intru neputința¹⁾; apoi ca sa nu socotesc cine-va că ȋdice neputințe ale trupului, a-decă friguri sau dureri de cap, sau alte bóle, pentru acesta tálcueste, ce sint neputintele acestea, a-decă ca sint ócarile, hranele cele de nevoea vieții, gónele și cele-l-alte strimtoriri și necazuri, acestea însă intru aceeași vreme rusinează pre minciuno-apostolii cari ca niște protivnici dumneȋei antihriști se laudau intru cele dimpotriva acestora a-decă intru slavă, intru bunele norociri și in ódihne, iar mângae acesteasi pre hristiani pre ucenicii lui Pavel și li fac pre ei sa se rusineze, căci pătameste Pavel dascálul lor, ci mai ales sa se bucure și sa se laude cu pátimiriile invetatorului lor, fiind-că acestea Dumneȋeu le voeste și se fac pentru dragostea lui Christos.

¹⁾ Pentru acesta și Teodori tálcuind ȋdicerea „bine voesc“, ȋdice: „Nu a ȋcis: sufer, ci: bine voesc, a-decă me bucur și me veselesc, cu veselie priimesc cele ce cad asupra-mi“.

Căci când slăbesc, atunci sint puternic.

Ce te miri, ȋdice, hristiane fratele meu, dacă puterea lui Dumneȋeu se arată și se face desăvârșită intru neputința noastră și intru ispite? Și însu-mi eu Pavel, atunci sint puternic, când pătamesc slăbicunile și ispitele cele ca acestea, pentru-că atunci vine mie mai mult Dar și putere a lui Dumneȋeu, precum a urmat in eparhia Filipsenilor; căci când a fost bătut și inchis in temnița Pavel, atunci a dezlegat legaturile celor inchis și a catihisit pre pazitorul temnitei, și l'a botezat (Fapt. XVI, 31). Și când s'a stricat corabia cu el, acestas Pavel, la Malta acatandu-se o viperă de mana sa, atunci pre varvarii cei ce erau in Malta l'a inspalméntat (Fapt. XXVIII, 7). Și când legat fiind s'a infașiat inainte impératului Agripa și a lui Fist Ighemonului, atunci l'a biruit pre ei, și pre acei ce il pirau atata, in cât a făcut și pre impératul Agripa sa ȋdică cuvintul acesta: „Intru puțin me plec Pavel a me face hristian“ (Fapt. XXXVI, 28). Și in scurt a ȋdice, când se afla Pavel neputincios și slab, a-decă când era in primejdii și in necinste, atunci era puternic și slăbit și strélucit¹⁾.

11. M'am făcut fara de minte laudandu-me, voi m'ati silit.

Aicea iarasi se desrinvătește Apostolul pentru lauda ce face și mai sus încă ȋdicea: ca pre un fara de minte priimiti-me; și «ca intru neinteleptie grăesc»; iar acum ridică din mijloc pre «ca» și gol «fara de minte» se numește pre sineși, că de vreme ce a formăluit ceea ce a voit, a-decă de a se lauda, apoi acum prihănește metehna laudei, invetandu-ne pre noi cu amaruntul, nici odinioră a ne lauda fara a fi nevoe; cu tote că și însuși când a avut nevoe a se lauda, iaras s'a numit pre sineși nebun și fara de minte. ȋdice însă, că voi m'ati silit sa me laud pentru-că eu de mântuirea voastră purtând grija mai inainte, m'am laudat cu acestea; că de vreme ce vedeam pre minciuno-apostolii ca cu laudele, ce-si fac mincinóse, ve amăgesc și ve strică pre voi, cari luați aminte și cascați gurile la dinși, pentru acesta și eu am judecat a me lauda cu adevérul către voi, pentru a voastră mântuire²⁾.

Că eu se cuvenea de voi a me recomandui.

Trebuiea, ȋdice, mai mult voi sa numerați ispravile mele și laudele mele și sa le povestiți și sa le laudați, și nu eu; fiind

¹⁾ Veți și supținsemnarea ȋdicerei: „Deși omul nostru cel din afara se strică“ (II Cor. IV, 16).

²⁾ Veți și supținsemnarea ȋdicerei: „Că precum este scris: cela ce se laudă, intru Domnul laude-se“ (I Corint. I, 31).

voif v'afți măhni, sau... voi precupeți, în secunții voastră că
eu am să iaș dela voi, ci pentru-că eu pre voi înși-vē vē cefu
și nu banii saū lucrurile vōstre; eu caut sufletele și mântuirea
vōstră și nu banii vōștri.

Că nu fiil sint datorî a invistieri născătorilor, ci născătorii fiilor.

Fiind-că următorii erau a dīce Corintenii, și cum? Nu este drept, o fericite Pavele, tot o dată și pre noi a ne avea și banii noștri a-i avea, adecă acēsta este cu dreptate. Drept aceea cu acestea ce faci tu de nu vōești a lua banii noștri, arăți că nu ne iubēști; pentru acēsta, dīce, aduce Pavel un silogism firesc și dīce lor că născătorii sint datorî a da fiilor și nu fiil născătorilor. Înțelege însă născătorii pre invetători, adecă pre sineși, iar fiil, pre ucenici, adecă pre dinșii, și arată cu pilda acēsta, că însuși plinește datoria sa și face lucru neapărat, când nu ia dela dinșii ¹⁾.

15. Eu însă prea cu dulcēță mē voiū cheltui pentru sufletele vōstre.

Eu, dīce, nu numai nu voiū lua nimic dela voi, ci încă voiū și da vōuē; că acēsta însemnēză dīcerea «voiū cheltui». Dar ce, dīce că voiū cheltui bani pentru voi? ci însu-mi eu, dīce, mē voiū cheltui pre sine-mi, adecă de va cere trebuința și trupul meu a-l cheltui, nu mē voiū măhni, ci prea cu dulcēță il voiū cheltui și il voiū da morței, pentru mântuirea sufletelor vōstre.

Deși mai mult iubindu-vē pre voi și mai puțin iubindu-mē.

Și acest cuvint il dīce Pavel cu prihănire, însă și cu dragoste; căci ce dīce? măcar deși eu tōte acestea le fac, adecă și bani nu iaș și trupul meu il cheltuesc pentru voi, însă voi vē iubiți de către mine mai mult, iar pre mine voi mē iubiți mai puțin, și nu mai mult, precum datoria dragostei cere, care se hotărăște că este aședare ce se dă în locul aședării. Veți însă, iubitul, câte trepte are lucrul și fapta bună a Marelui Pavel: a) Se curinea, Pavel a lua dela Corintenii, și nu a luat; b) că și cu tōte că era lipsit și avea trebuință, nu lua; c) că nu a luat și în vremea când era de față și propoveduia lor și nici când era la altă parte și propoveduia; d) că nu numai că nu lua, ci încă și da; e) și nu prost da, ci și cu filotimie, pentru-că da lor din lipsă; f) că da, nu numai bani, ci și însuși pre sineși; g) că se da pre sineși, celor ce nu il iubiău pre el atăta; h) că măcar deși ei nu il iubiău pre el atăta, el însă

¹⁾ Înșă și fiil sint datorî să invistierescă pentru născătorii lor, adecă a odihni bētrânețea lor și a-i hrăni, când vor avea trebuință.

il iubia pre ei cu covârșire. Pentru acēsta, bine a dīs purtătorul de Dumneđeu Maxim «că Hristianii lui Christos adecă, pre toți il iubesc cu curăție, însă nu de toți se iubesc», iar prietenii lumii, nici de toți se iubesc; și cei ce sint ai lui Christos, până la sfirșit păzesc ținerea dragostei necurmata; iar cei al lumii, până ce unul altuia prin lume își greșesc (Cap. LVIII al sutei a patra din cele pentru dragoste).

16. Înșă fie, eu nu v'am îngreulat pre voi; ci meșteșugareții fiind, cu amăgire v'am luat pre voi ¹⁾.

17. Nu cum-va prin cine-va din cei ce am trimis la voi v'am jefuit pre voi?

Înțelegerea dīcerii acēstia de față este acēsta: fie, dīce, că eu nu v'am jefuit nici am luat ce-va dela voi, ci pōte ar pre-pune cine-va, că eu neluând nimica dela voi, cu acēsta am informăluit ca un prea viclen, ca cu fața mea să cēră să ia

¹⁾ Însemnēză, că Marele Vasile dīcerea «cu amăgitură pre voi v'am luat-simplu luându-o. în loc de: cu amăgitură am venit la voi și cu acēsta că nimic luând dela voi, cu metodel acēsta v'am amăgit și am propoveduit la voi Evanghelia lui Christos, acēsta dīce așa luându-o dīce de-obște că vicleșugul și minciuna și obiceiul cel amăgitor este urată lui Dumneđeu și ōmenilor, când cine-va formăluēște o vrăsmăgie, și minciună și amăgitură, nu pentru folosul sēu, sau pentru facerea de bine a altora, sau pentru vre o altă iubitōre de ōmeni iconomie, ci pentru vătămarea și paguba altora precum diavolul a întrebuițat asupra ōmenilor acest fel de amăgitori și de minciună, și precum Cain asupra fratelui sēu și Iesavel asupra lui Navute, și precum Iudeii asupra Domnului. Aū întrebuițat însă și mulți drepți și sfinți amăgitori și minciună sau mai bine a dīce, aū întrebuițat metod drept cu carele cu dreptate și înțelepțește aū ascuns pre adevērul, aū făcut însă cele improptiva vrăsmășilor și a amăgitorilor și a minciunilor; căci și pre sineși s'aū folosit prin metodel acēsta și pre cei-alți precum Moisi, carele a dīs lui Faraon, că are să scōtă pre norod în pustie pentru ca să slujescă lui Dumneđeu; și măcar că scopul era de a-i slobođi desăvirșit din robia Eghiptului; și precum Samuil, căruia poruncindu-i-se de Dumneđeu să ungă pre David, s'a făcut că se duce să ridice jertfa lui Dumneđeu, pentru ca să nu se primejduiască de Saul; precum și David a dīs către preotul Avemeleh, că s'a trimis de către Saul pentru o pricină de nevoe, ca prin amăgitura acēsta să se mântuiască pre sineși asemenea și când a mers la împăratul Anhus, s'a făcut că este nebul, pentru ca să scape de cei de alt neam; precum Iail a adăpat cu lapte pre Sisara și l'a priimit pre el în cortul sēu și apoi l'a omorât; așiderea și Iudit s'a dus în cortul lui Olofern și cu amăgire l'a omorât pre el pentru ca să scape pre Israelitenii. Decī asemenea așa dīce și Apostolul Pavel, cu amăgire a mers la Iudei ca Iudeu ca pre Iudei să căștīge; pentru acēsta și dīce, meșteșugareții fiind noi cu amăgire pre voi v'am luat, deși pentru amăgiturile cele de acest fel și minunile nu minciunoși, dīce, nici amăgitori trebuie a numi pre sfinți, ci înțelepți spre bine și proști spre rēutate (la Anastase Sinaitul întreb. 6).

fel de bun metod eu să scot dela voi și iar să mă arăt că nu am luat. Socotiți dar și vedeți dacă acésta ce ȳic, s'a făcut și este adevărată, căci arătat este că nu e adevărată, nici am întrebunțat eu un metod ca acesta de viclenie. Jefuire însă iarăși numește pre a lua ce-va dela Corintenii prihănindu-l și rușinându-l pre ei și arătând că de ar fi și luat ce-va dela dinșii Pavel, cu sila ar fi dat, și ca cum s'ar fi jefuind și s'ar fi nedreptăți; că acésta se numește jefuire, a lua cine-va lucrul altuia fără de a voi acela, care acésta era pre mare prihană Corintenilor, de ar fi socotit că să jefuesc pentru că ar fi hrănit pre învățatorul lor.

18. Am rugat pre Tit și am trimis împreună pre frațele; nu cum-va v'a jefuit ce-va Tit pre voi?

Și acest cuvint cu ocară îl ȳice Pavel; nu am trimis, ȳice, și am rugat pre Tit să vie la voi, arătând cu acest cuvint, că, și de ar fi luat Tit ce-va dela dinșii, cu dreptate ar fi luat, fiind-că rugat a mers, dar însă și cu tóte că a fost rugat și a mers, iarăși a rămas curat și nu a luat nimica; a trimis însă Pavel și pre alt frate împreună cu Tit, precum a ȳis la Cap. VIII stih. 28, pre carele unii îl ȳic să fi fost Luca, sau mai adevărat Varnava.

Au nu cu același duh am umblat noi?

Adecă nu am petrecut la voi toți, și eu și aceia cu acelaș duhovnicesc dar? Dar, însă, numește pre strimțorarea adecă ce o suferia și însuși și cei-l-alți, nevoie având și trebunță, și a nu lua nimica. Și cu tóte că isprava acésta a fost a lui Pavel și a celor-l-alți, dar însă totul îl dă la Dumneȳeu, ca pre un dar al lui, fiind-că prin darul și puterea lui Dumneȳeu, o a isprăvit.

Au nu pre aceleași urme?

Nici puțin ce-va, ȳice, au eșit din drumul meu, Tit și frații cei împreună cu dinsel, ci intru tóte au arătat și au păzit a- ceeași amănunțime ca și eu, și petrecere. Veȳi însă, iubitul, că Pavel nu numai pre sine-și se povățuia a umbla cu o amănunțime ca acésta, ci învăța și pre Apostolii cei ce erau cu dinsel să nu la nimica și să se spurce cu luarea nici a unui ori-ce lucru măcar și drept de ar fi.

19. Iarăși socotiți că ne desvinovățim la voi? Inair tea lui Dumneȳeu, intru Christos grăim.

S'a temut Pavel nu cum-va să se prepue că îi colocohevsăște (lingușeste) pre dinșii și pentru acésta ȳice, că nu le ȳicem acestea pentru hatărul vostru și dupre învoire, nici le ȳicem a-

cestea pentru ca să ne desvinovățim și să ne recomenduim pre înși-ne la voi, nu; ci le grăim și le ȳicem acestea atăta cu nepățimire și cu adevărul, ca cum le-am ȳice inaintea lui Dumneȳeu, celui ce vede și aude tóte intru Christos, adecă prin Iisus Christos¹⁾.

In cât numai cele ce s'au făcut le ȳicem și precum s'au făcut, fără adăogire, sau scădere, și acelea ce să cunosc de ne amăgitul ochiul lui Dumneȳeu și nu ca să mă recomanduesc eu pre sine-mi, precum și la începutul trimiterii, însu-și acésta o a ȳis.

Iar tóte iubiților, pentru a vóstră zidire²⁾.

Nu a ȳis, că pentru acésta am făcut tóte acestea și nu o am luat dela voi nimica, pentru-că voi sinteți neputincioși la cugtare și scumpi, căci așa se făcea cuvintul mai infruntător; ci le-am făcut, ȳice, tóte acestea pentru a vóstră zidire, adecă, pentru a nu vă zminti de mine și să ȳiceți că eu propoveduesc ca să adun bani și pentru acésta nu iaș, pentru nezmintirea vóstră și pentru folosul vostru.

20. Că mă tem, ca nu cum-va viind să vă aflu pre voi precum nu vă voesc și eu să mă aflu vouă precum nu mă vreți.

Veȳi, o cetitoriule, ce fel de purtare de grijă și părintescă dragoste avea Marele Pavel către hristiani? Alții greșau și acesta de trei ori fericitul se temea pentru dinșii. Nu a ȳis însă hotăritor, ci încă indoindu-se; nu cum-va, ȳice, să viu la Corint și să vă aflu pre voi acest-fel precum nu vă voesc adecă să vă aflu păcătuiind și stricați și dupre urmare să fiu silit a mă afla și eu vouă acest-fel, precum nu mă vreți, adecă să mă aflu la voi certător și pedepsitor și să vă pedepsesc cu puterea Sfintului Duh cea certătoare.

Nu cum-va gilcevi, pizme, minii, întărătări, grăiri de rău, șoptiri, mândrii, nestatornicii³⁾.

Mai întâiu se cuvine a pune Apostolul la cale umfările și mândriile, căci prin acestea se mândreaș Corintenii împotriva lui Pavel și cinsteau pre minciuno-apostolii. Dar însă pentru a

¹⁾ Teodorit însă așa tâlcuește ȳicend: „Póte că și desvinovățirea să socotește dovadă de prostime: ci noi, Dumneȳeu e martor, că acestea le ȳicem de poruncile stăpânului Christos; că ȳicerea „in Christos” este în loc de: dupre legile lui Christos; că lege a lui este: „Că așa să lumineze lumina vóstră inaintea ómenilor ca să vadă faptele vóstre cele bune și să slăvescă pre Părintele vostru, carele este în ceriuri” (Mat. V, 16).

²⁾ Lipsește aicea ȳicerea „facem”, dupre Teofilact adecă: „Iar tóte, iubiților, pentru zidirea vóstră le facem sau le lucrăm, dupre Teodorit”.

³⁾ Aicea lipsește ȳicerea: intru voi vor fi.

nu se părea că caută folosul său și izbândirea sa pentru aceasta, mai întâiu a pus la cale despre răul cel de obște la toți, adică despre prigoniri și pizme, pentru-că din prigoniri și din pizme se nașteau la Corintenți toate cele-lalte rele. Și iarăși din acele-lalte rele, se aprindeau și creșteau mai mult prigonirile acestea și pizmele. Intăritare însă se numește, când cine-va cu chip prigonitor chlamă pre cine-va la vre un lucru¹⁾. Iar șoptire numește pre cleverire și pre diavolie, iar mândrii pre moralurile cele mândre și îngâmfate; sau îngâmfare și umflare să numește, când mândria și slava deșartă ajunge cu îndelungata vreme a se face a doua fire.

21. Nu cum-va iarăși viind eu să mă smerescă Dumneșul meu către voi.

Adecă destule sint, țice, pedepsirile cele de mai înainte și certările ce am făcut, mă tem însă și acum nu cum-va viind la voi să fiu silit a vă întrebuița (trata) cu asprime și a vă pedepsi, că smerire numește Pavel a certa pre cine-va măcar, cu toate că mulți acesta o au de slavă lor a pedepsi și pre cei ce greșesc și pre cei nesupuși, cu puterea Sfintului Duh. Nu a țis însă: nu cum-va să mă smeresc, ci: nu cum-va să mă smerescă Dumneșul, pentru ca să arăt cu acesta că și pedepsă pentru Dumneșul avea să o facă și nu pentru sineși și pen-

¹⁾ Mar. Vasilie însă întrebă fiind: „Ce este gâlceava și ce este intăritărea”, răspunde: „Gâlceava adecă este când cine-va pentru a nu se arăta mai mic decât cine-va se silește a face ce-va, iar intăritărea este a face cine-va din cele ce sint cu dovădă, sau cu slavă deșartă acoperindu-se și a intărită pre alții la cele asemenea, că și Apostolul, une-ori adecă de intăritărea pomenind pre slava deșartă o unește, țicend: nimica după gâlceavă, sau slava deșartă să fie, iar alte ori, mai întâiu pre slava puindu-o, după dinsa și pre intăritărea cu altă numire o aduge țicend: „Să nu ne facem iubitori de slava deșartă, unii pre alții intăritându-ne (Gal. V, 26; Hotăr. LXXI. pre scurt). Veți și tălcuirea țicerei: „Că nu unul să se umfle mai mult decât cel-lalt” (I Cor. IV, 6). Și țicerea: „Și voi umflați sineși” (I Cor. V, 2).

Ȋice însă Teodor: că pentru inșei patimile acestea Pavel prihănește pre Corintenți și intru cea întâia Trimitere (Cap. III, 1), că pomeneste Apostolul aicea și despre grăirea de rău care este tot cuvîntul ce nu se cutăză a se grăi înaintea fratelui, precum o hotărăște acesta un deslușitor în Pateric: „A țis un bătrân, că tot graiul ce nu pôte a-l grăi cine-va înaintea fratelui său, grăirea de rău este”. Iar Mar. Vasilie țice: căc căno cine-va spune greșăla celui-lalt sau pentru-că pre însuși acela să-ndrepteze, sau pre altul să-l folosescă, precum și Pavel scria către Timotei: „Alexandru asemenea multe rele a pricinuit mie, de carele și tu părăzăște-te” atuncea, țic, este ertat a spune cine-va asupra altuia. Iar altă de acesta de ar spune cine-va greșăla altuia, pentru ca să-l vădăscă pre el, grăitor de rău este, măcar de ar fi și adevărat ce se țice de el (Hotăr. XXV, pre scurt)*.

tru a sa izbândire. Și de nu ar fi fost Dumneșul în mijloc și poruncă a lui Dumneșul, Pavel nici odinióră ar fi voit a se arăta aspru și pedepsitor; țicend însă: Dumneșul meu, își arată fericitul covârșitorea dragoste ce avea către Dumneșul, fiind-că pre Dumneșul cel obște al tuturor ómenilor, el pentru dragostea il însușeste și il țice al său¹⁾.

Și să plâng pre mulți dintre cei ce au păcătuit mai înainte și nu s'au pocăit pentru necurățenie și răutatea și inverșunarea, care o ar fi făcut.

Veți, o cetitorule, apostolestile și părinteștele îndurările lui Pavel, pentru-că el plânge și să tinguște pentru păcatele ce le-au făcut alții. Nu a țis însă, că are să plângă pre toți, ci pre mulți. Și nu a are să plângă pre cei ce au păcătuit prost și de obște, ci pre cei ce nu s'au pocăit, căci cu adevărat aceia erau vrednici de plâns și de tinguire, fiind-că au rămas în rana păcatului și nu se vindeau. Veți însă că nici pre acești nepocăiți păcătoși il arată anume cari sint, pentru ca să facă cu chipul acesta lor lesniciosă întórcerea și pocăința, căci când se infruntă cine-va arătat, se obrăzniceste și fuge de pocăință. Drept aceea, pentru acesta pomeneste și pocăința aicea pentru ca să o întrebuițeze ei și să o iubescă cei ce au păcătuit și așa, când va merge Pavel în Corint să nu-l pedepsescă, nici să-i certe, nici să-i plângă, adecă să nu se intristeze preste măsură pentru dinsi. Insemneză aicea țicerea acesta despre pocăință pentru schismaticii Novațiani, cari nu priimeau pocăința aceloră ce după botez păcătuiău, neauđind nebunii cuvintele acestea ale lui Pavel, cu care priimește pre toți păcătoșii la pocăință. Necurăție însă vei înțelege, ibutule, că este tot păcatul, fiind-că fiește-carele păcat desevrșit face necurat pre acela ce il face²⁾ sau să înțalegi necurăție cu osebit chip, fiește-care rea faptă din trupeștile mestecări și impreunări, căci intră Corintenți nu era numai unul carele curvise (precum era cel ce curvea cu mașteha sa), ci mulți și în multe feluri de inverșunări aflându-se.

¹⁾ Veți despre acesta la cap I al ceii către Rom, Stih 8 și la supt-insemnarea acestuia.

²⁾ Pentru acesta și Solomon țice: „Omul nebun și fără-de-lege, se bucură de cele ce urăște Dumneșul se sdrobește însă pentru necurăția sufletului” (Pild. VI, 16). Și iarăși „Ne curat este înaintea Domnului, tot cel fără-de-lege” (Pild. III, 32). Și iarăși „Ne curat este la Dumneșul tot cel înalt cu inima” (Pild. XVI, 6).

1. Iată acesta a treia oră vin la voi, pre gura a doi marturi și a trei va sta tot graiul (II Lege XIX, 15).

Precum Dumnezeu îngrozește și inspăimânteză prin cuvinte, că are să facă multe rele, însă tot-de-una zăbovește de a le pune în lucrare, acelea cu care îngrozește¹⁾, cu un chip ca a-pune în lucrare, acelea cu care îngrozește, mai înainte mărturicești și Pavel următorul lui Dumnezeu, mai înainte mărturicești și îngrozește multe, și dăce: că precum este scris că înainte a 2 și a 3 marturi se adeverește și ia întăritură totă printre cina cea cu îndolală, cu asemenea chip, și înaintea a trustrele venirilor mele, a două care am venit, și a uncea care voi să o fac acum, va sta și se va adeveri fieste-care îngrozitor cuvint ce l-am grăit improtiva vōstră, de nu vē veți pocăi, că în loc de marturi pune prea laudatul Apostol infățșerile sale.

2. Am prođis, și prođic, ca cum aș fi fost față a două oră și nefind acum scriu celor ce mai înainte au păcătuit și celora-l-alți tuturor, că de voi veni iarăși, nu voi cruța.

Și mai înainte, dăce, am spus vōuē, și acum iarăși mai înainte spun vōuē; căci, precum când a două oră am fost venit în Corint și eram față, v'am prođis, așa și acum lipsind dela voi, mai înainte dăc prin scrisoarea și trimiterea mea acesta. Că rora însă le prođic? Acelora ce au păcătuit mai înainte, le dăc, pentru-că le trebuie îndreptare; iar celora-l-alți, ce nu au păcătuit mai înainte, le dăc pentru ca să fie marturi ai cuvintelor mele acestora, și ce prođic? Că de voi veni iarăși a treia oră în Corint, nu voi cruța, nici mă voi milostivi asupra celor ce au păcătuit și nu s'au pocăit; și nu a dăc că îi voi pedepsi, ci a întrebuintat o părintescă dăcere de cruțare și de milostivire, nu voi cruța, dăce: că de voi afla, dăce, pe aceștia neindrepțați, mai mult nu voi întârđia, ci îndată îi voi certa.

3. De vreme ce căutați cercare de Christos cel ce grăește întru mine.

Cu multă mânia cu adevărat, însă dréptă, dăce acestea Apostolul, celor ce îl defaimă ca pre un neputincios și de nimica, dăcând: de vreme ce voiți să cercați de locuește Chri-

¹⁾ Așa adecă a îngrozit Dumnezeu pre Adam, că va muri îndată ce va mânca din pomul cunoștinței răului și al binelui, a murit însă prin fapte, după 930 ani; a îngrozit că va da potop pre pământ în vremea lui Noe, ci a trecut dupre îngrozirea acesta 100 ani și s'a făcut potopul prin fapte, pentru ca prin întârđierea acesta să dea vreme de pocăință omenilor.

stos întru mine, și pentru acesta mă luați în ris ca pre un neputincios, și ca pustiū de darul și puterea lui Christos, atuncea mă veți cunoște cu adevărat, de veți rămânea neindrepțați. Arată însă Pavel cu acesta, că cuvintele acestea îngrozitoare, sint cuvinte ale Sfintului Duh, celui ce locuește într'nsul, și dar se cuvine a se teme de el, fiind-că le grăește Christos și Duhul lui Christos¹⁾. Insa nu ar fi pedepsit pre Corinteni Pavel, pentru ca să-i facă să cerce darul și puterea lui Christos, care era întru dînsul, ci fiind-că aceia făgăduiau fără vindecare și fără pocăință, pentru acesta le dăce, că, de voi fi silit să vē pedepsesc, atuncea veți înțelege prin fapte și prin lucruri, cercarea ce o căutați, de locuește Christos întru mine.

Carele la voi nu este neputincios, ci pōte întru voi.

Pentru ce Pavel a adaus și a dăc, că Christos este puternic întru Corinteni și cu tōte că el pretundenea este și la tōți puternic? Pentru-că urma să fi cercat Corinteni și mai înainte puterea lui Christos. Pentru acesta dăce: că din cele ce până acum ați cercat, fraților, să cunoște cu adevărat, că la voi nu este neputincios Christos ci pōte, adecă pōte și face multe minuni și puteri, sau și așa să înțelegi, că Christos în viața acesta arată vōuē puterea sa pedepsind și muncind pre aceia ce pot a se îndrepta (și nu vor adecă), pentru ca să nu vē pedepsescă în cea-l-altă viață. Iar la cei necredincioși în viața acesta nu își arată puterea sa cea schinguitōre, iar întru cea-l-altă viață, o va arăta acesta asupra acelora²⁾. Arată însă pre lângă acestea și cu aceste cuvinte Pavel cum că desi are să pedepsescă pre cine-va, nu va pedepsi însuși, ci Christos cel ce întru dînsul lăcuște, și grăește, și lucrăza.

4. Că și de s'a răstignit din neputință, ci viază din puterea lui Dumnezeu.

Mulți se smintesc de dăcerea acesta a lui Pavel, dar învață-te, tu, cela ce cetești acesta, că se dăce neputința a) bōla cea a trupului, să dăce b) neputința, putrejunea cea în credință și ne-

¹⁾ Pentru acesta și dumnezeescul Christosom dăce: „Că de acesta adeseori măi mult decăt la tōte la sfîntul sufletul acela (al lui Pavel) alerg, căci trebnice 6re-care și dumnezeesci legi sint graiurile lui Pavel, că nu Pavel este cel ce grăește, ci Christos cela ce mișca pre sufletul lui; că prin acela grăește tōte câte acela le a dăc” (Cuv. cum că lucrul de primejdie e a vorbi spre har, tom. VIII). Veđi și dăcerea: „Eu dăc, nu Domnul” (I Corint. VII, 12), în supțînsemnare. Veđi și dăcerea: „De se pare cui-va a fi proroc sau duhovnicesc, cunoască cele ce scrie vōuē, că poruncile Domnului sint” (I Corint. XIV, 37). Veđi și la începutul cărței către ceteror.

²⁾ Veđi dăcerea: „Judecându-ne însă, de Domnul ne pedepsim” (I Cor. XI, 32).

bate și pedepsește pre cel vrednic de pedepsă și de bătae. Iar împotriva adevărului hotărăște cel ce se apucă să pedepsească pre cel ce nu a greșit, nici este vrednic de pedepsă.

9. Că ne bucurăm când noi adecă sintem slabi, iar voi sinteți puternici.

Iarăși se arată Pavel pre sine prieten și apropiat Corintenilor cu cuvintele acestea, pentru-că le dice: să nu socotiți fraților cu cuvintele acestea, pentru-că nu pot să arăt pedepsirea mea că mă măhnesc pentru-că nu pot să arăt pedepsirea mea pentru căta, ci mai ales mă bucur când eu sint socotit de slab și de neputincios, căci nu pot a-mi arăta puterea mea spre a pedepsi pre vre un păcătos dintre voi; iar voi veți fi puternici, adecă când voi nu veți greși, și veți fi îmbunătățiți, și pentru căta nu ați fi supuși pedepsei.

Acăta încă o și rog, a vōstră întregime.

Nu voesc și iubesc numai, dice, eu a fi socotit de neputincios, și voi hristianii să fiți puternici și nevinovați, ci și pre lângă acestea rog și cer dela Dumnezeu ca să fiți nevinovați și întregi adecă depliniți intru faptele cele bune, și nici apucătura și pricină să dați ca să vă pedepsiți.

10. Pentru acăta, ne fiind față, acestea le scriu, ca nu față fiind cu asprime să vă întrebunțez, duple stăpânire care o a dat mie Domnul spre zidire și nu spre risipire.

Fiind-că mai sus cu covârșire i-a rănit și i-a înspăimintat pre Corintenii dumnezeescul Apostol, pentru acăta acum se desvinovătește și dice, că pentru acăta v'am scris așa cu înfruntare și înspăimintare, pentru-că voesc să rămăe înfruntarea și înspăimintarea mea, până in singure gōlele slove și cuvinte, și să nu vie intru lucrare și in faptă; căci, de nu vă veți îndrepta voi, negreșit vă voi certa cu nemilostivire, fiind-că a dat mie stăpânire ca acăta Domnul; cu acest cuvint însă arată că

nimica aū nedreptăit: de acăta a dīs sfințul Dionisie Ariopag: „Așa aū și arhierii puteri afurisitoare (adecă despărțitoare dela biserică) ca cei ce sint grăitori ai Dumnezeștilor dreptăți, nu că dōr Dumnezeesca începătorie cea intru tot înțeleptă, bine a dice, ar urma slujitorește pornilor lor celor fără cuvint, ci că ei cu chip vestitor, mișcându-se de Duhul, începătorul lucrărilor, pre cei judecați de Dumneșeu duple cuvintă să-i despartă. Că luați, dice, Duhul cel Sfinț; ori căroră veți lăsa păcatele, se vor lăsa lor, ori căroră le veți ținea, ținute vor fi; și celui strălucit cu Dumnezeesca descoperire (luī Petru) a intru tot bunului Părinte, îi dice cuvintele: ori ce veți lega pre pământ, legat va fi in cerțuri, veți deslega pre pământ, deslegat va fi și in cerțuri (despre biserică ca și ori ce ierarhie).

Domnul pedepsește și cērtă pre cei ce păcătuiesc fără îndreptare prin Pavel, și nu însuși Pavel singur. Inșă pentru ca să arate iarăși, că nu dorește a-și întrebunța stăpânirea acăta, spre a certa pre Corintenii, pentru acăta a adaus, că a luat stăpânirea acăta, însă nu spre risipire, ci spre zidire, adecă cum că Domnul nu voeste chiar cu dinadinsul ca să risipescă, adecă să certe prin mine pre omeni, ci voeste să-i zidescă, adecă a le face bine, însă și a certa pre cei ce rămân neîndreptați, și acăta este zidire și facere de bine.

11. Decī fraților bucurați-vē.

Eu, dice, am făcut lucrul meu, in cât am putut și v'am certat, și v'am înspăimintat ca să vă îndreptați, rămăne însă deacīa voi să faceți lucrul vostru și să vă îndreptați, căci de vă veți îndrepta, veți dobândi statornică și nevestejită bucuria cea din conștiința vōstră; măcar deși v'ați mahnit pentru intristătoarele cuvinte ce mai înainte le-am dīs vōuē.

Gătiți-vē.

Adecă faceți-vē deplini, saū îndepliniți-vē atât in dreptele dogmele credinței, cât și in viața și petrecerea cea îmbunătățită, și câte isprăvi și fapte bune lipsesc dela voi, siliti-vē a le deplini.

Mângâiați-vē.

Fiind-că erau in Corint multe ispite și primejdii, pentru acăta le dice aicea Pavel să se mângăe fiește-carele și de sineși, și unii cu alții între dinșii; ci pre lângă acăta să se mângăe pentru însăși depărtarea răului și dobândirea faptei bune; căci mare mângăere este a se lăsa cine-va de reutate și a lucra fapta bună, pentru mângăerea ce o pricinuește conștiința cea bună).

Aceeași cugetați-o, pace să aveți.

Insuși acăta o a poruncit lor să o facă și in epistolia cea întâia, adecă a fi împreună cugetători și pacinici, fiind-că erau împărțiti și aveau desbinări între dinșii. Este cu puțință însă a cugeta cine-va una și aceeași cu altul, duple dogmă și duple credință, și a nu avea pace cu cel-l-alt, duple dragoste și duple petrecere. Pavel însă cere cu îndatorire dela dinșii amēndouē, adecă și împreună cugetători a fi duple credință și pacinici a fi între dinșii duple dragoste și duple viața.

Și Dumneșeu pācei și al dragostei va fi cu voi.

1) Pentru acăta a dīs și dumnezeescul Grigorie al Nisei: nimica îngreuează pre suflet așa, și il obōră jos, precum conștiința păcatului, nici așa il inaripēză și il sue la cele prea înalte, ca căștigarea dreptătei și a faptei bune (la tâte. Evangheliei lui Mat. cap. XL, 10).

Nu numai Pavel sfătuiește și poruncește cele de cuviință hristianilor din Corint, ci și le roagă dela Dumneșu prin cuvîntul acesta, sau cuvîntul acesta nu este rugăciune, ci este o mai înaintă vestire, că dîce lor, că de vești avea pace, negreșit Dumneșu va fi cu voi. Că se dîce Dumneșu, Dumneșu al dragneșu va fi cu voi. Că se dîce Dumneșu, fiind-că Dumneșu, sau că este pricina și izvorul dragostei, fiind-că Dumneșu a arătat dragoste către noi cu covîrșire; sau pentru-că unde este dragoste sfîntă, acolo este și Dumneșu, și se arată ca stăpîn și Domn al dragostei. Asemenea și Dumneșu se dîce, Dumneșu al păcei, sau pentru-că este pricinuitoare și izvor al păcei, sau pentru-că a împăcat pre cele cerești și pre cele pămîntesti, sau pentru-că este stăpîn și Domn al ființei păcei¹⁾.

12. Imbrățișați-vă unul cu altul cu sărutare sfîntă, precum imbrățișați-vă, dîce, unul cu altul cu sărutare sfîntă, precum frații sărută pre frați, și născătorii pre fii, și fiii pre născători, și nu cu sărutare viclănă și amăgitoare, precum Iuda a sărutat pre Christos²⁾; fiind-că pentru această sărutăm unul a sărutat pre Christos cea din afară a trupului, să aprindem pre dragostea cea din lăuntru a inimii mai mult; căci din tôte mădulările cele-l-alte ale omului, gura este care mai mult unește și împreună sufletele celor ce se iubesc; pentru această și când ore-carî prietenii lipsesc în loc depărtat la multă vreme, și întorcîndu-se se întănesc, se sărută unul cu altul în gură, pentru ca să arate cu sărutarea cea din afară a gurei, pre unirea ce o a luat din lăuntru sufletele lor. Încă și dupre alte înțelegeri, fac hristianii sfînta sărutarea această, precum le poruncește Apostolul; de vreme ce, precum dîce dumneșescul Chrisostom, fiește-carele hristian este lăcaș duhovnicesc al lui Dumneșu și sfînt, precum dîce alurea fericitul Pavel: «Voi sînteți lăcaș al Dumneșului celui viu» (II Corint. VI, 16), fiind-că are în lăuntru în inima sa fiește-carele hristian pre darul Sfîntul Duh, iar așa și ferestra lăcașului acestuia duhovnicesc, adevă a inimii hristianului este gura; drept aceea precum hristianii obicinuesc din afară, a săruta ușile și ferestrele ale sfîntei biserici, când o află pre ea încuiată, alții adevă plecându-se și sărutând de-a dreptul ușile, iar alții, prîndînd ușile bisericii

¹⁾ Vești și dîcere „Dumneșu al păcei va fi cu voi” (Filipșeni IV, 9) și suptînsemnarea de acolo.

²⁾ Pecum și Ioan voevodul oștilor lui David, cu viclesug cerînd sărutarea lui Amesaî, în loc de a-l săruta l-a omorât cu cuțitul care îl ținea ascuns în mână: „Și a dîs Ioan lui Amesaî, de ești sănătos frațe? Și a țînut dreptă lui Ioan barba lui Amesaî ca să l’ sărut pre el; și Amesaî nu s’a pîzit de cuțitul cel din mîna lui Ioan, și a lovit pre el-Ioan în pîntece și s’au vîrsat mațele lui pre pămînt, și nu a poftorit (a lovi) întrînsul și a murit” (II. Impêr. XX, 9).

cu mînilor, și cele dinaintea ușilor, apoi sărutându-și mînilor cu carî au atîns ușile, pentru sărutându-și mînilor cu acesta fiind-că și duhovnicescul locaș, adevă inima hristianilor, este închisă, pentru această se sărută unii cu alții cu gurile cele de pre din afară, pentru ca să se sfîntescă; fiind-că gura este așa și pîrta prin care intră Christos în duhovnicescul locaș, adevă în lăuntru în inima hristianilor, când se împărtășesc cu Dumneșuștile Taine, adevă ca Trupul și Sângele lui Christos. Poruncește însă pre lîngă această Pavel hristianilor, să se sărute cu sărutare sfîntă, adevă limpede și curată de tôte patima, și nu cu sărutare trupescă, necurată și spurcată, precum este cea pătimașă și erotică³⁾.

Vă imbrățișază pre voi sfînți toți.

Pe cei ce erău față adevă, îi unește Pavel prin sfînta sărutare a gurei; iar pre cei ce lipseău, îi unește prin orație; ci și pre aceștia gura lor îi unește, pentru-că din gură isădă oția.

13. Darul Domnului nostru Iisus Christos, și dragostea lui Dumneșu și Părintelui, și împărtășirea Sfîntului Duh, fie cu toți voi, amin⁴⁾.

¹⁾ Pentru această dîce auritul rîtorul bisericii, Ioan cel cu nume de dar: „Fiind-că nu precum s’ar fi întemplat, gura noastră se cinstește primînd trupul cel stăpănesc; pentru această mai ales aicea sărutăm: adevă cei ce grăesc cele de rușine, carî din inimă scot ocările și înfricoșă-se ce nume îl fac de rușine; asculte cei ce sărută cu necuvîncioșie; asculte ce a întrebunțat prin gura ta Dumneșu, și păzește-o pre ea nespurcată. De această și biserica lui Christos are obicei din început, a se săruta toți hristianii care se află la liturghie, cu sărutare sfîntă. Că dîce Cap. LVII al cărții a două apostoleștilor aședeminturi: „Să dîce diaconul cel ce stă lîngă arhieru: nu cum-va ore carele are ce-va asupra ore căruia, nu cum-va cine-va este cu fătmînice. Și iarăși sărutăți-vă unii cu alții bărbați; și femeile unele cu altele cu sărutare întru Domnul”. Însuși aceștia o dîce și Canon 19 al soborului din Laodicea: „Dupre ce presviterii dau episcopului pacea (adevă sărutarea cea întru Christos), atunce să se dea narodnicilor pacea; și așa să săvîrșescă sfînta producere”. Ci și dumneșescul Iustin această împreună o mărturisește în a două Desvîvătire (Apologhie). Și Climent Alexandrinul în a două povățuire (adevă în Pedagog, Cap. II). Iar sfîntul Chiril al Ierusalimului, în Caticichis al cincilea dîce, că sărutarea este semn că sufletele celor ce se sărută sînt unite, și că au izgonit dintrînsule tôte pomenirea de rău: „Sărutarea este semn că sufletele s’au curățit și că au lepădat tôte pomenirea de rău”. Pentru această se scrie în Pateric: a dîs un bătrîn că de multe ori dîcînd diaconul: sărutăți-vă unii cu alții, am vîcut pre Duhul Sfînt în gura fraților” (vești și pe Evstratie Argentinul foa 275). Dar acest prea sfînt și prea vechiu obicei a lipșit acum din biserica lui Christos și numai în ziua învierii se face (Vești și sfînțitul caticichis foa 117). Scrie însă și Xemfont în întâia învătătură a lui Chiru că și Elinii cu sărutare se imbrățișău unii cu alții. Însuși aceștia o dîce și Irodot în cartea sa.

²⁾ Inseși cuvintele acestea ale Apostolului le-au luat și Dumneșescul

